

ლიტერატურული პალიტრა

საქართველოს
საზოგადოებრივი
მედიის ეროვნული
სისტემა

1429
2004

- ქაბუა აბიშვილი
რაც იყო
- თრატა ლომოური
ო, ეს საყვარელი ტელევიზიები!
- აცა პორხილაძე
ეკოტერინოს ნაჩუქარი ვითომ
სულისშემძვრელი თავგადასავალი
- ბორის აყუნინი
თურქული გამბიტი (ჯამბური დეტაქტივი)
- თქვა თოქლიანი
ბლაპრად გაუგონარი ბლაპრები

პოეზია:

- ზესე ხარანაყლი
- ზაზა თვარაძე
- გიგა ნახუცრიშვილი

№2, ნოემბერი, 2004

ზანი 1.5 ლარი

კურამ ინჟინერი

70

დღიურებიდან...

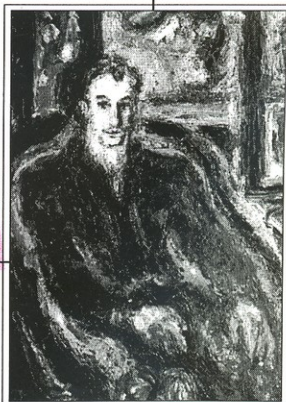
კაცი უბედური შაშინაა, როდესაც არაფერი აქვს
სატიერელი - თუნდ სადარდელი, თუნდ სამხიარული.

ახლა 19 მარტია, გაზაფხული დგება... იღვიძებს ბუნება. იღვიძებს ძლიერი, სუსტი კი რჩება საზაფხულოდ ძილში გასვეული. მოყვნილი ხეები კვირტებს არასოდეს გამოიღებენ, დამზრალი ვაზები მტევნებს აღარ დაისხამენ, დაავადებული ცხოველები სითბოს, ბუნების შეცვლას ვეღარ იტანენ და იღუპებიან. ამ კრიზისს განიცდის ადამიანიც... დიალ! ბუნება ანყოფს უდიდეს ნმენდას თავისი სხეულისა — სუსტებს ბერტყავს, სდევნის, ხოცავს, ხოლო ძლიერი ფიზიკურად ძლიერთ სულიერად ცხოვრებ-ისადმი ახალ სიყვარულს უნერგავს. გამონაკლისებს უშვებს ბუნება. ყოველი გრძნობა გაათქვეცებით იღვიძებს ჩემში, როგორც ფიზიკურად ჯანსაღ ადამიანში. მართალია ჩემმა სულმა უკვე განიცადა ავადმყოფობა, მაგრამ ახალგაზრდობა, სიჯანსაღე თავისას ყვირის, გაღვიძებული ამური სანინდარია ამისა.

სანამ ცოცხლობ, ღმერთმა ნუ ქნას, ეს მოგიზგიზე მუგუზალი, რომელსაც სიყვარული ჰქვია ადამიანისა, ზოგჯერ მარტო ქალისა, გაქრეს ჩემს გულში, მაშინ მე მოვკვდები. სანამ ცოცხალი ვარ, სანამ გიზგიზებს მუგუზალი, სანავის მიმწოდებელი ადამიანს ყოველთვის ეყოლება. მთავარია, იცოდე დროებითი განულებიას ცეცხლის შენახვა, მოვლა, თორემ თუ ჩაქრა, ძნელად რომ აანთო. ადამიანო, იცოდე სიყვარული და როცა გიყვარს, არ ამოწურო შენში ეს გრძნობა ერთი სიყვარულისთვის — შეინახე უძვირფასესი სიყვარული შენივე მოძმისთვის.

გურამ თიკანაძესთან ერთად

ესმა ონიანის ნახატი

„ჯეირის პალიტრის“ ლიტერატურული დამატება

მწერალის გვირგვინი

რეზო ჭეიშვილი
მწერალი არ ბერდება გარდაცვალების
შემდეგაც — 4

პროზა

ჭაბუა ამირეჯიბი
მომდევნო თაობები მცირე შეცდომასაც
არ გვაპატიებენ — 6
რაც იყო — 7
ირაკლი ლომოური
სამყარო ამოუწურავი საიდუმლოა — 11
ორი ნოველა — 13
აკა მორჩილაძე
მოდო, FOOTBALL-ი ვითამაშოთ — 18
ეკოტერინოს ნაწუქარი ვითომ
სულისშემძვრელი თავგადასავალი — 20

მონატრება

გიორგი შატბერაშვილი
მარად თავანული დადიოდა — 44
მკვდრის მზე — 45

ოტია იოსელიანი — 60

პოეზია

ზაზა თვარაძე
პოეზია მიზანიცაა და ცხოვრებაც — 72
ლექსები — 73
ბესიკ ხარანაული
ერთსაათიან ფიქრში შეიძლება მთელი
ცხოვრება ჩაატო — 75
ლექსები — 77
გაგა ნახუცრიშვილი
ჩვენ ამ დროის სვილები ვართ — 79
ლექსები — 80

დებიუტი

ნანა კაციაშვილი
მოთხრობები — 83

თარგმანი

ბორის აკუნინი
HONOR PRIMUM, ALIA DEINDE — 91
თურქული გამბიტი — 94
მილორად პავიჩი
ქარის შიგნითა მხარე — 104

კრიტიკა

ეკა ცხადაძე
სიტყვა საყვარელ პოეტზე — 114

ნოვალიანთა

ახალი ლაურეატი — 117

ლიტერატურული სიხალენი

118

მთავარი რედაქტორი:

თამარ მამაცაშვილი

მთავარი რედაქტორის მოადგილე:

მანანა ჯანელიძე

მხატვარ-დისაინერი:

ნანა გიგოლაშვილი

სტილისტი:

ლია შერვაშიძე

კორექტორი:

ნატო ტორიშვილი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა:

ნინო ასკილაშვილი

გიორგი ასათიანი

მონვეული რედაქტორი:

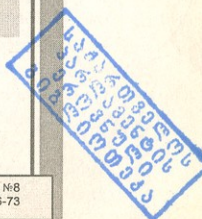
მხოო მოსულიშვილი

ჟურნალი გამოდის თვეში ერთხელ

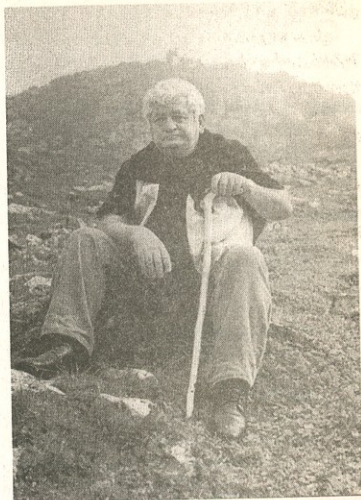
იბეჭედა მხოლოდ
შეკვეთილი მასალები

ჟურნალის წინა ნომრების შეძენა
შეგიძლიათ რედაქციამ

მისამართი: თბილისი, აკურის ქ. №8
ტელ: 36-40-02; გამონერა: 33-26-73

მწერალი არ ბერდება ბარდასვლების შემდგომად

მივესალმები ახალი სალიტერატურო ჟურნალის „ლიტერატურული პალიტრის“ გამოსვლას. გაზეთ „კვირის პალიტრას“ თითქმის რეგულარულად, რასაც სხვა გაზეთებზე ვერ გეტყვით, ვყიდულობ და ვკითხულობ. გაზეთმა უკვე მოიპოვა პოპულარობა და ლიტერატურული ორგანო მეტ წონას და სერიოზულობას შექმამტებს; ვკითხულობ (კითხვას არ ვგულისხმობ), ვიკითხავ ხოლმე აქ, თბილისში, და სხვაგან ჯიხურში, მეგობრებისთან, რომელი გაზეთი (უამრავ გაზეთთანაა) საღებდა?

„კვირის პალიტრა“, სხვები — მეტ-ნაკლებად. ეს დიდი მიღწევაა, დანარჩენი დროს, ტექნიკის ამბავია. ახლა, რით დავიწყეთ?

მე დაესვამ შეკითხვებს და მევე ვუპასუებ?

კარგი. ვთქვათ ან ჯობს, ვიკითხოთ: რა ხდება სამწერლოში? რაც სხვაგან ხდება, ის. როგორი მდგომარეობაა მწერლობაში — უარესი, ვიდრე სხვაგან.

მეცხრამეტე საუკუნის მეორე ნახევარში, როცა ქართველი ერის, ქართული ენის, ქართული კულტურის ყოფნა-არყოფნის საკითხი წყდებოდა, რამდენიმე კაცს ერქვა ერის მოჭირნახული, რამდენიმე მწერალს ედგა „საქართველოს უღელი“. მეოცე საუკუნის პირველ მეოთხედში იმ რამდენიმე დიდი კაცის მიერ გააოხიერებულ ეროვნულ ნიადაგზე პროფესიონალი მწერლობა (პოეზია, პროზა, კრიტიკა და სხვა) აღმოცენდა, რომელსაც დიდი მწერლობა ერქვა. მწერალთა მომდევნო რაოდენობა, შეიძლება ითქვას, ორ-სამ ათეულს არ აღემატებოდა; ეს რიცხვი, როცა ბოლშევიკებმა მწერლობა თანამდებობად აქციეს, მწერლები ხალხის, სინამდვილეში თავიანთი, სამსახურში „ჩაყენეს“, ჯერ საგრძნობლად, შემდეგ კატასტროფულად გაიზარდა, თუმცაღა ჭეშმარიტი შემოქმედი, თავდაპირველად, გრაფომანებში არ ათქვეფილა.

იმ ბოლშევიკურ რეჟიმშიც, აშკარად და შეფარვით, თქვენ მწერლებმა სათქმელი, რაც გმირობას უდრიდა; მარ-

ნებო ქეძვილი

თალია, საკუთარი თავისა და შემოქმედების გადარჩენის მიზნით ადიდეს ისინი, რომლებიც ქებასა და დიდებას არ იმსახურებდნენ, ბევრი დათმეს, თუმცაღა მხატვრულ სიმართლეს არ უღალატეს და შექმნეს მაღალი ლიტერატურა. მიძიმე დრო იდგა, და მაინც, იმ სულისსუფლების, თუმცაღა ხელისუფლებამ, ესეც უნდა ითქვას, იცოდა — ვინ ვინ იყო, ბოლშევიკები მშვენიერად ასხვავებდნენ თეთრსა და შავს, ნიჭიერსა და უნიჭოს და თუ გარეგნულად არა, შინაგანად პატივს სცემდნენ სიმართლის მოქმელ ჭეშმარიტ შემოქმედს და არა მესობტებსა და გრაფომანს.

ახლა, ჩემო იმანო, საქართველოში უფრო მეტი მწერალია, ვიდრე მკითხველი.

რა არის ეს! საჭიროა კი ამანარი კავშირი, სადაც 500 მწერალი? არ გვეყო ის (საბჭოთა) კავშირი?

ოპოზიციონერი ვარ, კი, ბუნებით, საქმით — არა, და „სოსვემ“ პირიქით: ამათ ვუჭერ მხარს გარკვეულწილად. თქვე კაი ხალხო, მე თქვენკენ (ქვისთვის მითქვამს), თქვენ უმბაკებისკენ? გამაფრთხილეს, შენ იქ (სად, იქ?) ალბათ, ზევით (?) აღიქმები იმის კაცად (ვისი?), თანაც უკვე ხანში ხარ შესულიო, ხედავ? ასაკი მწერალს არა აქვს. ასაკი... მწერალი არ ბერდება გარდაცვალების შემდგომაც.

ეს ერთი, მეორეც, არც არავისი კაცი ვყოფილვარ, არც არვისი ყმა, ბატონი, იმ დროსაც კი.

დღევანდელი ვითარება და სიტუაცია, ვხედავთ და ხედავთ, რაც არი. აბა, რა ვითხრათ! საამისოდ არც დროა და არც ადგილი, საუბრნაღე.

ვეშრობო: საქართველოს ერთიანობას, რასაკვირველია. საქართველო უნდა ჩამოყალიბდეს სახელმწიფოდ. უპირველეს ამოცანადაა დასახული და მომზონს, მესმის, ვეშრობო! ვაჰა! კიდევ რა ვთქვა?

უნდა გაიგონ, რომ ჩვენ ვართ სხვა ქვეყანა, სხვა რესპუბლიკა. უნდა გაგვაგებინოთ მართო სხვას კი არა, უპირველესად ჩვენს თავს, ჩვენს ხალხს.

უნდა ვაცვალოთ დღევანდელ ხელისუფალით, რომელზეც ავირჩიეთ.

ჯერ სახელმწიფო, შემდეგ დემოკრატია. მიზანი: აფხაზეთის შემოერთება და არა დაბრუნება, ვინ დაგვიბრუნებს აფხაზეთსო, ვკითხულობთ რა ხანია. არავინ არ დაგვიბრუნებს. ჩვენ უნდა დავიბრუნოთ.

ომით თუ შევიდებით? ან ერთით, ან მეორით. მე მაქვს „მესამე გზა“.

უნდა აღდგეს ბაგრატიის ტაძარი. უნდა მოვიწვიოთ დიდებულები „ზემონი და ქვემონი“ კურთხევაზე და უნდა ვთქვათ, რომ იგი ამენდა აფხაზთა და ქართველთა სამეფოს სიძლიერის ნიშნად და აღდგა ამავე ნიშნით.

თბილისობამ ჩაიარა, მგონი, უღიმღამოდ. თუმცა მე არც ღიმილში მინახავს, არც უღიმღამოდ, მხოლოდ ტელეგადაცემებით მივახედებ თვალს.

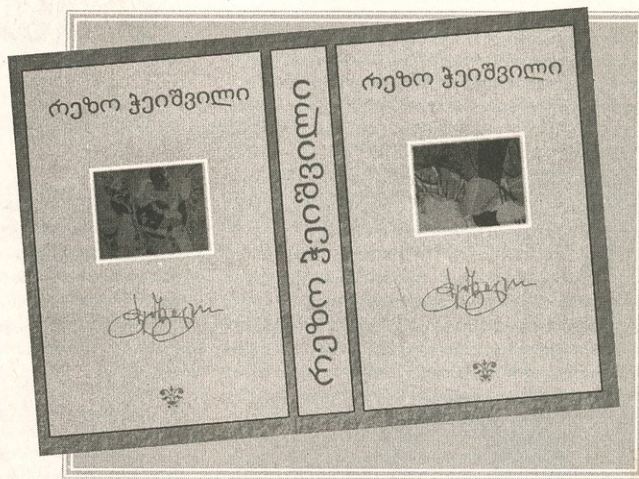
როგორ ვცდილობთ, ჩვენ საცოდავები, როგორ ვამტკიცებთ, რომ თბილისი სხვა ერის ხალხებითაა დასახლებული, ჩვენ ვართ ტოლერანტულები და გვიყვარს ყველა, ერთმანეთის გარდა. კინტობები, არღნები, ჯამები, ვითომ იმითი ვსვამთ, იმ არღნითა და იმ მუსიკით ვოცხლობთ. ბავშვებს ამღერებენ ამოღლარებისა და ოლრაშების სიმღერებს: „პატარა ბიჭი დამეკარგა, წითელპერანგა“ და სხვა. შემოიჭრა

ჩვენს ყოფაში, ჩვენს ესტრადაზე აზერბაიჯანულ-თათრულ-სომხური პანგები. ზოგი ჩხავის, ზოგი კნავის და ჩვენი მუსიკისა და სიმღერების პატრონებს საშინელებებით გვიხვრეტენ ყურებს. მოკლედ, ამ დარგ-

ში, მუსიკაში, უფრო დიდი ქაოსია, ვიდრე მწერლობაში. არადა, მოდიან ნიჭიერი ახალგაზრდები ცოტადა (ასეც უნდა იყოს) მწერლობაში, მხატვრობაში, მუსიკაში და ყველგან, ხელოვნების ყოველ დარგში. რაც უნდა ვბდღენათ, ვწნათ, გამოვიცვალოთ ეროვნული ნიადაგი, ერი კვლავ ეროვნულ ფესვზე ალორძინდება, მოვა ამისი დრო. ჯერ დავდგეთ ფეხზე მყარად!

ახლა რაც შეეხება მწერალთა კაფირს, კუთვნილი შენობების დაკარგვის საშიშროებას და იმ მოჩვენებით ისტერიას, რომელიც აქ სუფევს: არარჩეული, უკანონო გამგეობის გულმოდგინებას არსებულის (ადმინისტრაციულ-პროკურორული მეთოდით უკვდავებასაც თუ გამოჰკრავს ზოგიერთი ხელს, არა უჭირს რა) შენარჩუნების სურნელი სადღის.

ბევრი რამაა გასარკვევი ორივე — მომჩივან-მოდავთა — მხრიდან: ერთის პოზიცია გარკვეულია, მეორესი — გაურკვეველი, აქედან გამომდინარე, — ბუნდოვანი, პოზიცია გაუბედავი, შეიძლება ითქვას, — უსუსური, თავისი არ იცინა, ასე ჩანს, ვინც იცის, არ ეკითხებიან.

ჩემს ძვირფას კოლეგებს კი მინდა ვუთხრა, სანამ ხელს მოაწერდით, ან მოგანერინებდნენ, დაფიქრდით, რაზე აწერთ და ვის უწერთ. სხვისას თუ არა, თქვენს სახელსა და ავტორიტეტს ეცით პატივი.

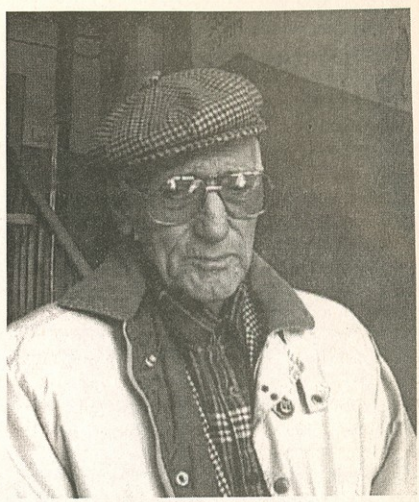
თქვენი რეზო ჭეიშვილი

მოძღვრო თაობები მსირა შეცდომასაც არ გვაპატიებენ

მწერალი, უწინარეს ყოვლისა, თავისი ერისა და მოდგმის ნაშვირია, სხვაგვარ მწერალს ნამუშევრებზე ეტყობა, რაც არის. თუ სხენებული გამოპირობება სწორია, მაშინ გააჩნია, როგორც მოეთხოვება დროისა და ვითარების მიხედვით. თუ იგი მის სამშობლოში გაბატონებული დამპყრობლის მიერ შექმნილ უარყოფით პირობებშია, რა თქმა უნდა, მტრის მიმართ მძაფრ წინააღმდეგობაში უნდა იყოს და სხვაგვარა თუ შეფარვით თავის ხალხს დამპყრობლის წინააღმდეგ ბრძოლისკენ, გათავისუფლებისკენ მოუწოდებდეს. თუ მის ხალხსა და სამშობლოს ეროვნული ხელისუფლება უდგას და ეროვნული პროგრესისთვის იღვწის, „კონსტრუქციულ ოპოზიციში“ უნდა იპოვოს თავისი ადგილი და საკეთებელი. რაც შეეხება საკუთარ თავთან მიმართებას, უკიდურესად მომთხოვნი და კრიტიკული უნდა იყოს, მართებს იცოდეს, რომ ისტორია, მომდევნო თაობებით მცირე შეცდომასაც კი არ აპატიებენ; სხვა სიტყვებით — თავისი ერის მიმართ სუფთა და პირუთენელი უნდა იყოს.

ჩემი სიცოცხლის მანძილზე, ადრე და დღესდღეობითაც, მგონია, მწერალი იმიტომ ვარ, რომ კითხვა მიყვარდა. მხოლოდ ბედისწერითა და განგებით მონიჭებული მაღლით სერიოზულ მწერლად ვერ ჩაიბეჭდიდები. ორიოდე წლის წინ „კავკასიონმა“ ჩემი რვა წლის ასაკში შეთხუილი „ლეკი“ სადღაც ამოეცა და დაბეჭდა, მაგრამ ვიმეორებ, თანდაყოლილი მოწოდება თუ ნიჭი საკმარისი არ არის. მაღლებს განგებას, რომ ბევრს კვითხულობდი და ეს სიყვარული მართებულად გამოვიყენე. დაახლოებით თხუთმეტი წლის ასაკიდან, პატიმრობაშიც კი, წიგნი ჩემთვის იმის სახელმძღვანელო იყო, თუ ვინ როგორ წერდა, რა ხერხებით აღწევდა ჩანაფიქრის რეალიზაციას, დასახულ მიზანს. ამას ბარე ოცნეული მოვადგომე და ბოლოს ვისწავლე, როგორ უნდა მწერარა, რომ სხვისთვის, თუნდაც გენიოსისთვის, არ მიმებაძა, რომ ჩემი პირიყნება, საკუთარი ენა, მანერა და სტილი დამეღო საძირკვლად ჩემი მომავალი მწერლობისთვის.

პირველი ასე თუ ისე სერიოზული ცდები ჩემი პატიმრობის წლებში მეჩინდა და რაც ჩეკისტებს გადაურჩა, ჩემი შვიდტომეულის პირველ წიგნში მაქვს განთავსებული. დასკვნის სახით: დამწყება მწერალმა უნდა იკითხოს შეძლებისდაგვარად ბევრი დაიკითხოს იმისათვის, რომ შეიმუშაოს ჩანაფიქრის მხოლოდ საკუთარი სტილით განხორციელება. მომწონს, რომ ჩინებული ჯეჯილი ნამოვიდა. ჩვენი დროის მწერალთა შორის ფრიად სერიოზული მომავლის მქონე პიროვნებებიც არიან და უკვე დაღვინებული მწერლებიც. სახელებს არ ვიტყვი, რადგან ვიცი, ამაზე

ქაბუა აბიორელი

მართებული რეაქცია არ იქნება. არ მომწონს ზოგი მათგანის დამოკიდებულება ქართული კლასიკის მიმართ და ზოგ-ზოგათა მისწრაფება საკვირველებათა ქმნისკენ, რაც შემთხვევათა უმრავლესობაში უფიცობა და სხვა არაფერი. საერთო ჯამში მგონია, სწორ გზაზე ვდგავართ.

არ მომწონს, რომ ისედაც მტრულად განწყობილი რუსეთის ხელმძღვანელობა სამკვდროდ გადავიკიდეთ და იმ ზომამდე, რომ თუ არ ამ ახალი (თუ ძველი) იმპერიის უსუსურობა, იქნება ძალაც კი გამოეყენებინათ. მომწონს რეზერვისტების წერტინის ღონისძიებები. ამით პრაქტიკულად ჩვენს ავისმოქმედთ ვეუბნებით, ვეფრთხილებთ, რომ თუ ღმერთი გაწყრა და ომი განიზრახეს, საქართველო დაუხვდებათ ისე, რომ ჩვენთვის კამპანიები გასაიწივებდნენ ჩათვლებათ. ეს უნდა იცოდეს ყველამ, ვისაც გონება უღალატებს და საკუთარი ძალისმიერი წარსულის აღდგენის წყურვილი გააბრწყინებს.

რას ვუსურვებდი ჩვენს სამშობლოს? უპირველეს ყოვლისა, მეზობლებთან ნორმალურ ურთიერთობას იმის გათვალისწინებით, რომ უახლოესი მეგობარიც კი თბასავით გაგვყიდის, თუ მის სახელმწიფოებრივ ინტერესებს მცირედი საშიშროება დაემუქმება. თანამედროვე ლიტერატურისა და ხელოვნების მოღვაწეებს ვუსურვებ, სამშობლოს, ერს ექსახურონ და არა გლობალისტთა ინტერესებს. ყოველ ქართველს ვუსურვებ სამშობლოს გამთლიანებასა და პროგრესს... ძალიან ბებერი ვარ და ღმერთს ვვედრებ, მომცეს ძალა, დავამთავრო ახალი წიგნი, რომლის სათაური, ყველა ჩემი წიგნისა არ იყოს, სანამ არ დავამთავრებ, ვერ წარმომიდგენია. მოგცემთ ამ წიგნს პირველ კარს, დაბეჭდეთ პირობითი სათაურით — „ახალი წიგნიდან“.

ერთთავად აღმართებში სიარული მარგუნა მაღალმა ღმერთმა. დაეჩანანკდი, მაგრამ დღესაც აღმართებს მივებრძოლები და ავერ, თხემს გადაღმა, დაღმართი იწვევს, იქით რომ მიემართება, საიდანაც აღარავინ მობრუნებულა. შვის ჩასვლა, ჩემს სავალზე უხვფოთლიანი ხეების ჩრდილები გადმონოლილან, ტანზე მეფინებიან, სხეულში შემოდიან, გულისკენ ურუანტელად მიემართებიან, მატორტმანებენ. რომელიღაც ჩრდილი მახარებს, სხვა კავშანს მგვრის, ცრემლს მადენს. ყველა ერთად კი მემუდარება, — ადამიანი ვარ თუ ვითარება რამ, გამომესაუბრე, დავიცევაბს ნუ მიმცემო. ვიბნევი, ვერ გადამინყევტია, რომელ მათგანს მივუძღვნა დარჩენილი სიცოცხლის ფიორა ნაწილი მაინც. ყოველ მათგანს ვეთაყვანები — მათაც, ვინც ჩემთან და ჩემში იქნება სიკვდილამდე, მათაც, მწარე მოგონება რომ დამიტოვებს. ვერც ერთი ვერ გაქრა, ვერ შთანთქა ჟამთა დინებაში, არ დამრჩე-

ნია სიცარიელე და ბარაქიანი გლეხის სანახელივით დღემდე პირთამდე სავსე ვარ ამ ხეთა ჩრდილებზე ფიქრებით. უნდა დავიცალო, მიქცევა მოახლოვდა, ვალი მადევს სავალის გარდვიგარდმო შეყოლებული ჩრდილებისა. არ ეგების, სამარეში ჩავიტიანო მათი სახელები, ნაქმნარ-ნაღვანი, აღსრულებანი და ვითარბანი, მათ რომ ახლდათ თუ მათგან დამოუკიდებლად რომ ეფინნენ ჩემს გზასა და სავალზე. ნათევამი მაქვს, — მწერალი წერს იმას, რაც იცის, იცის კი ის, რაც მის გარშემო მოხდა და რაც მისი ყურადღების არეში მოექცა. ამიტომ გამოვიყენებ ჩემს წინა წიგნებში ნახსენებ სახელებსა და ვითარებებს სასოებით, რომ მკითხველი მომიტყუვებს ამ ცოდვას. ღმერთო ყოვლის-შემძლეო, მომეც ძალა ვალთა ხდისა, ავის სამართლი-ანად ხსენებისა და მშვენიერების ღალადისისა! წერ-ათმწერალო, მირწმუნე, რომ ეს ბოლო გამოცდა და ბედისწერისეული კვეთებაა.

ყარო პირველი

ჩჩვილობიდან შემორჩენილი

„კაცსა ვიდრე ხუთ წლამდე ჩჩვილი ეწოდების; ხუთის წლით ვიდრე ათ წლამდე — უსუარი; ათის წლით თხუთმეტამდე — ნინველი; თხუთმეტის წლით ვიდრე ოცამდე — ყრმობა; ოცის წლითგან ოცდაათამდე — ქაბუკი; შემდგომად სრული კაცი ვიდრე ორმოცდაათამდე; შემდგომად — მოხუცებული, ბერიკაცი და მსცოვანი“.

სულხან-საბა

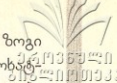
ოთხი წლისას ერთი ამბზრზენი რამ შემემთხვა და სამუდამოდ დამამახსოვრდა კიდევ. ჩემს თოთო მეს-სიერებაში ყველაფერი დანვრილებით და ნათლად ჩარჩა, რადგან იმ შემთხვევამ სახელდობრ ჩემზე მოახ-დინა ყველა დანარჩენ მონაწილეზე მეტად მძაფრი შთაბეჭდილება და დიდი ხნითაც დამიტოვა კვალი. ჩემი ფიქრით, მე ოთხი წლისამ დავიწყე ცხოვრება, რადგან ცხოვრება ის არის, რაც გამახსოვრდება, დან-არჩენი მხოლოდლა არსებობაა. მოგესვენებათ, რვე-ოლუცია კინოსეანსი როდია, რომ დაიწყოს და წინასწარ ცნობილი საათ-ნახევრის შემდეგ დამთავრდეს. იგი კომეტას ჰგავს, უზარმაზარი კუდი იცის. ჩემთვის იმ კუდის დასაწყისი იყო ათასცხრასო-ცინი წლების გვიანი შემოდგომა, ღამის სამ საათზე ჩვენს ბინას ოთხი ფორმიან-ნაგაწიანი კაცი ესტუმრა. მამჩემი ერეკლე ამირეჯიბი ქალაქგარეთ, კიკეთში იყო აგარაკის საქმებზე. მოსულებს ამჯერად ერეკლეს დარდი არ ჰქონდათ. მის ძმას, ბიძაჩემ შალვა ამირეჯიბს ეძებდნენ. პროფესიონალი რევოლუციონერი, პოლი-

ტიკური მოღვაწე იყო ჩემი ბიძა — ძირითადად კი ცნო-ბილი პოეტი და პუბლიცისტი; როგორც ქართველმა ეროვნულ-დემოკრატმა, რუსეთის ჯარების შემოსე-ლის მიმართ საკუთარი და ერთობ უარყოფითი დამოკ-იდებულება გამოამჟღავნა. ჩეკისტები გააფრთხილ-დაეძებდნენ, მისი მოკვლისთვის ფულადი ჯილდოც კი იყო გამოცხადებული. ჩვენ მაშინ ბებუთოვის (ამჟე-მად ლადო ასათიანის) ქუჩაზე, შვიდოთახიან ბინაში ვცხოვრობდით. ყველა ოთახი და სათავსი გულმოდ-გინედ გაიჩხრიაკა. დედაჩემი ოთახი-დან ოთახში და-ჰყვებოდა ჩეკი-სტებს. ჯერი სა-ძილეზე მიდგა. იქ მე მეძინა. შინ სხვა არავინ იყო. სა-ძილეში შემოვიდ-ნენ, ტანსაცმლის

კარადიდან, უჯრებიდან, ზანდუკებიდან ყველაფერი გადმოიყარა და იატაკს მოეფინა, როგორც ყველა ამგვარ შემთხვევაში ხდებოდა. დამთავრეს ჩხრეკა. სამინ გავიდნენ, ოთახში ერთილა დარჩა. ისიც გასვლას აპირებდა, რომ ჯგუფის უფროსმა და კარს იქიდან უბრძანა, — მაგ ბავშვის ლოგინი ნახეო! გასაგებია, ცოცხალ, ზორბა ტანის კაცს ეძებდნენ, რომელიც ვერც ზანდუკში ჩაუტეოდა და, მით უმეტეს, ვერც ჩემს ლოგინში მწოლიარეს მოიხელეთებდნენ, მაგრამ ჩჩრეკის დროს, როგორც წესი და მოვალეობაა, ეძებენ ხოლმე ყველაფერს, რაც კანონს ან ხელისუფლებას შეიძლება ეწინააღმდეგებოდეს — იარაღს, აკრძალულ ლიტერატურას, მინერ-მონერასა და ვინ მოთვლის, კიდევ რას. ესეც ნუ იქნება, როგორ გაუძლო ადამიანმა სხვისი ბინისა თუ სულის კუნჭულებში ჩახედვის ცდუნებას, მით უმეტეს, როცა ამის სრული უფლება გაქვს მონიჭებული. ჩემს ბავშვურ ყურადღებას ის აურზაური არ გამოჰპარვია, მეღვიძა, უკეთ ვიქცაო, ძილ-ღვიძილში ვიყავი; შვანი, ის კაცმა შარვლის ჯიბიდან დიდი, კუჭქიანი, ბასრი სამსლავი დანა ამოიღო და გაშალა. ის დანა ახლა მე იმ კომეტის კუდის ნაწილაკი მგონია. მჩხრეკავი რევოლუციაში პირდაპირ ვენახიდან იქნებოდა მოსული — მდიდარი გლეხის მოჯამაგირეობიდან, ან საკუთარი, მაგრამ პატარა ვენახიდან, დიდს ვერ შეეუღლა. დანა წამოჰყვა, გადასაგებად ველარ გაიძევა; ჯიბით ატარებდა, თავისი წინაპრების ნაპირისკენ გადებული ბოგირი სჭირდებოდა... გაშალა დანა, ზენარი ფრთხილად აკეცა, ძალიან ფრთხილად, რომ არ გავეღვიძებინა. დანა-ს ლეიბის ნიბოზე კაუჭი მოაკიდებინა, გამოუსვა და თავიდან ბოლომდე ჩაჭრა — მჭრელი დანა იყო, ოხერი! მატყლშიც ერთობ ფრთხილად შეჰყო ხელი. ეგ არის, ძებნას რომ მოჰყვა, ალბათ მიგნების აზრმა სიფრთხილე მოუდუნა, სული აუფოფინა. ხელის ჩემ ქვეშ ბორილმა საბოლოოდ გამოიშალა, ვეება ტირი ქვემოდად მიუჯდუგუნით მირტყამდა, გაშვლებიბოდა, მაშ, რა იქნებოდა? წამოვჯექი, ლამის ნათურის მრუმე შუქზე ჩუმად მტირალი დედა დავინახე. აქვე, ჩემს საწოლთან ვილაც შავგერემანი კაცი ჩაჩოქილიყო. ცალი ხელი ჩემს ლეიბზე იდლიამდე შეეყო. მეორეში მზინავი, კაუჭიანი დანა ჰქონდა. ზღურბლს იქიდან სამი უცნობი მამაკაცი თვალებს აბრიალებდა. ლეიბიდან რაღაც დაკურეშულავებულ-დაკლანკილი გადმოშვებულიყო და მჩხრეკავის ხელის მოძრაობის ტაქტიკით ფუთფუთებდა. დედიკო, მუცელი გამიჭრეს! — დავიფიქრე, — ის მოფუთფუთე მატყლი საკუთარ ნაწლავებად თუ მივიჩნიე! რალა გამაჩუმებდა, ისეთი ღრიალი მეორეთ, ჭაღმა ლამის ქანაბა დაიწყო. ქალეთიდან ბავშვებთან ურთიერთობას ძალადობაში დახელოვნებული მამაკაცებიც კი სათიფურს ერიდებოდნენ. ასეთი შესხედრები შემთხვევით უმრავლესობაში მამაკაცთა უუქუქცევით მთავრდება, მათ ბუნებაში რაღაც არის, ქალის კივილისა და ბავშვის ცრემლს რომ ვერ უძლებს. ის მჩხრეკავები მაშინ საქართველოს ბოლშევიკური ხელისუფლებასავით სულ რამდენიმე წლისათვის იყვნენ, პრაქტიკა და დახელოვნება აკლდა, დამსჯელი ორგანოების პრესტიჟის გრძნობა ალბათ ჩემმა ღრიალმა ჩაუხშო და ისეთი სისწრაფით მოცოცხეს, რომ სადარბაზოსთან გამავალი კარის

ზღურბლთან ლამის ზედახორა შეიქნა. საყურადღებოა ისიც, რომ საქართველოს გასაბჭოებამდე იქნებოდას გასხვლის დანიშნულება ჰქონდა, სხვაგვარადაც კომეტის კუდში ბოროლი ხევედრა, ვაზს გამოექცა და შემდგომში ვინ იცის კიდევ რა ცოდვები დაიდო! ათას ცხრაას ოცდაექვს წელს ჩვენს მამას — ირაკლი ამირეჯიბის, დახვრეტა მოუსაჯეს, საფიქრებელია, იმის გამო, რომ საფრანგეთში ქართველმა ეროვნულ-დემოკრატიკულმა მოახერხეს ყალიბი რუსული ჩერვონეცების დაბეჭდვა და რუსეთში შემოგზავნა. ამ მოვლენასთან დაკავშირებით თბილისის ჟურნალ „ტარ-ტაროში“ დაიბეჭდა კარიკატურა — შალვა ქარუმიძე და შალვა ამირეჯიბი იატაკზე უხვად მოხეულ ჩერვონეცებზე ქართული ცეცავდნენ. მამაჩემი ირაკლი, შალვას ძმა, „წამრეკავშირის“ თავმჯდომარე გახლდათ, ყულარში მატყლის გადამამუშავებელი ქარხანა დაინვა; დირექტორსა და თავმჯდომარეს დახვრეტა მოუსაჯეს. მამას შეუცვალეს „შვიდი წლის მაკირი იზოლაციით“. დირექტორი ქარხნის ვითომდა განზრახ დანჯაბი იყო ბრალდებული და დახვრეტას ვერ გადაურჩა. გავიდა დრო და მამასთან პაემნის უფლება მოიპოვა დედაჩემმა მარიამმა — ზუთი წლის შუჭუჭაუკისა და რვა წლის როდამის დედა. ჩავსხედით ტრამვაიში, ჩავედით ორთაქალაქში. დედამ რაღაც ისეცა და ციხის ქოშკრის პირადად რომ ჩამადგინა იყო, იმ დავიწყოთ ლოდინი. ძალიან პატარა ვიყავი, მაგრამ მახსოვს, რომ დედა რამდენიმეჯერ მივიდა რომელიღაც სარკმელთან ჩვენი არსებობის შესასხენებლად. ამასობაში ერთობ მოიღრუბლა და მალე ისეთი წვიმაქც წამოვიდა, როგორიც სიცოცხლეში ერთხელ, ათას ცხრაას ოცდაცხრამეტი წლის ზაფხულში ეწვია თბილისს... დასწყევლოს ღმერთმა, სწორედ ამ თავსხმაში დაიძახეს რომელიღაც სარკმლიდან ჩვენი გვარი. დედაჩემმა დაყოვნება საჭიროდ არ მიჩინა, — არ გადაიფიქრებო, ჩავაგვლო ხელები და ჭიჭიბურსკენ ვიქვეცი. ეგ არის, იქაც კარგა ხანს მოგვიხდა ყურყურტი, სანამ ჭიჭიბურს გავვიღებდნენ და ციხეში რომ შევედით, რა თქმა უნდა, წყალში ამოვლებულბივით ვიყავით სამთვე. მამაჩენი საავადმყოფოს პალატაში ჰყავდათ, იმ მიგვიყვანეს, ამ პალატაში სხვა რამდენიმე მამაკაცი იყო. არ მოვეყვები შეხვედრის წვრილმანებს, მხოლოდ იმას ვიტყვი, რომ ჩვენს დანახვაზე მამას ცრემლი წამოსცივდა (სხვათა შორის, იგივე დამემართა იმ დღიდან ოცდაზუთი წლის შემდეგ, მეც, პატიმარი, ორთაქალის ციხეში, როცა საპაემონოში წლის ასაკში მიტოვებული თექვსმეტი წლის ჩემი და — ნათია შემოვიდა...) მამამ გაგებად ტანისამოსი... ან რა გვეცვა, ავგისტო იდგა, პერანგები და მისი ახს-ანაგებია... განურა, საწოლის საზურგეთზე გადავინა და დედასთან საუბარს მისდებ. ჩვენ ერთი ერთ მუხლზე ვეჯექით, მეორე — მეორეზე და გვეფერებოდა. რამდენადაც მახსოვს, თხუთმეტიოდ წუთი არც იყო გასული, იგივე ზედამხედველი შემოვიდა, ვინც მოგვიყვანა და პაემნის შეწყვეტა ბრძანა. ამას შეუპარაკება მოჰყვა: — ცოტა ხანს გვაცალათო შელაპარაკებაში სხვა პატიმრებიც ჩაებნენ. მაშინ ზედამხედველმა ჩვენი, გასაშრობად გაფენილი ტანსაცმელი მოხვება, წავიდა და თან წაიღო. მახსოვს, ამ საქციელს საერთო გაოცება მოჰყვა და შემდეგ დამსწრეთა გულიანი ხარხ-

არიც. ასე იყო თუ ისე, პაემანი კარგა ხნით გაგვიგრძელდა. ციხის უფროსად შალვა ბაქრაძე იყო, მამას ნაცნობი კაცი. ასე, ნახევარი საათის შემდეგ შემოვიდა, გამწვან-დაუთოებული ტანისამოსი შემოიტანა, სხვათა შორის, ჩაცმული აქტიური მონაწილეობა მიიღო, დედას უთხრა, — ქალბატონო, ეტლი გელოდებოდა, და წავიდა, ტირილ-ტირილით გამოვედით. მევეტილის ფული გადახდილი აღმოჩნდა. შალიკო ბაქრაძე ციხის უფროსად სულ რაღაც ორ წელს იყო — „გაათავისუფლეს“. ასეთებს კომუნისტები დიდხნობით არსად აჩრევდნენ.

ესეც კიკეთიდან დაიწყო. წინასწარ არ ვთქვი, ბოლშევიკების შემოსვლისთანავე მამამ კიკეთის სახლში გაგვხიზნა. ზამთარ-ზაფხულს ძირითადად იქ ვიყავით. ოთხი ძროხა, თხები, ქათამ-ინდოური და ყველაფერი, რაც სოფელში ცხოვრებას სჭირდებოდა, ჩვენს სახლებთან ვსასხუროდმო, ეს ათას ცხრასი გაზაფხულს, როცა მამაჩემის ნათლიამამ, ვარდო ზუბიაშვილმა, ეზოში ლამაზად შეკაზმული სახედარი შემოიყვანა, ლამაზად-მეთქი — რბილი, უზანგებოანი უნაგირი ედგა, ულამაზეს შალითაგადაფარებული. ხუთი წლისა ვიყავი. ვივთქვი — შემიტო-მეთქი. კი. პაპამ შეგვცა და კარგა ხანს მატარა. მომებრუნდა, ჩამოსვლა ვითხოვე — არ ჩამოსვცეს. მამამ ლაგამს დაავლო ხელი და ძია ვარდოსთან ერთად სათიკენლაც გავწიეთ. უკვე სამადლოს დუქნებს ვიყავით მიტანებული, მარცხნივ გადავუხვიეთ, გამიკვირდა, უწინაც წავეყვანებოდა პაპას და მამასაც ძია ვარდოსთან, მაგრამ აშვეკრად სადღაც სხვაგან მივდიოდით და მამას მივმართე. — მამიკო, ძია ვარდოს სახლი იქით არის-მეთქი! მამამ გაიღიმა, ალბათ იმიტომ, რომ ჩემი მესხიერება ესაიომენე და მითხრა, — არა, შვილიკო, ძია ვარდოსთან კი არა, ბეთანიამი მივდივართ. ვკითხე. ბეთანია რა არის-მეთქი და მამამ დაწვრილებით, მაგრამ ჩემი ხნის ბავშვისთვის გასაგებად მიაშმო, თუ რამ ცნობილი იყო დიდებული ბეთანიის გარშემო და კარგად მასსოვს, ყოველივე ამას ჩვენი, ქართული ეროვნული, მამულიშვილური ცნობიერების ქოთნით მოუქუტებდა. ვითომ იმ ხნის ჩჩოვლს რა უნდა გამეგო, მაგრამ ნათქვამ-ნაუბარი კარგად დამამახსოვრდა, მამამ ბავშვის გონების ეს თავისებურება ალბათ იცოდა და მიამბობდა — გამოვადგებო! ბარემ აქვე ვიტყვი, დღევანდელი გადასახედიდან ისე ჩანს, რომ ჩემი ხასიათის, პიროვნების ჩამოყალიბების ფუძე, ლობო და საძირკველი ჩჩოვლობა-უსუარობაშივე იყო ჩაყრილი. ანუ გზა, სავალი და მომართულება მაშინვე დაისახა მას მერე ძირითადად წარმოდგენებისა და პრინციპების განვითარებულა ხორციელდებოდა. დავეყვით დიდმართის და ამ მოგზაურობის დროს კიდევ ერთი რამ გამიკვირდა და მამაზე შეკითხვებით მივითხვე იერიში. გამიკვირდა ის, რომ ელფიის (კიკეთის სიახლოვეს არსებული სოფლის) გარდა, უპატრონო ბავშვთა თავშესაფარი ბეთანიის მისადგომებზეც ყოფილა. უმთავრესად ის მაინტერესებდა, თუ რატომ იყო საჭირო უპატრონო ბავშვთა ორი თავშესაფარი. ჩავათავით დიდმართები. მამა ელიზბარი დავგვიხვდა — ბერი, იმ დროს მცველად რომ ირიცხებო-

და. შევედით ტაძარში. ზოგი — მამა ელიზბარმა, ზოგი მამაჩემმა დაწვრილებით მიამბეს, ფრესკებზე გამოხატული პირების გარშემო რაც კი იყო ცნობილი; სარდაფებში ჩავვედით, სადაც თარიღებზე უამრავი თავის ქალა ელავა. ამის ყურება არ მესიამოვნა. ეზოში ბატკნები დარბოდნენ, ამით დაფურცე დევნა-თამაში. ტაძრის უკან, ხეებზე, სკამ-მაგიდა იდგა, შავ სამოსელში გამოსრიალი კაცი იჯდა, თავზე მამა ელიზბარივით კუნკული ეხურა. ბატკნებს მოვევთ, აქ კაცს მივუახლო. მომიღერეს, სახელი მკითხა, ვუთხარი და მეც ვკითხე, — თქვენ რა გქვიათ-მეთქი. რატომღაც დაფიქრდა თუ რა იყო, არ ვიცი, დაგვიანებით მიამბო — შალვა! ეგ იყო, მას მერე ვეღარავინ გადამათქმევინა — ის კაცი მამაჩემის ძმა, ძია შალვა რომ არ იყო. ცოფდა გამხეცილი ჯოგოს, დღესაც მეექვსეა. ჩემს ძებნაში მამაჩემიც შემოგვეერთდა. მე ისევ ბატკნებს მივაშურე, ისინი საუბრობდნენ. უკვე დაბრუნების დროს ჩავცივიდი მამას, — აჟი ძია შალვა საზღვარგარეთ არისო, ამბობთ და აქ კი არის-მეთქი? ეგ სხვა შალვაო, — მამამ. ბიძაჩემი შალვა ამირეჯიბი მამაჩემმა და ჩემმა ბიძამ, მსახიობმა ვასო არაბიძემ, ფოთში „თათრის ფელუკაში“ ჩასვეს და ტრამპონისკენ გაისტუმრეს. გამცილებლები ფელუკის ზღაში გასულას არ დაელოდნენ. ნამოვიფიქრა. შალვა ნაპირზე გადმოვიდა და ქუთათშიღა ნახეს მამიდაჩემმა ცაცამ და ძია ვასომ, — ვერ ნავალ, მამა-პაპათა საფლავებს, მშობლიურ მიწა-წყალსა და თანამებრძოლებს ვერ გავცეკვეო! ერთხანს საქართველოში სხვადასხვაგან იმალეოდა, მათ შორის ჩვენთან, კიკეთშიც და ჩემს მესხიერებაში მისი გარეგნობის ბუნდოვანი სურათი ბეთანიამი ხის ქვეშ მოკალათებული შალვას გარეგნობას დაემთხვა. ქაქუცამ და მისმა რაზმებებმა საქართველო-ოსმალეთის საზღვარი გად-აღახეს და ვერბასა მიაშურეს, შალვა ამირეჯიბმა მამინდა დატვია საქართველო, ისევ მამაჩემის და მწერალ სანდრო შამშიაშვილის მიერ მოძიებული „თათრის ფელუკით“. მე კი მხოლოდ ოცდაათის თუ მეტი წლისამ დავიჯერე, რომ ბეთანიელი შალვა სხვა შალვა იყო. დავიჯერე კია?

ვფიქრობ, ქვემოთმოყვანილი მოგონებებით ჯოგოს ამ კარის დასრულება. ვიტყვი ჯერ იმას, რაზეც ბავშვის ცნობილიყოფრად გონება თავად ახერხებდა პასუხის გაცემას ან უფროსები უმარტავდნენ. დიდ ინტერესს იწვევდა ე. წ. ონიკაშვილის წყაროსთან უხვად მიმოხეული ქვები. აქ გაუგებარი მხოლოდ ის გახლდათ, თუ რატომ იყვნენ ისინი სხვადასხვა ზომისა და ფერის. ამაზე პასუხის პოვნას თვეები დასჭირდა, მაგრამ მაინც თავად მივაგინე. ადამიანებს შორის განსხვავებათა მონაწილეა ახსნა; ზოგი ნითური იყო, ზოგი — პირისფერი, დიდები და პატარები. ქვებზე ფიქრი ამით მორჩა. ხეები, მცენარეები, ცა და მიწა თავისი აქსესუარებით აღქმისთანავე გასაგები იყო. ჩვენ დიდი ბაღის ქვედა ბოქმის გაყოლებული თხილის ბუჩქებიდან გამომავალი ბულბულებისა და შოშიების სტევნა მაშინვე ტკბილ ჰანგებად მოდიოდა ჩემი გონებისა და შეგრძნების ხეველებამდე. გაუგებარი იყო, რატომ ადიოდა ანისიმოდი, მხოლოდ სახლის პატარები, სახურავზე და იქიდან მსოფლიო-პროლეტარული რევოლუციის სასარგებლოდ გაჰყვიროდა ლოზუნგებს. აბა, იმ ასაკში როგორ უნდა მცოდნოდა, რომ კიკეთ-

ში, სადაც აგარაკების მფლობელები მხოლოდ ზაფხულობით ამოდიოდნენ, რუსების შემოსვლის შემდეგ ჩეკისტებს საზამთარაზაფხულოდ ემალებოდნენ და ბევრი მათგანი სულით დაკავდებამდე მინეული შიშით იყო შეპყრობილი. რომ წამოვიზარდე, მერედა გავიგე, რომ მსოფლიო-პროლეტარული რევოლუციის გადაუდებელი მოხდენის მქდაგებელი ანისიმოვი სამეფო ჟანდარმერიის ოფიცერი გახლდათ და რამდენადმე შერყეულიც ბრძანდებოდა, ლოზუნგების ძახილი კი რევოლუციური იდეების მატარებელი კაცის ნილბად სჭირდებოდა. კიდევ ერთი მამ იყო გაუფლებარი — როგორ ახერხებდა ბატონი კოტე, ჩვენი მეზობელი, თითქმის ყოველი ფეხის გადადგმაზე, დიახაც გასაგონად აეხმარებინა უკანალი მაშინ, როდესაც მე და ჩემს ტოლ ბჭებს ამის ქნა ერთის მეტად არ შეგვეძლოს. მაშას ვითხე, როგორ შერევა-შეიქცე? ამისხნა. მაშინ ვერა გავიგე რა, მაგრამ ნათქვამი დამახსოვდა, — ეგ კაცი, შვილო, ბოლშევიკების შემოსვლას პრანაზრუნით ეგებებო. რაც მართალია, მართალია, პროტესტის ამგვარი ხერხით გამოსატყა ალბათ ერთადერთი იყო, კიკეთში კი არა — მსოფლიოშიც კი. ბატონი რუბენ ხანატუროვიც ჩეკისტებს ემალებოდა და ეს იმით დასტურდება, რომ ავტომანქანის შორეული გუგუნის გაგონებისთანავე სარდაფში ჩარბოდა, კარს შეიკეტავდა და იქ იჯდა, სანამ გუგუნი მწყდებოდა. მისდა მტადნეროდ, იმხანად ავტომანქანები კიკეთში კი არა, თბილისშიც თითზე ჩამოსათვლელი იყო და, ამდენად, ბატონ რუბენს ერთბაშად იშვიათად უხდებოდა სარდაფში ჯდომა. მესხიერებაში რატომღაც ღრმად და მკვიდრად ჩამრჩა მეწერილობაზე ნაიმა. ამახ უზარმაზარი კალათით მთელი საბაყლო მალაზა დაჰქონდა და, ამდენად, ერთბაშად პოპულარული და საჭირო პიროვნება იყო კიკეთისა და ახლო მდებარე სოფლების მოსახლეობისთვის. იმიტომ არ დამხსოვებია, რომ მისი კალათიდან მეც მერგებოდა ხოლმე კევი, „რაგატკის რეზინები“ და კიდევ სხვა, ბავშვისთვის სანუკვარი რამ, არამედ იმის წყალობით, რომ საზარლად დაჩიხილ-დაკერებული სახე ჰქონდა და ეს სასჯელი კოლა კვსელაძის თუ აბრამა მესტირიშვილისგან ჰქონდა მიღებული, რომელიღაც ამთგანის მუღღმუღთან მრუშობის გამო, რასაც ხაიმა კატეგორიულად უარყოფდა. ყველაზე მნიშვნელოვანი და ხანგრძლივი კვალი ჩემს მესხიერებაში მაინც ბატონი ილია ნაკაშიძის, პაპაემ მხიელი ნაკაშიძის ბიძაშვილის, მწერალ ნინო ანთაძე-ნაკაშიძისას მუღღის, დღეს რომ ინფარქტს ეტყვიან, მამონდელი საყველუპო ტერმინოლოგიით, გულის შეტევამ დამიტოვა. ახლა ზუსტად ვერ ვიტყვი, რატომ და რისთვის ცხოვრობდა იმჟამად პაპა ილიკო ჩვენთან, კიკეთში, მაგრამ საფიქრებელია, რომ ისიც თბილისელი ჩეკისტებისგან იყო გამორიდებული. მახსოვს, ძალიან თბილი ადრესი იცოდა და სიტყვებსაც აყვლებდა, — „ვინ არის ჩემი ბაკილური ბჭი?!“

ჩვენი აგარაკი ხუთოთახიან ბელეტაზე წარმოადგენდა. შუა ოთახი დიდი, სხვა ოთახებზე ორჯერ მეტი ფართობი იყო, ჩანს, ქიფებისა და სხვა თავყრილობებისთვის გამიზნული. იქ საგარძლები და ძველბური სანერი მაგიდაც იდგა. პაპა ილიკო მაგიდას უჯდა, რაღაცას წერდა. მე იქვე სათამაშო ურგოს დავატოროკილებდი. ისე მოხდა, რომ თამაშში რატომღაც პაპა ილიკოსკენ გავხედე და იგი სწორედ ამ დროს გადმოვარდა საგარძლიდან, იატაკზე პირქვე დამეხო და ხრიალს მოჰყვა. რა თქმა უნდა, ღრიალი მოვრთე. ბებო შემოვიდა, მამა და დედა მოჰყვნენ. გამზრდელი მყავდა, ლუბა ერქვა. დამტაცა ხელი და ოთახიდან გამიყვანა. კოტა ხანში ბებოც გამოგვყვა და უთხრა, მილასთან გადაიყვანო. დედა მილა პეტრე კრიახნოვის, ჩვენს მაგობად აგარაკის მფლობელის ქალიშვილი იყო, ძალიან უყუყუარდი, ხანდახან საათობით ჩვენთან იყო, მართობდა, მეთამაშებოდა. ნამიყვანა ლუბამ კრიახნოვებთან. აღარ მახსოვს, რამდენ ხანს ვიყავი იქ და როცა შინ მომიყვანეს, პაპა ილიკო აქ აღარ იყო. იგი ცოცხალი გახლდათ, თბილისის ნაიყვანა მამამ, საყვადმოფოში დაწვინა. იქ გარდაიცვალა პაპა ილიკო, ბრწყინვალე ქართველი ინტელიგენტი, მწერალი და საყოველთაოდ ცნობილი საზოგადო მოღვაწე... საქმე ის არის, რომ ეს მოგონება საეჭვო ღირსებისაა და აი, რატომ: ქართულ ენციკლოპედიაში პაპა ილიკოს გარდაცვალება 1923 წლით არის დათარიღებული. გამოდის, რომ ზემოაღწერილი შემთხვევისას ორად ორი წლისა გახლდათ. ჩემი აზრით, ეს ამბავი 1924 წელს მოხდა, სამი წლისა რომ ვიყავი, თორემ ორი წლისას ან უნდერკინდის მესხიერება უნდა მქონოდა, რომ ყოველივე ეს დამხსოვებოდა, ან დაბადებითვე უზარმაზარი ფანტაზიური უნდა ვყოფილიყავი, რომ ასეთი რამ შემეთხზა. ისე კი, ცხონებულ დედაჩემი პაპა ილიკოს კიკეთში ყოფნისას გულის შეტევასა და თბილისში რამდენიმე დღის შემდეგ გარდაცვალებას ადგისტურებდა. ახლა რა და როგორ ვიფიქრო — ორი წლისას დამამახსოვრდა? ერთი კია — ბავშვობიდანვე მთელი სიცოცხლის მანძილზე და თითქმის დღემდეც, როცა მეცხრე ათეულს ვახურდავებ, ისეთი მესხიერება მქონდა, რომ ჩემს ამხანაგ-მეგობრებში მოაზრობი ფრამა იყო — „ჭაბუკს ეხსომება“, ხოლო ჩემი უახლოესი მეგობარი, ბრწყინვალე ინტელექტუალი ამირან მორჩილაძე, ჩემი მესხიერების გამო აღშფოთებით იტყოდა ხოლმე, — ვაჰ, რამდენი ნაგავი აქვს თავში ამ კაცსო! ადვილი შესადღებელია, ორი წლისას დამხსოვებოდა, რასაც პედატრები არ გამოირიცხავენ. რა ვიცი, აბა?! ისე კი უნდა ითქვას, იმხელა ფანტაზიორად ჩამოვყალიბდი, რომ ამხანაგების თხოვნი რაღაც თავგადასასვლელს, როგორც რუსები იტყვიან „დახლთანვე“ ვთხზავდი და „თავისუფალ გაცემილებს“ ჩემი ნაამბობის მოსმენაში ატარებდა ტექნიკუმის წარმომადგენით, მეოთხე კურსიც კი.

პირველი კარის დასასრული.

აგაბტო-ოქტომბერი, 2004

სამყარო ამოუწურავი საიდუმლოა

ინტერვიუ შეჯიბრების გარეშე

—?

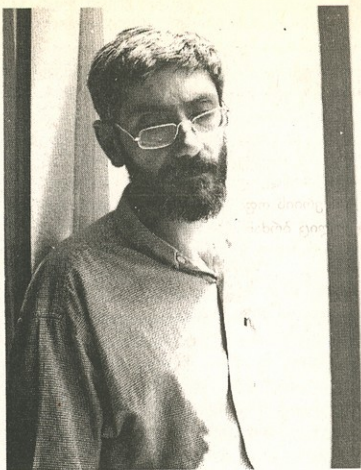
— თუ რატომ წერ ანდა რა აწერინებს, სინამდვილეში, რასაკვირველია, არავინ იცის. შეიძლება ვილაცას კიდევ ჰგონია, რომ იცის, მაგრამ ეს ილუზიაა, რადგან პირადი იმპულსი იმდენად სიღრმისეულია და იმდენად დაფარული, გაცნობიერებას არ ექვემდებარება... შემოქმედება თავისთავად საიდუმლოა... ღვთის ხატად და მსგავსად შექმნილ ადამიანს არ შეუძლია, არ იყოს შემოქმედი... შემოქმედებითი საწყისი მასში წინასწარეა ჩადებული და ეს, თავისთავად, მშვენიერია, შესანიშნავია... ღრმად ვარ დარწმუნებული, ეს უბრალოდ ფსიქიკის თვისებაა თუ ე. წ. ევოლუციის შედეგი არ გახლავთ, აქ მართლაც საიდუმლოა, ამოუცნობი... და ეს მხოლოდ ერთ-ერთია იმ მრავალ საიდუმლოთაგან, რაც ჩვენი და რაც ჩვენ გარშემოა. სხვათა შორის, სწორედ ეს შეგრძნება, ანუ რომ სამყარო ურიცხვი საიდუმლოთაა აღსავსე, და თავისთავად ამოუწურავი საიდუმლოა, მაძლევს ერთგვარ იმპულსს... უფრო ზუსტად, ეს შეგრძნება იწვევს ირაციონალურ განცვიფრებას... თუმცა ასეთი ფორმულირება, ალბათ, ცოტა სასაცილოდაც კი ჟღერს... მაგრამ არა უშავს, სამაგიეროდ, მეტ-ნაკლებად გამოხატავს იმ განცდას, რაც, ალბათ, საფუძვლად უდევს შემოქმედებას... საწყისა შემოქმედებისა... ყოველ შემთხვევაში, ჩემთვის...

—?

— ცხოვრების აბსურდულობის შეგრძნება? მართლაც ბრძანებთ, თავიდანვე მქონდა ამის განცდა, თანაც, შეიძლება ითქვას, საკმაოდ მძაფრიც... ჩემი პირველი მოთხოვნები სწორედ ამ განწყობითაა დაწერილი... მას მერე ბევრი რამ შეიცვალა... მაშინ ძალიან მარტივად მეგონა, რომ ცხოვრება კავკასიული ლაბირინთია, პირდაპირ გაგებით — მიღიხარ და არ იცი სად, არ იცი, რატომ, ისიც კი არ იცი, საერთოდ აქვს თუ არა ამ ლაბირინთს გამოსასვლელი... მაგრამ გამო-სასვლელი, რაღა თქმა უნდა, არსებობს! და თვით ეს მეტაფორაც, ცხადია, პირობითობაა... ბუნებურად არ უნდა გავიგოთ... ჩვენი ცხოვრება, ეჭვგარეშეა, მართლაც მთავრად აბსურდის თვალსაზრისით, მაგრამ იმიტომ კი არა, რომ აბსურდი სამყაროს თანდაყოლილი თვისებაა ანდა თავისებურება, არამედ იმიტომ, რომ ამ აბსურდს თვითონ ჩვენ ვქმნით, ადამიანები...

—?

— მეტ-ნაკლებად ყველა... ვთქვათ, იმაში, რომ ჩემი ქვეყანა ერთ გრანდიოზულ ნაგავსაყრელს დამს-გავსა, ჩემი წვლილიც ხომ არის? ცხადია, არის! პა-

ირაკლი ლომოური

სუბსიმგებლობას ყველაფერზე ყველანი უნდა ვინა-ილებდეთ, შინაგანად მაინც, მაგრამ უბედურებაც ისაა, რომ სწორედ პასუხისმგებლობას გავუზივართ პირველ რიგში, რადგან ტვირთია, მძიმე სატარებელი, არადა, ჩვენ თვითონ თუ არ ვზივდეთ ჩვენი საზი-დი, მარადიულ „დეგრადაციას“, უფრო სწორად, ერთ-გვარ „პარალალურ-რეგრესიას“ დავჩვენებთ, ალ-ბათ... თუკი პარალალურა, ესე იგი, სულ ქვიფი ყოფი-ლა და შეიძლება მითხრათ: ქვიფი უკეთესი რა უნდა იყოსო?! ესაა, მე გგონი, ერთადერთი რამ დღესდღე-ობით, რასაც ჩვენ, ქართველები, მთელი გულითა და სულით, მთელი არსებით, მთელი ეზიბით ვეჭვით და კიდევ ვაბორცვით... არა, სუფრას რა სჯობია, მართლაც, რაღაც საკრალურიც კი შეიძლება დაი-ახო მასში, სადღეგრძელო ხომ იგივე დავითცაა, მა-გრამ უბედურებაც ის გახლავთ, რომ არაფერი ზომა არ ვიცით და ყოველგვარ ზღვარს გადავიდვართ... დარწმუნებული ვარ, საქართველო პირველ ადგილზეა მსოფლიოში სულ მოსახლეზე რესტორნების რაოდე-ნობით... საამაყო ეს? მე გგონი, ტრაგიკულია.

—?

— ტრაგიკულობის შეგრძნება ანდა, შესაძლოა, ტრაგიკომიკურობისა, მთელი ჩვენი ცხოვრების და, განსაკუთრებით, ახლო წარსულის თანამდევია. მახა-სიათებელია. რა, განა საბჭოთა კავშირში ჩვენი ცხ-ოვრება არ იყო სუპერტრაგიკომიკური? ან, თუნდაც, შემდგომი პერიოდი? ანდა დღევანდლობა? უბრალო-დ, როცა ყველაფერი ეს შენს თავზე გადადის, კო-მიკურს ნაკლებად ანდა სულაც ვეღარ აღიქვამ, რად-გან ტრაგიკული გთრგუნავს, გახრბობს, მინასთან გასწორებს... თანაც, როცა, ისევ და ისევ, ეს ტრაგიზმი აბსურდულია...

რატომ ვახსენებ ასე ხშირად სიტყვა აბსურდს? ეს ჩემი პესიმიზმის შედეგი ხომ არ არის? არა გგონია... პესიმიზტი კი არა ვარ, უფრო რეალისტი... ჩვენ გარშემო რეალურად არსებული რეალის-

ტური განცდა სასონარკვეთის გარდა ლამისაა სხვა გრძნობას აღარ მიტოვებს... დღეს უფრო ცხადად აღვიქვამ საყოველთაო აბ... კარგი, ამ სიტყვას აღარ ვიზმარ, მართლაც მეტისმეტია... ასე უტყვივ: დღეს უფრო ცხადად აღვიქვამ საყოველთაო მარაზმსა და სიყალბეს... არადა, სულ ცოტა ხნის წინ, შეიძლება ითქვას, ცივიხალი ეფეროთი ვიყავი აღსაყვ და ესეც, თავისთავად, ტრავმატიკური... ანეკდოტისა არ იყოს, ჩაპაევი რომ ორჯერ ზედიზედ დაბაიჯებს ფოცხს და ორჯერვე თავში მოხვდება, ჩინგაჩუკი კი იტყვის: მხოლოდ რუსი ძმა აბიჯებს ფოცხს ორჯერო... ეტყობა, მეც ასე მომდის, პერიოდულად ვაბიჯებ ფოცხს...

—?

— ილუზიები? სწორედაც, ალბათ... და რალა რე-ალისტი ვარ?! ისე, რომ დაფიქრდეს კაცი, მართლაც არ გამოდის... და, იცით, რა არის განსაკუთრებით აუტანელი? მოჩვენებითობა... როცა მოჩვენებითია ყველაფერი — დემოკრატიაც და კანონიერებაც... როცა არ შეგძლია არაფრის შეცვლა, როცა ისევ ის წელი, ანუ ის ქანჭიკი ხარ, რაც საბჭოთა ტოტალიტარიზმის დროს იყავი... შეიძლება მითხრათ, სიტყვის თავისუფლება ხომ გავაქვს: გამოდი, თქვი, დაწერე, ვინ გიშლის?... ზოგჯერ მართლა მინდა ხოლმე გამოვიდო ვეთქვა ან სულაც ვიყვირო, მაგრამ, ჯერ ერთი — მაშინ პროფესიონალ პოლიტიკოსად უნდა ვიქცე, რაც არ მსურს და არც შემიძლია, და მეორეც — დღეს პირად-პირ ნათქვამმა სიტყვამ თითქმისად ძალა დაკარგა... მწერლის როლი და ფუნქცია დღევანდელ დროში კარდინალურად შეიცვალა... როცა აკრძალული იყო სიმა-რთლის თქმა, იქნებოდა ეს მეფის რუსეთი თუ საბჭოთა იმპერია, მწერალს თავისთავად, ზუგბერივად ეკისრე-ბოდა სიმაღლის მთქმელის, ზნეობრივი მაგალითის მიმცემის ფუნქცია, რადგან მისი ნაწერი საზოგადოე-ბაში ეცნელებოდა, მის სიტყვას მრავალი კითხუ-ლიდან ვერც და ყოველ მინიშნებას, გადაჭრულად ნათქ-ვამსა თუ ალეგორიას ზუსტად იგებდნენ, ისრუტად-დნენ... მწერალი ერთგვარი მედიოტი იყო საზოგადოები-სა თუ ერისა... დღეს კი რა შეიძლება უთხრას მწერალმა საზოგადოებას ისეთი, რაც მან არ იცის?! რასაკვირვე-ლია, არაფერი!... ყველამ ყველაფერი მშვენივრად უწყის, ხმამალა ითქმის ყოველივე, მაგრამ მთელი უბედურე-ბაც ისაა, რომ, თურმე, ხმამალა და თავისუფლად ნათქვამი სიტყვა ჯერ კიდევ არ ყოფილა პანაცეა...

—?

— არა, რალა თქმა უნდა, მაინც სიტყვით იწყება ყველაფერი... და როგორ ვხედავ მწერლის დანიშ-ნულებას დღევანდელ დღეს? სხვისი არ ვიცი, მე კი, უბრალოდ, ვინატრებდი, რომ ჩემმა მკითხველმა ერთ-გვარი ემოციური მუხტი მაინც მიიღოს ჩემი ნაწერი-დან, რალაც იგრძნოს, რალაც, თანაცანცის მსგავსი, ან სულაც, თუგინდ, თავი შეიქცოს მხოლოდ, გაერ-თოს... ესეც საქმეა. უკვე საკმარისია... არავითარი ილუზიები არა მაქვს... არაფერს მე არ ვჟადავებ და არც არავინ ვახდებდა უკეთესი ანდა უარესი მოთხრო-ბის ნაკითხვით... მხატვრული ლიტერატურის კითხვა თავისთავად სიამოვნებაა (ნამდვილი ლიტერატურისა კი — დიდი სიამოვნება) და მწერლის ფუნქციაც სწორედ ეს უნდა იყოს: წეროს ისე, რომ მისი სიტყვა მკითხველის გულს ორანგ მაინც შეესოს... თუკი მკითხ-ველმა იგრძნო, რომ ამ აბსურდში, აბსურდის მიღმა არის რალაც საიდუმლო, და სწორედ ამ საიდუმლო-

შია ლაბირინთიდან ერთადერთი გამოსასვლელი თუ გამოსავალი, მაშინ ჩემი მიზანი მიღწეული გქმნება...

თუმცა, რალა თქმა უნდა, მწერლობის დამაშინებელი ამით არ ამოიწმინდა, არ, რას წერდა აბსურდის, „ჩამა“ ფრანც კავკა 1911 წლის 25 დეკემბერს: „ყველაფერი, რაც გავიგე... თანამედროვე გერმანულ ლიტერატურაზე... და რაც ვიცი თანამედროვე ჩეხურ ლიტერატურაზე... მაღელვ-ს უფლებას დავსცენა, რომ ლიტერატურის მრავალი დამ-სახურება — გონების გამოღვიძება, გარეგან ცხოვრებაში ხშირად უმოქმედო და მუდმივად რღვევადი ეროვნული ცნობიერების შენარჩუნება, სიამაყე და მზარში დგომა, თითქმისად წარმოუდგენელი დროისა, რაც სრულიად გან-სხვავდება ისტორიოგრაფიისგან, რის შედეგადაც ხდება უფრო სწრაფი და თანაც ყოველთვის კრიტიკულად შე-ფასებული ყოველმხრივი განვითარება, საზოგადოებრივი ცხოვრების ყოვლისმომცველი გასულიერება... მაღალ მისწრაფებათა ნაყოფის მომტანი გამოღვიძება მოზრდილ თაობაში. ლიტერატურის მოვლენათა ჩართ-ვა პოლიტიკური ცხოვრების ორომეტრიაში... ეროვნულ ნაკლიანებათა გამწმენდელი ჩვენება, გააცხადებელი და ამდენად, თავისი მნიშვნელობის გამაცნობიერ-ბელი წიგნის ვაჭრობისა და წიგნისადმი დაუკლებელი ლტოლვის გაჩენა — შესაძლოა მიღწეულ იქნეს ისეთი ლიტერატურის მიერაც კი, რომელიც მხოლოდ გარეგ-ნულადაა ფართოდ განვითარებული, გამოქმნილი ტალ-ანტების ნაკლებობის გამო“.

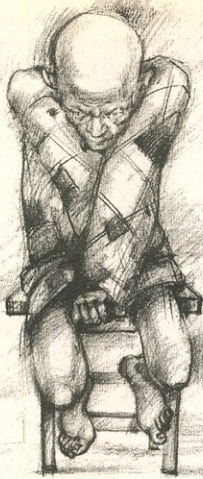
—?

— თანამედროვე ქართულ მწერლობაში ბევრი ავ-ტორია, ვისი ნაწარმოებებიც მომწონს და მიყვარს, მაგრამ რადგან დაწერილებით და დეტალურად ახლა მათზე ვერ ვილაპარაკებ, უბრალო ჩამოთვლისგან, თქვენის ნებართვით, თავს შევიკავებ...

—?

— მსოფლიო ლიტერატურას? ყიდვით, სამუშაო-რად, ვერ ვყიდვებ, აბიტო წიგნის მალაზიამ როცა შევდივარ, თავი კლინიკურ მალაზიასტ მგონია... თუმ-ცა გამოსავალი, ამისდა მოუხედავად, მაინც გამოძებნე — ინტერნეტი გადმოვქაჩავ ხოლმე და მერე ვკითხუ-ლობ კომპიუტრის ეკრანზე... ბოლოს რაც ნაწიკითხ-ს, ყველაზე მეტად პარუკი მურანია მომწონია... ისეთი სიახლოვე ვგრძნობ, კიდევ გამიკვირდა... სხვათა შორის, ინტერნეტი და, უფრო ზოგადად, გლობალიზა-ცია, მართლაც რადიკალურად ცვლის სამყაროს, ად-ამიანის ფსიქიკას, ყოველი ჩვენგანის ცხოვრებას... გარკვეული საფრთხეც ახლავს თან საყოველთაო ნივე-ლირება-სტანდარტიზაციისა თუ ამერიკანიზაციის, მაგრამ უკეთესი წარმოდგენელ შესაძლებლობებსაც გვა-ძლევს, უკეთესი რომ ვერ იხატებ... ამას წინათ ინტერ-ნეტურნალში ნაწიკითხე მარიო ვარგას ლიოსას ესე „რატომ არ მეშინია გლობალიზაციის“, სადაც მშვე-ნიერადაა წარმოჩენილი ეს შესაძლებლობანი... შეგვი-ძლია მსოფლიოს უშუალოდ ვაჯავირო ჩვენი კულტურ-რა, ჩვენი ლიტერატურა... და ვისი ბრალია, თუ ამას არ ვაკეთებთ, ამ შანსს არ ვიყენებთ? ისევ და ისევ, ჩვენი... ამაზე ყველამ უნდა ვიზრუნო, და მათ შორის, სახ-ველმწიფოში, მაგრამ ჩვეს მოხლეკებს, როგორც ჩანს, კულტურა ყველაზე ნაკლებად აინტერესებთ... და ამ სამშენებლო ვითარებაში, საყოველთაო გულგრილობის ამპოსფეროში, როცა ლიტერატურული პერიოდიკა თითქმის ჩამოსთაფულია, როცა ვეღარ გამოდის „ჩვე-ნი მწერლობა“ და „ომეგა“, თქვენი ჟურნალის გამოჩე-ნა ნამდვილად სასიხარულო ფაქტია!

ო, ეს საყვარელი ტელელიპსები!

— ლა ლა არა მჭირდება!!!

კარი ისე მოიჯახუნა, ბათქაში ჩამოცვივდა.

ბავშვის ისტერიულად ღრიალებდა და ციკუნა მუშტებს კარს გამეგებები უშენდა, მაგრამ აღარ გაუღო... როდის-როდის ნათრია დედა, ჩვეული კონტრაგეზიუტორ მშობრელი მამის მისამართით... მაგრამ აღარაფერი გაუგია, ყურთსაცვამები ეკეთა და მუსიკას უსმენდა — იოჰან სებასტიან ბახის კორალს „An Wasserflüssen Babylon“...

იმ დღიდან დაიწყო ვამების ლალომანია... უფრო სწორად, ტელელიპსმანია... მამის ჯინაზე აკეთებდა, თუ რა იყო?!... ჰკითხავდნენ, ფეცვით, რა გქვიაო, პასუხობდა: „ლალა!“ ჰკითხავდნენ, დედა უფრო გიყვარს თუ მამაო, აცხადებდა: „ტელელიპსები!“ ერთი სიტყვით, სუთი წლის ვამები ისეთი წარმატებით უშლიდა წერვებს საყვარელ მამილოს, რომ პავლიკ მორიზოვის სახელობის პრემიის უტყველი პრეტენდენტი გახდებოდა ევრაზიის მასშტაბით, ვინმეს რომ მოესაზრებინა ამგვარი პრემიის დანესება თავის დროზე...

...ბადურ სერგის ძე ჟვარჯნელი პროფესიონალი კინომცოდნე გახლდათ, მაგრამ კინოს დასაზაბად ვერ იტანდა — ვერც ცუდად, ვერც კარგად, ვერანირს. ამის გამო მხოლოდ გამანადგურებელ რეცენზიებს წერდა და „კლიკ-აჰ“, ანუ მესტასელიც, შესაბამისი ჰქონდა: „ფანტომი“ (იგულისხმებოდა ამერიკული ავიაგამანადგურებელი ფ-16), თუმცა ზოგაზოგადიერებით ზურგს უკან უბრალოდ „ფანტომსაბედ“ იხსენიებდნენ, რადგან, ყველაფერთან ერთად, მელოტიც ბრძანდებოდა, სლოპინ-სლოპინ... ვერ იტანდა აგრეთვე ტელევიზორს და საერთოდ ყველაფერს, რაც ვიზუალურად, ანუ, მისი აზრით, ცალსახად, პრიმიტიულ-ზედამართულად ცნაურდებოდა, თავს აჩენდა. და, ალბათ, ამის გამო იყო, რომ ფანტომი ადამიანებთან ძირითადად თვალმოჭუტულ-მოხუჭული ურთიერთობდა და საერთო ჯამში, შეიძლება ითქვას, ჯანსაღი კაცთმოყვარე მიზანთაშორის სახელი ჰქონდა დაგვრდელი.

ბადური ვატიშვილის სახელს საბედისწერო მნიშვნელობას ანიჭებდა — ვამები, არც მეტი, არც ნაკლები, საქართველოს მეფე, კონსტიტუციური მონარქი უნდა გამხდარიყო, ილიონ ჯერ, რასაკვირველია, კანონიერი პრეზიდენტი... მერე ხალხი უთუოდ თვითონ სთხოვდა, დაუწოდებდა, შეეფერებოდა, ტახტზე ძალით აიყვანდა... რადგან, აბა, ვი უნდა გახდეს სრულიად საქართველოს ხელმწიფე, თუ არა ვამები ჯოჯანელი?!

და რად უნდოდა შვილი-მონარქი?! ეს კითხვა საერთოდ არ გასჩნდა, არც არასოდეს... რად უსურვდა ამხელა ტყირით, ამხელა პასუხისმგებლობა?!... რატომ იმეტებდა ერთადერთ ვაჟს, საკუთარი შვილის მტერი იყო თუ რა?! „მაგრამ ვიღაცა ხომ უნდა გაასწოროს ეს ქვეყანა?“ — ამბობდა ხოლმე და მრავალმნიშვნელოვანი პაუზის შემდეგ ამბობდა — „კუდი კიჩინიას!“... არა, მართლაც მიზანთაშორის ბრძანდებოდა ბატონი ბადური. ალალი. და თან ჰუმორისტიც. ფანტომი... სი...

თვალდახუჭული უსმენდა ხოლმე ბეთშოვნის გლენ-გულისეულ მესამე სიმფონიას, წარმოიდგენდა — აი, სადრიოიორო პულტთან ზრდასრული ვამებია (რალაციტ ლეონარდ ბერნსტაინს წააგავს), თვითონ

სუთი წლის ვამები თითქმის ყველა ხელოვნური თუ ნაძალადევი, მაგრამ მაინც ერთობ გულისამაწყებელი ბავშვებით შედარდულა მამასთან კაბინეტში და გაბადრულ-გაცისკროვნებულმა, ხელების წარწარი ქნევით გამოუცხადა, — მამიკო, მე ლალა ვარ!

ვამები შვილისთვის შემთხვევით არ დაურქმევია: სახელს თავისი ენერგეტიკა აქვს, პიროვნებას აყალიბებს და ცხოვრებაში მიმართულებას აძლევს, როგორც ლულაში დატანებული „ნარეკა“ — ალალებზე გამოსროილი ტყვიას... ვამები უნდა გახდეს ის, რაც თვითონ არ ანდა ვერ გახდა... ვამები უნდა გახდეს... ვამები!... ამით უკვე ყველაფერი ნათქვამია... ვამები!!!

და ეს ან არსებული და, რაც მთავარია, სამომავლო ვამები მოზრანდებდა და სრულიად უტყფრად აცხადებს: „მე ლალა ვარ!“

უცებ ვერც კი მოისაზრა, რა ლალა, ვინ ლალა... მერე გაახსენდა, ერთ-ერთ ტიკინასა ჰქვია იმ სინთეტურული შოუდან, „ტელესტომაქებად“ რომ მოიხსენია ერთხელ თავის ლექსიაზე უნივერსიტეტიში... ხელოვნური ბავშვაცი მათი მიზანდა უნდა ყოფილიყო უთუოდ... მაგრამ იმდენად სხვადასხვა განზომილებებშია „ვამები“ და „ლალა“, რომ არც გაბარაზებულა თავიდან, თითქოსდა ვერც კი დააკავშირაო ერთმანეთთან... მართლაც, დაახლოებით იგივე იქნებოდა, ერთ მშვენიერ დღეს სუპერმენ შვარცნეგერს შლიეფანი კაბა რომ ჩაეცვა, კიქსტინი გაეკეთებინა და გამოცხადებინა: „მე აილიტა ვარ!“

— არა, შვილიკო, ვამები ხარ, — უთხრა ლიბილით, დაყვავებით.

— არა, ლალა ვარ! — ხმაბლდა გაიმეორა ბავშვმა.
— არა, შვილი, ვამები ხარ! — ოდნავ გაიკაცრა ხმა.
— ლალა ვარ! — ბიჭმაც საგრძნობლად მოუმატა... დეციბელებს.

— ვამები ხარ, ვამები! — თვალბეტი კი დაუბრაილა.
— ლალა ვარ! ლალა! ლალა! ლალა! — აღრიილდა ბავშვი.

სკამიდან წამოვარდა, ვამები ჰერში აიტაცა, კარს ფეხი ჰკრა, დერეფანში გასცა მონყვეტილი მოძრაობით და გადაჭრით განუცხადა:

ბედლამი (ინგლ. bedlam სულით ავადმყოფთა სახლის სახელწოდება ლინდონში) — საგვიტო; არეულ-დარეულობა; ქაოსი.

კი ლოყაში ზის და აღარაფერი ანაღვლებს ამქვეყნად... და ამ ქვეყნისა... აღარაფერი... აღარაფერი... აღარაფერი!!!
საქართველოს მომავალი მრევლ უფრო ხშირად რატომ-ღაც შთაგონებულ დირიჟორად წარმოვსახებოდა... თუმცა ზოგჯერ პილოტადაც, რომელიც საჰაერო ბრძოლაში მარტოდმარტო ანადგურებს მტრის საჰაერო-კოსმოსურ არმიას...

და განა რაიმე შეედრება განცდას, როცა აღარაფერი განაღვლებს ამქვეყნად? როცა შენი ქვეყანა ორკესტრივითაა აწყობილი, სადირიჟორო პულტთან შენი ერთადერთი ფაჩოა და შენ კი გვერდით ხარ, მაგრამ არცა ჩანხარ... ნეტარება... ნამდვილი ნეტარება... როცა საკმარისია ცერათითი ერთი დაჭრა და ფრთოსანი რაკეტა მესყუელად ცეცხლოვან ყვავილად იფურჩქნება მტრის საფეთქელზე...

...ბაადურმა სიზმრიდან ამოყვინთა, როგორც ხვარელი ფუმფულა ქაფით მოფენილი ნელთბილი აბაზანიდან, თვალზე გასახლა რის ვაი-ვაგლახით, წამოიწია, იდაყვით ლევის დაეჭრნო, თავი გააჩნ-გამოაქანა, თითქოს უკვე დავინწყებული სიზმრის ნაფლეთებს ყურში ჩაგუბებული წყლის წვეთებით იცილებო, და საათს დახედა — შვიდიც არ იყო, თენდებოდა — ეირაყაჟა. მაგრამ საძინებელში დგომიდან ნახევრად ბელოდა.

„რა გაბადვიდა? ჯერაუთენია?“ — გაუკვირდა, ცოლ-შვილს გადახედა. ეძინათ. ცოლი გვერდით იწვა, გულღამა, ოდნავ პირგაღებული, გახევეული, თითქოს არც კი სუნთქავსო. სახე ცვილის ნიღაბს მოუფარდა. ვამეხი ცოლის საწოლგადაღმა ცალკე მდგომი რკინის გორგოლაჭებიან-ბადიან-მოაჯირიან საწოლში პირქვე მიგდებულიყო, უბალიშოდ, სრულიად მოშოშვლებული, საბანი ალთას იყო, თეთრი — ბალთას.

ადგა, ბავშვის საწოლთან მივიდა, დაიხარა, საბანი დააფარა...

ვამეხი შეიშმუშნა, გადმოტრიალდა და მამას ახედა მიბლეტელი თვალებით. ბაადურს უეცრად ისეთი გრძნობა გაუჩნდა, თითქოს სიზმარი გრძელდებოდა, ოღონდ აბაზანი, წყლის ნაცვლად, ამჯერად რაღაც გულისმარევი, მწკლარტე, ნებოვანი სითხით დაფსოო... ასეთი იქნებოდა, ალბათ, მაჩვის ნალღელი... ვამეხმა ახედა თუ არა მიბლეტელი თვალებით, ბაადურს მოეჩვენა: საძილე ოთახის ბინდებუდში მოთეთრო-მოყვითალო შუქი ამოიფრქვეა... და ეს თეთრ-ყვითელი სინათლე სდიოდა... ვამეხს!.. მისი იყო ეს შუქი, საკუთარი... რძის სურნელმებასთან გასჯდომოდა, იმ სუნით, თავის დროზე რომ აფრქვევდა უწყვეტად და უშურველად ტუტზე მყოფი...

ბაადურს ყრუანტელმა დაუარა, იგრძნო, როგორ აენვა ხელისგალები, როგორ დაეცმა კისრის ძარღვი, როგორ დაუბუფდა ენა, დაეკოფრა საყლაპავი...

ვამეხს სახის ოვალი თეთრი ჰქონდა, არაბუნებრივად თეთრი, თითქოს ცელულოიდი გადააკრესო, სხეული და თავი კი — ყვითელი... და ყურებიც უცნაურად დიდები... მომრგვალებული... რამ გაუხარებდა?

ბაადური ერთხანს გაუნძრევლად იდგა, მთვარეულივით, რომელიც უეცრად გააღვიძეს და აღმოაჩინა, თურმე ცხრასართულიანის სახურავზე დგას... შემდეგ დაიხარა და ცოლს მუჯუღუგნი გაკვრა ისე, ვამეხისათვის თვალი არ მოუშორებია.

ცოლმა ძილში უკამაყოდ და ჩაიდულა:

— რაარირიო...

— შეხედე! — თითქმის დაიყვინთა თავისდა მოულოდნელად.

— რა მოხდა?! — ნაირი ლოგინზე წამოვდა და მჭარს მიაჩერდა. თანაც ისეთი ფხიზელი გამომეტყველებით, თითქოს არც ეძინა საერთოდ, ზნაურზე ვამეხს რატომღაც არ გაღვიძებია, თუმცა, ჩვეულებრივ, ოდნავ გასაჯგონ ფაჩუნზე იღვიძებდა ხოლმე.

— შეხედე! — გაიმეორა და ხელი ბავშვისკენ გაიშვირა, — ვერ ხედავ?

— რას?! — ცოლმა საწოლიდან გადმოიხედა, ისე დინჯად, თითქოს ბუნუარის ლოყიდან, თვალზე მოჭუტუა, ბავშვი ათვალღიერ-ჩაათვალღიერა, მერე ბაადურს ახედა და ერთბაშად სარკასტულად გაუღიმა. არაფერი უთქვამს.

— ვერ ხედავ?! — გაიმეორა ბაადურმა, ოღონდ ამჯერად ლამისაა ჩურჩულით.

— ვერა, — თავი გააქანა ცოლმა — გეჩვენება...

— მეჩვენება?!

— გეჩვენება, — არაბუნებრივად მშვიდად მოუგო. და მტკიცედ, და თან სერიოზულად.

ვამეხს არ ეღვიძებოდა.

— მეჩვენება?... რა მეჩვენება?! — იფეთქა ბაადურმა, — რა?!.. რა იცი, რას ვამბობ?!.. რას ვგულისხმობ?!.. თუ ვერ ხედავ იმას, რასაც მე ხედავ?!.. და თუ მეჩვენება მართლა, რა იცი, რა მეჩვენება, ჯერ ხომ არაფერი მითქვამს?! — ყველაფერი გეჩვენება, — მკაფიოდ, ცივად, თითქმის დამარცვლით მოუჭრა ცოლმა, დანვა და პირი იბრუნა, დემონსტრაციულად შეაქანა ზურგი.

ვამეხს არ ეღვიძებოდა...

ფაჩტომამ ძალიან დიდხანს უყურა ვამეხს — ვიღაცას თუ რაღაცას აგონებდა, მაგრამ ვის? თუ რას?! — და უცვებ გააცნობიერა ის, რასაც, წესით, თავიდანვე უნდა მიმეზარდოყო... იდგა გახევეული, იდგა დიდხანს, მოძრაობის უნარად იგრძნო, დამზრალი, ფუტურით კუნძით, და უეცრად იგრძნო — ვამეხს ეღვიძა, თავიდანვე ეღვიძა, მაგრამ თვალს არ ახეღდა... რატომღაც არ ახეღდა... განზრახ არ ახეღდა...

...იმ დღის მერე ბაადური ვამეხის ყურება-ჭვრება-დაკვირვების მეტს თითქმის აღარაფერს აკეთებდა... ზოგჯერ ეჩვენებოდა — ზღვარგადასული სითეთრე და სიყვითლე არც ისეთი ზღვარგადასული იყო და არც თვალები ჰქონდა მაინცდამაინც ღილებით შავი, მრგვალი, დიდრონი...

არადა, ჰქონდა...

დღის სინათლეზე ვამეხის „პირმშვენიერება“ იმდენად არ იგრძნობოდა თითქოს, მაგრამ შეზინდებისას, ხელოვნური განათების პირობებში, რატომღაც უფრო თვალში საცემი იყო, ყოველ შემთხვევაში, ბაადურისათვის... რომ გაეკოხბათ, ბავშვი სულაც კონსტუციის სოფლივით ანათებოდა... მაგრამ მის გარდა რომ ვერაფერს ხედავდა?!.. ვერაფერს ამჩნევდა?!.. არავის აუტყვია განვაში, არავინ გაქცეულა ჯერაცარაგაუქმებულ მეცნიერებათა აკადემიას თუ კანისა და ვენეროლი სნულულების ინსტიტუტში... არც დედა, არც სიდედრი, არც ნაირის მრავალციხოვანი ნათესაობა და, ძირითადად, გაუთხოვარი დაქალობა...

დაბნეული დაიარებოდა ბაადურ-ფანტომა, მაგრამ ხმას არ იღებდა. დუმდა. პროფესიონალი კონსანატორივით. სამაგიეროდ, ლექციებზე ისეთ ცეცხლს ანთებდა, ისეთ ფილოსოფიით გამოდიოდა ზოგადად ვიზუალური არტისა და კონკრეტულად ტელე-სინე-ვიდეომატოგრაფის წინააღმდეგ, ისე ამუშავებდა და ამართავებდა, რომ ერთხელაც მესამეკურსელებმა ვეღარ მოითმინეს და აქცია მოუწყვეს, რომლებსაც, ალბათ, უფრო ობსტრუქცია ეთქმოდა.

როგორც კი დიწყო პატივცემულმა ბაადურმა ლექცია, გაისმა ღიბოლი. ჯერ სუსტი და გაუგებადი, მაგრამ მერე ნელ-ნელა გაძლიერდა, გაკანდილდა — აზავდება აბობოტყდა. ფანტომად ყურის არ დაუჯერა, გამაზ, დაიბნა. ესაა მუცელში ჩაფარება... თვალბიჭი კი მოიფშვინება რატომღაც... მაგრამ ფაქტი ფაქტად რჩებოდა — აუდიტორიაში მყოფი თითხმები ნიჭიერი და განათლებული ახალგაზრდა, საქართველოს რესპუბლიკის სარულფეფიბიანი მოქალაქე, მომავალი ხელოვნებათმცოდნე, ერისა და ქვეყნის მოამგებ და მოჭირანსულ (რამეთუ მშობლიური ხელოვნებასა და კულტურაზე ზრუნვა სწორედაც ამას ნიშნავს თავისთავად), ღიბოდა ტყიდან გამოვარდნილი ნადირიგით... არადა, ხელსაც ვერაგის დაადებ, ყველა ერთად ღმუის, ჯოგურ-კოლგებოდად... დადგა ფანჯარასთან, ზურგიან თაღბტორიისკენ, გაიფიქრა, „ხო მობეზრდებათ, გაწუმდებათ“ ... არ მობეზრდით.

სხვათა შორის, დეკანატიში არ გაქცეულა, არ უწივლია...
იდგა და უყურებდა, ფანჯრის მიწაზე როგორ უხალი-
სოდ, ყოყმან-ყოყმანით მოცოცავდნენ წვიმის წვეთები.
ჭაბუკაძის გამზირზე ყინულდავდა...

ამ შემთხვევის შემდეგ, ისედაც გულჩათხრობილი, საერთოდაც ჩაიკეტა საკუთარ თავში. იჯდა საფარძელში პლედშეშობეული, ყურთსაცვამებით თავზე და უსმენდა „An Wasserflüssen Babylon“-ს...

ერთხელაც გაასენდა, სადღაც საკუჭნაოში ბედნიერ-
პიონერული ბავშვობის დროინდელი ფოტოალბომი
უნდა ყოფილიყო შეწერული და მათ შორის, სინათ-
ლისმივც, აქვესაპირველი დღისა და ბავშვის
მიამოც (თვითონვე გაუკვრდა). და, რაც კიდევ უფრო
გასაოცარი იყო, წესრიგში აღმოჩნდა, პატოსნად მუშაობ-
და — მისსენ გაიშვირა თუ არა, თმის ღერვით წერტილი
ისარი საკლის კიდეს მიანჭდა, თითქოსდა ამოტეხეს ლა-
მობა...

ბაადური საძინებელში ფეხაკრევლით შეიძარა...
ვაშის რკინისგორგოლაჭებთან საწოლში ეძინა შუად-
ლის მსუყე ძილით... ხელის კანკალით მოუშვია ექსპო-
ნიტორი, მალულად, თითქოს, თუ ვინმე დაინახავდა, დაიჭ-
ერებდა და აღარსოდეს გამოუშვებდნენ... დახედა ექს-
პონორების და კინადან ხელიდან გაუვარდა... ისარი კიდეს
მიანყდა და მის თვალწინ დაშალა... უმცირეს ნაკუნებად...

სოველი

მშობლიური „მაშუტკა“, როგორც მეზობლის ბავშვი ეძახის, წამში გადაიჭდა. ჩვეულებრივ, არ ვუცდი ხოლმე. სანამ ჩამოვდებო, ტყუასა ვხმარობ — ფეხით გავდივარ ექვსასიოდე მეტრს იმ ქვაფენილიან, მიწის მუშის ხელის-გულვით დაკოჭრულ მიედანმდე, სადაც ტრიალუდინიან ქუჩის ბოლოს და დვანან... მართალია, ოდნავი ელმზარ-თა, სამაგიეროდ, წინა ფეხები ხოლმე არხეინდა, მორახ-ათებით. ვერ ვიტან ქუჩეკვასა და ჯგულთას, მით უმეტეს, დილაუთენია... მაგრამ იმ დილით არ გამიმართლა, მძე-ოლის გვერდით პონჩიონი ტინეიჯერი აჩონჩხილიყო, კეფავი წაჭერილი თმით, „ცხენკუდინი“... ვერც მიხედე-ბოდი, — არგოვა? ბიჭი?

მძღოლის ზურგს უკან დავჯექი, ოღონდ ფანჯარასთან არა, ზოგჯერ უბერავს იქ... თანაც, კართან ახ-

ბადური გამოტრიალდა, კაბინეტში შევიდა, აიღო
სუფთა ფურცელი, ფლომასტერი და დიდი, ოკრობოვანი
ასოებით დაწერა:

არ მეძებოთ არაო, მელა მატყუარაო,
ქვეყნის გადამრჩენელი არის ჩვენი ლაღაო!

...ბადადური თავარი ექიმის კაბინეტში იჯდა ხის ტაბურეტზე, თავში ჩნდნურული, ნელში მოხრილი, მხრეებში მოშვებული... მარტყდმარტყდ და დარქნილი, ასე მარტყდმარტყდ... იჯდა და ელოდებოდა... მაგრამ რას?.. თუ ვის?... თეთრხალათიანმა ახმახებმა შეიყვანეს იქ, დასვეს და უთხრეს — დაელოდეთ მთავარ ექიმს კაბინეტში... კაბინეტში?... ეს ექიმის კაბინეტია?... თეთრად შეღებლი, ცარიელი, სრულიად ცარიელი სივრცე: ბეტონის კედლები, მაგიდა, სკამი, ტაბურეტი... იატაკზე მიხრახნილი, ბეტონის იატაკზე... არც ფანჯარა... მკირედი სარკმელიც კი... საიდან შუშოდის სინათლე?... ა, სადაცჭჭჭომა ჩატანებული დღის განათების მილაკები, ნეონის... თუ ფრეონის?... რა მაღალი ჭჭრა... და რა მაღალი კარია, და რა ფართოა... დად უნდა მთავარ ექიმს ამხილა, კარი?... რა, გოლიათო? თუ... ბუმბერაზი?!

ერთ წერტილს ჩააშტერდა. ბეტონის იატაკზე რაღაც გაფანჩხული ლატა იყო, მეტი თუ ჭკუჭიანი, რუსი, გამხმარი, ქერქად ცქეული... უცნაურა და დაცქეთა, მაჩვის თვალდღიწ... ძალიან დიდხანს შეყარა და ფეხებ მიხვდა, ნაღვს ველარ აცილებდა, და ველარც იმძრევა... ისეთი შეგრძნება დაეწულა, თითქოს ზღაფეხმეკრულია უნილაგი, მაგრამ სრულიად რეალური კაპრონის ბანტით, ზემოტიკება შებოქლი, თითქოსდა მამოშმინებელ პერანგზე გამოკეთოსო, და თან მეტი საიმედოობისათვის სარკინიგზო ბარგის გადასაზიდი სქელი ბრეზენტის სალტეებითაც გადაკეხმის საგულდაგულოდა... „თუ უნდათ, ჩემოდანიც იანწეოდ და წამოიტუნენ, – გაიციურა და კინადა გაეცქ... – სასელოდო ხობ აქვს სა სეკილეურ სალტეებიც“... მაგრამ გაცივნება ველარ მოასწრო, ფეხის ხმა შემოესმა... მძიხე და თან თითქოს ბაუბაჯა ნაბიჯები ნელ-ნელა ახლოვდებოდა... თითქოს თან ძალიან ეცნობოდა... საიდნა... „თუ ირად გული შეკოშა...“

ნეტავი ვინ შემოდანდალდება ხელების ნარნარი ქნევით, უზარმაზარი, საყვარელი?!

ქალი, ქალი, ქალი... ვაი, ჩვენი ბრალი!
აფორიზმი

ლოსა ხარ, იოლად ჩავხალ... ჩემს კორპუსთან, გაჩერებ-
ზე, ხალხი ამოლაგდა და ამოლაგდა... არა, მინც ქკვიან-
ურსა გვგრები, რობ არ ველოდები... ისე გადაიხსო, ან საერ-
ოდ ვერ შემოვარდნელი, ანდა ფეხზე უნდა დგადარჩავი,
მოკრულად-მოკვანად... დღათმინ მინც დამა-
ტონ ეს ოხერი მიკროავტობუსები, როცა ბავშვები მიჰყ-
ავთ სკოლაში და სამსახურშიაც ეჩქარებთ... ვინ დადის
დღეს სამსახურში?! მე დაედივარ!.. დადილიდ...
რეპეტიციებზე... აღტრიალებს არა, ოღონდ არა დანილოვ...
ყველა უფუფვარი ქრისტიანობა, თქვენსათი... დაუსა-
ბერი... ძებო მოკანებო... ე, არ მისმენ?!.. არ დაიძინო!..

მოკლედ, დავიძარით, მივგორავთ ტაატ-ტაატით...
გვერდით გამხდარი ბიჭუნა მიდგას, გაფითრებუ-
ლი, ზურგზე ვეება, ხეშეში, კვადრატული ჩანთით,

მესამე-მეოთხეკლასელი იქნება... ისეთი ჭეჭყავა, ლამისა კალთაში ჩამივარდეს... რალა ჩვენს მარშრუტზე არ უშნაფი ფეხზე დგომისა?!. ჩაითის კუთხე საცა თვალში შემე-სობა... ვიგერიებ... დედაბისმა ცალი ხელით ქეჩოში ჩაა-ლო, იჭერს, მეორე ხელით ჩემ უკან, სკამის საზურგეს ეგრდნობა, რომ არ ნაიქცეს... ცოტაც და გადამეშობა... ვერცა ვხედავ ნესივად, ოღონდ ვგრძნობ, თავზე როგორ მარტყა მაცი გრანტის ღრუბლივითი, და კიდევ სუნთქვასა ვგრძნობ... ზედ კისერში ჩამასუნთქა... ერთხელ, ორჯერ... სუნთქვას თბილი და თითქოს ნოტიოც... თუ სველი... არა, სველი არა... სოველი... ჰო, სოველი!.. მასუნთქვას და მასუ-ნთქვას!.. შევიმუშე, უნაზური უხერხულადა ვიგრძნო, თითქოსდა პატარა ბიჭი ვარ, მალეულად ჭეჭურტანაში ვიქცირები და წამასწრეს... ცალი თვალით ავხედე — ფუმ-ფულა ღაბას შევეფეთე... და თბას, ჩამოშლილს შავს, ხშირ-სა და გროვას, წვრილ-წვრილად დაწულს... თითქოს ფო-ჩებიათ ფარდის... ჩანთის კუთხე ამ დროს კიდევ თვალში მესობა...

— ქალბატონო, დასვით ბავშვი... მუხლებზე დამიფე-ეს... — დაღრევილი ვიფაზობ მთელი გულითა და სულით. — გამაღობო! კუსუნა დაჯექი... — ამბობს ქალი და ბავშვს კალთაში მისვამს. ბიჭი უძლიანდება. ქალი შე-მლებს დაგვარად წინ ინაცვლებს, შვილს ნამიერი გაბ-რძოლების შემდეგ ამარცხებს, ორივე ხელით მხრებზე აწეება და ჩემს მუხლებში ოსტატურად ათავსებს, თითქოს ჭკიცარტ ჩაასობ... ამ დროს მიკროავტობუსი ამუხრუ-ჭებს, ქალი წონასწორობას კარგავს, ცოტაც და დამი-ტანს... ხელს ვაშველებ, ორივე ხელით ვიჭერ, როგორ-ღაც ვაკავებ, გაჭირვებით, მჯდომარე ატლანტის პოზა-ში... ერთობ მოსული ქალბატონია — რომელი მატრონა, თუ გენებათ, ანდა, სულაც, პალეოლითური ვენერა!.. ე, თქვენ რა, ძინავთ? ახტუნვ, ახტუნვ, დიოჩე ზოლდატენ უნდერ ოფიცირენ! რუსიშენ პარტიზანენ!...!.. ეგრე...

ჰოდა, ქალი საწყის პოზიციას უბრუნდება და ისევ ვგრძნობ... დამასუნთქა!.. თუ მეჩვენება?! არა, ნამფილად დამასუნთქა!.. კი მაგრამ, თვითონ რა, ვერ ხედება?!.. გამ-აფრებს ეს ხალხი!.. „ნუ მასუნთქავ, ქალი...“ — მინდა დავიყვირო, მაგრამ ხმას ვერ ვიღებ... გულში ვამკობ: „ძროხა!.. ძროხა!.. ძროხა!..“ სუნთქვა თბილია, ომზივარე-ვი, და ნოტიო, თითქოსდა იმ აბანოდან გამოფრქვეული, რომლის ჭეჭურტანაშიც ვიციკრებოდი და... ვიციკრები... „ნუ მასუნთქავ, ქალი... ნუ!.. ნუ!.. ნუ!..“ — ტანში უეცრად თითქოს ჟრუანტელმა დამიარაო, გამაცხელა (გამა-ციასავით). მაგრეოლებს...

— გააჩერეთ! — უეცრად ზედ ყურში ჩამყვირა მა-ტრონამ... ბავშვი ცალი ხელით ამოესა და ჩაიფარება. პირველ სკოლასთან ჩავიდნე... „აბა, ასმეცამეტე სკოლა-ში ხომ არ ატარებს... კუსუნას!“ — გავიფიქრე ჩემდა უნ-ებურად და ვგრძნობ, პირი რატომღაც წერწევიტ მეცსე-ბა. კისრისტებით ჩაქვანდი მანქანიდან, სანამ კარი დაიხ-ურებოდა, კიდევ კარგი, მოვასწარი — იქვე ხის ქვეშ გა-დავაპურტყე, ურნაც არ მიძებნია.

ვდავვარ იდიოტივით, ვიფურთხები. ისეთი ხეავრიე-ლი დენა ამოტყდა, გვერინება სტიმბარლოვთან ვიყო მიღებუბე... ამ ყოფაში ვავიდა, ალბათ, ერთი-ორი წუთი. უცებ მატრონა არ ნამომადგა თავზე?

— ხომ არ დაგეხმარო? ცუდად ხართ? — მეციხებეა ძველი ნაცნობივით.

— აარა, არა... ვბასუხობ. რატომღაც დავიბენი... მილ-ოხის, როგორც ჩანს, თანაგრძნობით... ზალალია, ტანაო-რ...

ლი, თეთრი (სულა — ფოთიჩინა), ფაფუკლაბერევი... შავი, გრძელი თმა, უხედა შეღებოლი შავი ფეხსაცმელი და მუქი შინდისფერი ტუჩები აქვს, პელომეტივით გამობურ-ცული. შავი ტყავის გრძელი, ფართხუნა ლაბადა აცვია... „არა!“ — ვიმერიებ და რატომღაც გვერდულად მივდი-ვარ, თითქმის სირბილით, ჟანდარმს რომ გაეცეკოდა იდეური რევოლუციონერი, ვითომდა ღირსებაშენარ-ჩუნებო... არა, ეს თქვენ არ გეგებათ, ფეხსაცმელმადო-ჩი!.. ჩაგეძინათ? აკი რკინისა ბრძანდებოდი?.. არ დაიძ-ინოთ რევოლუცია საფრთხეშია!.. ეგრე!

...იმ დღეს კინალამ რეპეტიცია ჩავშალე — აბა, რანიადეა ვინდა ბელა ბარტოკის დაკვრა, როცა კისერ-ში გასუნთქვნი და გასუნთქვნი! თუმცა რალა კინალამ, მართლა ჩაიშალა... ოღონდ მთლად ჩემი ბრალიც არ იყო... მასეტრო ისე ადულდა, — ნერვები არაფრად უფარგა, მე-ტისმეტად აზიზი ნატურაა, — უკვე სადირიგორო პულ-ტის აყირავებას აპირებდა, მაგრამ ამ დროს ვილაქამ კარი შემიალო, ერთადერთი სიტყვა გვეცხორცნა მყელური ჩორ-ჩულით (პარლამენტის ეროვნული სიმფონიური ორკეს-ტრის რეპეტიციავ, აბა, ყვიროლს ხომ არ მორთავდა?): „ხეღვასი!..“ და რეპეტიციაც ბუნებრივად ჩაიშალა.

...ვინ მასუნთქავდა? მეც ეცე მანქნერესებს, ძმები ლანდსენებტობ... თქვენც, ხომ?! თავიდან ტრომბონის ბრიყვული ხუმრობა მეგონა... ერთხელ გავხედე ალმა-ც-ერად, ორჯერ... გავხედულა, თითქოსდა ბზისან გამო-ჩორკნესო... ბლენპოპტამი!.. ყოველი შემთხვევითის, თვალზე დაფურბიანა... არ შეიძლება, ვითომც არ დაწნა-ავს... იქნებ გატლრონა მაიმუნობს?!.. თითქოს არა... არა-და, აშკარად ვგრძნობ, მასუნთქავენ!.. თანაც, ისევ ისეთი სოველი სუნთქვას, „მამუტკური“... ვნიალებ ერთ ადგ-ილზე, ვერ ვისვენებ... მასეტრომ ჯერ ვითომდა იხუმრა — შამფურზე ნამოცმული ზღვის გოჭი ასხნა თუ რალაც ამდაგვარი, მერე ნელ-ნელა ელექტროჩაიდანვით დაი-წყო ადულდება, საცაა დაუფშტვენდა... კიდევ კარგი, რეპე-ტიცია დროზე ჩაუფლავეს...

კისრისტებით გაკადრენ... მე კიდევ ჩემი მჭირს, სოვე-ლი მელაუნება... ტალღური გყოლიათ? არა? არც მე... მუნენ?.. მოკლედ, დადევით კეცეღთან ზურგით, მივეყრდე-ნი, ცვდილობ კისერი ცივ კედელს გაუხახუნო... შიგნით მელტკინება, მიხურს, თითქოს ჭიანჭყელების ბუდე მქონ-და კანქვე, კისერში, დამომბობას... „ოხ, შენი... ოხ, შენი... ოხ, შენი...“ — ვასტენი მასეტრონას გულში და მასხენდება ფუმფულა ლაბაბი... ჟრუანტელი მივლის...

რაა? მატრონა შემეყვარდა?!.. არა, ტყუილია!.. ტყუილია!.. ყოველთვის გამხდარი გოგოები მომწონდა, სიფრიფანა, ტანწერდა... ქალს ლანდი უნდა გას-დიოდეს... ქალი უნდა ანათებდეს... ქალი უნდა იყოს... ფლიეიტა-პიკოლო!.. და არა კონტრაბასი!.. ძონძროხა კონტრაბასი... რა?.. არა, ცოლი არა მყოლია... ლოგინში არ უნდა დამეკარგოს?! და ამას ამბობთ თქვენ, პიკო დე ლა მირანდოლა?! გასაოცრობა...

ერთი სიტყვით, დავეხრდი რეპეტიციიდან, დავე-ქი სადილად, ვგრძნობ, მასუნთქავს... რა ექნა? მივატრი-ალებ თავს, არავინაა... გავა წამი, ისევ ვგრძნობ, მა-სუნთქავს!.. რა ექნა?!.. მივატრიალე... არავინაა!.. მოვა-ტრიალე... მასუნთქავს!.. მივატრიალე... დედაჩემი გო-ცებული მისერება... რა გჭირო?!.. არაფერს არ ვუბნე-ბი... აბა, რა ვუთხრა, სელაგეზის მიკროავტობუსში ქალ-მა კისერში ჩამასუნთქა და მას მერე მასუნთქავს და მა-სუნთქავს შეიქი?!

გავედი ჩემს ოთახში... ვიფიქრე, დავდინებ და... მოვიხვეწებ... შენც არ მომიკვდე! დაძინებოთ კი დამეძინა, მაგრამ მეღვიძება წამდაუნუნე... დამასუნთქავს... გამეღვიძება... რის ვაი-ვაგლასით მოვხუჭავ თვალებს... ჩამეძინება... დამასუნთქავს, გამეღვიძება... ჩამეძინება, დამასუნთქავს! გამეღვიძება!!! ჩამეძინება! დამასუნთქავს! გამეღვიძება!!! ხაჩატურიანმა „ცეკვა ხმელეთში“ მოგისმენია?... აჰ, გინახავთ კიდეც?!. ჰოდა, მაგ დღეში ვარ სწორედ...

რა? ძველ ჩინეთში იყო დასუნთქვით ნაშება? იმპერატორის შეურაცხყოფისთვის უსჯიდნენ?!. არ გიცია, არ გამიგია... და მე რა დავაშავე, პირიდან სულ ვარდი და ვარდი ამოდიოდა, როცა მშობლიურ ხელისუფლებას ვახსენებდი... სიამტკბილობითაღ!.. გძინავთ, ბატონო ფეოქს ედმუნდოვიჩ?..

ჰოდა, დილით ადგეტი განამებული, უძინარი, დანასუნთქარი... გავედი პირდაუხანელი ტუჩთან და ვდგავარ, ველოდები... „კუსუნა, არ გახდეს ავად, კუსუნა არ გახდეს ავად...“ — გულში ვიძიებ... ისეთი გაღულულ-გაფითრებულია, თავისუფლად შეიძლება ავად გახდეს ნებისმიერ წამს და მაშინ სკოლაში ხომ აღარ ნაჩაჩაწალებენ?!. მაგრამ გამეძინდნენ, ვაშა! გამეძინათა!.. ოღონდ არ გიცია, რა გაუკეთო, რა ვუთხარა...

გაჩერებაზე გვერდიგვერდ ვდგავართ... „მაშუტკა“ იგვიანებს... ქალმა შემოხვდა და ეტყობა, მიცნო, ოდნავ შესაშინვად გამოიღმა... თუ მომეჩვენა?!. რაღაც უნდა გავაკეთო, მაგრამ რა?.. არა?!. რა ვუთხარა, რა შევბედო?!. უცებ გავაცნობიერე — მის გვერდით სოფელი აღარ მჭირს... ერთხელაც არ მიგრძნია... არადა, ყოველ სამ წამში ერთხელ მიბჟოდა, მიხურდა დანასუნთქარი... და უცებ გრენება გამინათდა — მე თვითონ უნდა დავასუნთქო!.. და აი, მაშინ სოფელი აღარასოდეს შემაწუხებს!.. ვაშა!

მიხვედით კი მივხვდი, მაგრამ როგორ გინდა დანასუნთქო, ვთქვით... „ქართლის დედას“?... აშენ აღმართო თუ პარამუტით დახატე?!. არა, ტექნიკურად, ალბათ, კი შესაძლებელია, მაგრამ...

მოკლედ, აყვეტი მიკროავტობუსში... ჩემ წინა დგას, მაგრამ რად გინდა, ვერა ვნებები... თითის წვერებზე ვცდილობ შევდგე, შეუმჩნევლად... სულ ტყუილად... შორია მატრონას კისრამდე, როგორც რომ... გურჯისტანამდე!.. ქალმა ეტყობა რაღაც იგრძნო, შეიმშუმშა, გადმოშვდა მკაცრად, მაგრამ თან თითქოს რაღაც დაფარული იმტერესითაც...

რაა?!. ლოგინში როგორი იყო?!. ბატონო პიკო! ვინ გგონივართ?!. რა საერთო შეიძლება მქონდეს მე მატრონასთან?!

გატყუებთ?!. გამოვტყდე?!. რაში?!. აი, ფეოქს ედმუნდოვიჩი დამედასტურებს... აშხანავო ფეოქსი, გაიღვიძეთ! გაიღვიძეთ!.. ორენ გაიღვიძებს კონტრერეკლუციის ჰიდრას... აღდგეც კრულეგითა დიდდამელოოო... აღდგა...

ჰო, სად ვიყავი?.. მოკლედ, გავეცი... კუსუნა სკოლაში მობარძანა... მერე რუსთაველზე გამოგამხანდა... კუდში მივსდებ, შორიანს... ისე უჭირავს თავი, ვითომ ვერა ხედავს, რომ მივსდევ... თუ მართლა ვერ მამჩნევს?!. იბორიალ რუსთაველზე, მაღაზიდან მაღაზიში, მერე ჩაჯდა „მაშუტკაში“, ძლივს მოვასწარი შესტომა... ისეთი თვალებით შემომხედა, თითქოს ძალიან გაუკვირდა, რომ დამინახა და უცებ, ჩემდა მოულოდნელად, საპაეოო კოცნა გავუგზავნი... სახე შეკერა ისეთი, გგონება სასტიკი

შეურაცხეობა მივაყენე... მიტრიალდა, ფანჯარაში იხედება... მაგრამ ცალი თვალი ჩემზე გამორბის, ვგრძნობ...

ჩაივდა თავის კორპუსთან, ჩავეყვი. ახლა უკვე მართლა დემონსტრაციულად აღარ მიყურებს, მიდის და მიდის... მივეყვი... „რას ვაკეთებ?!. რატომ მივეყვი?!. რა მინდა?!“ — თავში მიტრიალებს.

არადა, აშკარად გრძნობს, რომ მივეყვი, მაგრამ ვითომ არ იცის... ვერ მხედვს ვითომ... სადარბაზოსთან წამით შეჩერდა, მზერა მტყორცნა, ჩაიღიმა (თუ მომეჩვენა?!) და შევიდა. შევეყვი. ნელა ადიოდა. განზრახ ნელა, ძალიან ნელა. რატომღაც ფეხავრვით მივეყვი... — თითქოს უდიდესი მნიშვნელობა ჰქონდა იმას, რომ სრულად უზმანურად ავსულიყავი... თუ ჩემი ფეხის ხმა არ ისმის, ესე იგი, არცა ვარ იქ... ისეთი შეგრძნება გამიჩნდა, თითქოს საშინელი ბოროტმოქმედება მაქვს ჩაფიქრებული, საშინელი დანაშაული უნდა ჩავიფიქრო, და უკვე ჩავიფიქრო კიდეც, რადგან ჩაფიქრებ... ძალიან მინდოდა გატრიალება, გაქცევა, მაგრამ ვიცოდი — ეს, უზრალოდ, უკვე შეუძლებელი იყო... ქალი კართან იდგა და მელოდებოდა, თუმცა ჩემკენ არ იყურებოდა. უცებ მომეჩვენა, თრთის... დავინახე, კანი უტრიალდა... არა, კანი კი არა, შავი მუცლის ტყვი... როგორც ტყეებს უთრითი ხოლმე, ისე უშაქცაგებდა...

მოკლედ, ძმებო ხუნვეთინებო, როგორც იქნა, ავედი, გავერდი და ვდგავარ. ისიც დგას, რატომღაც არ ტრიალდება, არ მიყურებს, ვითომც ვერ მამჩნევს. რას ელოდება?!. კარსაც არ ახლებს... უცერად შემოხარუნდა და შემომასუნთქა, ფანჯრის მინაზე რომ დააოროთლებენ ხოლმე, ისე, ნახევრად პირგაღებულმა, ტუმენმორკალულმა... ჩემდა უნებურად ნაბიჯი გადადგე წინ და ისეთი მოძრაობა გავაკეთე თავით, თითქოს ამოსუნთქულის დაჭრა მინდა, თეხს რომ იჭერს ცირკუს განიერი სელაში, ჰაერშივე, და ყალბადა თვალმოჭუტული...

უცერად შეტრიალდა, კარი გააღო, შევიდა, შევეყვი, ლაბადას იხდის, შევეშველე, უნდა ჩამოვართე და უცებ ვხედავ, პატარა ხის სკამია იქვე, უთუოდ კუსუნასი, შევდეკი კომენტალურად და უკვე კისერში უნდა ჩავასუნთქო, რომ იღება კარი და შემოდის ვიღაც ჰამბალი... „ფერი ფერსა, მაღლი ღმერთსა, — გავიფიქრე, — მაგრამ ეს საწყალი კუსუნა ვის დაემგვასა?“ მხოლოდ ამის გაფიქრებალა მოვასწარი, მეტი არაფერი მახსოვს...

...როგორ დამთავრდა სოფლის ამავე? ავერ ვარ, თქვენთან, ძმებო მოპიკანებო, აი, როგორ! მაგრამ არაფერიც არ დამთავრებულა სინამდვილეში... ეს სოფელი სუნთქვ... დიახ, დიახ... მიმიხვდით... დიახ... მისტიკურად სოველია... მარადელი... დაუსრულებელი, დაუმრეტელი... რა? ახლაც გრძნობთ თუ არა?!. რასაკვირველია, ვგრძნობ... ვგრძნობ!.. მასუნთქავს! მელამუნება!.. ოღონდ კისერში აღარ, არამედ პირდაპირ... ფილტვებში, გულში... ჯივარში... როგორ ვიგნა?!. ხელოვნურ სუნთქვას როგორ აიტანდით, საინტერესოა, უპაეოდ დარწმუნებით, გალურჯებულებით, დამხრვებით, გაგულდებით?!. როგორ ვიგნა... მაღლიერებით!.. სიხარულით!.. აღფრთოვანებით!.. ეე, არ მისმენთ?!. დაგძინათ ყველას?!. აბა, თქვენა ყოფილხართ, რაღა, ძმები ზდანევიჩები...

პალადას გადახედა. მართლაც ყველას ეძინა. მხოლოდ კუთხის საწოლზე ფეხმართბითი მჯდომი, „ქარის ნისკვილი“ ფრთებს ამოძრავებდა შეუსვენებელი, წრეულად, ლამაზწელის მოლოდინში...

სამართლებელს
პარტაგონის
მეტაფორა

მოდ, FOOTBALL-ი ვითამაშოთ,

ანუ

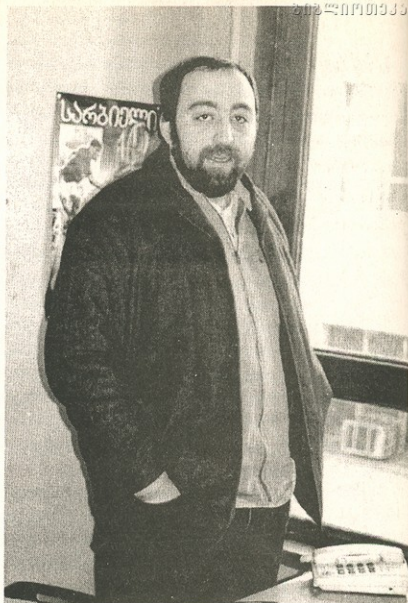
მიხო მოსულიშვილის მიერ მომზადებული
შეკითხვები და გიო ახვლედიანის, იმავე აკა
მორჩილაძის, პასუხები

გიო, ჩათვალე, რომ ეს ინტერვიუ კი არ
არის, არამედ მე და შენ მწვრთნელები ვართ
და სადღაც, მარაკანასავით კაი დიდ
სტადიონზე Football-ს ვთამაშობთ. ეს
თერთმეტი შეკითხვა ჩემი გუნდია და შენი
თერთმეტი პასუხი კიდეც — შენი გუნდი.
მსაჯები ვერ მომიგონია, მაგრამ ის კი ფაქტია,
რომ ანგარიში ნულთი ნულია.

— „მადათოვის“ პირველ რომანში მუშნი ზარან-
დიაც არის და გრაფი სეგედიც, მეორეში კიდეც
მთლად დათა თუთაშხია გამოჩნდება — თურმე, ნუ
იტყვი და, ფორუის წყლებზე დაიარება კუჭის სამ-
კურნალად და ოპერების მოსმენაც ჰყვარებია ნამე-
ტურ. ეტყობა, რალა დასამალია და, გიყვარს ის რო-
მანი... დათაზე.

— მიხეილ, მიხო. დათაზე წიგნის კითხვა ყველას
უყვარს, იმასაც, ვისაც საერთოდ არ უყვარს წიგნის
კითხვა და ეს რომანი. ოთხი წლის წინ გერმანიაში
ვცხოვრობდი კაი ხნით და სამი-ოთხი ქართული წიგნი
მქონდა. იმათ შორის კიდეც „დათა თუთაშხია“. იმ
ყოფნის დროს ორი წიგნი დავწერე და ერთ-ერთი
„გაქრები მადათოვზე“ იყო. ყველა სხვა წიგნის კითხვა
რო მომეწყინა, „დათა თუთაშხიასი“ არ მომეწყინა და
ლამის ზეპირად ვისწავლე. მაშინ ბევრი ისეთი
დეტალი ვიცოდი ამ წიგნისა, რომ ორი სტატია —
„აბრაგის საკვიაოი“ და „დათას ნათესავები“ სულ
თავისუფლად დავწერე. მერე კიდეც, თუთაშხიას
ენციკლოპედიის შედგენაც დაიწყო. ოღონდაც, ეს
საქმე ველარ გავაგრძელე აქ მოზრუნებულმა. ამიტომ
მე ამ წიგნის ბევრი ისეთი დეტალი მახსოვს, სხვას
რომ ეგრე პირდაპირ არ ეხსოვება. ჩემი საყვარელი
ადგილია, როცა სეგედი თუთაშხიას გასაფრთხი-
ლებლად მიდის. ამით ის მთელ თავის ჟანდარმულ
ცხოვრებაზე ამბობს უარს. სამუხაროდ, ამ ეპიზოდს
ნაკლებად აქცევენ ყურადღებას და ეს წიგნი მხოლოდ
დათას ხასიათი და მისი ჭკვიანური ლაპარაკები
ჰგონიათ. მე ამ წიგნში სულ სხვა რამეები მომწონს.

— ზოგი ნაწარმოები იწერება ქაღალდზე, ზოგიც
— კომპიუტერზე. მუშაობის ეს ორი ხერხი ერთსა და

აქა პირიქილადე

იმავე შედეგს იძლევა თუ სხვადასხვა რამე გამოდის?

— კომპიუტერი უფრო სწრაფია, თითები ისე არ
დაგელდება. ხელთ წერას სხვა მულამი აქვს. ქარ-
თული ასოები ძალიან ლამაზია და როცა ქაღალდზე
გამოკავეს, თითქოს უკეთესად ხარ. თუმცა, სისწრა-
ფეში ვერ გამოუკიდები კომპიუტერს.

— ადვილად კი იკითხება, მაგრამ ნურც იმას
დაგვიმალავ, ძნელად წერს თუ ადვილად?

— რა ვიცი, გგონი, იოლად. ყოველ შემთხვევაში,
თუ დავჯექი, მიერეკება წყალივით. საერთოდ, დიდი
სიამოვნებაა ჩემთვის. სასიამოვნო რომ არ იყოს, რა
დამაწერინებდა. ძალით და ტანჯვით არ მიყვარს.

— გიო, საქართველოს გარდა, ბერლინზეც
დაწერე. პარიზზეც, მაგრამ გაერთიანებული სამეფოს
მთავარქალაქი მეტადრე უნდა გქონდეს ამოჭრილი
გულის ფიქარზედ. აკი ზალიკომაც დაწერა შენზე,
რომ „მენვია ლონდონური მულამების უბადლო
მცოდნე“. როგორ დაიწყო შენი ნაცნობობა ლონ-
დონთან, როგორ დაახლოვდით (რალა ორი რომანი
მიუძღვენი უკვე — „შენი თავგადასავალი“ და „ძირს
სიმინდის რესპუბლიკა“) და ნატოც ხომ არ ეჭვიანობს
ცოტას?

— ხო, უცხოეთში რო დადიოდი, მომწონდა
იქაური ამბების დაკვირვება. წიგნების კითხვასაც
შეიძლება ჯობდეს მოგზაურობა, თუ ამის ამბავი და

ქართული
ენები

ქალაქების ამოცნობა იცო. ლონდონი ბავშვობიდან მიყვარდა, ნანახი არ მქონდა და ისე. რო ვნახე, მერე ძალიან შემეყვარდა. ღრმა ქალაქია. მინის ზეთი ეგებ დიდი არც არაფერი ვთქვით პარიზებთან და ეგეთ რამეებთან შედარებით, მაგრამ ძალიან ღრმაა. საეჭვანო კიდევ არაფერია. არც არი ეჭვიანი ნატო.

— ტფილისის გუბერნიის ალექსანდრ დიუმა არისო, შენზედ ამბობენ და ის კი მართებულია, რომ მარტო ერთი ბაკურ სულაკაურის გამომცემლობისთვისა სწერენ ნიშნებსა? თუ მეშლება და, ლევან თითმერიასთანაც ხო გამოვიდა კომპლექტი?

— ეგ დიუმა, მგონი, მე თვითონ ვთქვი. თბილისის გუბერნიის დიუმა — არ არის ურიგო როლი. ბაკურთან კიდევ ნაცადი თანამშრომლობა გვაქვს. მომწონს, როგორც უშვებს ნიშნებს. „გადაფრენა მადათოვზე“ რალაც კონკურსისთვის დავწერე, რა თქმა უნდა, ჩაიშალა. ბაკურაც იყო ორგანიზატორი თუ არ ვცდები. ერთხელაც დამირეკა — მაშინ არც ვიცნობდი ხეივანიად. შენი ხელნაწერი მაქვსო, გამოვუშვებო. ეგრე დინყო...

— ეს შენი სპეციალობა, ისტორიკოსობა, თუ არ გამოგადგა, არა მგონია, ხელი შეეშალა წერისას...

— როგორ არ გამომადგა, ძალიან გამომადგა...

— რას გვეტყვი პოსტმოდერნის ლიტერატურულ მიმდინარეობაზედ. რა მოგწონს და რა არა?

— მეტად სუსტი ვარ ეგეთ ლაპარაკებში. მომწონს, როცა მოსაწყენი არ არის, როცა არ გტანჯავს. მისი ინსტრუმენტებიც მომწონს — ტვინის სხვაანაირად ამუშავებს.

— როგორია ჩვენი ლიტერატურული რეგიონული სივრცის შენეული დიაგნოზი და თუ მძიმე, მაშინ როგორ უნდა გამოსწორდეს მდგომარეობა?

— მე ხო ექიმი არა ვარ. ამიტომ დიაგნოზები მიჭირს. რა უნდა გამოსწორდეს და როგორ, ძალიან ბევრი სალაპარაკოა და ეგებ არც იყოს მისაღები ბევრისთვის. ნიშნების ამბავი ისედაც ძალიან ნელი ამბავია. ჩვენნაირ ქვეყანაში კიდევ უფრო ნელი ჩანს.

— ჩემი ანგარიშით, თორმეტამდე წიგნი უნდა გქონდეს გამოცემული და თუ გადაათვალიერებ ხოლმე, რომ საკუთარი თავი თავადვე შეაფასო. თუ სხვა რამეების კითხვა გირჩენია?

— რა თქმა უნდა, სხვა რამეების კითხვა გირჩენია, საკუთარი ნიშნების კითხვა საინტერესო არ არის. მხოლოდ იმ შემთხვევაშია საინტერესო, შეცდომები რომ დათვალო. თუმცა, მე მიყვარს შეცდომები და უზუსტობები. მოკლედ, არ

ვკითხულობ საკუთარ ნიშნებს, ყდებიც არ მახსოვს ზოგიერთის, პატიოსნად რომ ვთქვა.

— ზოგი „უღაბნოს გლახებს“ ამბობს, სხვები მადათოვის რიმნებს, მაგრამ მე ყველაზე ძალიან დოზია მენისქვილის შვილის, კაპულა ორშურაშვილის მოყოლილები მომწონს — ძალიან კარგი ტიპია. ეგეთი კაპულები ხომ ღამის მთელ საქართველოში არიან და სულ შენ გამოიგონე თუ ჰყავს ახლობლები ცხოვრებიდან?

— მე გლახებში ლაპარაკი მიყვარს, უბრალო ხალხში. ნასწავლ ხალხთან დიდხანს ვერ ვჩერდები. თუ ძალიან კაი კაცი არ არი, ვერ ვძლებ იმათთან. ქალაქის უბრალო ხალხთანაც მიყვარს: მეჯღანის ჯიხურში, მაგალითად, ჩემი სახლის წინ, მრგვალი ბაღის ლოთებთან გამოლაპარაკება, ტაქსისტებთან ჩვენ ქუჩაზე და ასე. გლახებთან კიდევ. განსაკუთრებით. ქართლებთან — მთლად გადასარეგად. ეგ კაპულაც ქართლეელია, ოღონდაც, ასე რომ პროტოტიპი ჰყავდეს, არა... ქართლი ძალიან ნატანჯი და ბევრგამოვლილი საქართველოა. იმათ ომის არ ეშინიათ, სულ უბრალო რამეზე შეიძლება თოხ დაჰკარან თავში ვინმეს... ეს კარგია—მეთქი ვერ ვიტყვი, მაგრამ რალაც სხვას ნიშნავს, ვიდრე უბრალოდ თოხის დაკვრას...

— ქვეყანა განათავისუფლდა თითქოს, ნიუ-იორკშიც ჩავდივართ, პარიზშიც და, რასაკერეგელია, ლონდონშიც, მაგრამ ამ გენერალ როდიონოვებს რა ვუყოთ, იქაც რომ არ გვაძლევენ მოსვენებასა?

— მგონი დავწერე, რაც უნდა ვუყოთ. მე ეგრე მოვექცეი, როგორც დავწერე. შეიძლება ბევრი რამე გადაყვას, მაგრამ უნდა მოვიშორით თავიდან.

— ერთ მოთხრობაში ჯერომ დევიდ სელინჯერი იკითხავს: რას ეუბნება კედელი კედელსო? — და თავადვე მიუგებს: კუთხეში შევხვდეთ ერთმანეთსო. აქედან გამომდინარე, რას ეუბნებიან გიო ახვლედიანი და აკა მორჩილაძე ერთმანეთს?

— ძირითადად გაბუტულები არიან. შურთ იმ კედლების. ძმები კი არიან, მაგრამ რალაცა მუშნი ზარანდიას და დათასავით. ისე, რო შეხვდებიან ერთმანეთს, სწორედ მუშნის და დათასავით გადაეხვევიან ხოლმე, იმიტომ, რომ ძმები არიან, თუმცა, საქმეში...

მინანერი:

ჰოდა, რა ანგარიშით დამთავრდა ეს ჩვენი Football-ი, შენ განსაჯე, ჩვენი მკითხველო.

მ.მ. და გ.ა. ანუ ა.მ.

ეკოტერინოს ნაჩუქარი ვითომ სულისშემძვრელი თავგადასავალი

1.

იყო და არა იყო რა და მოფერინავდი ამსტერდამიდან, ამსტერდამი კი არის ქალაქი, რომელსაც აწევს ღრუბელი, თეთრმა ჯაფოქრებმა რომ გამოიხმეს საიდნალაც და ზედ ციციანთულები დააბნიეს. ამსტერდამიდან მოფერინავდი სტამბოლში, სტამბოლი კი არის ქალაქი, სადაც იღვიძებ და ეძებ იმას, რაც ყოველი ფეხის ნაბიჯზეა, მაგრამ გადაცმულა და მსახიობივით იქცევა.

აეროპორტის ფანჯრიდან ვერასოდეს ხედავ ქალაქს, მაგრამ ისხენებ, რომ ოდესღაც ყოფილხარ აქ. აეროპორტები უთავბოლო და უსაზღვრო ფუნდუკებია, სადაც ლუდსა სვამ და მძლავრად განათებულ მაღაზიებში დაბოდილობ, ხარ იმ ქალაქში, რომელშიც არ ხარ და ხარ ასე მანამდე, სანამ არ დაიძრები საჭირო გასასვლელისკენ, საიდანაც ახალ მოგზაურობას იწყებ.

ამსტერდამიდან სტამბოლში მოფერინავდი, სტამბოლიდან კი თბილისში. თბილისი კი არის ქალაქი, სადაც არიდილები დალივლივებენ და გიმტკიცებენ, რომ შენც არიდილი ხარ. ამსტერდამში ვაშინგტონიდან მოფერინავდი, ხოლო ვაშინგტონი არის ქალაქი, სადაც ყველაფერი იციან და ეჭვობენ, რომ შენ ბევრი არაფერი იცი. იქ პოეტების თავყრილობა იყო, — ლექსების წერას გასასწავლიდნენ ერთკვირიანი დაქარბებული კურსით. მე ერთი იქაური ამხანაგი მყავს, თეთრწვერა პოეტი და პროფესორი, ჰოდა, იმან მომხმნა, ჩამოსვალ, თვალს წყალს დააღვინებ, კიი სასტუმროში იცხოვრებ და უკან წახვალ. თანაც მე ლექსებს მხოლოდ უცხოეთში ვკითხულობ და ვეჭქდავ. სულ შვიდი ლექსი დამიბეჭდეს შვიდი სხვადასხვა ქვეყნის ალმანახებში, პნკარედებს თვითონ ვაკეთებ და ვუგზავნი. ბევრი პოეტი ამხანაგი მყავს, სულ კაი ბიძები.

როცა ვაშინგტონიდან ამსტერდამში ჩამოფერინდები, გგონია, რომ ერთი დიდი და მწიშნელოვანი საქმე მოილიე. ეგებ მომადუნებელ კაბინეტსაც მიაკითხო აეროპორტში, სადაც ჯანიანი, მავით მოსილი ქალი ან კაცი ცერვებს გაჭერს ზურგზე და ამით, როგორც ამბობენ, დალილილობას გაგანეებს. ნორვეგიელი რომ ფიქრობდა, ნამდვილად მიაკითხავდი, მაგრამ ქართულად არ გამოდიხ. ისიც გეყოფა, რომ ტუალეტებში ზღვის ტალღების შუილი და კამერული მუსიკა მოისმის.

აეროპორტებში კი დასვენება ჭირს. ძალიან ბევრ ხალხს ექპარება იმისთვის, რომ დაისვენონ. ფანჯრიდან დიანია, ხედი — მოსანყენი, ცაც თეთრია და თვითმფრინავებიც. აეროპორტი არის ადგილი, სადაც აუცილებლად გაგახსენდება ბოძებები. რა არის ფრენა თერთმეტი სექტემბრის შემდეგ?

რალაც ისეთი, უდარდელი და თავზეხელაღებული ბიჭი

რომ შიდის ვირუსს ეთამაშება და ან ნაიმტერვეს ცხვირს, ან ილაბლა გამოდგება.

ამ ამბავს უფრო მხიარული თხრობა მოუსდებოდა, მაგრამ აეროპორტი მხიარულებას გამორიცხავს. აეროპორტი დალილობა და ლოდინია, იქ სასმელიც კი ძალიან ჩვეულებრივია და სიგარეტსაც უგებურად ეწევი.

მხიარული მოუხდებოდა, იმიტომ, რომ ყოველთვის გამხიარულდები, როცა ამ კილობანში შენთან შეგხვდებოდა. შეუკვეთავ და ილაპარაკებ, ილაპარაკებ და იცინებ, იქაურ ზრიალს და ჩანთების გორებას აღარ მოაქნევინებ თვალს. ეს მოსანყენი ფიქრებიც, თუ როგორი ქალაქებია ამსტერდამი, სტამბოლი და თბილისი, სადაც გაქრება და იქნები გემრიელად და უზრაროდ.

2.

— ჰეი!

— ეა, ვაბ, ვაბ!

— ნუ ყვირი, მაგარი დალილი სახე გაქვს, არ გინდა ყვირილი.

— მარტო ხარ?

— კრისტოფი ზო იცი?

— კრისტოფი ვიცი, ესა მესა, ხო? ნუ მირტყამ...

— აგე, კრისტოფი. აი, წყალს რო სვამს.

— წყალზე გყავს ამხელა კაცი? ნუ მირტყამ. ყველამ იცის, როგორ ითრევი ჩვენი გოგოები ამ ბიოურებს. ნუ მირტყამ... ხალხი გვიყურებს.

— რა სახე გაქვს, გაიგეთ თავი? ყველა ქართველის სასაფლაო ამსტერდამია. ჩამოვლენ კარგები, მოვლილები, წესიერები და პირდაპირ ტაქსში. — რედისტი! და მოდი — უკან მწვანეები და გამხდრები. კრისტოფ, კრისტოფ....

— დააცადე კაცს... შენთან მიჩვევია, რად მინდა ეგ შენი კრისტოფი.

— შენ ცოლს ვეტყვი, რასაც ჰგავდი. იცი, რა კეთილია?

— ვინ?

— კრისტოფი.

— კეთილი იქნება, აბა რა... ეგეთი აპრავა სულ კეთილ ხალხს უკეთია... ნუ მირტყამ, პოლიციას დაფუძნებ.

— კრის, კრის... კრის, აი, ვატყუა, მაკის ქმარი. გახსოვს მაკი?

— ჰაი, მაკი სუპერია. სუპერ. ჩვენ ვიყავით თქვენთან, თქვენ არ იყავით.

— მან თავი არ მაცქერინოს.

— დედურარტო, ესმის ქართული, ყველაფერი ესმის.

— შპიონია და უნდა ესმოდე, აბა რა.

— ამსტერდამში იყავით?

— არა, ტრანზიტია. ამერიკაში ვიყავი. ერთი საათია ჩამოფერინდი.

— ამსტერდამი, ზომი ვარ ხოლმე, იქიდან რომ მოგფერინავ.

— მოდი რა, მოდი, დავუგდე, აი, იქ. რა კაია, არა? ჩვენ პამპლონაში ვიყავით, პარიზში გაჭერდი თორღლით. მერე აქ სამი დღით და...

— ჰემინგუეის გაჰყოლია ცოლად და არ ცოდნია.

— ახლა ლონდონში მივდივართ, სახლში.
 — დაე სახლში?
 — ხო. დეკემბერში უმთავრდება ამას ჩვენთან და მერე ალბათ წამოვალთ აქეთ.
 — კიდევ ერთი ქართველი ქალი დახარბდა ამათ აპრავებს და „სააბის“ რულს. აღარ დამარტყა...
 — კრის, ჩვენ ძალიან ძველი მეგობრები ვართ, მთელი სიცოცხლე ვცემ, იმიტომ, რომ საშინელებებს ამბობს ხოლმე.
 — ვიცი, ვიცი... რას დალევთ?
 — ახლა? ახლა დავლევ... მოდი, ჯინს დავლევ.
 — მე მოვიტან.
 — კარგი, ძვირფასო.
 — ვახე, ეს ვინ არი. როგორ აბამენ ამ ნესიერ ადამიანებს.
 — მე რომ არ გენახე, ვის მიაყრიდი მაგ სისულებებს?
 — იცი, რაზე მწყდება გული?
 — პა...
 — თუ მინც ამით უნდა წამოჰყოლოდით, ამათთვის ხო სულ მთიანი და ჩვენ რატო ერთხელ... ნუ მირტყამ... ხო, ხო... მორჩა, აი, ეს... აი, კრისტოფი მოვიდა. სენქს კრის... პამპლონაში ხარებია, არა?
 — უუ—უ. ძალიან საინტერესოა.
 — სინბილი უნდა იცოდეს. ტორეროები ლამაზი ბიჭები არიან? მშვიდობით, იარაღ, ხომ არ უთქვამთ?
 — კრის, რომანია ასეთი.
 — ვიცი, ვიცი.
 — ფისტაჰ ჰქვია და ჩვენ „მშვიდობით, იარაღს“ ვეძახით.
 რატო გაგიუდგება ხოლმე კაცი, როცა ცოლის დაქალს გადაეყრება ხოლმე? ემართება რაღაც, აუსრულებელ-სასრულებელი. თითქმის ისევე იცნობს ხოლმე ამ გოგოს, როგორც თავის ცოლს და რაც დრო გადის, მეტად და მეტად ჰგონი, რომ შემთხვევის წყალობით ასცდა მას და რაღაც რომ ცოტა სხვანაირად მომხდარიყო, ეგებ თავადაც დასავალიც გადახდენოდათ. ამ არგადახდენილი თავადაც დასავლის სინამდვილეში არარსებული შესაძლებლობა თუა, რომ დაიქოქები ხოლმე.
 — ამერიკაში რა გინდოდა?
 — ვორქშოფი იყო.
 — ვორქშოფისთვის წახვედი აშხელა გზაზე?
 — შენ ხარების საყურებლად წახვედი სოფელში და მე რო ვორქშოფის...
 — გზა გადაგინადეს?
 — თვითონ. ყველაფერი.
 — კრის, იცი ვინ არის?
 მე ოთხი ჯინი დავკარი იმ ერთ საათში.
 — ერთ საათში ლონდონში ხართ.
 ერთი მძიმე და ძველბურთი ამბავი გამახსენდა. კრისტოფი ჩაფიქრებული მისმენდა. იმ დროს, ერთი კარგი თბილისელი კაცი, გვარად თევზაძე, მოსკოვის აეროპორტში ნატა ვანჩაძეს და სხვა ქართველ მსახიობებს შეხვდა. ისე გაუხარდა, რომ ბილეთი გადაცვალა მათ რეისზე, მანამდე კი აეროპორტის რესტორანში მიიპატიჟა. ის თვითმფრინავი აფეთქდა და სხვებთან ერთად ეს კაციც დაიღუპა.
 — რა საშინელებაა... რატო იცი ხოლმე... მინცდამანაც ჩაჯდომის წინ.
 — სხვანაირად არ გამოდის.

— სულ ასეთ რამეებს ყვება ხოლმე.
 — ორმოცდაჩვიდმეტ წელს მანჩესტერ იუნაიტედი მოვრინავდა მოუწესნიდან... — დაინყო კრისმა. მარულა კარგი ბიჭი იყო, რას ვერჩი?
 გამაშვებამდე გავყვი.
 — როდის ჩამოხვალთ?
 — თვის ბოლოს. შეგებულება უმთავრდება. მოიცა, მოიცა, აი, ეს... აი, ნახე რა ფერია. ეს მაკის მიეცი.
 პომადა იყო, გულუვი და კარგა მოზრდილი პომადის პირობაზე. ოქროსფერ, ბრჭყვიალა ყუთში.
 — ეს არი ახლა. აი, ოქროსფერია ყველაფერი მოდაში.
 — აბა, კრის...
 — თბილისში შევხვდებით.
 — მოდი, გაკოცო...
 — რა ლამაზი ხარ, შე ვერანა.
 — შენ კიდევ მწვანე ხარ... დავრეკავ, მაკის დაფურეკავ. წყნეთში არიან?
 წყნეთი და ასტერდამი. მოხდება ხოლმე ასე.
 — მშვიდობით, იარაღ...
 3.
 სტამბოლისკენ მივფრინავდი, სტამბოლი კი არის ქალაქი, სადაც გულს დატოვებ, ოღონდ ვერც კი მიხვდები, რომ გული დატოვე და ამიერიდან გულის გარეშე მოგინევს ცხოვრება. ვერც იმას მიხვდები, რომ ეს გულის დასატოვებელი ადგილია. ყველაზე ცუდი ის არის, რომ ქალაქში გასვლა არ ღირს, იმიტომ, რომ როცა ჩაფრინდები, სამი საათი თუ მექნება დარჩენილი თბილისის თვითმფრინავში ჩაჯდომამდე და წინდაწინ ვიცი, რომ უნდა ვიჯდე აეროპორტის ორი კაფედან ერთ-ერთში, მერე აღმოსავლური ტკბილეულობა ვიყიდო, ცხადია, არანორმალურად განათებული მაღაზიაში და მერე დავეყვებ დაბლა, თბილისის თვითმფრინავის ალაფავისკენ. ამასობაში კი არავინ იცის, რომ სტამბოლში გული დაგრჩება. ბევრს არავის ახსოვს სტამბოლი, იმიტომ, რომ უკვე პამპლონებში დავიარებთ და ალამბრის არქიტექტურაზე ვმსჯელობთ, ლონდონში სახელები გვაქვს და ამსტერდამში მოსაწევად შევივლით ხოლმე. შუა გზაზე კი სტამბოლია და თუ თვალდახუჭული არ გავიცი ამ ქალაქს, სადაც გულზე მონადირეებს უცხო სამოსი მოურეგიათ და (ცდილობენ, თავიანთ ჭრელ ქვეყანაში შევჭრებოთ, უეჭვოდ დაგვრება გული იქაური ჩაის ფინჯანში ან რომელიმე სასაფლაოზე: იქ, სადაც მარხია მოკვითილი თავი ჩვენებური სელიმ-ფაშასი.
 სტამბოლში ჩემი ძმაცაი აშმედ კაია ცხოვრობს.
 აშმედ კაია არანაირი აშმედ კაია არ არის: საბურთალოელი თემოა. ბავშვობაში ჩვენ ერთად დავდიოდით კალათბურთზე: თემო, ზურა და მე. ორი საბურთალოელი და მე. ზურა ცენტრავი იყო, მერე სტომატოლოგი, ახლა მღვდელია და მამა ონოსიფორე ჰქვია. მსოფლიოში მეტს არავის ჰქვია მამა ონოსიფორე. თემო კი გაქრა, აორთქლდა. ამბობდნენ, საზღვარგარეთ გავიდაო, გერმანიაშიაო, პოლანდიაშიაო, ეგ აქ ეველარ ჩამოვარა და... ორი წლის წინ ერთ სულებურ სასტუმროში დამირეკა.
 — მერპაბა.
 — მერპაბა.
 — ისთანებო ილ შეპირ, დოსტ, სტამბოლი მაგარი პატარა ქალაქია, ძმაო ვახო.
 არ ვიცი, მაგათ თავიანთი ხერხები აქეთ. სტამბოლი იმხელაა, რომ ცის მოსასამი ვერ სწვდება

და ლამიოვაც კი საიდანაღაც მოძვრება მზის სხივი. იმის-
რმეა, რომ მის ფსკერზე სულთნის ოქროს ქოშები აწყვია,
მაგრამ მისთვის სტამბოლიც პატარაა.

— საიდან მიპოვე?

— ვილაცებმა განახეს თეთრმურინაში. მე ის ვილაცები
ვნახე, სტამბოლი პატარა ქალაქია.

— აქ როგორ მიპოვე...

— შენ კაგებეში ხო არ დაინყე.

— მე თუ შენ...

— ჩაიცვი ეგ თეთრი ბოტასები და წამოდი.

აჰმედ კაია, ნაბანდიტარი ბავშვობის ძმაცაი, პოლკო-
ნოიკი და ყაჩაღი, ბიზნესმენი და მეცნიერი, კიდევმერი
და პოეტო, ომის გმირი და ტაკიმასხარა, ცოდვებითა და
სისხარულებით სასვე ბალიში რომ უდევს თავქვეშ, ათი წე-
ლინადაი, რომ თვალდასა სძინავს და დღესაც რომ ჩარ-
ლზ მარკლისაც მოუგებს კალათბურთის პირველი კვარტა-
ლის შესატყვისი ეზოს წაყირავებულ ფარზე.

— აი, უყურე... თვალგებს დაფუჭავ და ბახ, იქ არი —
ბურთი კალათშია, — მთელი რესტორანი უყურებს, როგორ
დგება თვალდახუჭული აჰმედ კაია და მკლავებს ჭერისკენ
გასტყორცნის.

აჰმედ კაიას პატარა მალაზია აქვს ერთ პატარა ქუ-
ჩაზე. მალაზიის უკან ასი ამმალაზიისხელო საწყობია.

— ეს არა, მერე ჩემი შვილი იტყვის, მოი პაპა ბილ
ტურეცკაპოლდანიმ. აი, ტელეფონი. მოხვდები, შემორეკე-
ოლონდ, ხო იცი, ეგ ნომერი მკვდარი ნომერია. იტყვი,
დაბიბარებ, დაგიოკავენ.

არ გაგიკვირდეთ, მე ის ნომერი აღარ მაქვს, თორემ
აქედან, აერპორტიდან ნამდვილად დაფურეკავდი აჰმედ
კაიას. ახლა კი ვიზიარ და ესვამ ყინულობა ჩაის. სტამბოლი
კი მართლაც პატარა ქალაქია, ხოლო სტამბოლის
აეროპორტი კი ერთბიბნო ქისაა, სადაც ვილაცას მარ-
გალიტები ჩაუყრია და აჩრიალებს, იბიბო, რომ ვიზიარ
აქ და ვიბადვ როგორ შეხვები მალაზიაში შენ, ბებე, და ეჰ,
ბებე, ბებე, ზუსტად ის დროა, კრისის მოძღვნილი ოთხი პო-
რცია ჯიბი საბოლოოდ რომ გაქრა და დაიკარგა თავიდან,
ხოლო გულში ატლანტიკაზე გამოკიდებული კაცის იმედგა-
მოცლილი თავგანწირვა ილიცებს. თავში სულ ალ-ქაიდები
დამიბის და ვიცო, რასაც იზამ: მალაზიიდან გამოსვალ და
აქვე, აი, იმ მაგიდასთან ჩამოვდები: დაგეზარება მთელი
აეროპორტის გადაჭრა მთელი მოსაწევ ზონამდე. მე კი უკვე
ნამდვილად შევეუცვითა და ერთხანს გიყურებ. საით მო-
ფრინავ? ერთად უნდა ჩაფურინდეთ სახლში?

ახლა კი ძველ ფრანგულ კინოს გადავიღებთ. ბებე, ძე-
ლია, არა?

მიმტანს ვეჭყვი:

— თუ შეიძლება, სთხოვეთ მადამს, აქეთ გამოიხედოს.
მერე შენ გამოიხედვ და ჩვენ შუა ადამიანების
მდინარე იქნება. ვაჰა, თითო ჭიქა წითელი ლინი და
დავიშლებით. შენ გაფრინდები ყოველგვარი გულისფანც-
ქლის გარეშე. დელია ელენა სან მარკო.

რა არ გაგახსენდება ამ ქისაში, სადაც დარდინად
ჩხრიალებს მარგალიტები.

რა ლამაზი ხარ, ე...

მე ოცდაწვიმდები წლის ვარ და ჭკუა მაინც ვერ ვის-
ნაწე.

— აი, სად გიპოვე... ნახე, სად გიპოვე, ოსმალეთში. აბა,

მიტხარი, რას დაღე?

— კოკა-კოლას.

ბებე ძალიან სულელია, სისულელე კი ყველაზე ღამა-
ზია მსოფლიოში. სისულელეს გასაგებელი თვალგები ღვე-
და ეს თვალგები, ჩვეულებრივ, არაფერს ამბობს...
რატომ ასე უბრალოდ და უფერულად?

ბებე ხო სულელია.

საერთოდ უცნაურია: ეგ სახელი ყოველთვის
გისდებოდა. ალბათ სამოცი წლისასაც მოგიხდებოდა. დეი-
და ბებე... სულ ტყუილი თვალგებია, სულ ტყუილი,
თავიდან ბოლომდე.

— მარტო ხარ?

— შენ როგორ ფიქრობ?

— ვერ ვფიქრობ და იმიტო გეკითხები. სახლში
მოდიხარ?

— არა.

— აბა, პარიზში თურქიშ ვარვითი მიფრინავ?

— ხო, რა იყო. არ შეიძლება?

— არა, უბრალოდ, შენისთანები არ მიფრინავენ პარიზ-
ში თურქიშით.

— არც ისე იაფია, სხვათა შორის, თან დღე მანყობდა.

— პარიზში ვინ გელოდება?

— გოგოები. ჩემები.

— მე მეგონა დოლჩე და გაბანა გელოდებოდნენ.

— მაგისთვის გადმოვყევი?

— სულ სხვანაირად გადმოვყევი და სულ სხვანაირად
გამომდის. რა გაცინებს?

— სულ ეგრე გამოვდის.

— მიდი, მართლა რამე დავლიოთ. დრო რამდენი
გაქვს?

— ბილეთს შენი გულისთვის არ გადავცვლი.

მართალია. ყაჩაღი რომ ყოყო, ეგებ გადავცვალა და გა-
მოვიკიდებოდა, მაგრამ მე არ გამოვიკიდებოდა. იქით დავდე-
დი. ექვეყი, როდის იყო ეგა... სულაც არა ვარ მაგარი ბიჭი.
აი, როგორც სიმღერაშია: მე თბილისელი ბიჭი ვარ, სევდე-
ანი და გამგები, მე ლერწმის სალამური ვააარ... ამ ლერწმის
სალამურობის მიუხედავად, მოხდა ისე, რომ ორი, სულ ერ-
თიციცნა ნახმლევი მეცა მაქვს ტანზე. ზურგზე, უფრო სწო-
რად, ეს შენი ნიშნები, ბებე. მერე რა, რომ ძველია ძველი
ნაიარევი. დიდი ამაზი, რომ მაშინ წვერი არ მქონდა და
უნივერსიტეტში უნდა ჩამებარებინა. ოცი წლის წინ მოხდა
და ქორუგის სახელიც კი მასსოფს: ოთარ საკანდელიძე.

— გადავცვლიდი და გაფრინდებოდი... მართლა გამიბ-
არდა შენი ნახვა.

— მეც.

— ვიცო, შენ სულ გიხარია ხოლმე. ყველას ნახვა გიხ-
არია.

— რა გინდა?

— არაფერი. გადმოვყევი. თუ გინდა გადავყავდები,
მარა ძაან სასაცილო იქნება. აქ ვერ მიხვდებიან რო
სასაცილოა, მაგრამ მე ბევრს ვიცინებ და შენც, თუ არ
დაგეზარება.

— აქ ჯდომას და ყვეფს არ ჯობია, გადავდე და იცი-
ნო?

— ეს ყვეფა და ის სიცილი ერთი და იგივეა. ეგრე არ
არის? მაინც ძალიან მიხარია, რო მარტო ხარ. ვინმესთან
ერთად რო ყოფილიყავი და აქ რო დამსხდარიყავით, შენ
თუ არა, ის მაინც დამინახავდა. ეგენი ყველაფერს ხედა-
ენ, თვალთ აქეთ სხვანაირი. სიცილი მერე გენახა, სულ ტრე-
ილ-ტრინილით ვიცინებდით.

— ძალიან დავილაღე. ოთხი საათი უნდა ვიფრინო.

ძალიან გრძელყოფილი ფანჯარა მაცქს და თუ შეგიძლია, გაქმდე.

— აბა, თურქიშით რო მოფრინავდი, რა გეგონა?

— თავი დამანებე. საერთოდ არ მოფრინავ თბილისიდან და არც პარიზში მიფრინავ.

— მე უფრო ცუდი ფანჯარა მაცქს. თბილისში ღამის სამ საათზე ჩავალწე. შენ პარიზში მაინც ჩაალწე, მე კიდე — თბილისში.

— ნამდვილად ვერ ვივადებო აქ შენთან ერთად.

— ფუფილი რო მქონდეს, ქალაქში გავიდოდი და აღარ შეგაწახუხებდი. რა უცნაური დღეა. ამსტერდამშიც ქართველი ქალი შემხვდა და სტამბოლშიც ქართველი ქალი შემხვდა. ერთი ბიჭია მაღლა, ჩვენი, და თურმე ერთი კვირა იმეორებდა გურულად, მოი, სიკვილო, მოიო. გამოვიდა სადარბაზოდან, დაეჯახა მანქანა და ძლივს გადააჩრინეს. ფეხი მოტეხილი, ხელი მოტეხილი... აი, რალაც ეგეთი დამემართა დღეს — ვინც მინდოდა და არ მინდოდა ყველა შემხვდა.

— მეც.

— კარგი, რა. მოდი, მართლა დავლით რამე.

— აი, კოკა-კოლა.

— არა, რამე სერიოზული. მართლა, საიდან მოფრინავ?

— თეთრი ღვინო, თუ შეიძლება.

— აი, ეგრე, რა. ჩემთვისაც თეთრი. თავი არ გტკივდებო, თვითმფრინავში თეთრ ღვინოს რო დალევ?

— არა.

— მე მტკივდება. ერთხელ კინაღამ მოვკვდი. აი, აქ რალაც გამიხვდა. ხმაც გავიგონე. ჭკაც! მერე ერთი კვირა დაფრუვდი. ვითომ საიქიშო ვარ და იქიდან მესმის აქაური ლაპარაკი.

— წნევა. წნევამ იცის. რა დროს შენი წნევა.

— რატო არა, ხედავ თეთრებს აქ?

— გასუქებული ხარ.

— გამხდარი ვარ. გავხდი. ღამე აღარ გქამ.

— შენი ცოლი ვნახე იმ დღეს. დავინახე, მანქანიდან.

— თბილისში იყო?

— წყნეთში, ზემოდან მოვდიოდით მე და ვიკა. მე კი არ

ვიცოდი — ვიკას კლასელი ყოფილა.

— ხო, ეგრეა. მე და შენ ვართ კლასელები და ვიკა და მაკი.

— იმ დღეს ვკაიფობდით. ვაშლზე არ მახსოვს ვიკა. ბავშვობაში არ მახსოვს. შენ გახსოვს?

— კი. ერთხელ ერთად მოვდიოდით სკოლიდან და მღეროდა, მოდიან პიონერები, მაღხაზი პიონერებიო.

— ვიკა?

— ხო, რა მოხდა. ჯერ ერთი, პატარა იყო. ჩვენზე საში წლით პატარა არ არი?

— ხო, გამახსენე, არ ვიცოდი.

— მერე მაშინ სულ არ იცოდა, რო მაგარი ბიჭი გამოვიდოდა. ვაშლზე, ლამაზი ბავშვი იყო.

— შენ რას შერებდი?

— ამერიკაში ვიყავი.

— მოგეწონა?

— ჯორჯთაუნი მომეწონა.

— ჩვენ მაიაში ვიყავით შარშან.

— მაიაში არ მომეწონა.

— მე მომეწონა.

— მე არ ვყოფილვარ. წინდანი არ მომეწონა.

— მე რო ვიყავი იმიტო?

— ე, გახსოვს მცხეთაში რო ვიყავით ექსკურსიაზე მეშ-

ვიდე კლასში და კლდეზე რო უნდა ავობოლებულიყავით?

— არა.

— გახსოვს. შენ ადიოდი და მე უკნიდან გეშველებოდი. მაშინ შემეცარდი. მე ვაშლზე ვერ მივხვდი, რო შემეცარდი, მარა თურმე მაშინ შემეცარდი.

— შრამებზე აღარ თქვა. დამალა მაგ შრამებმა.

— შრამია, ნაკოლა ხო არ არი. ვიკას აქ ნაკოლა?

— არა.

— მოდი რა, თითოც...

4.

ერთი შეხედვით, თბილისი დომინოსავით ქალაქია. თუ წითელა ბატონები შემოვიღიან, ყველასთან შემოვიღიან. ერთდროულად კი არა, მიუღებელით, როგორც ბატონების ნესია: ჯერ ერთგან ჩამოსხდებიან, მერე სხვაგან, მერე კიდევ სხვაგან და ასე, სანამ ყოველი ლოგინის თავზე მოცუბ-ცუხენი არ იფერებენ გულს ხიზითით და არ წაწვნი თავიანთ გზაზე.

მაგრამ ბატონები და მაგიაზე მწკრივად განყობილი დომინოს ქვები მხოლოდ ერთი შეხედვით გაგახსენდება და ისიც მაშინ, როცა თბილისისა არაფერი გაგეგება. სინამდვილეში ყველაფერი ბევრად რთულია, ვიდრე დომინოს პოლიკს გამწკრივება და წითელა ბატონების ფერება.

ერთხელ ამ ქალაქში ეშმაკი მოვიდა. თბილი წყალი მოწონა თუ სხვა რამე, არ ვიცი. მაგრამ გვარიანი მათემ-ატიკოსი კი გამოდგა და აქაური ამოცანები მშვენივრად ამოხსნა. მერე საიდანღაც მოიტანა ერთი უხილავი ძაფის გორგალი, რომელსაც ვერც სანთებელას შემწვრით გან-ყვეტ და ვერც მაკრატლით გაჭრი და ქალაქში მოგზაუ-რობა წამოიწყო. დაძვრებოდა გორგალმოკიდებული სახ-ლებსა და სარდაფებში, სანაო ოთახებში, სამზარეულოებ-სა და სააბაზანოებში: მოაბამდა ძაფს იმას, ვისაც მოესურ-ვებოდა და სხვაგან გასწევდა. ასე მოახერხა, რომ ეს იმას-თან იყოს ვადაბმულყო, ის კიდევ — სხვასთან, ის სხვა — ამ პირველთანო, ესენი კიდევ — იმათთან ისე, რომ იმათ-გან, აი ეს — ამთგან, აი, ამასთანო. ესენი — ამათთან, ისინი კიდევ — იმათთანო, ეს ბავშვი — ამ მოხუცთან, ის ბიჭი კიდევ — ამ გოგოსთან, როცა ეს გოგო — იმ ბიჭთანო. სიყვარული და სიძლიერე, სიკვდილი და სიცოცხლე, ჩხ-უბი და ალერსი სულაც არ ანტერესებდა, ეგ თავისთავა-დაც არსებობსო. უბრალოდ, დაძვრებოდა და ადამიანებს ძაფს აბამდა. ზოგიერთს სულაც არ გადააბამდა ერთმა-ნეთს, მაგრამ ისე გამოდიოდა, რომ ამდენი ჩაბამ-ჩამო-ბით მაინც ერთმანეთზე გადაბმულები გამოდიოდნენ. აუცილებლად ფეხზე კი არ შეაბამდა შესაბამელს, ნელ-ნელა, კისერზეც, ზოგს კიდევ გულზე, თავზე და ასე გაუთავე-ბლად, ახლები იბადებოდნენ და იმათაც უცებ მიბლანდ-მოზლანდავდა. იჯდა ხოლმე სადღაც შემალღებულზე და უყურებდა: სადღაც ერთი რომ გაინძროდა, მეორეს მო-ქაჩავდა, ის კიდევ — სხვას და იყო ერთი რევა და გრეხა, წვალება და ფეთქება, ღრილი და ტირილი. ეს კიდევ იჯდა რომელიმე მთაზე და ხიზითითებდა და ხიზითითებდა. უკეთეს გასართობს რას მოძებნიდა, თუ არავინ გაინძროდა, — და ძაფის მეორე ბოლო ხომ თვითონ ეჭირა ხელში მაგ პირმყარალს და თვალებმალსოლა, — ხოდა, მოქაჩავდა ხოლმე. მოქაჩავდა და ატყდებოდა გრეხა. მთელი თეატრი მოიწყო ჩვენთან და თქვენ რა გგონიათ, განა მე კი არ ჩამ-აბა ძაფი? ამას მერეღა მივხვდი, ყველანი ჩამბმულე-ბი ვყავდით და ვყავართ, მაგრამ მაინც შეიძლება,

რომ თავი აარიდო: თუ ეს ამბავი წინდან იცი და უცებ მანჭვა-გრეხა აგიტყდება, უნდა გაჩერდე. ძალიან გაგიბრაზდებიან, მაგრამ მაინც უნდა გაჩერდე და რა კარგია, რომ არსებობს ამაღელ კაია, ჩემი სტამბოლელი ძმაცაქი.

5.

ჩვენ ესხმდვართ აქა, ვერანდაზე, წინ კი გაჭრილი საზამთრო გვიდღეს და ლაპარაკი არ გვეზარება.

მოდით, აბა, რას იტყვი კარგსა და ახალს. გაჭრილ საზამთროს შუშუნაზე მოჰყვება, თუმცა, რომ გითხრათ, რომ ერთმანეთს უხდება, მოგატყუებთ.

— რატო არ მითხარი, ეკო თუ შეგხვდა ამსტერდამში?

— ეკოტერიონი რა გასახსენებელია. ეგრე იმდენი ხალხი შეგხვდა...

— რა გამოგატანა ჩემთან?

— რა გამოგატანა... არ მასხოს, რა გამოგატანა. რამე გამოგატანა?

— ესე იგი, ჩვენზე სულ არ ფიქრობ. აბა, მითხარი რა გამოგატანა...

— არ მასხოს... ნიკუსის ბოტასები უყვიდე, ჩემთვის მუნდშტუკი ვიყიდე. შენ სათვალე გყვიდე. ეკოს რა უნდა გამოეტანებინა, რაღაცა დამალევინა მაგისმა ქმარმა და მერე გამოეცალე. აეროპორტში შემხედნენ, ქუჩაში კი არა.

— ვიცო, სადაც შეგხედნენ. დღეს ველაპარაკე.

— ვა, ჩამოვიდა?

— კი არ ჩამოვიდა, დარეკა. შენ გითქვია, წყნეთშიაო და აქ დარეკა. სახლში ვრეკავდით და არავინ არ იღებდაო.

— ვინ აიღებდა, მე აქა ვარ და თქვენ აქა ხართ.

— არ გახსოვს, რა გამოგატანა?

— არა. აი, ვამბე არ მასხოს. ტყეშალი არ გამოუტანებია.

— პომადა არ გამოგატანა?

— პომადა?

— ფინქ პომადა გამოგატანეო, ოქროსფერ კოლოფშიო, შანელის, სულ ახალი. ეგეთები არ არიან თბილისში. ოქროსფერი ძაან მოდაშია ახლა. ფუნჯიანი. ყველაფერი ოქროსფერია.

— კი მოიქრული საუკუნეა.

— გაგახსენდა?

— ეგ პომადა იყო? მე მობილური მეგონა.

— თბილისში არ არიან ჯერ. რაღაც პრეზენტაციასზე ყოფილან პარიზში და იქ დაურიგებიათ. გაგახსენდა?

— ჯიბეებში ვნახავ, სახლში. ხვალ სამსახურიდან გამოვივლი და თუ მაქ, მაქ. ამოგიტან.

— როგორ არ გაგახსენდა?

— რაზე, დავლით. რაღაცა მომცა ბოლოს, ბრჭყელია. კი, გამახსენდა.

— მოძებნე, რა.

— კაი, ვიყიდი, ბოლო-ბოლო, რა გახდა. შეიძლება ამომივარდა.

— ეგეთს ვერ იყიდი ჯერ. ამ სეზონის არი, სულ ახალი. ოქროსფერი სეზონის ფერია.

— გარედან იყო ოქროსფერი. შიგნიდანაც ოქროსფერი იყო?

— შიგნიდან ფინქ იყო.

— ფინქ ფლოიდი იყო.

— გეხვენები, მოძებნე. რა გეცვა?

— კურტა მცევა, მერე ვხდით, იმიტომ რომ ცხელიდა.

— კურტაში ნახე. სახლში დადე სადმე?

— არ ვიცი.

— ჩემი ყველაფერი გავიწყდება.

— სათვალე ხო გყვიდე?

— მოძებნე. გეხვენები, ნეტა დაკარგული არ იყოს. მაგრამ მომინდა. მაგრამ მინდა ახლა.

— კარგია, რა. ამოიღებ კაფეში, ყავას რო დალევ მერე და ეგეთი არავის არ უჭირავს, ხო. ბრჭყელიებს და სხვა მაგიდებზედ გამოიტყუებ სხვა გოგონები და ისინიც ირალეებენ, რომ იმეორებ, ხო? ორ კვირამი ისედაც დაიწყება. რა სისულელეა, აშენლა ქალი ხარ, ნიკუსი სკოლაში მიგყავს.

— აქ დაიწყება პატივქა.

— რა განსხვავება?

— რატო მეკამათები? ხო გამოგატანა? გამოგატანა. ხოდა, მინდა. თუ იმეორე, კარგია, თუ არ იმეორე და ეგეც არ გამოიკვირდება, იმიტომ რომ ფეხებზე კიდეა. უტყდა მოუნდა, რომ ჩემთვის რაღაც გამოეგზავნა და გამოგატანა. ძეგლია, რომ მოძებნო?

— არა, პროსტა სისულელეა. ხო არ გადაეცევი?

— სულ ასეა. ჩემით, ყველაფერი ჩემით. თვითმფრინავიდან სახლამდე ვერ მოიტანა.

— ვაა, ეგება მიგდია სადმე ჯიბეში.

— გიგდია, ხო... გიგდია. პომადში კი არ არი საქმე.

შენნია. ეგეთი რომ ხარ.

— აბა, როგორი. ერთი ესეც შევიტყობ.

— რას ვამბობ დასაცინს?

— როგორ გეკადრებთ.

— საზოგადოებრივ.

— პომადა როგორ არი ქართულად? საერთოდ, ქართული ქალისთვის პომადა არ უნდა არსებობდეს, იმიტომ, რომ ქართულად პომადა არ არსებობს.

— ნუ, დეგენერატი ხარ.

— ფერუმარილი? შანელის ფერუმარილი ოქროსფერი იმაში... იმასაც არა აქ საქელი. არ არსებობს, ხო ხედავ? ლიხსოვქ იმ გოლდენ... კარგია რა. ვიპოვი, ხო. ტურნების საცხი. რა საშინელებაა. საცხი, ვინ მოიგონა? ოცინა წლებში იგონებდნენ ეგეთი სიტყვებს. წარმატებული, წარუმატებელი, გარსი, შიგთავსი. რა სიტყვებია?

— თავი დამანებე.

— საცხი საშინელი სიტყვაა. მალამო ჯობია, მაგრამ მალამო მალამო და პომადას ვერ დაარქმევ. კარგია, რა... ხვალ გამოვივლი სახლში და მოძებნე. ვინ ეხვენებოდა ამ ეკოს, შეხვდით. თვითონ თავი ქუდაში აქ და აგზავნის პომადებს. ტოყე მენე...

— ეკოსგან რაღა გინდა?

— არაფერი. ეკო ძალიან მიყვარს. რომ ვხედავ, ისე მიყვარს, რომ ყველაფერი მძულს.

— გამიშვი ხელი. რად მინდა შენი ხელი?

— პომადა გინდა. ვიცო, ვიცო. და იგი გაეშურა შორს.

შორს, ფერუმარილის მოსაძებნად.

— მასხარა ხარ...

— მასხარამ უერთგულა ბოლომდე, სხვები ხო დაითესენ. ოღონდ არ მკითხო ვისო, შენ ხო აგეშალა ნერვები და მეც ამეშლება.

6.

ახლა საერთოდაც ახალი საუკუნე დადგა. პრინციპში, დამთავრდა. წვერით „კრიოსინი ანექ ტრიონი“ გადაბარდნენ მშვიდად. ამიტომ არც მიფიქრია. დიდი რამე. ძველი მეგობრები ვართ. კარგი, მეგობრები არა. არც მე მინდა მეგობრობა. ვიცნობთ ერთმანეთს და რა მოხდა? არა, შში

კი შემეპარა თავიდან, მაგრამ რახან სვამ, მოსულა. მოგიყვები ამ ამბავს, მით უმეტეს, რო კარგი ამბავია. თბილისის ამბავია, ჩვენი ვაკე-ვერების. არა, რახან ესაგმით, თორე, სად უნდა შევხვედროდით ერთმანეთს? აქაც შემთხვევით შემოვეხეტე. მარტო რო ცოფილიყავი არა, მაგრამ ის ამას მერდო, ეს იმას და კარგი, მივუსხედით ჩვენც. სიცოლის მეტი არაფერი ყოფილა და მაინც ვერ მოვიტომინე, დაფუნყე ჩურჩულით მოყოლა. ფხიზელი, ვინ ოხერი. არადა, ილიმებოდა. სულ ილიმებოდა. ჭიჭის ფესს აწვალებდა თითებით, დასცქეროდა თევზს და ილიმებოდა.

მერე აღარ მახსოვს, ჩაესხედით და წამოვედით. მგონი, თვითონ ხალხიყვანა. მგონი, მელაპარაკებოდა, არ მახსოვს, რას. მანქანის მაგნიტოფონი მახსოვს. ანათებდა.

მერე გახელვიდა. ცხრა ხდებდა. ნიკუსი ალბათ უკვე სკოლაშია. აბა, სად? მაკი მიყვანს და მობრუნდება. ხე-ორიანად არც ჩამიცივდა, პირიც არ დამიბანია, ყავის დოღვეა მიმდოდა და წასლი დაველი, იმიტომ, რომ „ბორჯომი“ არ გვექონდა. ამ დროს გავიგონე კაკუნი.

კარზე აკაკუნებდნენ. ჩვენს კარს ძველი, მაგრამ ერთგული ზარი აქვს და მე ვიფიქრე, რომ ნიკუსის რომელიმე ამხანაგი მოესტა, რომელიც ზარს ვერ წვდებოდა. რომელიმე ამხანაგი, რომელიც სკოლაში არ წასულა. არი ეგეთი, ყურპარტყუნა გიორგი, ვითომ სკოლაში მიდის და მერე ჩვენთან შემოუხვევს ხოლმე.

გავაღე და წინ შემოიფეცა ერთი მეტრნახევრიანი, ციფუნა კაცი, რომელსაც ძალიან ძველი, გახუნებული საცხერი სარიჩკა ეცემა. აი, ისეთი, გამოხეტილი გულიან ჯიბეზე რომ წითელი და ლურჯი ზოლები დასდევს ირიბად. შარვალი ვეღარ დაფუნახე, იმდენად დაბალი იყო. ზარს კი მისწვდებოდა, მაგრამ მაინც დაკაკუნება გადაენწყიტა.

სანამ რამეს ვკითხავდი, კაცმა მიმოიხედა, თითქოს სადარბაზო მოათვალიერაო და ხმადაბლა მკითხა:

- მართო?
- თათარი იყო. ქურთებს უფრო მკაცრი სახეები აქვთ.
- ვახუ?
- დაახლოებით.
- ახლა ჩასვი და ჩამოდი, სავიდით.
- სადა, კაცო?
- შემთან.
- შენთან?
- ესლა არ არი ლაფარაქი, უსბათ სამოდი, ყოლითი ფითი დგას, მოდი შავუქე.

- მწვანე პიატი?
- შემიბა.
- მერე.
- შპარა დაჯექი, ოქნი ზემი მე მთხოვა, რო საგიყვანო.
- რა ჩემი ძმები, ქეჩო, შემო ერთი, კარგად გამაგებინე... ვინმე გამოგაგზავნა?
- მაშინამა დაჯექი, მერე ილაფარაქე.
- ვინ გამოგაგზავნა?
- ჯალილამ.
- ჯალილამ ვინ არი?
- ასკარას ზმა. ასკარა ჩემი ზმაკასი.
- მერე?
- ჯალილამ უთხრა, სამოიყვანე შევთან.
- ვერ გავიგე, ძმაო.

თათარმა თავი გააქნია, ისევ ფრთხილად მიმოიხედა და საიდანაც ვერცხლისფერი მობილური ამოაძვრინა.

ორჯერ დააჭირა და რაღაც თქვა თათრულად. მერე ტელეფონი გამოიმონდა და მიტხრა:

- აი, ჯალილა, ელაფარაქე.
- ალო, — ეთქვა უახლოდ.
- სალაში, ბრათ. მე ჯალილა ვარ.
- გამარჯობა.
- მე ახმედას ზმა ვარ. ერთი ამბავია შენი. დაჯე, სამო შეენსა, აქ ფავავარი.
- ახმედას?
- ახმედა ხო შენი ზმა არი?
- ვახ, აჰმედ კაია, შენ რა გითხარი!
- რომელი ახმედა?
- ახმედამ პრივეტი სტამბულიდან და უთხრა შენზე.

დაუფიქრე, ეგ ჩემი ზმა არი. თანისამოსი, რამე გინდა, თურსოკი, სამოილე. დაქუმანთები. ფასპორტი არი?

- რა?
- თანისამოსი, რას უნდა... ფასპორტი.

მე ვიფიქრე, რომ აჰმედ კაია სამშობლოში ჩამოიპარა და ჩემი ნახვა უნდა, რაც ორდღიან სმას ნიშნავს, სადმე. მიმღულად ადგილას. ცხადია, რომ ამოვიხორე და სარკის წინ წერილი დავტოვე... გეხუნებები, არ გაბრაზდეს, რამდენი ხანია, ყველაფერი დამთავრდა. ორი დღით მივედივარ ფშაშე, გერმანელთა ჩამოსული და უნდა წავეყ. გუშინ ვეღარ მოგისწარი და რომც მომესწარი, მაინც ვერ გეტყვდი. ფული უფრუა. ცოტა ავიღე. ჩამოვალ, მოგიყვები. საუბრამოდ შენი ქმარი... იცი, როგორ გაბრაზდებოდა? მოჩა და გათავდა გაბრაზება როა. ისედაც მოჩა და გათავდა იყო და რას იზამ, როცა აჰმედ კაია ჩამოსულა ჯეგის ბონდით? აბა, წავედით თათარო.

- სად მივედივარ.
- შემთან, მე საგიყვან.
- აბდულაჰ! ქერი!

მჯდარხარ გაჭირი ფორთოხალში, რომელსაც ლურჯი ფანჯრები აქვს? ერთ ნახევარზე თვითონ ზიხარ, მეორეს ზემოდან გაჭყლებენ. გაჭირი ფორთოხლის ლურჯი მინები მესწავლი საფერის ფარდებით გაუწყნით, ამ ზაფერდისთვის კი ოქროსფერი ფორები შემოუყოლებით. ყველგან ვარდები და ბრინჯოსიგან ჩამოსხმული სახელურები. ვარდები ყვითელი, წითელი, თეთრი, შავი და ათასი ფერისა. ხელოვნური ვარდებია, სულ ერთი ბენო, შუშის კოლოფებში ჩასმული და თაროზე ერეცნის ნებთით დანებებული. ჭერში ქალებია, ტუქშუმელებილი შავ-თეთრი ქალები ინდოეთიდან და ნაოურა ნითელ ბუდელ. სანთებელას ეშმაკის იერი აქვს, სიგარეტი მოუქურთმებულ, მზონავ კოლოფში აწყვია, საფერფლებზე ინდო ქალის სურათია, სარკეზე კი ძალიან დიდი, ოქროსსაღატეებიანი სათვალე კიდია, სარკეზევე კიდია თეთრი ქარვის კრია-ლოსანი და ამ ფორთოხალში ნესვის სუნი დგას. ფორთოხლის ნენი წერწერით მოედინება, მაგრამ მაინც ნესვის სუნი დგას. მე მგონია, რომ განცხრომას ნესვის სუნი უნდა ჰქონდეს და იქ, სადღაც, როდესაც სუნებს არიგებდნენ, შეცდომა მოუვიდათ. ამ უცნაური მრგვალი საგნისთვის საოცრება გამიგებ, განცხრომას კი ყოვლად სულელური რამები მოუდგება. ეგებ ასეც უნდა ყოფილიყო, განცხრომას მთლად ვერ დაამშვენებდნენ. ისედაც დიდი ოხერი და მიმზიდველ-მაცდური რამეაო, ასე ჩათვლიდა ის და მართალიც იქნებოდა, მაგრამ ნესვისთვის მაინც არამია ეს სუნი.

ზიხარ ფორთოხალში და მიქანებები: ფორთოხალი ამ პატარა კაცის მკერდას ყოფილა. მაგნიტოფონი (ცი-მციმებს, ნითელ-ყვითელ-ალისფრად, ძალიან დარ-

დიან ხმებს უშვებს და ძალიან ხალისიანად ციმციმებს. უკან სავარძელზე კი უზარმაზარი კავკასიური ნაგავი წევს, პატრონზე ორჯერ დიდი მაინც იქნება და რატომ არ ვთქვა, უკან მიხედვის მემინია. წეწს და სძინავს. ძალიან მოხუცია და თურმე თითქმის ველარ ხედავს, წეწს და სძინავს, ოკრობოკრო გზაზე, ორმოებში ჩარტყმის კვალად ამოხრიალებს ხოლმე. მე კიდევ ვერც ვერ გავიმართე წელში, მერიდება, ზურგით რომ ვზივარ ამ ველ- მოხილ და სამში პენსიონერთან.

— ამაჲს რა ჰქვია?

— არ უქებნს. შემი ახლოს ზიხარ და არ უქებნს.

— და რა ჰქვია?

— გიოზალ ჰქვია. დიდ თვალები ქონდა, ფათარა როცაც იყო.

— გოზალ რა არი?

— გიოზ თვალებია. ქალები უთხრას, გიოზალ დაუზახო. ქალია ეგა, კაცი არ არი. კასი იყო, მოქთა.

— შენ რა ჰქვია?

— ალექსანდრე ჰქვია, ხე-ხეხე... ისქანდერა ჰქვია. ჩემი ბიჩი ქოტე დარქე, ქოთე ჰქვია.

— სადმე პივა ვიყიდით, რა... გააჩერე, რო დაინახავ.

— მივაღო, იქ იქნება. მე უთხრა, არ გააჩერო, ინსფექტორი დაუსტვინა, გააჩერე, ფული მიეცა, არ ელაფარაქო ბევრი. ორი ლარი მიეცა. ასე უთხრა.

— ექჲარება ჩემი ნახვა?

— შენ ექჲარება. იარალი არი?

— არა, რა იარალი.

უცებ იმ თავის გახუტებულ საროჲკას ინევს.

— მე არი. თუ რამე, შენ დასეკი, მე ისერი. გიოზალ უქბინა, ამაჲს სუნით დაინახავს.

ნაგანი ჰქონია ქამარში.

— ათი სუთი იქა ვართ. ხვოსთი არ არი, ადრეთ სამოდი.

რა ხვოსთი, რის ხვოსთი. ლოთიანად, თქვენ მე ხო არ მომიტაცეთ? ასე ჯუკლასავით მოტაცებული თუ გინახავთ? რის ვესროლოო, რა ვესროლოო. მომიტაცეს, ტო? უკვე ჭიკარას ალებენ. ამაჲს დააპიზნა და ორნი გამოვიდნენ. რალაცებს ამბობენ თათრულად.

ჩვენ ვიყოფებით სოფელ N-ში და რაც გადმოვუხვიეთ, ცხვრების მეტი არაფერი დამინახავს. ეგრეა, როცა ფორთოხალში ზიხარ.

— სუშეა ვაზმი...

7.

პოეტის შეკითხვა: დინჯო სპარსელო, ქარში ხანჯავლი ვინ გადმოვადგო და პასუხობს, ქარში, ხანჯავლი მე გადმოვადგო. მე ასე წარმომიდგენია: დგას ქარში, სადმე ურუმის უდაბნოს კიდზე სიფრფიანა, ჩალმინი ბებერი, თხელი წვერით და ქარში აფრიალებული მოსასხამით, წელზე სქლად დახვეული დილბანდიდან აძრობს ელვარე, მორკალულ ხანჯლებს და უდაბნოში ისერი. ეგებ, ქარსაც მიუქვს ეს ხანჯლები და დააქროლებს უდაბნოში, დაარქობს სადმე და აყრის ქვიშას, მიმალავს, რათა ოდესმე ისევ გამოჩინოს, ბებერი კი, მთლად გამოშრალი და აუღელვებელი, ისერის და ისერის. ხანჯლები თითქოს მერცხლები არიანო, აღესილი და დაბნეული მერცხლები.

შეიძლება კაცი ერთ წამში შეიცვალოს: მოყუფოს ბოთლი ისე, როგორც ულიამ მანში, სულ ცოტა მოსვას და სხვა ვინმედ იქცეს. ამ ვინმეს სძინებია და ახლა გაუღვიძია. რა თქმა უნდა, წვერს არ ვიპარავ და, რა თქმა უნდა, ვიპ-

ოვე უშველებელი ყოვე. მუქი ლურჯი ფერისა, საქარაფქლოს სოფლის მოსახლეობის უფანგავი მუზარადი.

ყოველთვის მინდოდა, ეს ქუდი დამეხუტა და ისე მევლო ქუჩაში, მაგრამ არ გამოდოდა. ჯერ ერთი, ატელიეში უნდა მიხვიდე, ზომა აალებინო და მთელი ამბავი. ატელიეზემდე თუ მიხვიდი, რალა გეჭირს? მერეც, თბილისს არ უხდება. სამოციანი წლების ბოლომდე უხდება და მერე მოიპოვას ეს ქუდედი. სოფელში კი დარჩა, ანუ თბილისელ ბიძებს ასეთი ქუდეები აღარ აზურავთ, მათ თანატოლ გლეხებს კი შემორჩათ და მშვენივრადაც მოიხმარენ. მეტიც, ახლებსაც აკერინებენ. ერთადერთი, რაც მოვიტხოვე ამ ხალხისგან, ეს ქუდი იყო.

— შენი მამილინ არი? ქართა ამოიღე. — ეს იყო ჯალოლა, წყნარი კაცი, პავლიონის პატრონი გადსახვევთან, — ქართა ამოიღე და მომეცა. მე შევინახა, ქაგდა უიდიოშ, შადფე. ცოლი დაურეკო, შვილი დაურეკო და მერე ითხვის, აქ არი. არ უნდა. ეზოში დხისით არ უნდა, სახლში დდე როსა, როსა ღამე ბალქონი დავეცი. უბორნია სადი. სამშელო-სამშელო მოვა.

კი, მომიტაცეს, მაგრამ პირდაპირ არ მეუბნებიან.

— შემი სახლია, შენი სახლია. მე ასმედას ზმა ვარ, შემი ზმა, ასკარა, ასმედამ უშველა. ფული აშუქა, ხალხი ელაფარაქა, ეხლა კარგათ არი.

— ასმედა სად არი?

— ასმედა ისთანბულში.

— ისთანბულში?

— ასმედა ისთანბულშია.

— მე მეგონა აქ იყო...

იცინის, იცინის კვდება სიცოცხლით, ოღონდ ძალიან მორიდებულად. ეგებ არც ვარ მოტაცებული, ისე იცინის.

— ასმედა შემი მოპოვი დარქეჯეს, შენ ეთხვის. მე ზარი მიცე, ის დარქეჯეს. მიცე ზარი? უნდა?

— მიეცი, შა.

— საფშელი რამე არ უნდა?

— ჯერ დავეუკოთ...

— აბა, რავა ხარ, მანდ. ხო კაი ხალხში ხარ?

— კი მარა, ვერ გავიგე, შენ სადა ხარ?

— მე, სტამბოლში ვარ.

— მე...

— ახლა იჯეკი მანდ წყნარად. შენ შეიძლება არ იცი და იმალები, იმიტო რო ლაზერი გაზის შუბლზე.

— რა ლაზერი?

— სნაიპერსკი. ან დანა გაქ მუტელში და ჯერ ვერ ხედავ.

— რა დანა, რას ამბობ...

— გუშინ სად იყავი?

— გუშინ?

— გუშინ სად იყავი და რა ილაპარაკე?

— გუშინ... პეროვზე ვიყავი.

— ნუ ამბობ სახელებს, ოუზგარ. ვიცი, სადაც იყავი. რა ილაპარაკე გახსოვს?

— არა... კი. რალაცები მახსოვს... არა, კი.

— რალაცები რო გახსოვს, ახლა იჯეკი მანდ და მელოდე.

— ვერ გავიგე.

— ოქრო, არ მინდა რო ტყვია მოგხვედეს გულში. ჯობია, ისე გცემონ, რო კალისკოდან ევლარ ადგე. მარა ეგეც არ მინდა.

— მერე? ვერ გავიგე.

— რა ვერ გავიგე. შენ მაგივრად გუშინ მანქანა დაიმტვრა. მე რა ვიცი. დღეს რა მოხდება. იჯეკი მანდ. ეგენი ჩემი ძმებია. თათრის ძმობა ხო გაგიგია...

- და რატო, რატო, რა დავაშავე?
- აი, ოფლი რა ყოფილა, თან სად!
- ის დაშავე, რო სვამ და ამბებს ყვები. რა მაგარი ბიჭი ხარ, ტო...
- მართლა სტამბოლში ხარ?
- აბა, სად...

ქარში ხანჯალი გადამიგდია და მაშ, დასხედით, თათრებო, და მომისმინეთ. რამეებს უნდა დაგეკითხოთ. ისქანდერ, კარგად შეუკეთე მაგ ლუმელს, ლამები ცივი იცის ამ მხარეში. შენ კი, ალიხან, აი, აქ ჩადვი ეგ ჩირთია და სანჯატუნოთი სასვე სინი, ამ თათრული ჩაის ქიქებით ქართველები ღვინოს სვამენ ხოლმე, ჩვენ ჩაი დავლით. ფეხზე გაიხადეთ ეგ დაჯალარული ქოშ-ბათინკები, კართან დატოვეთ და ისე მოგვივუქეთ.

აბა, მითხარით, რა უნდათ ქალებს?

შეჩერდი, ალიხან, არა თქვა ეგ სიტყვა. თუ დამიჯერებ, რომ თხუნელას ხანდახან სჭირდება თვალები, მაშინ გეცე უნდა დამიჯერო, რომ ქალებსაც ხანდახან სჭირდებათ ის, რაც კინლამ შესძახე შენს ტბილ ენაზე. რას გაუგებ ქალებს? არც ეგა, სანდრო თუ ისქანდერ... არც ეგა. აბა, მითხარე, განა ღატაკს არ გასდევნებია ქალი ცხრა მთას იქით ანდა არ გადაფარებია მოსაკლავად განწირულ კაცს? მითხარე, ყარაბაბა, ხნირი კაცი ხარ: რა უნდათ ქალებს?

მეც ასე მგონია, რალაც ისეთი, რაც ჩვენ არ ვიცით. ვხედავ, ამ სახლში მორჩილი ქალები ჩაქვილები, თავსა-თავის კიდეს იფარებენ სახეზე და გემსახურებიან უსიტყვოდ, მაგრამ იცით კი, რა უნდათ ამ ქალებს და რას მოიშოქმედებენ ერთ მშვენიერ დღეს?

ო, რა ამბავს ჰყვები, ყარაბაბა, რა უცნაურ ამბავს: გვერდით სოფელში ქმრის სიკვდილის შემდეგ შეუტყუილი მოხუც ქალს, რომ მის ქმარს მერო პირი ოჯახი ყოლია სულ სხვა მხარეში, სადაც საქმეებზე დაიარებოდა მთელი სიცოცხლე. პოდა, შეუტყვი ეს ამბავი და შევარდნილა მიცვალებულის საცემად. ოც ღონიერ კაცს ვერ დაუკავებია, მაინც მოუხერხებია და ერთი-ორი ჩაუხელია მკვდრისთვის, რომელიც იწვა და ეროდდა მზის ჩასვლას. ო, შო, შო, მისახვედრი ამბავია, რადგან ყოველთვის, რაც უნდა იყოს, კაცის ცხოვრება ერთი დიდი ტყუილია. უნდა თუ არა, კაცი მალავს თავის ცხოვრებას იმ ქალთან, რომელიც უყვარს. ასე გამოსდის და რატომ, არ ვიცი. თავიდანვე ახე იყო. კაცი უფრო პატიოსნად ექცეოდა ქალს, მაგრამ მალევე დაატყო, რომ ქალი მაინც თავისას ფიქრობს, პატიოსნად ექცეოთ თუ უპატიოსნოდ. ამიტომ კაცი მიხვდა, რომ რალაცები უნდა დაუშალოს და შეატყუოს ქალს. ვინ ამბობდა ამას, ყარაბაბა? ხნირი კაცი ხარ და ბევრი გახსოვს. რასან მოლა ამბობდა, ჭკვიანი კაცი იქნებოდა.

დაიხატა, კაცს მეტო ღონე აქვს და კაცი დაღლილია. თანაც, კაცი გამუდმებით რალაცას იგონებს და დაეძებს, ქალს კი რა უნდა? უბრალოდ, ქალს უნდა და მორჩა: არაფერს დაეძებს, ელოდება. მხეცა ჰგავს. ნუ გიკვირს, ალიხან, და შენც, ისქანდერ, ნუ ხიბობებ, სხვა მხეცობაზე მოგახსენებ. ქალი ჩასაფრებულმა და იცდის. ერთხელ კაცს დაუფარდება ტყუილებით სასვე აბგა და ჩასაფრებული ქალი ამოირჩევს იმას, რაც უნდა. ნამოკრეს მინიდან და მერე ყველაფერი მის ხელშია. ქალი ავი და ბედნიერია, რადგან ყველაფერი, რაც უნდოდა ახლა მოიგდო ხელთ. და ვინ იბრძვის ყველაზე კარგად? ვინც გააუფლებს და ბედნიერია. როცა ავი ხარ, ძალა გემატება, როცა ბედნიერი ხარ, ძალა გემატება. ჩვენ არ ვიცით ეს, ქალებმა იციან.

რა უნდათ ქალებს? ღმერთმა სილაზაზე არქუ მათ და არა თქვია, რომ ძნელია სილაზის საფარში შეუმჩნე-
ლად ყოფნა. თავად ეს სილაზაზე მათი საფარი. თვალში მათი იარაღია. კაცის თვალები ვერა ტყვის. როცა იტყუებ, კაცმა უნდა დამალოს თვალები, ქალის თვალები კი სწორედ იმისთვის მოუგონიათ, რომ კაცს გზა-კვალი აუზნოს, კიდევ უფრო დახლართოს თავის ტყუილებში. ყველაფერი, რაც ქალს აქვს, იმისთვის აქვს, რომ კაცმა სი-
მართლე ვერ თქვას, საერთოდ დაიფრეოს სიმართლე და ქალმა კი იცის, რომ არსებობს ეს ერთი სიმართლე, ვილაც საშინელი და ეკლანი, ოღონდ კი არ უნდა, რომ კაცი იოლად დაუძვრეს ამ ეკლს. არამედ უნდა, რომ დაფლეთილმა, ნაშდარმა და განამებულმა გამოაღწიოს იქიდან და მივიდეს ისევ ქალთან და უთხრას ის, რაც ქალ-
მა უყვე იცის, რადგან ხელში აქვს ეს სიმართლე, რომლის ყველა ეკალიც ნვავს და ტანჯავს ამ კაცს.

ესაც მოლაშ იქცა, ყარაბაბა?

ჩემი ჭკუისა ყოფილა. სად არის ეგ მოლა? ყოველ გარ-
დაცვილს ჩვენება პატივი, იდებდა და საჩუქარი სამოთხის კართან! მაშ, ბოძოლა ნდომებია ქალს, მეტი არაფერი. ამაზე აქვს მოწყობილი ტვინი.

კაცი ვერხედავს ქალს, როცა ქალთან არის. კაცი თავის თავს ხედავს და თავისას ფიქრობს, ქალი კი ხედავს კაცს და ფიქრობს მისა. კაცმა ზუსტად არ იცის არაფერი, ქალ-
მა კი რასაცა, ყველაფერი ზუსტად იცის.

ჩინელები გაგიგია? იმათ უცნაური ნაშლობა იცინა: ნემსებს დააგრობენ მთელ ტანზე, ადგილებზე, რომ-
ლებიც მარტო თვითონ იციან და განკურნავენ. ქალებიც იციან ადგილები, რომლებიც მარტო თვითონ იციან, მა-
გრამ ეს ადგილები ტკივლის ადგილებია. იპოვებ შენს ტყუილებს გზაზე და მერე მოდი და გაუტელი მათ ნემსებს. ეს იმას ჰგავს, რასაც მოლა ამბობდა, უბრალოდ, მოლამ არ იცოდა, რომ ჩინელებს ნემსები აქვთ.

ალიხან, ისქანდერ, ყარაბაბა ერთად: შეიძლება ტყუი-
ლის გარეშეც, მოსასხამში უნდა გამოხელო ქალი და მოუწინაო საზღვრები. ასე გაძლებ ბოლომდე, მაგრამ ბო-
ლოს ისე მოგექცევა, როგორც გაღმა სოფელში მოექცა მკვდარ ისმანას ცოლი. მიირთვი ეგ ქიშმიში, ნეტავ ქიშ-
მიშს ჰგავდეს ქალი.

ლტოლელი: ლექსები უნდა დაწერო ამის თაობაზე. მაშატიეთ და ასე იცის გაშმარამა ბალახმა, როცა გუ-
ლაღმა წევხარ.

8. მშვენიერად ვიცი, რასაც მომიყვება თოთ. რალაც ისეთს, რაც არაერთხელ გადაშდენია: გალემილი და თავგანწირული კაცის ამბავი, რომელ-
საც აბანოში გამოუვლიდა:

- პესკებზე მივედით, იქ პური ჭვამეთ და მიპაც მოე-
იდა. ვერე, თერთმეტზე გამოუვდით. რა დავლიეთ? ორ-
ორი ბოთლი, ორი კი. მიშა არ სვამდა, ორი ჭიქა დალია.
- ეგ მახსოვს.
- მერე ტაქსში ჩავეყვით და პეროვზე წამოვედით.
- მახსოვს, რა შუადღის ამბებს მიყვები...
- სახლში რო დარეკე, გახსოვს? ტელეფონი გამო-
მართვი.
- კი. დამიჯდა.
- ხო, შენი დამჯდარი იყო. მერე შემოვიდნენ
ვილაცები. შენ თქვი, რა ნაფილეთ აქედანო.

— მასსოვს, ის შემოვიდა. შვიდი ქალი ახლდა. ჩვენ გვერდით დასხდნენ და დიდი სალამ-ქალამი იყო.

— საქმელად იყვნენ და აღარ გითქვამს, წავიდეთო. იმათთან დალევა არ გინდოდა.

— შენც არ გინდოდა.

— ხო, მარა, მე წასვლაც არ მინდოდა, იმიტო, რო ეგეთებთან სულ ვსვამ და ფეხებზე მკიდია.

— შენ იცი, მე ვინ ვარ?

— კარგი, ხარაშო. მერე მიშა წავიდა და მე გითხარი, წავიდეთ-მეთქი. შენ ფეხი ათორიე და, კაროჩე, ჩაერჩით ქაოპში, იმიტო რო მერე შემოვიდნენ ისინი. ჯერორო, მერე კიდევ ორი და მოგვიყვდენ ჩვენ, იმიტო რო შენ წამოდექი და დასკე ჩვენთან.

— აღარ მასსოვს.

— მერე მე სტოკასთან გავედი და რო მოგებუნდი, უკვე ვიკას გვერდზე იჯექი და რალაცებს ელაპარაკებოდი. იმას ეცინებოდა.

— ვიკა ვაბშე არ მასსოვს.

— მე რო დამინახე, დანიწყე ყვირილი.

— რას ვყვიროდი?

— ქუდები მოიხადეთ, ილაპარაკებენ კომუნის გმირები! — გასაგებია.

— მე აქეთ დავეჯექი და დავეწყეთ ისევ სმა. მეც მაგრა ვყავი. ისინი არ იყვნენ ეგრე, წრუპავდნენ. მერე, ჩიოო როა, ხო იცი, ჩიოო? სერიოზული ყაჩაღია.

— არ ვიცი.

— ჩიოო როგორ არ იცი, შენ წინ იჯდა... ჩიოო, რა. მაგრა არ მეფასება ეგ ჩიოო.

— არ მასსოვს.

— ჩიოო ესე გადმოიწია ჩემკენ და მითხრა, შენი ძმაცკი წაიყვანო. მირატგორეცი ყოფილა ეგ ჩიოო, არ ვიცოდი. მე არ მისმენია, რას ელაპარაკებოდი. ვაბშეთა, შიგა გაქ. მერე-მეთქი, სასვლის დროა და წამოგაყენე და გამოვდიოთ გარეთო. დაგაყენე კარებთან. იქ როლანდაა ერთი, ვიშბალა, იმას ჩაგაბარე და მოვიყვანე ტაქსი.

— ეგ მასსოვს.

— ეგ გინდა გასსოვდეს, გინდა არა. სახლში მიყავედი და მაგინე ვაბშე ყველაფერი. წავიდიოთ დაბლა, საუნაშოო. წავედიო.

— არ მასსოვს. ვაბშე არ მასსოვს.

— იქ ეძებდი ზოიას და არ იყო. ნაცნობები არიან ის დაცვის ბიჭები-მეთქი, ცოტა ხანს დაგსვამ და მიგეძინება. დაგსვით და გეძინა ერთი ნახევარი საათი. მერე იჯა მოითხოვე. ად დროს მოვდა ზოია. მე მაგის!... ვეუწები, მთერალია და არ დანახო-მეთქი. კინაღამ ვცემე. ეგ წაკლა მე-უწნება, მუწჯის ენა დედად იცისო. ფულს გახევეს, შე ჩემისა, და აზრზე არა ხარ.

— მე მაგას ვუყვარვარ. მერე?

— მერე შეგყავანა. აზრზე არა ვარ, რა გეჩნა. საროქ-აც არ გაგიხდია. ორი ბაკალი პივა დალეო და გამოხედითო. ტაქსში არ ჯდებოდი და ჩავვიჯდა ზოიაც და ამოვიყვანეთ სახლში. პადივზში მე და ზოიამ შეგათირეთ. კარი მე გავაღე და ზოია მოტყდა, მარა უკვე აზრზე იყავი და აღარ ატრიაკვდი. შტეხედი და წამოვედი. პუტანკამ მიგიყვანა სახლში, ტო...

— ეგ ვაბშე არ 'აქ' ოვს. ტაქსში რო ვიჯექი, მასსოვს.

— მერე მე...

— სადა, ტო.

— ისე შემეცო, რო უკან მიგებუნდი. ვაბშე გამოვე-

დი და ვიფიქრე დავლეე-მეთქი. ისინი ისევ იჯდნენ და დამიწინეს ხელი. მივედი კაი გულით, ტრ... და... საწყალი, ყაჩაღებში ჩავჯექი-მეთქი. სოლიდური ხალხია, დაცული, დამცველი. დავეჯექი, ვისკი უთხარი, ნანა როა, იმას და ვიკა მეუწნება...

9.

მწვანე ყავახანებში თუ ყოფილხართ ოდესმე?

იქ ხდება ასეთი ამბები და ესეც იქ მოხდა.

— ხო...

— შენ ხარ?

— აბა, ვინ. მომიკითხე კრისტოფერი. რატო არ მოდიხართ ჩვენთან?

— კრისტოფერი კი არა, კრისტოფე.

— ფან-კრისტოფე... ფან-კრისტოფე კრატფი.

— იცინი, არა?

— ეკო, ჩემო სიცოცხლე, გეცინება თუ არა, უნდა იცინო. ეკოტერინო მელაპარაკება და არ ვიცინო? ფან-კრისტოფე წაკითხული გაქვს?

— მაკი ახლოს არი?

— მაკის მობილური აქ.

— იცი რამსელა ახვარი ხარ? იმხელა ახვარი ხარ, რო ვერც ვიტყვი. მე პროსტო ნაწყენი ვარ შენზე და არასდროს არ დამაწყენებდა.

— ჩემზე ყველა ნაწყენია. რა მოგივიდა?

— რაც მომივიდა, ჩემზე კარგად იცი. საზიზღარი ხარ და ჩემი დაქალი მეცოდება შენს ხელში.

— მაგას დიდხანს ფიქრობდი? რა გინდა, ე?

— მე ხო ფეხებზე გკიდივარ და მაკიც გკიდი.

— არასდროს, არასდროს, არასდროს... მე შენ ფეხებზე არ მეკიდვ. არანაირ ამბავში და დავაი ახლა, ნერვებს ნუ მოშლი.

— მომად სად არი?

— რა პომადა... შენ კრისტოფერმა ხო არ დაგაბნია?

— პომად სად არი, შე... შე...

— ა, ის პომად? რა გადამაყოლებოთ მაგ პომადას შენ და ჩემს ცოლმა.

— ხო იცი, რო ჭორაობა არ მიყვარს?

— კი, პირდაპირი უდარი გაქ. ლენოქს ლუისი ხარ.

— რატო მიეცი იმ ახვარკას ჩემი პომადა? მე ხო მაკი-სთან გამოგატანე?

— ეეე... ეგ ორი თვის წინ იყო... შემხვდა და მივეცი. აეროპორტში შემხვდა, იმ დღეს, შენ რო შემხვდი. ოლონდ სტამბოლში. მთერალი ვიყავი.

— შენ სუ მთერალი ხარ.

— მაპატიე, კუკლა... მართლა სისულელე ვქენი. მაპატიე. ხო იცი, ადრეც მიქნია. ხო იცი... მე და მაგას... რას მალაპარაკებ. ხო იცი, როგორც გამომდის ხოლმე.

— გამოვდის, ხო... მაკი არ მოსულა?

— არა, არ მოსულა.

— მოვა და დახედი, მიხედი, რატო დაგიჩვენე?

— დახედედები, ხო.

— ის ახვარკა ყავის სახლში წის და ყველა ყლუპ ყავაზე მაგ პომადას ისევას, ყველა მთერე წანამაზე ამბობს, რო სტამბოლში შეგხვდა და ბოლუთის გადაცვლას თხოვდი, მერე კიდევ სადღაც შევარი და ეგ პომადა უყიდე და უთხარი, ტუჩებზე არაფერი შეგეტყოსო...

— მთერალი ვიყავი... სად შეგვარდი? ტულებში გავედი და მაგან იფიქრა...

— რა მნიშვნელობა აქ, მაგან რა იფერა? ვიყვეით მე და მაკი. შემოვიდა მარტო და რო დაგვინახა, მოგვიკეცა. მაკის არ იცნობდა, ხო? ჩემი ქმრის კლასელი ხარო, თავი გააცნო, მოკლედ. მე გვეცნობებიო. მერე შენზე ვლაპარაკობო.

- ჩემზე რა გალაპარაკებდათ, შერემა?
- შერემა უთხარი იმათ, გონებას რო გიბინდავენ.
- გონებას შენ რო მიბინდავ. ისე ვინ მიბინდავს.
- ნუ იცინი. ნუ იცინი. პროსტა მაკი სალიო. ისე...
- ისე კლასნათ, არა?
- პროსტა რა ახვარია, შენ არ იცი. რა საზიზღარი გოგოა. სიცოცხლეში მოგვეშმაბა, ორი ლერი მოწია, წაისვა ჩვენი პომადი და ნავედა.
- მისმინე... ნამწვავებზე იყო პომადის კვალი?
- არა?
- ნამწვავებზე თუ იყო პომადის კვალი, რო გამოვიკვლიოთ, ის პომადი თუ არა?
- იცინე, იცინე... პომადი ის იყო, მე თვითონ ვიყიდე პრეზენტაციავა პარიზში. უნდა გესმინა, რეებს მოყვა იმ ნახევარ საათში.
- ჩემი შრამები შენც იცი და მაკიცაც.
- ველარ შეხორცდა?
- აი, როგორი ლაპარაკი გასწავლეთ, სულ ობრაზებით, სპარსელებივით.
- მაკი მოვა. ხვედრი, რატო დაგიჩეკე?
- მაკი მოვა და მე ნავალ?
- არ ვიცი. დაგიჩეკე. ახვარი ხარ.
- თავანტროლის ამბავია...
- ნავედი. შენ იცი.
- რა სულელია ბებე. ზოგი იფიქრებს, ახვარიო, სინამდვილეში კიდე სულელია.

10.

მე ნიკუსი მომენატრა.
არც სჯერათ, თუ ვარსებობთ ერთად — მე და ნიკუსი. ჰგონიათ, რო მე ცალკე ვარ, ნიკუსი — ცალკე. როცა ამას ვფიქრობ, თითქოს რაღაც ძალიან ალესილი მანება გულზე. რა სისულელეა. საერთოდ არ ვიცი, რა არის ეს ალესილი და როგორ განება, ამას საერთოდ ვერ გრძნობ. მაშინ, თურმე ორჯერ მომანება და ზურგშიც მიიარ-მოიარა, თუმცა, არ მიგრძნობია. რო ნავეციკი, მერე მიხვდი რაღაცას. მგონი, ოპერაცია ბევრად მტკივნეულია, ვიდრე დანახ რომ გაგიყრიან. ამიტომ, როცა ამბობ, რომ თითქოს დანა განება გულზე, სისულელეს ამბობ. ეს მონატრებას ნიშნავს და მეტს არაფერს. თავისთავად, მონატრება არაფერიც არ არა, მგონი, ყველაფერი, მაგრამ ტკივილი, რომელსაც თავიდან ვერ გრძნობ, მონატრებას ნიშნავს. მე ნიკუსი მომენატრა და ალბათ აღარ დაფუჯერებ აშშ-მდე კაიას, რომელსაც მორიდან უფრო რთულად ეწევენა ყველაფერი და თავისი ჭკუით გადამარჩინა.

თბილისში ყველაფერი ბევრად იოლია. აი, ნავალ ხვალ დილით და ვიცხოვრებ ჩვეულებრივად. არაფერიც არ იქნება. დიდი რამე, ვილაც გადაირია. ჩემი ცოლის გადარევა იმტომ არ არის საშიში, რომ არ გაისეროს?

მე ეს სიმთვრალე ნამატყვევს. სიმთვრალის გარეშე კი არ გამოდის. არაფერი არ გამოდის. ცხოვრება არ გამოდის. არ გამოდის ჩემი ცხოვრება და რა ვქნა? პრიტანების ელჩმაც კი არაყი მაჩუქა. რაზე აღარ ვილაპარაკეთ, ბოლოს კი არაყი მაჩუქა. ალბათ კარგი არაყი იყო — ბიჭებს ერგოთ მრგვალი

ბალიან. ღამით მოვდიოდი და კაფეში ისხდნენ.
რა უნდა?
რაც მისმა ცოლმა მოუყვა ჩემს ცოლს, მეც ის მოუყვეყი. ამაზე უცნაური ის არი, რო ეს ყველაფერი იმავე დამესაძვლდა კაიამ გაიგო სტამბოლში და ჩემი გადარჩენა გადაწყვიტა. ვინ უთხრა? მართლაც რომ კოსმოსური საუკუნეები ვცხოვრობთ.

ამას მაშინ მიხვდი, როცა ძველმა ბიჭებმა ოქროს სამაჯურები მორგეს და შორტები დაიმუქვნეს. რა ვქნა? აი, გეგითი ვარ, ძველთბილისურად რო თქვათ, ეს ერთი კაცი უნდა შევინახოთ. შემინახეთ რა ისეთი, როგორიც ვარ. ვილაცა მიხვდეს, რო გეგითი ვარ და შემინახეთ. ლექსებს ეწერ და არსად ვბეჭდავ. სისულელეა. ლექსებს ხო არ დავანერ — „ვახტანგ მარგველაშვილი“! სადაური ვახტანგი ვარ. აბა, ხო არ დავანერ — „ვახუთიკა“! „ვახუთიკა“ და ლექსები. ამიტომ ვერ ვაქვეყნებ — ავტორის სახელი და გვარი არ შეესაბამება ლექსებს.

თუმცა მინახავნ, რა გინდა. აშშ-მდე კაია ბოლოს ორი წლის წინ ვნახე. მანამდე კიდევ სული წლის წინ. უცნაურია, არა? ყველაზე კარგად მაგან იცის, როგორი ვარ. არაფერი, არაფერი, არაფერი, ძოღად მძებმა, სულ-სულ-სულ — სულ შინაურებმა არ იციან, როგორი ვარ. იცის აშშ-მდე კაიამ, რომელსაც ბავშვობის მერე ვნახულობდი ძალიან იშვიათად და როცა ვნახულობდი, ვცდილობდი, რომ მალე მეთქვა — ადიოს! აშშ-მდე კაიამ იცის და იცის, მგონი, კიდევ ერთმა ადამიანმა, იდუმალმა მეძებმა ზოია კასაბროდოვამ, რომელიც ამ ქალაქს გამოუქვეყნა და რომელსაც არც სუნამოთა, არც საუნათა, არც სხვა ათასი ქალაქური სურნელი ასდის, არამედ სურნელი მოხალული ყავისა, სამზარეულოში რომ ავარდებდა ხოლმე უცებ გახურებული ტაფიდან. ეს უცნაურია, მაგრამ ყველამ იცის, რომ მწარე ენა მაქვს და მეტიც არაფერი. მაგრამ არაინ ადამიანები, რომლებთანაც არასდროს, არასდროს და არასდროს გამომწარება ენა. აი, როგორც თამაშში, რომელსაც კიკეთში ვთამაშობდით ძალიან პატარები. თამაშის კაპიტანი კითხავდა: ვისი სული გასურს? და შენ იტყვიდი, ვისიც გასურს და ამორჩეულს რაღაცას, ძალიან სისულურს დაეკადებდი. მე სულ ის ვირჩევდი, ვინც არ მიყვარდა, ვისიც არ მეშხამდა. ეს ენაშწარობა ასეა. სხვანაირად არ გამოდის, სხვანაირად ვერ ველაპარაკებ, მაგრამ არ მახსოვს, აშშ-მდე კაიასთვის დამეცინოს ოდესმე და არც ზოია კასაბროდოვასთვის დამეცინია.

კიდევ იყო მეორე თამაში: ამის პატრონმა რა ქნას. ფანტებს ქედში წაყრიდნენ, კაპიტანი რომელიმეს მოაგლებდა ხელს და კითხავდა: ამის პატრონმა რა ქნას? მაგის პატრონი ხეზე ავიდეს და საშვერ დაივიკროს, ვირი ვარ და გყვირივარ. აი, ასე გამოდის. პომადის პატრონი ვარ და გყვირივარ: ვირი ვარ და გყვირივარ, ვირი ვარ და გყვირივარ... ასე გამოდის, იმიტომ რომ ფანტი მე თვითონ წაუგადე ქედში. თუ თამაში, ასეა. არა და თავიდანვე უნდა გამოაცხადო: არ ვთამაშობ. აი, მამა მონოპოლიუმე გამოაცხადო. არც მაგისთვის დამეცინია ოდესმე, მაგრამ ვინ არ გათამაშებს ამ თქვენის თბილისში? კამათლის ქალაქია.

ნიკუს, თბუთბუტი წლის მაინც რო იყო, ყველაფერს აგისხნიდი. შენ კიდევ ახლა სწავლობ ანბანს. ჯერჯერობით მარტო თბილი რძე გეზიზღება. გაიზრდები და რამდენი რამე შეგზიზღდება! ერთი ბიჭი იყო, რომელიც მთელი დღეები ხელებს იბანდა. იმდენჯერ იბანდა, რომ არაფრისთვის ჩერებოდა დრო. კიდევ ერთი ბიძა იყო, რომელიც სულ ხელთათმანებით დადიოდა, რად-

გან საკუთარ ხელებს ვეღარ უყურებდა. ჭუჭყის ემინოდათ. შენ როცა ცოტათი უფროსი იყო, მაგრამ ვინებოდით მე და შენ. გეტყობა. მაგრამ ვინებოდით.

11.

ეს ამბავი კი წუხელ მომხდარა ორასი რესტორნის ქუჩაზე, სადაც ნაშუალამეს მათხოვარი ბავშვები ირევიან ღუჭუნებისა და ბარების კარებთან და დაძრულ მანქანებს დასდევენ, საიდანაც მთვრალი ძიები ზურდებს უყრიან ხოლმე ხანდახან.

ყველაზე ცუდად ამ ქუჩაზე ვარ ხოლმე, იმიტომ, რომ ამ ქუჩაზე გვინათ, რომ ასეა და არ იციან, რომ ჩვენს ქალაქში ერთი ნამდვილი ანარქისტი არ ცხოვრობს, რომ აქ ერთხელ მოხვედრილი მფორედაც დაბრუნდეს და არც მთლად ხელცარიელი.

ქუჩაზე ვეგავარ და ვხედავ საკუთარ ჩრდილს. ალბათორესტორნის ფიტრინებიდან ზურგზე მეცემა შუქი. ვერც წინ მივიდვარ, ვერც უკან. მგონი, სათვალევ მიკეთია. სად არის სათვალე? ერთადერთი სიტყვის თქმა მინდა, მაგრამ ვერ ვამბობ. მესმის, რომ რაღაც ხდება. ვერ ვხედავ, რატომ გამოივდი გარეთ.

მარტო არა ვარ — ვიღაც მიდგას გვერდით. ალბათ, ვიღაცას ველოდებით. ვის, არ ვიცი. ერთადერთი რამის თქმა მინდა:

- ოსკარ დე ლა შოია.
- რა?
- ოსკარ დე ლა შოია. — ვამბობ თუ ვერა, არ ვიცი.
- რა, ტო?
- მოვიდა... ოსკარ დელაშოია. ოსკარ დელაშოია,

მოვიდა...

- მანქანაში ვხსენდვართ.
- ჩემზე ლაპარაკობენ, ვერ ვხედავთ, რას.
- და ვამბობ:

— ვინ დამარტყა... ოსკარ დელაშოია.

აღარ მოვალ ამ ქუჩაზე. არასდროს. არასდროს. ასე იმიტო მემართება, რო აქ ყოფნა მძულს. არ მახსოვს და რა გქნა. მახსოვს, როგორ დავინყე, მერე — აღარ. ყავის სახლში იყვნენ. აბა, სად იქნებოდნენ? ყავა... რა იციან ყავის, რა ჯანდაბა იციან, არაფერი არ იციან ყავის. თარაშ ეშვარი ერკვეოდა ყავაში. თარაშ ეშვარს თათარი ძმაცკები არ ჰყავდა.

— შენ თუ თმას მოიკვეც, ჩემი სახელი აღარ ახსენო... დიას.

არ მახსოვს. სახლში როგორ შემოვედი, არც ეგ მახსოვს. გადაგვაბეს, გადმოგვაბეს, მერე გადაფუჭეს. ეგრე იყო და ვუწებნობდი, რა კია ცაკია, როგორ მახსოვს ბავშვობიდან და როგორ დამჭრეს იმის გულსითვის, ვინც ახლა მისი ცოლია. ხითხითებდა: ვიცი, მახსოვს, სად შენ და სად მიჭრა-მოჭრა. მერე რა ვუთხარი, არ მახსოვს. როგორც ჩანს, მარტო ამბებს არ ვუყვებოდი, განცდებსაც მივანეჭი და ალბათ აღარ ვუწებნობდი, რომ კარგი ზიჭია და ძალიან მიყვარს. ალბათ სტამბოლის ამბავს მივანეჭი და ვუამბე, როგორ ვისხედით ერთად და როგორ გაეაყოლე გული გასასვლელ გვირაბში. მიდიოდა და უკან ჩემი გული მისევდა, ისე, რომ სალონშიც შეჰყავა და არ ეშვებოდა, დაფრთხილებდა მის გარშემო, მაგრამ უიარაღოდ იყო და ვერაფერი გაანაყო, ძრავის გუგუნში გასკდა და შეერია ჰაერს. ეტყობა, ძალიან დიდხანს ვლაპარაკობდი და რაღაც ისეთი გამოფურქი ამ ლაპარაკს, რომ არ უნდა გამომერია. მერე, ალბათ გამომიყვანეს — ეტყობა, რაღაცას მიხედ-

ნენ. შეტენვით დავინყე და მერე სიმართლემ თავი ვერ დაშალა. ეგებ ისიც ვუთხარი, ცოლს ვწოდებო-მეფე... შენ ძლება, რა ვიცი.

ოთოს კი ეცოდინება, იმან მიმათრია. რა მიწოდდა, როდის იყო, მაგ საზიზღარ ქუჩაზე დავდიოდი. მაგრამ — ოთო და მთელი ქალაქი. ნეტა, მართლა ყველაფერი ვუთხარი?

- კარგი, ვუთხარი. მერე რა?
- გიჟები არიან.

ამათ რა იციან, პოეზია რა არი! ამასობაში კი ვიმაღლები. ჩემი ცოლი მთელი კლასიკალი და სულ ვფიქრობ, რა იქნებოდა. ჩემი ცოლი რომ შენი ცოლი ყოფილიყო და შენი ცოლი კიდევ — ჩემი ცოლი? აი, ასეთი ნათქვამები თუ იყო.

12.

აერობორტებში სულ ფანჯრებია, მაგრამ ფანჯარას ვერ გაშვებ. მხოლოდ თვითმფრინავისკენ მიმავალ გარმონივით გვირაბში შემოგვევლება რაღაცნაირი სუსხი.

ის ჩქარი ნაბიჯით მიდიოდა, თითქოს არც მელიოდებოდა. მე კი თითქოს მივდევდი, მთვრალი და განადგურებული. თითქოს რაღაცას ვლაპარაკობდით, მაგრამ არაფერს მნიშვნელოვანს და სანტერესოს. აღარ მოვიცადე და მასთან ერთად გავიარე კონტროლი, ერთად გუყუყუეთ ქოშკრებისკენ, თუმცა, ჩემი ბევრად შორს იყო. მის ქოშკართან ჩამოვსხედით და გამეცინა. უცებ გამეცინა, ძალიან ცუდად, საზიზღარად.

რა იყო, არ უკითხავს, რადგან იცოდა, რომ რაღაც საშინელება იყო. აერობორტებში რომ ფანჯრები იღებოდეს, უკეთესად ისუნთქებდა კაცი. განსაკუთრებით მაშინ, როცა ძალიან ბევრი ჰაერი უნდა. შუშის კოლოფს გარეთ კი სტამბოლია. სტამბოლი კი ისეთი ქალაქია, სადაც ტომარაში მფდომიცი კი დაეძებ რაღაცას.

— გასანოვებდა, გარეთ რო ვიყოთ. „ეგ შეს ჩისოვ ვერქრა პოსლე ვაინის“ იქნებოდა.

- რა იქნებოდა?
- კინოა, რუსული. სტალინის დროინდელი... აქ ერთი ჩემი ძმაცკი ცხოვრობს.

- მაგარი ხარ!
- ვიღაცებზე მაგარი ვარ.
- კარგი, რა, რატო მანვლუბ?

— ზაფხულში, საბურთალოს ბალკონებზე გადმომდგარი შემყენილი ბებიები მენატრება და მეტი ვაბ-შე არაფერიო.

- ეგ ვინ თქვა?
- ჩემმა ძმაცკმა. აქ რა ახლა...
- მე მეგონა, თურქი ძმაცკი გყავდა.
- რატო ვლაპარაკობთ ასეთ სისულელეებს?
- დადხანს ვართ ერთად.
- კომპოტერივით ხარ. ინტერნეტი ხარ. ყველაფერზე პასუხი. ხო დალიე, თქვე რა რამე ისეთი, ნუ გამიშვებ ეგრე.
- რა გაცინებს?
- თქვი.

— ყველაფერს შენ ამბობ, მე რა ვთქვა? ყველაფერს შენ ამბობ.

— აი, მითხარი, კარგად ხარ? აი, ამ ფრანგებივით ხარ? ნახე, რა კია ხასიათზე არიან. მე დავლიე, ესენი კარგ ხასიათზე არიან.

— მომიმინე, — თქვა უცებ, — მომიმინე. ახლა ადევტი და ნადი. ძალიან გთხოვ. აღარ შემიძლია. ძალიან დავილაღე. ვეღარ გიყურებ, იმიტო რო საზიზღარი ხარ.

— ჩემი ნასვლის დროა. სადმე მოსაწევ ადგილს ვიპოვი. თუ ვიპოვი, დაგაძიხბო?

— ნადი, რა.

— მართლა წავალ. ნეტა დროზე წავსულიყავი, — და წამოვდექი, — ნეტა საერთოდ დროზე წავსულიყავი. ან არ მოვსულიყავი. ან სხვა სკოლაში შევეყვანე დედაჩემს. მე საბურთალო მცვეარს, ხო იცი. იქ უნდა დამემთავრებინა. იცი, რი საბურთალოელი გოგოები გჯოგობან თქვენ, ყველას? იცი, რა უბრალოები და კარგები არიან? თქვენზე მეტიც იციან, თქვენზე უფრო ქალებიც არიან და ვაშბე ჯიბეში ჩაგისავენ თქვენ ყველას, იმიტო რო რაც არიან, ეგ არიან და არ ჰგონიათ, რო ის არიან, რაც არ არიან. გაიგე?

— გაგიგე. ახლა ნადი.

— ნადიდე, ხო ხედავ, მივდივარ...

— ნადი.

— ყველა კეთილი და გემრიელი ადამიანი მომიკითხეს პარიზში... ყველა ლამაზი და საზიზღარი... მაიცა, აი, რა გაუჩუო. აი, ეს ჩემი, ჩემგან. სასხოვრად. ტურები რო არ გაგიფერმკრთალებს. ფერი რო არ დაკარგოს. რა იცი, ვის დასჭირდება ტურები.

როგორ ვსისინებდი! საგარძელზე დავდე ეგ რალაც ბრჭყეილა და გამოვტრიალდი. რა სისულელეა. მეკეტება და რა ვქნა? ცხრა წლიდან მეკეტება. მორჩა. აღარ მომიხდა და არაფერი მერჩინება მოხედვას. მე რი გმუზ-დარიყავი იქ, სადაც ეგ იჯდა და დამენახა, როგორ მივიღივარ, დამენახა ჩემი ზურგი, გამასხენდებოდა, რომ იქ ორი ნახსლევია, რომელიც ოდესღაც ჩემი გულისთვის მიიღო ამ მთერულმა, დაბოლილმა და ლამის ატირებულმა კაცმა, რომელმაც ეგრეც ვერ ისწავლა ჭკუა და დავუტყუებდი: — ე, შრამიანი. პატარა ბიჭი, მრდი ერთი აქ...

მაგრამ მე ხო არ ვიფიქრე იქ, სადაც ის იჯდა და ყველაზე უფრო რა მწყის, იცი? ვერ ხვდებიან და თავისას აწევიან. რალაცა ააწეეს და იმას იცავენ. ნავგის გაღაწეხია. ჩემმა ბუმე, როგორც სპარაპეტა იტყოდა. არ ღირს, ბებე. ეგ მანიც ვიცი თქვენზე უკეთ.

13.

მერე კი ოთო რესტორნიდან გამოვიდა, წითელ ტაქსიში ჩაჯდა და სახლში წავიდა. ერთხანს თუძრე ფიქრობდა, პირდაპირ ჩემთან წამოსულიყო და ძეღი ჩეკისტივით გამთენიისას წამოვეყარეთ ფეხზე, მაგრამ მერე უფიქრია, გონებაში მაინც ვერ ჩავაგდებ და უარესი არ იყოსო. დილით დარეკვა გადაუწყვეტია, წასულია, დაგდებულა და დაუძინია. დილა კი ოთოსთვის ის დროა, როცა საშბრეთის ქვეყნებში სიესტა იწყება. როცა ამოვიღე და დარეკვა, ჯალოლას უკვე შენახული ჰქონდა ჩემი მიზნოღურის ბარათი.

ეს ამბავი იმას ჰგავდა, პოლკოვნიკმა შერბონმა რომ ლოთს დრო მისცა, თუ აქედან არ მოხვ, ერთ საათში მოგკლავ. ვილაციები ლოთის გოგოს დასაძახებლად წავიდნენ, მან კი მოუსწრო და ვერც მოუსწრო — პოლკოვნიკმა აღარ დაეცა და იმ მაგიტებელ ლოთის ტყვია დააღლეხია. მე ასე მახსოვს, რო ლოთის შვილი ძალიან კარგი გოგო იყო და პოლკოვნიკი შერბონიც — მაგარი კაცი. ჩვენ ვერ ვჩაჩავთ მაგდენს, იმიტო რო ერთი კაუიანი თოფით ვერ გაგაჩერებთ მთელ ქალაქს.

ჯალოლამ კომისიური კავშირი წამართვა. სულელი ოთო, ეგ მართლა საწყალი, ადგა და რეკვა დაიწყო. მაკის დაურეკა და მაკიმ წერილი წაუკითხა ტელეფონში. ისე გამოვიდა, რო ოთომ მეტი ილაპარაკა, ვიდრე მაკიმ და

საერთოდ, ოთოს გვარიანად უძინია ჩემი ცოლის. ყოველ შემთხვევაში, მასთან დალაპარაკება უჭირს, იმიტო რო ოთოს ჰგონია, რი მაკის ჰგონია, რო ოთოდამთრეხს აქედნეი. მაკი კიდე ეგეთი სულელი არ არი, რო ეგრე ეგონის და რახან ოთო ხვდება, რო მაკი სულელი არ არი, კიდევ უფრო ეშინია ჩემი ცოლის.

ოთო ფიქრობს, რო კოჯრის ტყეში ვაგდვიარ და უკეთეს შემთხვევაში გზისკენ გამოძლილებს ცედილობ, უარეს შემთხვევაში კი თვალგასივლილ ვეღარ გხედავ, რა ლურჯია ცა სამშობლოს თავზე. მაგრამ ოთო თბილისელი ბიჭია, ნამდვილი ლერწმის საღამური და გარკვეულია უმთავრეს თბილისურ ოსტატობაში: იცის, როგორ შეიტყოს ამბები, როგორ მოყვას ამ ამბებს ხმადახლა და მერე ამ საბინელი ამბების მცოდნეც ტბილადა დაიძინოს.

ოთო ჭკვიანია და იცის, რომ პირდაპირ არ უნდა მიადგეს: ჩერეზ-ჩერეზ, როგორც იტყვიან ამ გორიღში, და ფრთხილად, ვილაცის რალაცით, რალცის ვილაცით. მაგრამ ამ წვალეხის შემდეგ თავის გუშინდელ თავგადასავალს შეიტყობს, რომელშია თვითონ არჩანს, იმიტო, რომ მას პარაფერი მოუხდენია. ამ თავგადასავლის მეორე სერია, ოთოს რომ ეძინა, მაშინ დაიწყო, ოღონდ მე მაინც არ ჟანვარ შიგ და ოთოც წყნარდება, თუძცა, მოახლოებული ხიფათის შეგრძნებას მაინც ვერ ართმევს თავს და მეძებს. მეძებს მთელ ქალაქში, ზღად ელოდო წერტილად ციმციმებს იდუმალი მეძავის, ზოია კასაბროდოვას მობიღურის ნომერი, რომელიც ოთომ საუნის პატრონისგან შეიტყო.

მეორე სერია კი ასეთია: მას შემდეგ, რაც სუფრასთან ალაღად მიბრუნებულ ოთოს ვიკამ უთხრა, რომ თავს მომაჭრის, კალათაში ჩადებს და მრგვალ ბაღში დატოვებს, ჩიჩოჩ ურჩია ჩემს საწყალ ძმაკაცს, რომ აღარ დაელია და თავის გზაზე წასულიყო. ოთომ შინისკენ გამოსწია შემსინებულმა და ფხიზელმა, ხოლო ისინიც მალე აიშალნენ და, ცხადია, სადმე სანაპიროსკენ განავარდება გადაწყვიტეს. ორი მანქანით იყვნენ და ზედ ლაი პასიონატ ვიკას „მერსედისი“ ბენზინის სადგურს შესაკდა. არავის არაფერი მოსვლია, მანქანის გარდა. მაგრამ ბედმა არ გაუღიმა ორ მორიგე ინსექტორს, რომელთაგან ერთ-ერთმა ვიკას მანქანა მოიწონა და ისიც შეშინდა, მთვარალები ხართო. ვიკამ იარაღის ტარი დასცხო თავში ინსექტორს შემოდგომის ამ წყნარ და სევდიან ღამით და დასცხო სამჯერ, სანამ სხეებმა ხელიდან არ გამოგლიჯეს იარაღი და ინსექტორი. ვიკას მანქანა იქვე დატოვეს გათენებამდე, რასაც ორიოდ საათილი უკლდა და ჯაბარას მანქანით წამოვიდნენ. ჩიჩო (ცდილობდა, თავისთან აეყვანა ვიკა, მაგრამ არ გამოუვიდა და ამიტომ მთელი შემადგენლობა, სულ ხუთი კაცი, ავიდნენ ვიკასთან, რადგან შუქობელი იყო, არ ასულიყვნენ. ვიკამ სკამი ესროლა ბებეს, რომელსაც მის ღრიალზე გამოვლიდა და კარგა ხანი გავიდა, სანამ დაიწყნარებდნენ, რადგან ავტობრატისკენ იწევა ისე, თითქოს პისტოლეტის ტყვია არ მეყოფოდა. წამლებიც აყლაპეს, რომ დაეწყნარებინათ. მთვრალი არ იყო. არ იყო მივრალი.

მეორე დღეს კი ჩიჩოს უთხრა, რომ არ მპატიებს და სადაც უშვხვდება, იქ მოძლავს. არ მპატიებს, რო ბებეს სკამი ესროლა. ბებეს სკამი არ მოხვედრია, მაგრამ მაინც. აღარ არი ასეთი დრო, რო ვიკასნარი კაცი ჩემნარი კაცს კლავდეს.

მაშინ აქ რალა მინდა?

14.

ოთო ჩემ წინ ზის და ჩაის ხერებს წელში განწყვეტილი
ჭიქიდან.

ოთო ჩამოიყვანეს თათრებმა. დიდად არ ენდობიან, მა-
გრამ ჩამოიყვანეს. მე ხომ იმდენ ხანს ველაპარაკე აშშ-
ში. მეც აქაური ვარ, მეც ხო უნდა გავიგო რაღაც ამგები.
ოთო ჩიჩოს აქებს.

— არ მეგახებოდა, მარა მაგან გვიშველა იმ დღეს. ეგ
რო არ ყოფილიყო, ორივეს მოგვკლავდა.

— სეროზული კაცია.

მეორე დღეს იმ განამანიაში ჩიჩოს დაუტრეკავს
ოთოსთვის. თითოოდ დაურეკავს. აღარ უნდა. ხო ვამბობ,
„ჩიჩოსიან ანუც ტრეში“ არიან-მეთქი. მაგრამ ბოდიშიც არ
გაჭრის. ჯერჯერობით. ვიკა უნდა მოარბილონ.

ბოდიში თორე, რო გაჭრას, მიმსვლელი ვარ: იზინის
პერედანში, ჩტო უფიოლ უ მინია ჟუნე. — კევი კოსტ-
ნერს რო ეუბნება ენტონი კვინი.

რის ბოდიში. თქვენი შვილიშვილებიც კი ბოდიში-ბო-
დშის ჩურჩულით უნდა დადიოდნენ. ჩიჩო მიხედვრილია.
გაუმარჯოს იმას, ვინც მიხედვრილია! ყველანი მიხ-
ედვრლები არიან, მაგრამ თავს ვერ ერევიან.

— აქ როგორ გაჩიოთ?

ეეე. ეგ რამხელა ამბავია.

— ლექსებს წერ, სიმონ?

ლექსებს არა და იმას... ვერ მოვიფიქრე, რას.

ოთო არ იცნობს აშშ-ში კაია.

— ოთო, შენ თუ მაკის ტყეყი, ან ვინმეს, რომ წახე...

— რას ამბობ, ტო... — ოხრავს და ჩაის ჭიქას ჩასცქერის,

— რა გქნა ახლა?

— რაფერი. მე ვერ დაგიჩივებ...

ვას, როგორ გამააცხადებენ ხოლმე, არა, ჯალილი!

ჯალილია ხასიათზე ვერ არი. აბა, როგორ იქნები ხასი-
ათზე? მაისაც ყვერებივარ, ხო იცი. ძაან კლასნათ არ
მისცა ინტერვიუ! სადარბაზოში შეასწრო, ისე, რომ არ გაქ-
ცეულა. როგორ ეკითხებოდა ის გოგო, გეგონება,
სარდაფის გასაღები დაიკარგაო.

ვითარება შეიცვალა, აშშ-ში კაია!

საიდან მოიტანეს, რო გავექრ? ვიღაცამ ჩაგვიშვა, ვი-
ღაცა რაღაცას ვეწმწრო. ვენაცვალე იმ მოსუქებულ ძაას,
სამმართველოს კაცს, შუშვითებული სახით რომ უარყო ჩემი
მოტაცების ამბავი. ვინ გკითხავი, სასიეროდ ნავედი. მან
თქვა, რომ წინასწარი გამოძიების შედეგად დადგინდა, რომ
მე ვარ არაორდინარული პრორენება და ასეთი რამეები მას-
სათავის, რასაც ადვანტურებენ ჩემი ახლობლები და ოჯახი.
კარგი კაცი ჩანს. ამანარი კაცები რატომ მიდიან ხელმწი-
ფის სამსახურში, საინტერესოც ეს არის. არაორდინარული
პრორენებაო, — ალბათ რამდენი იფიქრა, სანამ გამოქლია-
ვებულის მაგივრად სათქმელ ამ ორ სიტყვას მოძებნიდა.
მისი კეთილი მოწმობით, ჩემი ოჯახი არ მეძებს, განცხადებ-
ით არ მოუმართავს პოლიციისთვის და ამიტომ დაკარგუ-
ლად არ ვითვლები, თუმცა გამოძიება მაინც მიმდინარე-
ობს სულ სხვა ფაქტის გამო და ამ ფაქტის მიხედვით მაინც
მეძებენ, თუმცა, არა როგორც დაკარგულს.

— ტელევიზორში აცხადებენ, ტო...

— ვიცი, აქა მაქ ინტერნეტო.

— ნავალ, რა?

— სად ნახავ? ეგ შენი ძმაცა, მანდ რო იყო, ვინ არი?

— ძმა არი, ვინ არი.

— ძმა არი და ხო არ ილაპარაკა?

— არა, რას ამბობ. გამორიცხულია.

— რავი, მონშეა.

— რა მონშე, რას ამბობ?

— მისმინე... ბოლო ზეანოცა მაგ ტელევიზორზე. გაიგე?

რასაც გეტყვიან, დაუჯერე... გაიგე?

— ნავალ, რა?

— სად ნახავ... ნახავლ და დაგეცნობა. მაგრამ შეიცვა-
ლა, ცუდისკენ. მაგათ დაუჯერე.

მამა ონოსიფორე სადღა იპოვეს? ან ვინ იცის, რო მამა
ონოსიფორე... ოხ, ოთო, და ოხ, მაკი, რას შერებით მანდ?
ისე, მამა ონოსიფორესთან კარგად ილაპარაკა, ბოლოს
ორი კვირის წინ ენახეო.

შეგახსენებ, რომ ვიპო მარგველაშვილი თბილისის
გარკვეულ წერებში ცნობილი როგორც პოეტო, რომელ-
საც არასოდეს გამოუტყვევებია თავისი ლექსები: ერთი
უსმინე ამ გოგოს! ერთი ღამის პროგრამასაც უსმინე. ჯა-
ლილა თავჩალუნული ზის ტელევიზორთან, გარედან დეი-
ოქვის ყრუ გუგუნით მოისმის.

ამათ საერთოდ არ ჰქონიათ საქმე: ვიღაც სულელმა
პანკისში გამაშვესა. არ ვიცი, რომ ასეა, მაგრამ ასე მგო-
ნიაო. ისეც ის პოლკოვნიკი მოუყვანიათ და ერთიც, რომე-
ლიღაც გაზეთიდან. მივხვდი, საიდან დაიძრა, მაგ
გაზეთიდანა დაბრუნო. პოლკოვნიკი ამბობს, რომ სულ
სხვა ფაქტს იძებნე და ამასთან დაკავშირებით დაიკითხა
ჩემი ახლო მეგობარი, რომელმაც უკანასკნელად მნახა.
გამოძიების ინტერესებს ასხენებს და ამბობს, რომ ეძებენ
ერთ ცნობილ პრორენებას. ეს გაზეთის გოგო კიდევ გამო-
ძიების ინტერესებს არ უფიქრებდა და ამბობს, რომ მე ჩუბი
მომიგადა ერთ ცნობილ ელიტარულ კრიმინალურ ავ-
ტორიტეტთან, რის შემდეგაც აღარავის ეუნახებო, თავად
კრიმინალური ავტორიტეტი კი თბილისში არ იმყოფება.

თქვენი ყველას... ერთი პოშიდა არ გამიხადეს? ნაყ-
ვანი, მგონი, გავრეკა და ახლა სამივენი (ისიც, რომელსაც
პანკისში გვინივარ) ჩემთან პოლკოვნიკს აწვებინა, ამ
ფაქტს ხომ არ იძებნათ. პოლკოვნიკი გამოძიების ინტერ-
ესებს აწვება. ჩაგვიშვეს მე და ვიტორია, ჩაგვიშვეს. ის და-
კითხული ალბათ ოთოა. ეგეც რა დღეში იქნება! მისი მო-
ბილური გამორთულია, — ამბობენ ჩემზე.

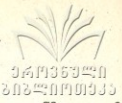
ვიღაც რეკავს და პანკის აწვება, მოითხოვს კრიმი-
ნალური ავტორიტეტის ვინაობის დასახელებას. ქისტო
შგონია იმ სულელს. ვერ იცხობრებ ამ ქალაქში. მერე ამ-
ბობენ, რომ მთებში დადგინდა უცხოელებთან ერთად.

დაგვეცნობა. ვიკას რაღა გააჩერებს? ალბათ, ვიკაც
იმალება. ჩემი მუზობელი რეკავს, საბრალო, მონყენილი,
კეთილი და ასეთი უცხოური ღვიფა და შურა და ბრახობს, რა-
ტომ მას არ ეკითხებიან არაფერს, იმიტომ, რომ ბოლოს
სწორედ მან დაიმნახა, როგორ ჩაგვეყი ცვითელ მანქანა-
ში. მერე კიდევ ვიღაც რეკავს და ამბობს, რომ კარგი პოე-
ტი ვარ და ასე გაგრძელება აღარ შეიძლება და უცეც ის
პოლკოვნიკი, ჩემიანი რო მგონია, აცხადებს: ქალბატონის
გასაგონად მინდა ვთქვა, ჩვენ ვიცით ამ მანქანის არსებო-
ბის შესახებ და დადგენილია მისი პატრონის ვინაობაც. მე
შემიძლია გითხრაო, რომ ამ წუთებში მიმდინარეობს ოპ-
ერაცია მარგველაშვილის გამოსნის შესახებ. ამას არ გამ-
ბობდი, მაგრამ ახლა უცეც დამაღვას აზრი აღარ აქვს.

შესახებ ოპერაციაო.

— ფაშლი, — ამბობს ჯალილა, — ეს კასი ტვინი არა
აქ... ფაშლი.

უკანა ეზოში გავდივართ, ალიხანაც იქ არი. ჯალილა

რალაცას ეუბნება თათრულად: ალხანა თავს უქნევს.

ფირი კარიდან გავეყვით. უნდა გავიქცეთ.

— ჩქარა სამოდი. ესენი ჯერ ისტანდერას სახლი ნახ-
ონ, მერე შემი.

სიბნელეში მოვიდევართ.

— სად?

— სად არა განახონ.

— მე რას ფიქრობ, იცი, ვიკა? მე მგონია, რო შენ ბებეს
ვერ მოერევი. ბებეს ვერცხონ ვერ მოერევი, იმიტო რო ბებეს
რო უფურც, გგონია, რო პროსტო ლამაზი გოგოა და გემოს
რო გაუგებ, მაშინაც ალბათ ეგრე გგონია, რო პროსტო
ლამაზი გოგოა, მე კიდევ მოელო სიცოცხლე ვიცნობ და ვიცი,
რო არც შესვლელა მთავარი და არც გემო, მთავარია, რო
ყველაფერი ერთად, რაც არი: გემო, ხმა, სუნე, მოძრაობა
და კარიზე ყველაფერი აკეთებს ბედისწერას. ბებე სულე-
ლია, დამოკრე, რა. მარა მაინც აკეთებს ბედისწერას. ვინც
შეხება, იმის ბედისწერას აკეთებს, იმიტო რო, აი, აი, აი, ესე
მოდი ყველაფერი. საშინელება. უბედურება, ბედნიერება,
სილამაზე, სიკეთე, სივე. აი, ესე მოდის. სტრანია, მარა,
სისულელიდან მოდის, ზადერეშა არა აქ. პრდაპირ. ტყვი-
ბიტი მოდის, ათასი ლულიდან. შენ შეილება ბევრი გააფუ-
ჭო და ვაფუ არაფრის გემორიდეს დედაჩემის ზურგზე, იმი-
ტო რო მაგარი ხარ, მარა, ბებესთან შენ იცნ ხარ, როგორც
მე, მთელი ცხოვრება შენც იცნობ და სურია. ბებეს მარტო
მე და შენ ვიცნობთ, მეტი არავინ. მე მგონია, რო შენ კიდევ არ
იცნობ. მე კიდევ როგორ ვარ, იცი? დამიწულ მინდორზე მიტე-
ტივარ. ბებე ჩემთვის დამიწული მინდორია. უკვე რამდენ-
ჯერ ავეთქდი, მარა მაინც მიტეხტივარ, იმიტო რო თითონ
მატეხტავებს. ეგრე გამოდის, ეგეთი დაიბადა. მე ხუთი წლის
ნინ ბებეს ვუთხარი, დავაი, ჩალაგე და წავიდეთ. რას ვკარ-
გათ-მეთქი და იცი, რა მითხრა? შენ მართლა არაფერს
კარგავ. შენ ითრე და მე ყველაფერს ვკარგავ. ყვე-
ლაფერში რა შედის, იცი? პარიზში რო მიდის-მოდის და ის
სახიზლარი კაბრიოლეტი. სალათისფერი კაბრიოლეტი.
მე პროსტო ვერ დავიჯერებ, რო ბებესთვის შენ რამე ხარ.
ბებესთვის როგორ არი, იცი? ის უნდა იყოს ვინმესთვის
რამე. შენი ვლასტი იქ თუდებდა, საცა ბებესი იწყებდა. დედას
ფიციავარ, მაგრამ გამხარდა თქვენი რო ერთით და ყვე-
ლაფერი. მარა ვიფიქრე, რო კიდევ ერთი ბოშია.

შენ ხო იცნობ ბებეს? ბებესთვის არავინ არაფერი არ
არი. გამოვიდა ეგეთი. იცი, რისი თქმა მინდა? ბებესთვის არ
უნდა მესროლო. ბებესთვის არავის არ უნდა ესროლო. მე
ბებეს გულსთვის დამჭრეს ბავშვობაში. სად არი ახლა ის
გომი? ამაზე შესვდა ზედ? მაშინაც არ შეუხედია. იცი, რა
არი? აკეთებ რალაცას ბებესთვის, ერთი ნამისთვის და მერე
გინდა მოკლას! იმ დღეს სტამბოლში შემხვდა აერო-
პორტში. არ ვიცი, გითხრა თუ არა. მაკის დაქალმა პომბა
გამომატანა და ის პომბადა ვარუქე. იგი რატომ? შენც ეგრე
თუ ხარ, არ ვიცი. რო ვსხედავ, რალაცა მინდა გაუფუჭო და
ვერ ვუფუჭებ. ძან მაგარია. შენც მაგარი ხარ, მარა ვერ
მოერევი. მე მერევა. ვხედავ, რო მერევა. ოცე წელიწადია.
მეტი, რის ოცი. ვერ მოუდგები. საიდან უნდა მოუდგე, როცა
გაშტერებს? შენ რამდენიც გინდა, იმდენი ისროლე. მაინც
ვერ მოერევი. ვერასდროს ვერ ესერი და უკვე ნაგებული
ხარ. თუ გინდა, ამოიღე და მესროლე... რატო იცინი?

— ახლა წყნარად ადექი, ჭედი დახსურე და ნადი. სახ-
ლში მიდი. ლექსები დაწერე და დაიძინე და რო გაიღვიძებ,
დიდი სანთელი დაანთე.

— პუშკინი ხო იცი!

— პუშკინი ვიცი, ტო? აი, ამას ანტერესებს, პუშკინი
თუ ვიცი.

— დათვერი შენა, ტო. ნაფიყვან რა თქვენი ნებარე-
თითი, გავალთ ჩვენ, რა...

— ოთო, გინდა მანქანა ნაფიყვან ჩემი.

— არა, ჩიჩი, სახისა. გაფიყვან. დალუღული მაქ და სხე-
ლი მანქანა...

— პუშკინი იცი, შენ? ვიკა, ვიკა! მოიხმინე... გვიტესტე
ნოჩი, არი ეგეთი. გვეცლება, ნაფიყვან. მე ახლა, აქ, ეგე-
პეტსკი ნოჩი გავაკეთე. სეკი არ ყოფილა, მარა გავაკეთე.
იმიტო რო მაგარი ვარ და დღერე. მაგარი საზიზღრის ხართ,
ბინა. არ შეილება, ერთ ღამეზე ფიქრი ოც წელიწადს გაგრ-
ძელდეს — ბოლოს თავი უნდა მოგაჭარნ. აი, გავაკეთე...

— ხო, ხო, გავაკეთე. ნაფიყვან, რა, ნაფიყვან.

— მოდი რა, ვიკას უნდა ვაკოცო... დედას ვფიცავარ,
მაგრამ მიყვარხარ სულელა. მაგარი საზიზღრის ხართ,
მარა მაგრამ მიყვარხართ. სტრანიაში რო ხართ, იმიტო კი
არ მიყვარხართ... კაის ვეძებ და იმიტო...

15.

ეს საქართველო კიდევ ტყის ქვეყანა ყოფილა.

ტყეში ვართ. ვახ, რა საშინა ღამე ტყეში. თან მარტო.
ერთიც ვნახე და ჩამოიარა ათას ხუთასმა გრძელწვერა
კაცმა. ამბობენ, მღუმარედ მოდიანო. აი, ზიხარ სამხერ-
აოს წინ ან მეყოფეთა კარავთან და უცებ გამოჩნდებიან.
მღუმარედ მოდიან. სულ შავები აკვიათ, თოვთარალი
კობტად და წვერი მუხლამდე. ჩამოვიღიან შენს კარავთან
და ათას-ათასივე რიგრიგობით გესალმება. საღამ
ალეიქუმ, საღამ ალეიქუმ. ამბობენ, ასეაო, ჩემს კარავთან
არ ჩამოვიღიანო. ალბათ უფრო მაღლა გად-გამოვიღიან.
მფრინავი ჰოლანდიელივით, ვითომ არიან და ვითომ არ
არიან, მიღიან თავიანთ ზნაზე. ტყეში, გაჩუმებული და
მოზომილი ნაბიჯით. ჩასვრა მაშინ ნახე, თუ მაგათ ჩამ-
ოიარეს და თვალში არ მოუვუვდი. მაგათ ცხვრის ხორცი
უყვართ, ჩემზე უკეთეს ცხვარს კიდევ სად ნახავენ?

ისე, აქეთ მკლები სკოლდია, ოღონდ ზამთრის პირზე.
მე კიდევ, თუ საქე გაჭირდა და წვერთანა აჩრდილებმა
მართლა ჩამოიარეს, იმათ ავედევნები და გავწე თბილი
ქვეყნებისკენ. ო-ჰო-ჰო, მერე მეძებნი!

ისქანდრა გაქცეულია. სახლში ჩხრეკა გაუმართეს.
ცოლმა უთხრა, სამოვარზე რუსეთშიო. საბრალე გიზა-
ლა ვერ დაეწყნარეს. ტყეა მოხვდა. ჩემი გაჭირვით ფორთო-
ხალი ნაფიყვანს, მანქანა უნდა გამოვიკვლიოთ. აქედან
სოფლამდე ფეხით ორი საათის სავალი იქნება. იმ ღამით
მოვედით და პორცებიდან ვხედავდით, როგორ ანათებდა
პროექტორები სოფელში. რა სისულელე გამოვიდა. რამე-
ლზე გაბერეს. ოღონდ ერთი მოქცეა და თავისთავად და-
იწყება. ვიკას დაეძალა ვეკლად და ისქანდრას გაქცევა.

ტყის ქვეყანა, მოდი და გვეძებ. მართლა არ ვიცი, რა
ქვანა. საერთოდ, რატო ვეძებები და ვის ვეძებები? არა,
ხო, ვიკას კი ვეძებები, მარა მე ნამდვილად არ ვეძებები.
დამალეს და რა იყო ასეთი საშინი, ვერ გავიგე.

საქმეში ჩათვალა ამავე კაის და აპა, თუ ჩათვალა.
ჯალილა მოდის. აი, ვინ არი ჩემი პატრონი.

აბეიდან პურის, ყველის და პამიდერის ნაცვლად ფო-
ტოაპარატს, საფულადაფულად დაკეცილ ზენარს და საპა-
რს მწყობრად ნახას იცებს. მერე მოხილურის ამოღებს და
მეორე ვიზიტი იხაზავს, მეორე კიდევ ერთ მოხილ-
ურს ამოღებს და ჩემ წინ დებს. ერთხანს ასე ვსხედ-

ვართ და ბოლოს მობილურიც ანკრიალდება.

- და... — პასუხობს ჯალილა და ტელეფონს მანვდის.
- დობრი ვერე, დათა თუთაშხია.
- ვაჰ, რაღა ხარ?
- მე კი არა, შენ რაღა ხარ?
- მისმინე, ვლასტებს უნდა ჩაგზარდე. აღარ შემძლია.

ამ ერთ კვირაში სულ გაეფურინე. რა ხდება? რა უბედურებაა? ესენიც იმალებიან.

— შენ ნუ გეშინია. მე რა ვქნა, მანდ ყველა გაგიფეხლა. ეგეთი ბორობა არც მინახავს. ის შენი ძმაცაა მაგრამ განვალდა, მაგრამ — აქედანაც, იქიდანაც.

— ხოდა, ადგები ახლა და დავანგები პირდაპირ თბილისში.

— შენ მეორე ძმაცაც ეძებენ.

— ვიცი, ვიცი...

— ის კიდე შენ გეტყვს. იმას ახლა შენ სჭირდები, როცოცხალი ხარ და კარგად ხარ.

— ხოდა, ჩავალ.

— სად ჩახვალ? ტელეფონში ვერ გეტყვი და სხვა ამბავია. შენ რო ჩახვიდე, ყველაფერი გასკდა და ეგ არი. შენ რო ჩახვიდე, ის შენი ძმაცაა თავის ძმაცალებში ეჭვს შეიტანს და მაშინ მე მაგარი ცუდი კაცი გამოვდივარ. გაიგე?

— ვერა.

— ახლა მაგ კაცს დაუჯერე, რასაც გეტყვის და ორ დღეში აქა ხარ.

— სადა, ტო.

— აქა, სახელი არ თქვა. ეგ კაცი გეტყვის. სხვანაირად არ გამოდის. თბილისში რო არ ხარ, ხო იცი, მაინც თბილისში ხარ და თბილისურად უნდა მოიქცე. გარედან ყველა კარგად უნდა მოიქცეთ. ხო იცი, როგორ მიყვარხარ?

— კი, კი.

— ხოდა, არასდროს აღარ მოიქცე ეგრე.

— როგორ ეგრე... მთვრალი ვიყავი.

— შენნაირებში დათვერი, ძმაო, რა გინდა იმ პატიოსან ხალხთან. დაუჯერე ახლა მაგას და მორჩა. აქეთ დაგხედება ულვაშიანი კაცი. გელოდები...

16.

მირზა დელიბაშიჩი, დრავან დალიბაგიჩი, კრაშემირ ჩოხიჩი, დეიან კოჩანოვიჩი... ბავშვობას ვერ დაემალები. ამ სასტუმროში სამი სართულია და თითო სართულზე კი ათი ნომერი. ყველა ნომერში, ერთის გარდა, რუსი, უკრაინელი და ჩეხნესური გოგონები ცხოვრობენ და მუშაობენ. მხოლოდ ერთში, მესამე სართულზე, სამასმესამეში, ეცხოვრობ მე, ახალგაზრდა ქართველი თავადიშვილი. ჩემი ჟოკე მახურ-აჰს და შუათითზე ბავჯალო ოქროს მსხვილი ბეჭედი მიკეთია. ბეჭედი ყარაბაბამ ჩამოჭრა, მოხუცმა, ჯალილას და ასკარას მამამ. ამხედამ ჩემს შვილს სიცოცხლე აჩუქაო.

პოეტი თუ ცხოვრობს ამ ქალაქში?

აქ გაზეთები ისეთივე ჭრელია, როგორიც ცხოვრობს. აბა, პოეტი თუ არი ამ ქალაქში. არა, არ არი. ქალაქი, რომელშიც ერთი პოეტი მაინც ცხოვრობს, სხვა ქალაქია. ასეთ პატარა ქალაქს ერთი გაბურძნეილი პოეტიც ეყოფოდა, მოთელავა და გადათელავა ამ ერთქუჩიან ადგილს.

ეს ქალაქი ელოდება თავის პოეტს, სულ მალე დასჭირდება ერთი გიჟი მელექსე, რომელიც ნავსადგურში მოახდენს ამბებს, ჩაიხანებში შევა მთვრალი, დროულ კაცებს ხმამაღლა დაუწყებს ლაპარაკს, ბიჭების და გოგონების

ის გუნდს აიდევნებს და პოლიციელებს სახეში შესცინებს. ადამიანები შეწუხდებიან, მაგრამ მიხედებიან, რომ ზამთარში სოდ ეს ქალაქი ქალაქი აღარ იქნება. გოგონების დღე-ღამეები მისი ლექსების წაწყვეტებით გაიწვია. ის კი მათასდ, მთვრალი მოუგდება თავისი დაფიქრებული „ფორდის“ საჭეს და ერთი კოხტა მალაზის ვიტრინაში შეგრიალდება. მისი ნისია მთელი ქალაქის მედუნეებს ყელზე დაადგებათ და ციხის კართან, სამთვანა პატრონობიან გამო-სულს, თავიგულბინ დახვდება. ის ბევრს იყვრებს და ბევრს იწუხებს, მთვრალი ნაიტყვად ღამის ტუჩაზე და ნავის ტომარებს მორის შარსიხიხიხება. ცხვრავატყვხილი დღაქავებულ პიჯაკს დაკარგავს და ერთხელ ქალაქის ყველაზე მაღალ ხეზე აძვრება, რათა შარფი შეაბას კენწეროს. ეს შარფი იქ იქნება მისი სიკვდილის შემდეგაც და ყოველთვის, აქ ჩამოხეტებულ ტურისტს ბოლო მეკურტნე ტყვეს: ჩვენი პოეტი ის შარფია ესა. ამინდი კარგია ჩვენსა, იმას კი ეს შარფი ერთმა შორეულმა ქალმა აჩუქა და რასან ვერასდროს მოირგო ყელზე, აძვრა და გამონასკვა კენწეროზე.

ზღვის ნაპირი აქვეა, სახლებსაც თეთრად ღებავენ და მალე პოეტიც გამოჩნდება. უნდა გამოჩნდეს, სხვა გამოსავალი ამ ქალაქს არ აქვს. მაშინ არ უნდა წამოეწეოთ ამდენი შენება და ერთი ამბავი. ტარაზონი ისეთი ქალაქია, სადაც მალე რალაცები მოხდება.

ამხედ კაიამ დამირეკა და:

— ახლა ვინ არი ყველაზე მაგარი რეჟისორი თბილისში?

— ჯორჯო სტრელერი.

— ვინა?

— ჯორჯო სტრელერი.

— არ გამიგია. რამდენი ხანია მანდეთ არ ყოფილვარ.

ეგრე ჩამოდიან უცხოელები?

— ჯორჯო სტრელერიც დიდი ხანია არ ყოფილა.

— მეკითხები, ტო? ვინ არი ყველაზე მაგარი რეჟისორი თბილისში?

— ჯორჯო სტრელერი-მეთქი, გუენები.

— თბილისში!

— კულტურას საზღვრები არა აქ. ვინც მილანში და პარიზშია მაგარი, თბილისშიც ის არი.

— მართლა მაგარია?

— ამბობენ.

— მე მაგაზე მაგარი ვარ.

— მართლა? — მთვრალი, ცოტათი, — როდის ჩამოხვალ?

— მალე... ორი დღეც მოიცადე. ხალხი მუშაობს, ეგრე კი არ არი. საკითხოთ გადმოხვედი, არა?

— კი.

— რა გვარი ხარ ახლა?

— კერესელიძე. დიმიტრი. ტყემი გადამიღო სურათი და მეორე პასპორტი მომიტანა მეორე დღეს. ორი პასპორტი მაქ — ჩემი და ეს ახალი.

— ინტერესულ, არა?

— კი.

— ხო სთხარო, არ იყო სანერგოლო. ჩემი კაცი როგორ მოგენა? ხო მაგარი კაცია?

— გადამყვა, ტო. ქართულადაც ცოდნია.

— კარგი, ენაზე ტრაპიზონსკი. ახლა დაჯექი და სვი, ოლონდ, ნარმალა. სანამ მე ჩამოვალ, იჯექი და ათვალიერე პუტანკები.

— მარტო ვათვალიერო?

— კონვერტი ხო მოგვცა, ტო.

მანდ ხარ, ძნელია ამის გარჩევა და მიხედვრა, იმიტომ, რომ მანდ არასდროს ვართ მარტოები.

მე არ ვიცი, როგორ ხარ ახლა და რას ფიქრობ, მაგრამ რაც მოხდა, გეცოდინება და ბიჭებმა ასე ამჯობინეს, რომ ახლა აქეთ ვიყო. მაკი, შენ ყველას კარგად იცნობ და ყველაფერს კარგად ხედე. ძალიან მომენტურ და მინდა, რომ ყველაფერი დამთავრდეს, ყველაფერი მოგვარდეს და ისევ განახლო შენ და ნიკუსი. როგორც ყოველ გურჯს, ბოლოს ამასაც ოჯახი, აკიმიციმებულ ეკრანს მიმტერებუ-ლი ორი წყვილი თვალი და სამზარეულოდან გამოვარდ-ნილი შემწვარი ძეხვის სურნელი მომენტურად, იფიქრებ შენ. იმასაც იფიქრებ, ეს სამოთხეები სწორედ იქამდე მოე-ნატრა, სანამ მე და ნიკუსის დაგვინახავს, მაგრამ შეგე-შლება. ამ წერილს უბრალოდ და ალაღად გწერ, ისე, როგორც ვფიქრობ და რომ არ მომნატრებოდი, არ მოგ-წერდი. მით უმეტეს, ისეთ წერილს, რომლის გამოგზავნა-საც არ ვაპირებ.

მომენტურ და მორჩა. ანუ სხვა არავინ მომნატრებია მთელი იმ ამბიდან.

ისე, არც არაფერი მომხდარა. ასეთი რამე ყველას შეიძლება დაემართოს. მე მაგაზე არც ვფიქრობ. ვარ აქ და ვიცდი, ალბათ არც დამტყრდება ბევრი ლოდინი. წერ-ილების წერა კიდევ არ მცოდნია. ვიმეორებ ერთსა და იმავეს, რაც სისულელეა.

აქ ცოტა უცნაურად იგლის ვარ. ისეთი რაღაცები ხდე-ბა, რო ვერაფერი ახსნი. საერთოდ, თუ მანდ ჩამოსვლა მელრისა, მე სახლიდან აღარ ვავალ. ჩემი სახლიდან გასე-ლა აუცილებლად ნიშნავს შემთხვევით და მოულოდნელ შეხვედრას, რომელიც ყველაფერს ცვლის. მე შემთხვევი-თობა მმართავს. ლოზე-ყორე და სხვა..."

აქ ალისფერი წვერის დანახვა დაახლოებით იგივეა, თბილისში რომ ჩადრი დაინახო. საერთოდ, ეს ყველაფერი ზღაპრის ჩაბოჭავს, მაგრამ რას იზამ? ყოველთვის ვო-ლაც მხედება სადღაც და აქედან კარგი არაფერი გამო-დის. მოვდივარ მთავარ ქუჩაზე დილის თერთმეტ საათზე. მოვსერიწიბო ფეხით, რათა ვენვიო ჩემს მეგობარს და სხვა დროს ალბათ საბავშვო ბაღის საუცხოო დირექტორს ზოია კასაბროდელისა, რომელმაც სივარცის გადახსნით კოლოფზე დამიხატა თავისი საცხოვრისის კენ სავალი გზა და რას ვხედავ — „გრანდ ოტელიდან“ გრძელი, ალის-ფერი წვერი მოანათებს. ერთი მეტრი და ოთხმოცდა-ოთხმეტი სანტიმეტრი სიმაღლე, ეს კარგი მხარბეჭი და მსოფლიოში უდიდესი ცხვირი. ღმერთმა მოძღვარიც გამ-ომიგზავნა. აი, უცნაურობა-მეთქი. ისე მოდის, ქუჩა მოაქვს. იეჰ, ამ ქალაქში არ იცნობენ მამა ონოსიფორეს, „ტონოს“ საკალათურით სკოლის ძველ აყლაყუდას.

— მამაო... მამაო... ზურა!

უნდა გასხვდეთ, სერ, რომ აქ, სადღაც, ოდესღაც ბიზანტია იყო, მერე კიდევ მთელი ამბავი და ეს შეხვედრა, მღვდლისა და კაცის, ისტორიის მტერიდან ამოიზარდა.

— აქ რა გინდა?

მამა ონოსიფორე ვითომ დაბნეული, თუმცა კი არც მაინც დაბნეული გაკვირვებული, ხმადაბლა მეკითხება:

— როგორ ხარ?

— როგორ ხარ, ძმაო პუშკინ... ვარო რა, ისეო რაო, აქ საიდან მოხვდი?

ძალიან ძნელია ძველ მეგობარს მამაო ეძახო.

— თბილისიდან.

— ხა-ხა... ამდენ თათრებში რო დადიხარ ასე მღვდე-

ლი, ეგ საიდანო?

— ყველა გამორჩეული პატივისცემით მეცადონა.

— მართლა, მართლა აქ რა გინდა?

— საქმე მაქვს... შენ რა გინდა?

— როგორ მოგანერეს ტელევიზორში? დაკარგულს მოძღვრავი. „გრანდ ოტელში“ კი დამდგარხარ.

— მისმინე... როგორ ხარ?

მხრები ავიჩქე.

— რა იყო, რა მოხდა რო... ესე იგი აქ იმალები.

— არ იცი, რაც მოხდა? ზო იცი.

— მე მგონია, რო არაფერიც არ მომხდარა ისეთი, ამხ-ელა ამბავი რომ მოჰყვა.

— მე არ მომიყოლებია... დამატარებენ იმასავით... მეს-როლოს თუ მესვრის, რა გქნა?

მამა ონოსიფორეს გაელმია:

— კარგი. სულ სროლას ვინ ახსენებს, არ იცი?

— აქ რა გინდა, მაინც ვერ გავიგე.

— კონსტანტინიბოლში მივდივარ... ზეგ. აქ რაღაც საქმეები მოსაგვარებელი და შეყვონდო.

— ახლა რას შერები? საქმეზე მიდიხარ?

— ახლა... ახლა გამოვედი, სასიეროდ და დასათვა-ლიერებლად. ნუხელ ჩამოვედი, შენ რა გგონია?

— იგი, ვინ არი სტამბოლში? თემოს ველაპარაკე.

— ვიცი, როგორ არა. იმ დღესაც დამირეკა. შეხვედე-ბი... ალბათ.

— აქ ჩამოვა, ხვალ ან ზეგ.

— თემო...

— იგი, რა გქვია?

— ვიცი. დავიმახსოვრე.

— მაინც ვერ გავიგე, ყველა მე მხედება. შენ...

— კიდევ ვინ?

— ერთი ქალია, თბილისიდან. გუშინ საღამოს სასტუმ-როში მომადგა, ქუჩაში დაგინახაო.

მამა ონოსიფორემ თავი გააქანია.

— ვინ არის?

— ქალია ერთი.

— გასაგებია. ახლა იმასთან მიდიხარ?

— მართლა კარგი ქალია. ისე მივდივარ, ისე კი არა. საცოდავი ქალია. მივდივარ რა, კი არ მელოდება. არსად არ მივდივარ, შენთან ვარ.

— რა დღეში ხარ? ეგ ულვაში რას ნიშნავს?

— მასკიროვკა. მიმინო.

— ესე იგი გცალკა.

— მცალია რა, რა საქმე მაქ?

— ნამო, ავიდეთ ჩემთან ნომერში, დავილაპარაკოთ.

— ნამო, პა. ეგრევე გუგუნები, დღეები ჰგავს ჯანდაბას, ლამეები დოზანს.

— უკვე დალოე?

— ცოტა... ნუ ხეწები. ლამეები ჰგავს ორმოში ჩაყარ-ნილ ძაღლს, დღეები ჰგავს, ძაღლს რო მონამლავენ. სულ ნჭუტუნია.

ხედავ რა ყოვლია ეს ტრაპიზონი? რა გქნა?

— წამოდი, მომიყევი ერთი, წამოდი, — ხეწემა იცის.

— ხო შეილება, რო ის ქალი გაგაცნო? რამე ზო არ არი შენთვის?

— რა უნდა იყოს?

— რა ვიცი, შემოსილი კაცი ხარ.

— მაგისთვის ვარ შემოსილი, რო ხალხი გავიცნო და ველაპარაკო...

„ძვირფასო მაკო,

მოდ, გაგაგრძელებ ამ წერილის წერას ამავე საღამოს, იმბომ, რომ როცა გეწერე, მაშინ უნდა მოახერხო რაღაცის დაწერა. მერე წვალდება. ეს მშვენიერი ქალაქი გამოდგა მშვენიერი, ანუ უცნაური. აქამდე არ მინდოდა გამეშვილა, მაგრამ აქ შემხვდა ერთი თბილისელი პუტანკა, რომელსაც ძალიან დიდი ხნის წინ ვიცნობდი. არ დაანებო თავი წერილის კითხვას. მთვრალი არა ვარ და სიგიჟეების მოყვალს არ გაპირებ, უბრალოდ, თანდათან გაგოწინაურდი. ეს ქალი საღამოს შემხვდა, მეორე დღით კიდე მოვედივარ ქუჩაზე და გხედავ სასტუმროს წინ ზურა დვას. ზურა ხო იცი. ახლა ზურა აღარ ჰქვია, მარა მე მაინც წამოვიცდებო ხოლმე... მამაო რა. მაკო, არ გამიძვირდებია, თუ ხვალ ზღუის პირზე ჩამოვიფელი და შენ დაგინახავ. ძალიან მზანვეს ეს შეხვედრები და არ ვიცი, რა ვიფიქრო. შენთვის იოლი გასაგები იქნება, როცა მარტო ხარ და უცებ ვილაყა მოვიკაკუნებს. გგონია, როდის ვილაყა ერთადერთი, ვინც ოდესმე მოვა შენთან და მით უმეტეს, თუ ბოთლიც იქნება — დაუდები და იწყებ ლაპარაკს. ლაპარაკობ და ლაპარაკობ, გადმოუშვებ ყველაფერს და გინდა, რომ სხვამაც იცოდეს შენი ამბავი, სხვამაც ისე განიცადოს, როგორც შენ. როცა ქალი გისმენს, იმედი მეტია. ამას დიდი ხნის წინ მიგხვდი და ძალიან იმედიქნა ჩემზე. შეიძლება ამაზე მაქცია შენს მწვადელად. არ იფიქრო, რომ შენც ამიტომ გწერ. წერილი სხვაა, მაგრამ ეს ყველაფერი ცირკია და წინა საღამოს მთვრალი ფიქრები და სიტყვები სიკვდილის და ყველაფრის დამთავრების შესახებ უცებ ძალიან სასაცილოდ აფეთქდება, როცა მოდიხარ ქუჩაზე და ხედავ, რომ შენი ბავშვობის ძმაკაცი დვას. სხვა ათას სიუჟეტთან ერთად ის მღვდელი და ჰქვია სახელი, რომელიც ჰქვია მხოლოდ მას და მეტს არავის დედამინის ზურგზე. კი, აქ არი მამა ონოსიფორე, სტამბოლში მიდის და ახლა წარმოიდგინე, წინა ღამით, გაბოლილ ოთახში, სიმწრით ნაშონ ვისკის რომ სვამ და ყვები ათას საშინელებას, როდესაც და დავეფიქრო იმ იმედით, რომ გეგ უყუთეს კაცად გაგეგვიძოს და დილით, ნამთვრალევი, ნათელ ოთახში იმავს რო უყვები შენს ძმაკაცს, რომელიც მღვდელია და რომლისთვისაც არასოდეს გითქვამს აღსარება, იმიტომ რომ ეგრეც ვერ დაიჯერე, როდის მოერევა შენს შიშებს და იგივე გინდა, რაც წუხელ: უკეთეს ვილაყად იქნე, რაღაცები ჩამოიტარე და ისე გახვიდე აქედან: ერთი დღისთვის ძალიან ბევრი ვალურიანკაა, არა, მაკო? საღამოს — პუტანკა და დილით — მღვდელი. უცნაური ქალაქია, უცნაური ქალაქი. ძალიან არეულად ეკლაპარაკობ...

— ესე იგი, ყველაფერი სისულელეა, ანემდ... ეგრეც მეგონა.

— მისმინე. მისმინე, შე სადღაც გადავარდნილი. მისმინე. სად გადავარდი? მე მაგ კაცს არ ვიცნობდი. შენ იცნობდი ბავშვობიდან. მაგ კაცმა ცხოვრებაში ოთხჯერ თქვა ვილაყაზე, მოგვლავო და მოკლა. კი, სხვა საქმეები იყო. ისეთი არ მოუკლავს, ისეთი რომ არ შეძლებოდა მაგისი მოკვლა, მარა ხო მოკლა. მოსკოვში, თბილისში, მოხისში, მანგლისში, შოლნისში, ტრანსისში, ხვისში... რავი, სად მოკლა, მარა მოკლა. ოთხჯერ თქვა და ოთხჯერ მოკლა.

— შენ რა იცი?

— შეგილო, პაატა. მე მაგის მეტი ბევრი არაფერი ვიცი ცხოვრებაში. მე იმ ქუჩებში ველარ გავივლი, სადაც ავტომატით დავდიოდი, თორე მაგის მეტი რა ვიცი. ეგ დადის და იაროს.

— იაროს, იაროს, იაროს... არა?

— მისმინე. ეგ არ არი მთავარი. თბილისში რო ცხრილ საათია, აქ შეიდე საათია. შედე საათზე მე მიძინავს. შედე საათზე რო ტელეფონი რეკავს, მე ძილშივე ვფიქრობ, რო ან აქედანაც უნდა გავიქცე. ან დედაჩემი წაიყვანა ღმერთმა მეორე კვარტლიდან. იმას არ ვფიქრობ, რო პოეტები დამთვრალან და ყაჩაღებზე წაწულან, ძმაო.

— დატეფერი, რა. აიფიქრი. ზომადის ამბავი იცი?

— ტელეფონი რეკავს და არი ერთი ჩემი ძაან ჩვენიანი. ჩემთვის ძაან ჩვენიანი. ახლა გეტყობი სახელს, მარა გაგებაზრდება და მერე რაღა დაწყნარებს მაგათ.

— მითხარი, პა.

— ჩიჩო. ჩიჩო არი ჩემი ძმა. ჩიჩო სტამბოლშიც ჩამოდის ხოლმე საქმეებზე და ჩემთან არი. ჩემი და შენი აზრზეა. ჩიჩო რეკავს და ყვება. შენზე მუწუნება, პად უდარ იქნება. იმიტომ რო მე თქვენი ეგ ამბები არ ვიცი და ნახევარი საათის წინ მაგან თქვა, დავბრდიავო. შენზე თქვა რა.

— რაღა შენ დაგირეკა, ჩემთან მოსულყო?

— ჩიჩო მაგის ძმაა. ჩიჩოს მე ვუყვარვარ. მე რო ვუყვარვარ, შენი სიკვდილი არ უნდა. ისიც არ უნდა, რო გაუბზრდეს. შენ პროსტო იცოდე, რო ჩიჩომ გადავარჩინა იმ დღეს. მე მუწუნება. მე აქ ვარ, რა ვენა? შენ რო დაგირეკო, აზრი არა აქ. შენ ან მთვრალი ხარ, ან გიჟი და მე რა ვიცი, რას იზამ. ეგრე ვეცოდ თათრებს და ვფიქრობ, რომ ერთი-ორი დღე და აქედან რასაც მოგწვდები, ვილაყებს ჩაგრე. დაწყნარდებოდა. ისეთები ეტყოდნენ, დაწყნარდებოდა.

— არ არსებობს, რო ჩემთვის ესროლა. იმ დილასაც კი. არ არსებობს, ვეცემე.

— მე შორს ვარ. ჩიჩო ახლოს არი. ორივეს გვგონია, რო მაგარი შარია შენი იქ ბოდილი. ის ორი დღე მაინც. მარა რა არი. იმან ინსპექტორი ცემა, ცოლს გაუტრაკა რაღაცა.

— ბებეს ეწხება?

— მაძაყები დაამტვრია და ისროდა ჰაერში თუ სად, არ ვიცი. შენ მაგივრად სხვებს დავრია და ამ დროს ბაზრდება: ერთი, რო მაგის ამბავი და საქმეა აღძრული და მეორე, რო შენი ამბავი. ტელეფონი მაგარი შარია. ეგ ისეთ ქრება, შენ — აქეთ. მაგ დროს ვიფიქრე, რო დავაი აქეთ. უკვე ვფიქრობდი. საიდან გაბაზრდა?

— არ ვიცი. რაც არ ვიცი, არ ვიცი.

— ეგ თითო თუ ვინ არი, მე მაინც არ ვენდობი.

— არა. თითო არა.

— შენი ძმა არი, ხო? მაგან იცოდა, ხო? თათრებთან ეგ დაიბრუნე, ხო? სხვა ვინ იცოდა.

— არა. თითო არ იტყოდა. თითო დაკითხეს და არაფერი არ თქვა.

— შენ რა იცი, რა თქვა? ეგება სხვას უთხრა?

— ვისთვის უნდა ეთქვა. მაკის ეტყოდა? კარგი. მაკი არ გაბაზრებდა.

— შენი ცოლი ჩემიონია. დამიჯერე შენი ცოლი ჩემიონია.

— კარგი, ხო... მერე?

— მერე, ავდექი და ვიწალიჩე. მე და ჩიჩომ ვიწალიჩეთ. რო გკითხე, გასოსვს? ვილაყის გვარი რო მითხარი, ის არი მაგარიო. მაშინ უკვე აზრზე ვიყავი. მე უნდა ვენა... შენთვის დალევა არ შეგილება. ვაბშე არ შეგილება. შენ, ძმაო, ჩაიხანა და ეგ არი. მოიპარეს ეგ ულვაში თუ რაღაცა და ეგ ქუდიც გადავადე. ერთი ნელინაღი უნდა მყავდე აქ და მოგიყვანდი აზრზე.

— შენ პალკონიკი იყავი?

- მერე?
- მერე არ გაბალტავებს, ტო. შენ რა უნდა მასწავლო? კი რა გინახავს?
- შენი დალევა არ შეილება.
- ხო, კი რა გინახავს?
- მე კაის გაკეთება შემიძლია. მე ახმედ კაია მქვია.
- მერე?
- მერე მოხდება რამე ახალი. თბილისია, ტო.

ჩემი დღიურები. თქვენ არ იცით ჩემი დღიურები. ოცდაორი წელიწადია სულ დღიურები და დღიურები. აქ რო მქონდეს ახლა, გადავთვალე რებდით. მივხვდებოდი, თუ როგორ. აღარც მახსოვს, თუ არი ჩემი დღიურები. ახლა ჩავწერდი, აქ რო მქონდეს. საერთოდ, სად არი ჩემი დღიურები? მაკი! სად არი ჩემი დღიურები? არაფერი მენერება. რა უნდა დამენერა, რა იყო ისეთი, რის დანერაც მოგინდება. ახლა მართლად დავწერდი, რო ჩვენს უბანში ყაჩაღები საერთოდ არ ჰგვანან ყაჩაღებს. გლეხები ჰგვანან გლეხებს, მინისტრები რაღაცის დირექტორებს, ყაჩაღები კი ჩვენს უბანში არ ჰგვანან ყაჩაღებს. ბავშვებიდან თუ არ იცი, რო ყაჩაღები არიან, არავინ დაგიჯერებს. შეხვედი კაფეში და ზის ყაჩაღი. ეუბნები შენისა, აი, ის, იქით რო ზის, ძაან მაგარი ყაჩაღია-თქო. ეს კიდევ უფროებს, ათავადიერებს, ასე ვთქვათ. მორდების ნათქვამია, ამ ბრმა თვლებში დღემდე მიდგას მისი გაკვირვებულობა და დაუჯერებლობაო. რაღა სხვას მივხატე, მე რომ პირველად ერთი გამოჩენილი ადამიანი დამანახეს ერთ კულტურულ ადგილას, ვერ დაიჯერე.

- სამი ქურდი მოკლა და ეს წუთია, ჩქარი მატარებლით დაბრუნდა ჰელსინგფორსიდან.
- ჰელსინგფორსში მოკლა სამი ქურდი?
- არა, კაცო, მოსკოვში და აქაც.
- მერე მე შორიასოლანს ვათავალიერებდი გამოჩენილ ადამიანს, რომელიც იდგა ოდნავ სვედიანი, თითქოს შინაური და ყოველგვარი ოქროს სამკაულის გარეშე. ბავშვობაში მენახა ერთი-ორჯერ და ახლა ვისხენებდი. უბრალო, ცისფერი პერანგი და ძვირინი ფეხსაცმელი ეცვა და მერე ბევრნი ერთად წავედით დუქანში, სადაც ძალიან ჩუმად იყო და მე, რა თქმა უნდა, მეკითხა:
- არ ვიცოდი, რომ თქვენ თქვენ იყავით. ვერასოდეს მიგხვდებოდი, რომ თქვენ ის ხართ, სერ.
- ვინ ის?
- ისა, რა... განთქმული. მე მეგონა ისე მოვედებოდი, რო ვერ ვნახავდი. თუმცა ისიც არ მინდოდა, რომ მენახეთ და მოგვედარიყავი.
- რუს მწერლებში ვინ არი ყველაზე მაგარი? — მკითხა უცებ.
- სოლჟენიცინი, — მივუგე ჯიხნა.
- თავი დაიქინა და განზე გაიხედა.

ასეთი იყო ჩემი შეხედრვა გამოჩენილ ადამიანთან და თუმცა შემთვრალი, მაგრამ მაინც შემინებული ფიქარი. სამი ქურდის ამბავმა შემამშინა, თორემ იჯდა თავისთვის იქა, სრულიად შეუთარაღებელი და დაეძგბა ახალ ცხოვრებას, როგორც უილიამ მაკის. მე კი ვთქვი:

- რა იქნება, რო კავასისი რევიინი ჩქარი მატარებლებით იცოს დასერილი?
- ლოკომოტივის ბაღელშიკია, — გაუსარდა ოთოს.
- ჩქარი მატარებლები სტამბოლამდე, ერევანამდე და თეირანამდე. ბაქომდეც, რა თქმა უნდა. მთელი მსოფლიო დაპატარავდა. რა გამოვიდა? მართლ ჩვენთან დარ-

ჩა გრძელი გზები.

- დათერა, — ამოიხრა ოთომ.
- ამერიკაში ვინ არი ყველაზე მაგარი მწერალი?
- იცითა ისევ იმან.
- ჰერმან მელვილი. ოლონდ მოკდა.
- ყველა კვდება, — თქვა უცებ სახელგანთქმულმა ადამიანმა, — ერთმანეთს ხოცავენ.

თვითონ კი დავითაშვილის ქუჩის სულ კენწეროში იზოვს მოკლული ამ საუბრიდან ორი კვირის თავზე. ამბობდნენ, სხვაგან მოკლეს და იქ გადმოაგდეს მანქანიდან. არ უნდა ჩამოსულიყო ჰელსინგფორსიდან, მაგრამ მაინც ჩამოვიდა, მოტროლიდა და გამიხივდა აქეთ. ცდილობდა, რომ აქყოფილიყო. იმათთან, ვინც მართლა ცხოვრობს და ყისაც ოდესღაც იცნობდა.

შენ კი, ზოია კასაბროდოვა, ზიხარ აქ, ტანჯვას შეჩვეული და ამბინა, ვითარცა ერთი კაცი ყველაზე სქელი ნივინი სიტყვებით რო მწკრივად განწყობილი ფურცლებიდან და ამბობ, რომ ცხოვრებას ბოლო არა აქ. ვერ გავიგე, რატომ გამოდის, რო შეგიძლია იყო ბიკოლა, დედა, ბები, მამიდა, ცოლი და და ერთდროულად. რატომ არ გეზიზნება ის, რაც ყველას ეზიზნება და რატომ გიყვარს ის, რისი შეყვარებაც ვერაფერ შეძელი. მჯერა, რომ ღამის ტაქსისტები უფრო მამაცი ხალხია, ვიდრე ისინი, ვინც მათ უჯდება მანქანაში. ისიც, მჯერა, რომ ოდესმე, სადმე კარგად იქნები, მაგრამ რატომ ანატუნებ ყავის მარცვლებს გაუთავებლად? საიდან ხვდები, რო მინდა და რატომ? არ, ნარმოდიდგინე კაცი. ბიჭი წარმოიადგინე. ხმელი, ზუსტად მომდებარ ჯინსებში, ჩამოქნილი, ოდნავ მკვდრისფერი სახით და დამადლებული ლიმილით, თხელი თითებით, თვლებით, რომლებიც სხვაგანაა. ფირებით, რომლებიც ამ თვლებს ვერასოდეს მიპარუნებს იქით, სადაც მართლა ივინიან, მართლა ჩხუბობენ, მართლად რიგდებიან და მართლა უყვართ ერთმანეთი. სადაც ღირსება სულაც არ არის სიამაყე. მისი ფირები მძიმეა, ზოია კასაბროდოვა. სულ ორ რამეს ფიქრობს: როგორ გადარჩეს და იმას, რომ ვერ გადარჩება. შენ როგორ ფიქრობ, უნდა მომკლას? უნდა თბილისი ის ადგილია, სადაც ადამიანი, რომელიც უნდა გადარჩეს და იცის, რომ ვერ გადარჩება, მოკლას ადამიანს, რომელსაც გადარჩენა არ ანტერესებს და მაინც გადარჩენას ცდილობს?

ნეტავი შენთვის მეჩუქებინა გე პომადა თუ რაც არი. ამხელა საზოგადოებრივ მნიშვნელობას არ შეიძლება. ცუდი, იცი, რა არ? ერთხელ, ოცი წლის წინ, მე ვნახე, როგორ ცემეს ერთი ბიჭი. იმის ძმაცკები იდგნენ და უყურებდნენ, მერე კიდევ გაშველებას ცდილობდნენ. სულ სამი იყვნენ, ესენი კიდევ — ოცნი და ცემდნენ და ცემდნენ, ყველაფერს ურტყამდნენ, ფეხსაც და სკამის ფეხსაც, არ მათავრებოდა. და ესეც ურტყამდა, პატარა და მოწილი. არ ვიცი, რატომ და სწორედ ის მახსოვს, ეს რომ ურტყამდა და ის მახსოვს, როგორ ურტყამდა. მერე მიანებეს თავი და გაიქცნენ ზუსტად ისე, როგორც ამოდის, ნათდება! კი, არის ასეთი — ამოდის, ნათდება! ეს ამოდის ნათდება მყუდრო მთელი ცხოვრება. მე მართლა არ დაგიმალეობდი, რომ არ მენახა, როგორ ურტყამდა იმ ბიჭს, და იცი, რა ქნა? ფოთოლი მოწყვიტა და ფეხსაცმიდან სისხლი მოიწმინდა. თან ასკიკილით გარბოდა და თან სისხლს იწმენდა ფეხსაცმიდან. ძალიან ძნელია, რო დათანხმდე, რომ ვერ გცემო. როდის გინახივარ ფიზიკურად? საერთოდ, ფიზიკურ თუ გინახივარ? როცა სვამ, მოდიან ჭინკები, მაჯალაფუნები და

ტყის ქალები, ალები, ლეღელების მეძაგები და ნება-ნება ივარცხნინა გრძელ თმას რქისგან გამოთლილი საფარცხ-ლებით. უყვართ ხითხითი და როცა წრეში მოგაქცევენ, ვერ გაივბ, გეთამაშებიან თუ შენი დალუპვა გადაუწყვეტიათ. ისეთები არიან, რომ არც კი გეშინია მათი, მაგრამ თანდა-თან სხედენ, რო თუ ეს ცეკვა-თამაში გაგრძელდა, დიდხანს ვერ გაატან. ამიტომ წრის გარღვევას ცდილობ, ისინი კი არ გატარებენ. ყვირილს იწყებ და ისეთ რამეებს ყვირი, რომ სიფხვლეში გაფიქრებაც კი გაგაფურცლებს. დადიხარ და არ გეშინიან, შენ გარშემო ტრიალებენ, თორემ ვინ ოხერი, ვინ გაბედავს რამეს? ვის აინტერესებს საერთოდ სისხლიანი ფესცაცმელების პატრონებთან ჯდომა? ქებაია ეგ თბილი-სი. თბილისი ისეთი ქალაქია, სადაც სოფელი უნდა გამოი-გნო შენთვის. ქართულად კითხვა რო იცოდე, ზოია კასა-ბროდოვა, ჩემს დღეობებს ნაგავკითხვები.

მაგრამ მითხარი, როგორ გადი-გამოდიხარ ამ ქონკე-ბს შორის? როგორ ახერხებ იმ მურდალ ალბას უპა-ტრონო ბავშვთა სახლის დირექტორობას?

20.

ეს უცნაური ქალაქია და მართლა ვერ მიგხვდი, რა ხდება ჩემს თავს. თუ არ დავთვერი, ვერც კი ვფიქრობ. ისე ვარ, ერთი ახირებული კაცი რო მარტო სიმთვრალეში ცნობს ჩარლი ჩაპლინს. რა გახდა სასმელი ახელა ქვეყ-ანაში. ლუდი რო სასმელია. აი, იქით დიდებული სუპერ-მარკეტია, პირდაპირ დიდებული. ჯიბი მყიდევ და მოდი, ვიფიქროთ, რამ მოგიყვანა ამ ქალაქში? რატომ მომი-კაკუნე? ეს უცნაური ამბავია.

გესმის მუქიძინის ხმა?
— მაგარი სტრანნი რამეა.
— გუშინაც სვამდი?
— ცოტა მსუბუქად. ახლობლებს რა გამოოვებს. შენ როდის მიდიხარ?

— ხვალ დღითი.
— თემის ველაპარაკე. დამირეკა. ხვალ ჩამოვა და ალბათ სამბოლოში წავალთ. ვუთხარი, რო აქ ხარ. იცის. ხუთი წელიწადია არ მინახავსო, ვერც ვიცნობო. სტამბოლში ვნახათ უფრო საფუძვლიანადო. რა სტრანია, რო აქ ხარ.

— რას ვიზამ? უფლის ნებაა. შენ იზამე კი არ უნდა იფიქრო, რო ვილაც მოგდევს მოსაკლავად. შენ იმაზე უნდა იფიქრო, რო როცა ვილაც მოგდევს მოსაკლავად, ადამი-ანად დარჩე და ის გიყვარდეს, რაც აქამდე გიყვარდა.

— ნიკუსი მომენტარა. მაკი მომენტარა. რო ამბობს, ნუ შეიკრავ შწუროკებს! ერთადერთი, რასაც სწორად აკეთებ, ეგ არი, რო შწუროკებს არ იკრავ.

— მაკი ამბობს? მაკი იყო ჩემბით, ხო იცო.
— ეი...
— იყო, რა მოხდა მერე?
— გუშინ რატო არ მითხარი?
— გუშინ შენ ლაპარაკობდი. ახლა ჩემი ლაპარაკის დრო მოვიდა. ტელევიზორში რო გამოიმყვანეს, მოვიდა. რატო არ იცის მაკიმ ჩემი ტელეფონი?

— თუ ძმა ხარ...
— არა, ტაძარში მოვიდა და იქ მელიოდებოდა. მაკი ძალიან კარგი გოგონა. ჭკვიანი ქალია.
— რა ვიცი, პომადაზე კი გადიხარ და.
— პომადაზე არ გადარეულა.
— რა ვქნა, ეგეთი ვარ. რა ვქნა, ბოლბა ვარ. სიყვარუ-ლი ბოლბა ყოფილა. მაგ ამბავში.

— ის ვიკა გაქცეულია. სიყვარული ბოლბა არ არის, სიყვარული მადლია. შენ არ გიყვანის ის ქალი, შენ გატყუდს შენი თავი, როცა იმ ქალს ხედავ და როცა ფიქრობ იმ ქალზე. სიძულვილი ვისცაა, არ ვიტყვი. რას ლაპარაკობ ხოლმე? რატო არ ელაპარაკები ადამიანებს ნორმალურად? პოე-ტი ხარ?

— არა, რა პოეტი.
— ვერა ხარ. პომადასთვის არ უნდა მოკვდე, თუ პოე-ტი ხარ.

— არც მოკვდები.
— მადლობა ღმერთს. სინამდვილეში პომადა რა შუა-შია? სიძულვილია შუაში. აი, ახლა წარმოიდგინე, რო მიდ-იხარ ქუჩაში და შეგხვდა ის შენი ვიკა. რას შერები?

— ნუ დელავ. რას ხედავ ვშერებოდე...
— ხო, რას შერები?

— მაგარი სტრანია, შენ რო აქ ხარ... და ერთ ქალაქ-ში შემომყვარენ მღვდელი და მეძვი, ადამიანები, ვისი ნახვაც ყველაზე მეტად გამიხარდებოდა. და მათ მითხრეს — ერთმა ღამით, მეორემ კი დღისით — გიყ-ვარდეს, ოღონდ ნუ გატუღს...

— კი არა, კი რა... აი, შეგხვდა. რას იზამ?
— რას ვიზამ, მივალ და ხელს გავუწოდებ, ჰეკლებერი ფინის მამასვით. აი, ჩემი ხელი, სერ, ეს პატიოსანი კაცის ხელია. სინამდვილეში კიდე ვიფიქრებ, რო ჰეკლებერი ფი-ნის მამის ხელია.

— ნუ იცინი. გეკითხები, რას იზამ?
— მართლა გავუწვდი ხელს. ყაჩაღია, რა მოხდა? ჩემი მოკვლა უნდა. რა მოხდა? მე გაგუდიდებ, ის მესვრის. ალენ დელონ. ლამაზად კვდებოდა ხოლმე, გაოცებული თვალებით. მესვრის იმიტო, რო ბეზე სულელია.

— როგორ შეიძლება, რო ასეთი სულელი იყო?
— კი, ეს პირდაღებული დასდევს ხოლმე. შტერდება. ჰგონია, რო მაგით იწყება და მაგით თავდება. რას მალ-აპარაკებ? ვისზე მალაპარაკებ? ჩემს სიძულვილზე ლაპარაკობ და იმათ სიყვარულზე, რომელშიც ჩემი სი-ძულვილით ვერევი?

— ნუ მეჭიდავები. ნუ მეჭიდავები. მე ნუ მეჭიდავები. უნდა გადაეჩეო მაგ ჭიდაობას. შენი არავის არღერი მარ-თებს. იარე. იცხოვრე. შეილი გახარდე. ცოლს რო მიატოვებ ეგრე. ქალი მომეყვან. იცო, რას ნიშნავს, ქალი რო კაცს ნაწყვავ? საკუთარი თავი ანდო. ფიქრები ანდო, სიყვარული ანდო. შენ დადიხარ და ხან რომელი იმიდან გამოგათრევენ, ხან რომელი იმიდან. არ მინდა ამაზე ლაპარაკი. რაც უნდა მოხდეს, მართალი უნდა იყო. შენ თავთან, შენს ქალთან, შენს შვილთან. ღუქანში კი ბჭობა ადვილია.

— რაც უნდა მოხდეს...
— მეტი რაღა უნდა მოხდეს?
— არ ვიცი.

შეიძლება. შეიძლება კინო გადავიღოთ: ზაფხულის ცხე-ლი საღამო იყო... რაც თავისთავად სისულელეა. ქუჩაზე მოდიოდ და ვახტანგ მარგველასვით, რაც სასაცილოდ ჟღ-ერს. ეს იყო ქუჩა, რომელიც მას სულდა. აქ სასაცილო არაფე-რა. ლუდხანინან ხმელი ახალგაზრდა კაცი გამოვარდა და დაედეგნა. ამ ახალგაზრდა კაცს კი დაედეგნენ ვილაცები, რათა როგორმე შეეჭირებინათ. ისინი დაედეგნენ, ვინც იცო-და, რომ ვახტანგ მარგველასვით მისდევდა და ვინც გაბე-და, რო დაედეგნებოდა. ხმაურზე ვახტანგ მარგველასვით მოხიხდა და, როგორც ერთ-ერთი რესტორნის შევი-ცარმა თქვა, ხელეობი ასეც ქნა, ანუ გაასასვავა. იმან კი,

მდეურაბა, მუშტი სთხლიმა ცხვირში და სანამ დაბარბაც-
ბულმა ვახტანგ მარგველაშვილმა ცხვირზე წაივლო ხელი,
წიხილიც ამოსცხო. ვახტანგ მარგველაშვილი ჩაიკეცა და სცა-
და ხელეებით დაფარა თავი, მაგრამ აშვერად თავში მოხვდა
წიხილი და ქვაფენილზე წამოიქცა, მოკუნტული და უბედური.
ამას მოჰყვა კვლავ წიხლები და მცემელს დადგენებულთა
შეხასილები: გეყოფა, გეყოფა! ხალხია... ვახტანგ მარგვე-
ლაშვილმა გაიფიქრა, რომ დამკავებლები ფეხისთრევით მო-
ჰყვებოდნენ მდეურას, რათა მისთვის ვახტანგ მარგველაშ-
ვილის ცემა ეცლიათ. ნაქცევლს არ დაუნახავს, აკავებდნენ
თუ არა მცემელს თანამეზასხი, მაგრამ მიხვდა, რომ მცე-
მელმა ვიტრინიდან დაინახა. ეტყობოდა, რომ არ აკავებდ-
ნენ, რადგან კეფაში და სხვაგანაც კვლავ ხედებოდა წიხლე-
ბი. ესო, ესო, გეყოფა... ჩაესმა ვახტანგ მარგველაშვილს და
გონებაც დაკარგა. ამიტომ მან ვერაფერი გაიგო იმისა, რომ
ხუთი კაცი იმ ერთი თავზეხელაფულის განზე გათრევის
ცდილობდა, მაგრამ ის, ასეთი მოწინაი, სხარტი და ანთებუ-
ლი შურისძიების ცეცხლით, დაუსვლტა თავისიან მშვიდობის-
მოყვარეებს და კვლავ მისკენ გამოინია. ვახტანგ მარგველაშ-
ვილს არ გაუგონია განწირული შეხასილი: „არა, ტო, არა“ —
და არ დაუწახავს, როგორ იძირა პისტოლეტი გააღმასებულ-
მა თავდამსხმელმა. „არა, არა“ — კვლავ გაისმა შეძახილი და
ამას მოჰყვა გასროლა, რომელიც ასევე არ გაუგონია ვახ-
ტანგ მარგველაშვილს. დაახალაო, სწორედ ამაზე იტყვიან.
ვაიმე, ბოზოშვილი ფიყო, ასეთი გამოდგა შემდეგი შეხასილი,
რასაც მოჰყვა კიდევ ორი გასროლა და საიდანაც წამოსუ-
ლი ქოჩის კივილი, რაც ასევე არ გაუგონია ვახტანგ მარგვე-
ლაშვილს, რომელიც მდინარის პირას იდგა და დაბნეული
იქექებოდა ჯიბეებში, რათა მენაფისათვის ხურდა მიეცა.

თუკი ჩაის წამოვადულები და მყუდროებას ჩაფურეფი
ამ ამბავში, კიონ მაინც გამოვა: ვახტანგ მარგველაშვილს
შეიღო მუხლებზე დაუსევამ და მის სახატავ რეგულში ხატ-
აფს იმას, რაც ასე უყვართ ბავშვებს: პატარა, ლარიბულ სახ-
ლს, ხეს და მოლზე მორბენალ ძაღლს, თხელ ღრუბლებს და
ყვითელ მზეს, ხატავს და ელაპარაკება თავის ვაფს, რომელ-
საც ნიკუსი ჰქვია. ამ დროს ისმის ზარის ხმა და ნიკუსი შე-
ჰყურებს: დედა მოვიდა! დედას გასაღები აქვს, — ამბობს
შეფიქრიანებული ვახტანგ მარგველაშვილი, რომელმაც
ერთგვარად მაინც იცის, რა უნდა მოხდეს. ფრთხილად
ჩამოსვამს შეიღს მუხლებიდან და ეუბნება: აქ იჯექი და
ხატე, თვითონ კი კარის გასაღებად მიდის. ზღუდრულზე ისევ
ის ტანხმობო, ონდან მკვედრისფერი იგრის კაცი დგას.

— ახლა არ მომკლა. გეხვენები, — ამბობს ვახტანგ
მარგველაშვილი ხმადაბლა, — მაკი სახლში არ არის.
მოსულის თვალები დუმან. ის ერთს გაისვრის და
კიბეზე დაეშვება. მაყუჩიანი ჰქონია, გლუშინელს რომ
ეტყვიან. იმერეთში კიდევ — გლუშინელს. ვახტანგ მარ-
გველაშვილი ცდილობს, არ წაიქცეს, კედელ-კედელ მი-
დის ტელეფონისკენ და ცდილობს, ნომერი აკრიფოს. მაკი,
მომკლეს... ბავშვი მარტოა... ლუღლუღებს იგი.

შემომჩევია, ეს ამბები შემომჩევია, იმ ზემოელი ბიჭვით.

— შეი, გძინავს?

— სადა ხარ, ტო.

— აქა ვარ... ჩამოვედი. გძინავს?

— რა მძინავს, ნომერი ვარ.

— ნომერი არ სძინავთ?

— სადა ხარ?

— აქა ვარ.

— ჩემი სასტუმრო იცი?

— ვინ მოგანყო მაგ სასტუმროში?

— რაი... მოდი, რა?

— მისმინე... მე აქ პატარა საქმე მქვ. სულ პატარა, სეი-
ჩის ხელა. ახლა შენ ადგე, ჩაიცი...

— მაცვია, ტო.

— პრილიჩნათ ჩაიცი.

— რა პრილიჩნათ, მაცვია, რა...

— ხო. მათხოვარვით არ იყო. გამოდი, მალბორო იყ-
იდე, ჯიბეში ჩაიდე და ტაქში ჩაჯექი. უთხარი, „გრანდ
ოტელ“... გაიგე?

— ვიცი, სადაც არი, ზურა ცხოვრობდა.

— ა, ხო... ზურას კიდევ ენახავთ ჩვენ. არ მოიცადა და რა
ფიქრო? კიდევ ენახავთ. ხო, შემოხვალ „გრანდ ოტელში“ და
მარცხნივ რესტორანია. ეტყვი, ბენიმი ყარადაშ ბურადა, ბირ
მასადა ბიზი დავეთ ეტი, აჰმედ კაია. გაიგე? შეგყვანს და
დაჯდება იმ მაგიდასთან.

— მაგას ვერ დავიბახსოვრებ, ძაან გრძელვია.

— ინგლისურათ უთხარი. თუ გინდა, ვაბზე ქართუ-
ლათ უთხარი, მენეჯერი გურჯია. ძმა არი.

— რა ჰქვია?

— არიფა.

— არიფა, ტო?

— არიფი შენა ხარ. ბიძა კაცია.

— არიფა თუ არიფი?

— არიფი, ხო, არიფი. ჯერ არიფი იკითხე მაშინ. გაიგე?

— გაიგე, ხო, მთელი ცხოვრება არიფებს ვკითხულობ
და ახლა ვერ ვიკითხავ.

— ხარამო. შედი, დაგვამს, რამე შეუკვეთ და მეც
ნუთი-ნუთი მოვალ. პონიალ, რომერტ დე ნირო?

— პონიალ.

— დანარჩენი მერე.

— კაი, გაიგე.

— ვინმე არ აიკილო, მარტო წამოდი, დავილაპარაკო.

— ვინ უნდა ავიკილო.

— რაი, ქალი, ვინმე. რაი, შენსას რას გაიგებს, ტო...

აჰმედ კაიას ბურჟუული რამეები დასწმებია. თეთრ-
სუფრანი რესტორნები უნდა. თუქცა, გასაგებია. სხვაგან
ვერ დალევ, ლუდზე კიდევ არ გადამატარებს. სულზე
მომისწრო. მაგის გამოგზავნილმა კაცმა რო ფული
მომცა, იქიდან თითქმის აღარაფერი დამჩა. ვერ
გავერკვიე ამ ღირებში და მილიონებში. სიგარეტის
გამყიდველი მაგონი ყოველდღე მატყუებს.

„გრანდ ოტელი“ ჩემი ტილიანი სასტუმრო როდია. აქ
მივლინებით ჩამოსული ხალხი ვახშმობს. უროგენი
უჭირავთ, ანკარა, სტამბოლი, ბურსა. როგორც ძველად
დასწმენდნენ ხოლმე, რესტორანში სიხალაფათა.

— პოეტებს, ძმაო, ყაჩაღები არ პრიდევან. პოეტ-
ებს, ძმაო, მეფეები და ემართო როები პრიდევან. ეგრე
არ არი, ვახუღიკ?

— ეგრეა, ეგრე.

— ამას დაუჯერე, ტო, ეს აზრზეა მაგ ამბავში... დავი,
რა, მოდი, ვაბზე ვახუღიკას გაუმარჯოს. ძმა ხარ, ჩემი დედა
მოეტყან და როგორიც ხარ, ისეთს გაგიმარჯოს. სვოი ხარ,
რა, მაგარი ჩემი ხარ და მაგარი ჩემი ხარ და პროსტო
იცოდე, ვინც შენინი არ არი, ის არც ჩემინია და არც
ჩემინია... ჩვენ, მე და შენ, სხვა პონტი გვაქ. თქვენ აზრზე
არა ხართ, ტო, მე და ვახუღიკას, სხვა პონტი გვაქ და ვგ
პონტი, აი, აქ კედლები, რა, აი, ერთი გზივართ და ცვლავთ,
ხო აზრზე ხარ... კამფეტი არავინ არა ვართ, ძმაო, მარა

გარჩევა ვიცით და შინაური და გარეული ვიცით. მოდი, რა, შევინახოთ ჩვენი ვახუშტიკა, ძმაო, რო გაგვბრუნდება, გავეცნობით, რო გაგვინებს, მოვეფერებით. ჩვენი, ძმაო და ჩვენ უნდა მივხედოთ. ამას, ძმაო, ფერება აკლია, ჩახუტება აკლია, ჩვენგან აკლია, ძმაო, იმიტო, რო როცა უნდა ჩავხუტებოდით, როცა მარტო იყო, მაშინ ვერ მოვედით აზრზე და ახლა ყველა მაგრები ვართ, ეს კიდევ, რო გაუჭირდა, უფრო პატიოსანი ბიჭი გახდა... პატიოსანი ბიჭი კიდევ, ძმაო, ჩვენ ყურებაში გახდილი პატიოსანი ბიჭი, ძმაო, რალაცას გეტყვის და სულ რო არ ვითხრას, რო დადის ეგრე, შენ ფიქრობ რა, ფიქრობ, ეს დედამოტყნული, რო კაია, რო ეგრე დადის და ნელა, ტო, ნელა, გაატარე, რა, რო მოდის. პროსტა მოდის, გაატარე, ხელი შეაშველე, ტო. არ უნდა, ძმაო, შენი ხელის შეშველება, მარა შენ შენი, რო დავი, რა, იარე, როგორ, ტო... დადის, რა, და ეგრე ივლის...

ვახ, რა ტკბილია, რა ტკბილია, ვის არ გავხარდება ეგეთი დაფასება. რა ტკბილია, შაქარსავით, კედლების თეთრი ფილასავით, ისეთი თბილია, რო ბოლოს ნაგამ-ნარებს. სული უფრო ტკბილია თუ კედლების თეთრი ფილა?

ეს რო გამაგნა და დაუნანებლად მოგკეცდებოდი. რა არ მოგივა კაცს თავში. რა არ მოგივა კაცს თავში? გინდა ეს, ამის გაგონება გინდა? რა ჯანდაბათ გინდა? მღვდელს ეჩხუბები, შენ მძას ეჩხუბები და ამის გაგონება გინდა? თბილისის მთავარი ინდულგენცია გინდა? ხოოო...

21.

ერთი ასმედა მაინც მოვიდეს, თორე ეს ორმაგი კი დავიყვანე ფსკრამდე, ვინცა იმისი არ იყოს და უკვე მალე მეკიდება, ხო იცი. გადაბულია და მეკიდება. ზაკურიმ. ჩტოლი, პრისლუმშეშა კ მელიოდიამ ვერეისკავა კვარტალა.

ე...

ე-შ...

ე, შენ... ე... აშმედ კაია, სადა ხარ, აშმედ კაია!!!

ე... ვახ... ვახ... ვახო, დაგენძრა, ვახო...

— გაუმარჯოს... აქ რო დავევდე, მოსულა?

კართან ზურგით რო ვეჭდარიყავი... კართან ზურგით რო ვეჭდარიყავი... ვერც დამინახავდა, ვერ დამინახავდა, აშმედ კაია. შენ გელოდებოდი და შენ დასანახად დავევექი.

— ვისკის სვამ, ტო? არ შევები? ვან ვისკი...

ლმერთო, რა ყველამ ამ ქალაქში მოიყარა თავი. პროლეტარებით შევერთიდი. ლმერთო, რა არი ესა, შავ ზღ-ამი რატო უნდა ვიტყვი? ზის და ილიბება, როგორც იცის ხოლმე. თვალები სხვაგან, ჭიქის პირზე. გაასრიალებს ამ ჭიქას ამ თეთრ სუფრაზე, გამოასრიალებს. გაასრიალებს, გამოასრიალებს. ბავშვები რო მანქანის მოდელს დაატარებენ ხოლმე, ისე.

— პაბეში ხარ, არა?

თავი დავიკინესავით.

— დავაი, ერთიც დალოე. ვან — პიმ...

მოუკიდა და ეწევა. მეც მოუკიდებ, შა. ხელები ბავშვობიდან მიკანკალეს. მეცკიდებობითია. ბებიჩემს უკანკალდება. ახლა აუსხენი.

— იმ დღეს კარგათ მიხვედი სახლში? მაგრა იყავი...

— მივედი... რა ვიცი.

— გამოიხედ და ანთებული იყო თქვენი ფანჯრები. მხრები ავიჩიე. სხვას რას იზამ? ტაშტში — ბეტონი, ბეტონი — ფხები დამიდი შავ ზღვაში! არც გამოგირიყავს.

— აქ პრისტიო ზიხარ თუ ელოდები?

— ელოდები.

— ქალს ელოდები?

— არა, რა ქალს.

— რავი, მაგრა ელოდები ხოლმე ქალს. ეგრე არ არჩეოდა?

რომელ სასტუმროში ხარ, აქა?

— არა, იქით. მოვდანი იქით.

— დიდი ხანია აქა ხარ?

— ხუთი დღეა — სწორია, რო პაბეში ხარ. მეც პაბეში ვარ.

უჰ, ამ ოვლმა კიდევ რა იცის.

— დიდხანს უნდა ელოდო?

— რავი, მოვალო. აქ დამიბარა... ე!

— რა არი?

უ, შენ რას გაიგებ რა არი. ზოია კასაბროდოვა, შავ, ციცინათელვანი კაბაში, ვითომ მარინა ვლადია, შემოდის და კართან, პირველივე მაგდისთან ჯდება. მიიხედა.

— რა არი?

— არა... ნაცნობია.

— ეგ ქალი?

ზოია კასაბროდოვა, სალამოს კაბაში. სრულიად არამეძვურად, თურქულ მენიუს ატრიალებს ხელში. რატო არ მითხრა, აქეთ თუ მოდიოდა? შესევდრა აქვს. ხო ჩალი-ჩოხს რალაცებს და შესევდრა აქვს. ნაღდათ. მაინც კაია. მაინც ძალიან კაია, მაგრამ შენ სად ხარ აშმედ კაია?

— ხო, ეგ ქალი.

ნაცნობია. რა სიმდაბლე, სერ? ნაცნობი როგორ არი. გვედები უსახლოდ და მდებალი ფირებით, რომ ზოია კასაბროდოვა ნაცნობია და ამის ცოლი კი მიყვარს.

— ერთსაც დაველე.

— ბევრს სვამ, ტო, ვახუშტი.

— წავიდეთ?

— სად?

— რა ვიცი... სადაც შენ იტყვი.

ზოია კასაბროდოვას პლუს მესამე ორმაგი, ზუსტად ის არი, რასაც მახელონიერი კაცი სიმამაცის დაარქმევდა.

— მანდ ივქი. კარგათ ზიხარ.

რატომ ვერ მხედავ, ზოია კასაბროდოვა? რატომ არ იყურები აქეთ, რო გაგიცინო და სასწრაფოდ მოგინეო ჩვენს კოხტს სუფრასთან?

— პაბეში რატო ხარ?

ვაჰაჰ, რა შეკითხვებია.

— მიიხრე, პაბეშმაო.

ეგრე გამოვიდა, მარა ხო არ ეტყვი?

— აღარ დალოი.

— ხო, თორე, თუ არ მოვიდა, ვერ გადავიხდი.

— ვის ელოდები, ტო, მითხარი ერთი... მე არ მელოდებოდი, ნაღდათ.

— ჩემი ძმაცაცია, ბავშვობის.

და ამ სიტყვებზე არიფი შემოუძღვა მას, ვინც დილით უნდა ნასულოყო სტამბოლს საჭირო საქმეებზე.

— აი, ჩემი ძმაცაცია.

— მღვდელი, ტო?

ხო, ხო, მღვდელი.

— ვერ დამინახა...

მიდის და ჯდება სულ კუთხეში.

— ეგ მღვდელია შენი ძმაცაცია?

— ხო.

— ქართველია?

— ხო.

— ვერ დაგინახა.

— ხო, ვერ დამინახა. გვერძე ყურება არ უყვარს.
— რა ჰქვია?
— მამა ონოსიფორე.
— რა?

— ვერე ქვია.
— მაგრა ზუსტად დაიბარე, რა. მაგრა ზუსტად. მთელი რესტორანი შენი ძმაცუცებია. ქალი, მღვდელი...

— მენფეჯურსაც ვიცნობ. არიფი ჰქვია.
— არიფია, ტო? შენზე არიფი?
— ყველა ახლა რატო დაბრმავდა? ყველა რატო დაბრმავდა? რატო ვერ მხედვენ? აქა ვარ, რო? აბა, სადა ვარ.
— აქა ვარ?
— ჰა?
— აქა ვარ?

— გაშუტა, მე საჭმელათ შემოვედი, მარა სანამ შევეჭამ, ერთი რამე უნდა გითხრა...

— აშმედ კაია!!!

— აშმედ კაია!!!

ვინც მოვიდა, გაუმარჯოს!

— რაფა ხარ, ჯონ ლენონ? ჯერ არ უსვრიათ?

— თემო, ეს... ჩვენ... აი, ეს... ვიკაა.

— მართლა? ვა, როგორ გამიხარდა! როგორ გამიხარდა, ვე ვიყო ობში პლაცკარტი... რასა სევამ?

— თემო, ჩვენ... უნდა... ახლა ჩვენ... გავალთ და...

— გადისხარ? ვიკა, ძმაო, გადისხარ?

— მე, საჭმელათ მოვედი. ახლობელს ველოდებოდი.

— შენ სად გადისხარ, ტო, ორი წელიწადია არ მინახისხარ...

— მე... ვიკას... ვიკას საქმე აქ ჩემთან და...

— ვიკა აქ არი და შენ სად მიდისხარ? ძლივს ობში პლაცკარტი გავაკეთე. ძლივს გავაკეთე ობში პლაცკარტი. ვინ არი ყველაზე მაგარი რეჟისორი თბილისში? ვინ მითხარი?

— ვინ გითხარი...

— ვილადა მითხარი.

— არ მასხუს.

— ძლივს ობში ვაგონი გავაკეთე. — მიმტან ჯეილს მოუტრიალდა — მადამა სოლენი, კუთვენ ბიზნი მასაია გელსინ. ეს ქალი გადმოგვსვია, რო? ეს მოიყვანს. მამაო, მამაო, ერთი აქეთ გვჩახე. აი, ყურე, ვიკაჯან, აი, ნახე, რა გავაკეთე. ნახე, რა გავაკეთე. პროსტო, მღვდელიც აქ არი და ეს ჯიგარი ქალიც აქ არი, შენც აქა ხარ და ეს ვაშლის ხიდან ჩამოვარდნილიც აქ არი.

ვიკა კიდე ზის და დაასრიალებს ჭიქას სუფრაზე. ვისკის ლამაზი ფერი აქვს.

— ახლა ჩემთან ერთად გაიმეორე... ე, ჯიგარო. ახლა დავაი, აზრზე მოდი და გაიმეორე. მე ვარ გამოქვლებუ-ლი, მარა ყველა მიყვარს. დავეცი, დავეცი. ხალხი გვიყურებს. მაიტა შენი ხელი. ვიკა, მაიტა ხელი. მირა-ტორეტი ვარ. მორჩა?

— ვახუტო, შე ჩემისა, რა გინდა ჩვენგან. ჩემი წილი გაჭირვება არ მყეოვა, ახლა კიდე შენ რო მომიწყო ახლა-ვა? შენზე ცუდი სიმთვრალე თუ არ მქონდეს, არაკაცი ვიყო... მამაო, მაგრა გამიხარდა, რო აქ ხარ. მაპატიე, რო სესე ვზივარ და რაღაცა, ჩვენი ამაზივი...

— ღმერთმა გიმშველით...

— აშმედ კაია კიდე მობილურს აწვალავს:

— ხო. დაიძრა დესანტი.

რა ოხერ ადგილას ვზივარ. ყველაფერი პირველმა უნდა დავიწახო. იგივენი და ოთო. იგივენი და ჩიჩო. გამახ-

სენდა, ჩიჩო როგორ არ ვიცი.

— ხო დავამთვრე „ვეფხისტყაოსანიდან“ ისტყაოსანს“ კვითხულობ, ტო...

— კიდე ვინმე ხო არ არი?

— დანარჩენი მერე. დანარჩენი სხვა დროს... ხო, სულ დამავინცდა, ტო. სულ დამავინცდა... მამაო, სუფრა გვიკურთხე. შენ შემოგვარე, ჩემი... ზუთი ზვილი, ტო! ზუთი ზვილი ჰყავს. ნაიკითხე, რა. ა, ვერე, შენ შემოგველე. ხმადალა. აქ ციხეა სახალხო ლოცვაზე. პა, გავაკეთე „ვეფხისტყაოსანი“? დაგსვით ერთი? თეთრი ღვინოა ამათი. კაია, რო იცოდ, მარა მივანვეთ ფრანგულს.

— შენ როდის ჩამოხვედი, ტო? — ვეკითხები ოთოს.

— დილით. ერთად გადმოვედით მე და ჩიჩო.

— ონ ვალშენიკი, — თქვა გამთენიისას ზოია კასა-ბროლოვამ სასტუმროს ვინრო ოთახში.

— ონ უბიცია ი ვორ, — ვუპასუხე მე. — ონ ნიკაგდა ნი ვერნიოცა. ონ მოლიცა ცელიმი დნიაში, ი ნიკაგდა ნი სპიტ, და მოხდება, ერთხელ მაინც, ერთხელ მაინც მოხდება და დაბოლოვდება ამავე, იმიტომ, რომ სტამბოლში ცხოვრობს აშმედ კაია, რომელმაც ყველაფერი მოიგონა და გაითამაშა.

— ხარჯი ხარ, ტო. ძნელი შესანახი ხარ...

ასე ამბობს აშმედ კაია, რომელმაც ყველაფერი გამოიგონა და შექმნა. მან მშვენიერი წარმოდგენა გამართა. თავისთვის მანყო ყველაფერი ეს, თუ ჩემთვის, ვერ მოგახსენებთ.

ალბათ, ორივეთვის, უფრო კი ჩემთვის, თუმცა, თავისთვისაც, იმიტომ, რომ აშმედ კაიამ არასოდეს იცოდა ჩემი და შენი.

— რა გვარია ის კაცი, ყველაზე მაგარი როა?

— ჯორჯო სტრელერი?

— ვინც არი, ლავიმი აკეთებს ესეთ რამეებს?

დიახ, ეს შემოქმედება, მიაჩნია აშმედ კაიას და ყველაფერს თავიდან ყველა.

გამთენიისას ჩიჩო დაურეკა. ჩიჩო ძვეელი, ძველი ნაცნობი და მეგობარი და ალბათ არანაკლებ ჭკვიანი, ვიდრე აშმედ კაია. მე არ ვიცი არაფერი, თორემ ჩიჩომ კი იცის, რომ აშმედ კაიას ძალიან ვუყვარვარ. ალბათ, ჩიჩო ხშირად ნახულობს აშმედ კაიას, ის კი ენას აჭარბებებს ჩემ გამო. მე ჩიჩოს სტირანად ვერც ვიმახსოვრებ, რაც ჩიჩოს იერის ბრალია, იმიტომ, რომ ვერსად ნახავთ მეორე ისეთ ყაჩაღს, ფესბურთის რიგით გულშემატკივარს რომ ჰგავდეს. თუმცა ჩიჩო ყველაფერს იმახსოვრებს და ბუნებრივ მომგვარეობილია. მოკიკო გაგიგონიათ? ან მისტერ ფულენ? ჩიჩოც ეს ყოფილა. მინ მოდის და ფიქრობს მშვენიერ რამეს იმის თაობაზე, რომ მე სმას არ შევწყვეტ და ალბათ, ძალიან მაღე კვლავ გადავეყრები მათ სუფრას, სადაც ვიკა ნაღდად გაიქნევის ხელს. ვინ იცნობს ვიკას ჩიჩოზე უკეთ? ოთხჯერ თქვა, მოვკლავ და ახლა მეზუთვდაც თქვა. მოვკლავო, მოვკლავო, ჩავაშოშმინოთ, სირცხვილია ბოლოს და ბოლოს, — ფიქრობს ჩიჩო, მაგრამ ვინ დაიხმაროს? ამ ამბის გაახსენებას ხომ არ დაიწყებს მაშინ, როცა თვითონ ვიკას ბრიგადშია? ეგ რა გამოვა? ჩიჩო-გამაზარბებელი ვილაყის გადაჭრენას ჩალო-რბოს? თვითონ ქალაქის ქაღალდის ნაწილს და ზურგ-სუნიდან მუშაობა არ გამოვა, იმიტომ, რომ ჩვენსა საიდუმლოები არ არსებობს და ჩიჩო აშმედ კაიას ურეკავს. აშმედ კაიას სულ ორჯერ უნახავს ვიკა, მაგრამ აშმედ კაიამ ისედაც ყველაფერი იცის. ის ჩიჩოს უმბნება, რომ თვითონ მომხედვს, ვიკას კი მისიანებას უნდა მიხედონ.

მე თათრებში ზნელები და ამის მეტი აშშ-მდე კაიამ არც არაფერი იცის, ზის, იცდის და ფიქრობს, რა უშველება ამ საქმეს. ამ დროს ირკვევა, რომ ჩემი გაუჩინარების ამბავი საიდანაც გაბაზრდა. პოლიციის ჯარი იმ სოფელში მოდის, ტელევიზორში რაღაც ზღაპრებს გადმოსცემენ და ვიკასაც პოლიცია დაეძებს იმ ღამის და სავარაუდოდ ჩემ გამოც.

აი, სწორედ აქ იკონებს აშშ-მდე კაია ღამაზ ამბავს, რომელიც ინდურ კინოებში თუ დატრიალდება, თუმცა თვითონ „ვეფხისტყაოსნის“ დასასრულად მიიჩნევენ.

— იქაც ინდოეთია, ტო, — აცხადებს მამყად.

ოთოს მანამდე არ იცნობდა, მაგრამ რა არის აშშ-მდე კაიასათვის ცნობა-არცნობა? მანამდე აშშ-მდე კაია განგებ თანხმდება ოთოს თათრებთან ჩამოსვლასა და ჩემს მონახულებაზე და ამით მის სანდოობას ამოწმებს. ოთოსგან გაიგებს იგი იდუმალი შეძვის, ზოია კასაბროდოვას არსებობას და ათას სხვა რამეს. ამ დროს ჩიჩო ატყობინებს აშშ-მდე კაიას, რომ ძიებას გამორიდებული ვიკა სტამბოლშია და აშშ-მდე კაიაც იოლად პოულობს ჩემს მტერს. პრობლემები აღარ არსებობს, ვიკა იღიმება და ჭიქას დაასრიალებს მაგიდაზე, ახლა პრობლემა დაბრუნება და ჩემი ჭკუის სწავლება. მე ტყეში ვარ და ტრაპიზონში მივდივარ. იმიტომ, რომ აშშ-მდე კაიამ წარმოადგენა უნდა გაითამაშოს, ასე ვთქვათ, და ყველამ ერთად ჭკუა უნდა მასწავლოს. ჩემი ჩამოსვლისას ტრაპიზონში არიან მამა ონოსიდორე და ზოია კასაბროდოვა. ვიკა და აშშ-მდე კაია ერთად ჩამოდიან სტამბოლიდან, დილით კი ჩიჩო და ოთო გადმოდიან საზღვარზე. ვიკას ვერდაბრუნების მთავარი საშიშროება ჩემი არყოფნაა და აშშ-მდე კაია ფიქრობს, რომ ჩვენ ერთად უნდა გადავიდეთ საზღვარზე, სადაც მე ურნაში ჩავაგდებ მაყან კერესელიძის პასპორტს და თბილისისკენ გავეშურებთ.

ისინი ერთად დაბრუნდნენ.

რა მკვლელობა, რის მკვლელობა, რა მოტაცება, რის მოტაცება, რა მტრობა და რომელი ყაჩაღობა. ყველამ იცის, რომ ძველი, ბავშვობის დროინდელი მეგობრები არიან. ასე არ არის, მაგრამ ასე უნდა ჩანდეს, იმიტომ, რომ ის, რაც არის, სინამდვილეში თითქმის არასდროს ჩანს, მიაჩნია აშშ-მდე კაიას. ჩვენ არასოდეს შეგვიძლია ვიყოთ ღამაზნი და მოხდენილნი, მაგრამ ის კი შეგვიძლია, რომ ხანდახან მაინც ღამაზი წარმოვადგენებო გაითამაშოთ, ანუ ვგავდეთ კარგებს, ღამაზებს და მოხდენილებს, რაც სწავსაც მოაწყურებს ამ წარმოდგენების გათამაშებას.

ასე ჰგონია აშშ-მდე კაიას, მამა ონოსიდორე კი მართლა გაემეზაურა სტამბოლს.

— მაგას, ხო იცი, ტყუილს ვერ ათქმევინებ, — ამბობს აშშ-მდე კაია, — ახლა ნახე, რა დღე გამომატაროს. ცოდვები, მშაო, ცოდვები... მე იქ ვეღარ ჩამოვდივარ და... ხო ვაკეთებ პატარა თბილისი?

ეჰ, აშშ-მდე კაია. თბილისი რომ ეგეთი იყოს, რაც

შენ გააკეთე „გრანდ ოტელის“ რესტორანში...

— შეილება იყოს. ერთი ღამე შეილება. იქნება. ვინმე უნდა... — ამბობს აშშ-მდე კაია და ხითხითებს დასასრულის გამო, რადგან ყველაფერი ადრევე მოუფიქრებია. რაც საზღვარს იქით მოხდება, არც მე ვიცი და არც ვიკამ. ჩვენ ერთად გადავალთ სარფში და აშშ-მდე კაიას არ ინტერესებს, იმიტომ, რომ ველარაფერს დაინახავს. მან იცის, რომ ცუდი არაფერი მოხდება და პომადის ოქროსფერ ფუტლარს მინდვს:

— ეს გამომართვი, ტო. ნივთი პატრონს უნდა ჩაბარდე.

ვიკა განზე იყურება. უნდა, რომ გაიცინოს, მაგრამ ყაჩაღია და ასე თუ იცინა, მე კიდევ ერთხელ დავთვრები და მერე მართლა აღარავინ იცის, რას მოიმოქმედებს.

— ის არი თუ სხვა? — მეციქნება მე.

— რას ნიშნავს სხვა? — ბრაზობს აშშ-მდე კაია.

რა სულელია ეს ბებე, ღმერთო, რა სულელია! და ვინ ჩავიჭედა?

აშშ-მდე კაიას ეცინება:

— თბილისი ხო წამშვებია.

მე გგონია, რომ თბილისი არის ქალაქი, სადაც ოდეს-ღაც ნუშის ხეები ყავოდა, ახლა კი გამარჯობის თქმას ნერვიულობა ახლავს.

კიდევ, იცი, რა არი?

აი, იმ ღამეს, აი, ეგ რო მოაწყა აშშ-მდე კაიამ და მაგრა ტკბილად რო დავიშალეთ. უკვე პოლში ვიკასთვის უნდა შემეფურთხებინა. ნამდვილი ბოლო ეგ იქნებოდა. ნამდვილი მალაი კლასის ბოლო. მაგით დავამთავრებდით ამ ტყუილ, ჯიბეში ჩარბილულ კამფეტებით გატკბილულ ამბავს. მერე წავიდოდი, დაწვებოდი იაფ ოთახში არეულ ლოგინზე და კედლისკენ გადავბრუნდებოდი. ასე დაველოდებოდი მკვლელს. კერე გადმოვბრუნდებოდი, დავიკიდებდი და იმიტომ. ეს მართლა ნამდვილი ბოლო იქნებოდა, ისეთი, როგორიც ერთ ძაან მაგარ მოთხრობაშია. მოთხრობაც ხო ის არი, რაც შეიძლება მომხდარიყო. კლასი იქნებოდა, ნამდვილი ოსკარ დე ლა შოია იქნებოდა, მაგრამ, აბა, როგორ გამოვი?

შეფურთხება ახლა მოვიფიქრე. მაშინ არც მომსვლია თავში. მაშინ, ალბათ ამ ტრანზიანი ბენდიერებისგან მთვრალი ვიყავი და იმიტომ. რო მომსვლოდა, ალბათ პოეტიც იქნებოდა, მოკვდებოდი უცხო მინაზე. ლოლა მერსედეს, ყორნის ფრთებით განწყობილ მარაოს რომ აცახცახებ... არასოდეს მინახავარ. ლორკამ დაწერა, შენზეც და შენს მარაოზეც. ლორკა პოეტი იყო, მარა მე ხო პოეტი არა ვარ?

მე თბილისელი ბიჭი ვარ, სევდიანი და გამგებო, თუ დროზე არ ამამლერეთ... იმლერეთ, ტო, იმლერეთ! იმლერეთ, მეტი მაინც არაფერი გამოდის.

მარად თავანთი დადიოდა, ზეცას შესტრფოდა და თვალაბი უბრწყინავდა

„რამდენი ვიცოცხლე, რა დიდი დრო გასულა. ვისაც არაფერი უნახავს, მხოლოდ ის იტყვის, ცხოვრება ერთი ნუთიარი (ნუთისოფელიაო). ცხოვრების მანძილი ნახული და განცდილით, მისი მოგონებით იზომება. ვისაც არაფერი უნახავს, მისთვის განვლილი ცარიელი სივრცეა, სადაც ცხოვრებამ სწრაფად გაიქროლა, გაზაში არაფერი შეხვედრია.

ბავშვობაში მომავალი შორს, ძალიან შორს მეჩვენებოდა. ახლა წარსული, ჩემი ბავშვობა — შორს, შორს, ძალიან შორს მეჩვენება. მაშასადამე, დიდი დრო გასულა. ბევრი მიცოცხლია, ბევრი მიცხოვრია ამ ქვეყანაზე“.

დიდხანს ნამდივლად არ უცხოვრია ამ სიტყვების ავტორს, გიორგი შატერაშვილს, მწერალს, რომელმაც ამქვეყნად ვარამიც ბევრი ნახა და განუკითხაოვაც, ურჩობაც და დაკნინების ტკივილიც... მაგრამ ამის მიუხედავად ირწმუნა, რომ ადამიანი არ უნდა გაბოროტდეს, იგი სიკეთისთვისაა მოსული ამქვეყნად.

გიორგი შატერაშვილი საოცარი სრულქმნილებით გამოირჩეული გახლდათ.

„ყოველთვის რომ გვიამებოდა მისი დანახვა, მის გვერდით გავლა, მისი ნაწერის ბოლომდე ჩაკითხვა. ლაპარაკობდა მუდამეჟმს ფრთხილად, დარბაისილურად და მორიდებით, თითქოს შიშობდა უნამსი და ზედმეტი არაფერი წამომცდესო... მარად თავანთი დადიოდა, ზეცას შესტრფოდა და თვალები უბრწყინავდა“ (ნიკა აგაშიშვილი).

გიორგი შატერაშვილი უბადლო ქართულით მოსაუბრე იყო. ბავშვობიდან მოყოლებული ლურჯყდინარვეულეში აგროვებდა მშობლიური თვალადის იმ მარგალიტებს, რომლებსაც დედ-მამისა და თანასოფელეთაგან გაიგონებდა.

„სხვა არის ქალის, დიასახლისის ენა, სხვა არის მამაკაცის, მამასახლისის ენა: დედა ოჯახის, ოთახის, ეზო-ყურის ენით გელაპარაკება. მამას ქალაქის, მინდვრის ენა შემოაქვს. სადაც ეს ორი ენა ერთიანდება და მე დაძაბული ვუსმენ და ვაერთიანებ“.

„თვალადური ქართულის ჭაწიკი“ მისი უდიდესი შრომის შედეგია და როგორც თავად გიორგი

გიორგი
შატერაშვილი

შატერაშვილი წერდა, „თვალადური ქართული ერთი კოლორიტული შენაკადია, ისევე, როგორც პატარა კავთურა დედა-მტკვრისა“.

„მწერლის ერთ-ერთი მთავარი მიზანი მშობლიური ენის ჭეშმარიტ ბუნებასთან მიხედვით უნდა იყოს. რომ ამ ცეცხლში არ გამოველო სულს, არ გადასხმოდა მისი მდულარე ხორცს — და გული არ გაციებულყოფოდა ფოლადით, არ გამომწვარიყო, რა მეჩვენებოდა სათქმელი შვილებსათვის“, — ვკითხულობთ გიორგი შატერაშვილის „უბის წიგნაკის“ ჩანაწერებში.

განსაკუთრებულ სიყვარულს ახალგაზრდების მიმართ იჩენდა. ზომიერებას ინარჩუნებდა ქებისა თუ განკიცხვის დროს. თითქოს მათ უშუალობასა და შურეყენელ გულწრფელობაში საკუთარი შთაგონების წყაროს ეძებდა.

„ის უნდა წერო, რაც მოსვენებას არ გაძლევს, მუდამ გახსენდება, უნებურად... რასაც სულში ღრმა ნაკვეთივი დაუტოვებია და შენს მუდმივ საფიქრალად ქცეულა“.

გიორგი შატერაშვილი განსაკუთრებული ალერსით ეყვრობოდა ქართულ სიტყვას, იცოდა მისი ფასი, იცოდა,

რომ სიტყვას სჭირდება რუღუნებით მოვლა, მაშინ ის ასე ზის მოგიზღავეს სანაცვლოს.

„უცნაურად უყვარდა ჩამკალი, სხივგამართალი მზე და თითქმის ყოველ მოთხრობაში იმეორებდა ამ ხატს: უბრუნდებოდა, რადგან გონების თვალთ მღწეული იყო არყოფნის მიჯნას და არ ემინოდა მისი“.

(ლტია პაჭკორია)

„მკვდრის მზე“ — ნანარმოები, რომელმაც გამოქვეყნებისთანავე ლიტერატურულ კრიტიკაში აზრთა სხვადასხვაობა გამოიწვია. როგორც თანამედროვენი იგონებენ, „აღტაცებით შეხვდნენ გიორგი შატბერაშვილის ნიჭისა და შემოქმედების პირუთენელი დამფასებელნი ამ მოთხრობის გამოჩენას, დიდი იყო აღტაცება და სიხარული... ზოგ-ზოგებს გაუკვირდათ კიდეც, რა უცნაური და ახირებული რამ სიმბოლიკაა ის საჯილდაო ქვა, მის აწევას ბევრი ვაჟკაცი რომ შეეწირათ“.

მოთხრობა „მკვდრის მზე“ მწერალთა კავშირში, პროზის სექციაზე განიხილეს. ზოგმა ცამდე აიყვანა და მეოცე საუკუნის შედეგად აღიარა, ზოგმაც „გბილგაუკრავი“ არ დატოვა. თავად ავტორი კი დიწხად ისმენდა ამ გამოსვლებს და გულის სიღრმეში ცდილობდა პასუხი გაეცა კითხვას:

„როგორ შეუძლიათ ადამიანებს იფიქრონ სხვა-და-გამოთქვენ სულ სხვა აზრი?“

სიცოცხლეში ზომ თავადაც ბევრჯერ შეეცადა საჯილდაო სიტყვის მიმდე ლოდს და უკან არასოდეს დაუხევია. იმ ლოდქვემ ეძებდა გიორგი შატბერაშვილი ჯადოსნურ სიტყვებს, რომელთა მეშვეობითაც წარსულის სახელოვანი ადამიანები გააცოცხლა.

უმბაუროდ წავიდა ამ ქვეყნიდან ბატონი გოგი. ასეთ მწერალს და ადამიანს ხანგრძლივი სიცოცხლე რომ რგებოდა, არა მარტო გულნატკენი ოჯახის წევრებისა და ახლობლებისათვის, მისი ერთგული ქართველი მკითხველისთვისაც საამური იქნებოდა. ვინ იცის, კიდევ რამდენ გმირს გააცოცხლებდა შორეული წარსულიდან, დაასრულებდა თხზულებებს, რომელთა სამზოზე გამოქანას, ვინ იცის, რა სიხარულით ელოდა.

„რაც უფრო შევდივარ ხანში, მით უფრო ვუახლოვდები წარსულს... თითქმის ხელით ვეხები. უფრო აშკარად ვხედავ იმას, რაც ცუდი იყო და რაც კარგი იყო ჩემში. და იდეებიც დიდი სურვილი — დავეწრო, უსათუოდ მოვასწრო და დავეწრო ჩემი დიდი ხნის ნაფიქრი ნივნი ჩემი დროის შესახებ და ჩემ შესახებ — ეს უნდა იყოს არც რომანი, არც მეზუარები — რაღაც საშუალო“.

მომამბადა ნინო მდევაძემ

მკვდრის მზე

ამბავი ნუთისოდლის დიდი დღისა

საჯილდაო ქვა

სოფელ შუბათს რომ გასცდებოთ, საურმე ორ-ლობიდან მარცხნივ ერთი ვიწრო, აღმართიანი გზა უხევს. ამ აღმართს გზა არც კი ეთქმის, უფრო განიერი ბილიკია; ძლევის ქედის სასაფლაოსკენ მიდის და „გიორგის გზას“ ეძახიან.

გიორგის გზას თუ აივსებს კაცი, პირველივე საფლავის თავთან ერთ მოზრდილ ლოდს დაინახავს. ეს ლურჯი ლოდი ერთი შეხედვით ძველსძველი კუთხებგადაღესილი და დამრგვალებული საფლავის ქვა გვეგონებათ, მაგრამ თუ გამოიკითხავთ ან კარგად დააკვირდებით, მიხვდებით, რომ ეს ასე არ არის. ლოდს თავისი თავგადასავალი აქვს და სხვა მხრივ არის დაკავშირებული ამ საფლავთან.

ამ ლოდისთვის ხალხს „თენგოს ლოდი“ დაურქმევია.

ზოგიერთი ძველი შუბათელი ლურჯი ლოდის მიეცემა სახელსაც იხსენებს და ამ ლოდს „ხიზამბარელის ქვას“ ეძახის.

გიორგის გზა...

თენგოს ლოდი...

ხიზამბარელი...

გიორგი და თენგო მამა-შვილი ყოფილან. ამ სოფელში უცხოვრიათ, ჩვენს დროში. არც ერთს არ დაუხუტავს თვალი ჩვეულებრივი სიკვდილით, საკუთარ ტახტზე, ორივე ამ სასაფლაოზე თითქმის ერთ ადგილას გარდაცვილია და ახლა აქვე, ერთმანეთის გვერდით წვანან. შვილი — ადრე, სიჭაბუკეშივე დაღუპული, მამა — გვიან, ღრმა სიბერეში.

თენგოს ლოდს მილურჯო-მომწვანო ფერი იმჭამელა თუ ხავსის მინავარი ხაო მოსდებია

და ოდესღაც გულდაგულ გამოყვანილი წარწერა დაუფარავს. ასობით ალაგ-ალაგ ჩანს, მათი უმრავლესობა ამოცვეთილი და გადალესილია, ზოგი დროის, ზოგი კაცის ხელით. მხოლოდ ერთგან დაკვირვებული თვალი ძლიერ ამოიკითხავს ორ ერთმანეთზე მიჯრილი სიტყვას: „სიკვდილითა სიკვდილისა“...

ვინ იცის, ოდესღაც ვისი სამარის ტაგრუცი იყო ეს ტყეისასეთი მძიმე ლოდი. იქნებ აქვე მდგარი ჯვარწამტვრეული საფარის ამშენებლის სულის მავედრებელი ქვაკ არის, დროთა ბრუნვაში კედლიდან ძირს ჩამოვარდნილი.

როგორც ჩანს, ეს წარწერიანი ქვა ჟამთასვლაში ლონის საცდელ საფუკავო იარაღად ქცეულა.

მძიმე ქვის ანევის სპორტი ძველ საქართველოში ძალზე გავრცელებული ყოფილა. ასანუგად სხვადასხვა მოყვანილობისა და სიმძიმის ლოდებს იყენებდნენ, უმთავრესად მრგვალად გამოკვეთილი ქვებს, და მათ საჯილდო ან საფლავნო ქვებს ეძახდნენ.

ჩვენს დრომდე მოღწეულ საჯილდო ქვებს წარწერები არა აქვთ. თუ ოდესმე ექნებოდათ, წარწერაც შესაფერისი უნდა ყოფილიყო, დაახლოებით ისეთი მოკლე და სხარტი, როგორიც ძველად თუნგიან ყანებს ამშვენებდა: „ვინც დამცლის, იმისი ვარ“... საფლავნო ლოდზეც ორიოდ სიტყვა უთუოდ იქნებოდა: „ვინც ამწევს...“ ან „ვინც ასწევს... მიიღოს ჯილდოთა...“ და სხვა.

ჰქონდა თუ არა საჯილდო ქვებს ასეთი წარწერები, ამას ჩვენი მოთხრობისათვის დიდი მნიშვნელობა არა აქვს. ეს წილადობლა გვაიძულა ძლიერს ქედის ლურჯი ლოდის ერთ გვერდზე შერჩენილი ძველი წარწერის უცნაურმა ნათქვამმა: „სიკვდილითა სიკვდილისა“.

ასეთი წარწერა საჯილდო ქვას თითქმის არ შეეფერება და სწორედ ეს გვაფიქრებინებს, რომ ეს ლოდი, სანამ მას საფლავნო ქვად გამოიყენებდნენ, სხვა დანიშნულებისა უნდა ყოფილიყო.

მაგრამ დავესსნათ ამ წარწერას... ჩვენი ამბავი ამ წერწერიანი ლოდის გარშემო ტრიალებს და, აუბათ, მკითხველი ისედაც შესძლებს სტრიქონთა შუა მის ამოკითხვას.

ძლიერს ქედის საჯილდო ქვა თავისი სიდიდითა და სიმძიმით განსაკუთრებულია. მას შეიძლება ეწოდოს „დედა ლოდი“ საქართველოს სხვა ადგილებში შერჩენილი საჯილდო ქვებისა.

სოფელ შუბათში, მის ახლომახლო სოფლებსა და, საერთოდ, ქართლში ასახელებენ მხოლოდ ორ კაცს, ვისაც ამ ქვასთან შეჭიდებით სახელი მოუპოვებია.

ერთი ყოფილა ნოსტელი კალატოზი, გვარად ხიზამბარელი, სახელი მისი აღარავის ახსოვს. მას ამ ასი წლის წინათ უსახელებია თავი.

დაახლოებით ერთი საუკუნის შემდეგ ამ საფუკავო ქვის ანევის დროს დაღუპულა შუბათელი ჭაბუკი თენგი კობაიძე.

თენგი კობაიძის სიკვდილმა ხიზამბარელი ხელახლა გააცოცხლა; ჩვენი დროის ჭაბუკმა ხელი გაუწოდა დაიწყებულ გოლიათის და ფეხზე წამოაყენა...

ლურჯი ლოდი თენგი კობაიძის საფლავთან ძველითი აარის აყუდებული. გიორგის გზაც ამ ლოდთან წყდება...

ახლა, როცა შუბათში გიორგისა და თენგოს გაიხსენებენ, ხიზამბარელის ამბავსაც მოჰყვებიან ხოლმე. მე კი ხიზამბარელის ამბით დავიწყებ.

ასი წლის წინათ, როცა შუბათის დანგრეული საფარის შეკეთება დაუმთავრებიათ, თავად თარხნიშვილს თავი გამოუდგია და ადღეგენილი ეკლესიის ეზოში დიდი წვეუ-

ლება გაუმართავს. თითქმის მთელი ქართლის თავადაზნაურობა და რჩეული გლეხკაცობა დასწრებია ამ უჩვეულო დღესასწაულს.

ნაპრმაროლევი ახალგაზრდობა ლხინისა და ჭიდაობის გუნებაზე დამდგარა. სანამ საჭიდაო წრე შეიკვროდა, ახალგაზრდობა საჯილდო ქვას მისევია ღონის საცდელად და მოედანზე გამოშლილი დიდკაცობისა თუ ქალიშვილებისათვის თავის მოსაწარმებლად.

თეთრი თარხნიშვილს უკისრია მსაჯულთა უფროსობაც და გამარჯვებულთა დაჯილდოებაც.

დათქმული პირობის თანახმად, ვინც ლოდს ოდნავ მაინც ააცილებდა მიწას, ან — როგორც შუბათელი ბერიკაცები იტყვიან — „ქარს გაუტყვობდა“, ხუთი ვერცხლით უნდა დაჯილდოებულიყო.

ვინც ლოდს მუხლებამდე ასწევდა, ერთ მუჭა ვერცხლს უბოძებდნენ, ხოლო ვინც მკერდამდე აიტანდა, ვერცხლით ქუდის ავსებას პპირდებოდნენ.

საჯილდო ქვის თავგებით აწევავ ან ალკაზმული ცხენის უნაგირზევით გადაგდებაზე ხომ არც არავინ ფიქრობდა. მსაჯულთა აზრით, საქართველოში ასეთი ფალავნები უკვე აღარ იყვნენ, ისინი დიდი ხანია შუბათის ეკლესიის გალავანში ძველთაძველ ქვებქვეშ იწვნენ და მათ არავინ გაუეჭიბებოდა.

მსაჯულნი ამას ამბობდნენ, მაგრამ სეირობისა და მასპინძლობის მოყვარულმა, უკვე კარგად შეზარბოხულმა თარხნიშვილმა დაიყინა, თეთრი ცხენი შეაკაზმინა და მოედანზე გამოაყვანინა.

— არ იცი, მადა ჭამაში მოდის, — ლიმილით თქვა მან, — თუ ისეთი ვაჟკაცი გამოჩნდება, ვინც საფლავნო ლოდს უნაგირზე გადაადგებს, ცხენიც იმისთვის მიჭუქებია და უნაგირიცა!

ძველმა შუბათელებმა ეშმაკურად ჩაიღიმეს. თავადი ნასვამია და მასხრად გვივდებო, მაგრამ სიტყვა სიტყვა იყო და თვალიც კარგად ხედავდა: კობტად ალკაზმული ქურანი ცხენი ორ ჭაბუკს სადავით ეჭირა. ბიჭებს ნადღის ქუდები მოეხადათ და ცხენისთვის თვალზე დაეფარებინათ, რომ არ დამფრთხალიყო და ხალხი არ გაეცელა.

ლურჯი ლოდის მახლობლად ერთი მომცრო, მრგვალი გამოკვეთილი საჯილდო ქვაკ ედგო. თავისი მუშტარით ამ ქვასაც ჰყავდა. წერილგზა ახალგაზრდობა მთავარი შეჯიბრების დაწყებამდე ამ მცირე ლოდს მისივდა და ღონეს ცდიდა.

შეჯიბრების მონაწილენი თანდათან ეშმაკურად შედიოდნენ. მოედანზე თანდათან ტრასრული და დღეინებული ჭაბუკები გამოდიოდნენ, რომლებსაც თვალს და გულს ლურჯი ლოდისკენ გაურბოდათ, ერთი-ორმა ბედიც სცადა, მაგრამ ჯერჯერობით ლოდქვე „ქარის გამტარებელიც“ კი არსად ჩანდა. ამაოდ ჩაიწივებდნენ ჭაბუკები...

გალავანზე შემჯდარმა ხუმარმა ქონდრისკაცმა წერილი ხმით დაძაბა: ბიჭებო, ტყეშია და წელს ნუ მოიწყევლით, მაგ ლოდის ამნევი ბიჭი აკვანში დავტოვეო...

ნოსტრული ხიზამბარელი შორიასლო მდგარა, მჭიდროდ შეკრული წრის უკან. ამ ზემორობაზე მასაც ღლილი მოსვლია და წინ წამოწეულია.

ოდნავ შეზარხოშებულს ჯერ სამუშაო ფეშტამალი არც კი გაეძრო. ეგ არი, ქაფხა არ ეჭირა ხელში, თორემ საყდრის ხარაოიდან ახლად ჩამოსულს ჰყავდა. ქეთიკრის გოდოლივით ტანწინადმული და ბეჭვანიერი მშვიდად დაპყურებად ლოდთან შეჭიდებულ ქაბუკებს. იცოდა, მალე აქ ჭიდაობა გაიმართებოდა და საყურებლად მოსულიყო. სამი თვის მუშაობით და ხარაოზე დგომით მოქანცულს ფიქრადაც არ მოსვლია, ან ამ ლოდს შემბოდა, ან ჭიდაობაში ეცადა ბედი.

ყველაზე მეტად ერთი გაღამაშრელი ვაჟკაცი ჩალოწიდა. ტანმოირჩილი და ბრეგ იყო, ღონიერი მკერდი და მკლავები ჰქონდა... ლოდს აღარ ეშვეოდა და ერისხელ, პა და პა, კოჭებს ააცილა კიდევ, მაგრამ მეტი ვეღარ შესძლო.

გაღამაშრელს ქომაგად თავად აიბოლავარი ჰყავდა, აქებუდა და აგულიანებდა... მაგრამ გაღამაშრელმა ლოდისთვის „ქარის გატარება“ იკმარა. ალბათ, მეტი არც შეეძლო და არც მეტოქის გამოჩენის შიში ჰქონდა.

თავადი თარხნიშვილი თავის ყმებთან მივიდა და შეუტია:

— ჰაი, თქვე ქონდრისკაცებო, ერთმანეთს რას ეფარებით, ჯიოდო გაღამაშრელ კაცს როგორ უნდა გაატაროთ?!

უცებ მან წრის უკან თვალი მოჰკრა ხიზამბარელის გაფშვლილ ქოჩორსა და შემღვრულ თვალებს და ხელი დაუქნია.

— სიკვდილსაც დაეცემათ ხარ ხიზამბარელო!

ხიზამბარელმა ხალხი მისწინ-მოსწინა და წინ წამოდგა. ხალხმა ახოვანი ვაჟკაცის დანახვაზე უკან დაიხია. ხიზამბარელი დარცხენილი იდგა, თითქოს დანაშაულზე დაიჭირესო. ვერ ბედავდა, ყოყმანობდა, ხან ლოდს გადახედავდა, ხან იქვე მსხდარ ღონენაცად ახალგაზრდებს გადავლებდა თვალს, თითქოს მათ გულ-მკერდსა და მკლავებს ზომავდა.

თარხნიშვილმა იმედინად შეავლო თვალი თავისი კალატოზის მხარ-ბეჭს. „ხიზამბარელო, ახასებო, თუ შერქვენისაგან დამბისნო!“ — მოაძაბა და ხალხს გადახედა. ყველა განაბულიყო სეირის საყურებლად, ყველას ცნობისმოყვარეობით დაბრეცოდა სახე, წელზევით გაშოშვებულ, ტანანთილებულ გაღამაშრელ ბიჭს წრის ნაპირას ცალ მუხლზე ჩაეჩოქა, ავად და გამოწვევად გასცქეროდა ანაზდულ მეტოქეს.

კალატოზი ლოდს მოუახლოვდა, კირით მოთხვრილ ფეშტამალზე დიდგრილი, კალოს საქცევი ფინლისოდენა ხელები ჩამოისვა, მერე თარხნიშვილს შეხედა, ჩაიცინა და დაიხარა. განდაგან შემოხვია მკლავები, მაშინვე დასძრა, მაგრამ ვერ აიტანა, უხეშ, დაკორძებულ ხელებში გაუსხლტა ლოდი.

— დონდო ყოფილა ხიზამბარელი, ვერ ასწევს!
— მუშტა ქვა ნუ ეგონება კალატოზსა!
— კინალამ ფეხზე დაეცა!..
— ვერ ასწევს!

თარხნიშვილი გარს უვლიდა ლოდთან შეჭიდებულ ვაჟკაცს, მთარას უტკაცუნებდა, თავს დასჭყოდა, ამხნევებდა.

ახლა მეორე მხრით მიუდგა ხიზამბარელი ლოდს, ხენგნით გადააბრუნა და თავ-ბოლოს გაუწვდინა

„შეველითელი მკლავები. ასანია და კენესაც აღმოძრა. მუხლისთავებს მისწვდა ლოდის მარჯვენა თავი... შებარბადა და ლოდი, ცოცხალივით შეტორტმანდა, ისევ მინას დაეწინარცხა, ხიზამბარელიც შებარბავდა და ლოდთან დაბლილი ხარითი ჩაიჩოქა, ჩაიჩოქა და თავი დარცხენით ჩაქინდრა.

— ასანია, ასანია!
— აჯობა გაღამაშრელსა, აჯობა!
— ეერა, ვერ შეიმგარა, ვერ აჯობა!
ხალხი გულუწვებდა, ერთმანეთს ედავებოდა, ზოგი ხიზამბარელს ემხრობოდა, ზოგი — გაღამაშრელს.

— გაღამაშრელმა ნაკლებზე ასანია, მაგრამ სუფთად ასანია! — დაძაბა ვილაყამ.

არავინ იცოდა, ხან ფიქრობდა ლოდთან დაჩოქილი ვაჟკაცი. იქნებ მართლაც მეტი ღონე აღარ შესწევდა და თავის დანებებასაც აპირებდა, მაგრამ ამ დროს მოხდა ერთი ამბავი, რამაც თავი აანეგინა და გამოაფხილა.

ხალხის ძახილით გაქმნევილი გაღამაშრელი ლოდთან მიჭრა და გაოგნებულ კალატოზს შიგ ყურში დაეცინათ ჩასძახა:

— ქაქეთი ასწიე, კალატოზო, შენი ქაქეთიო!

თარხნიშვილმა გაღამაშრელი ბიჭი მათრახით იფრინა, მერე ხიზამბარელს წამოდგომა უბრძანა: წელი არ მოიწყვიტო, გეყოფა, ამ ავეცია გაღამაშრელს ხომ აჯობეო... მაგრამ კალატოზს ზემოთ არც კი აუხედავს, არც არავის „უთქვამს, თითქოს თავადის ხმა არც გაეგონოს, მუხლებზე დავარდნილი ჩუმი ხენგნით იბრუნებდა ხელს.

ხალხი ხმაჩაყარდნილი დაპყურებად ლოდის წინ დაჩოქილი ვაჟკაცს. აღარც თარხნიშვილი იღებდა ხმას. ყველა რალაცა მოელოდა...

ხიზამბარელი უცებ შეინძრა, ეგრევე დაჩოქილი, სულ ახლოს მიუჩრდა ლოდს, მუხლისთავები ლოდის ძირს მიაბჯინა, მკლავები ახლა ზემოდან გადავლო, მუხლებზე გადმოიწინა და დიდი ვაი-ვაგლახით ლოდთან წამოდგა. წამოდგა და წელში გაიმართა. რამდენიმე წამს მუხლებზემოთ ეჭირა ლოდი და ისევ თავ-ჩაქინდრულ, შიშითა და გაოცებით დაპყურებდა.

— შერქრეს მარჯვენა, ხიზამბარელო! — წამოძახა გახარებულმა თარხნიშვილმა.

ყველას ეგონა, ამ სიტყვების შემდეგ გამარჯვებული ვაჟკაცი ლოდს მინაზე დააგდებდა, მაგრამ ხიზამბარელი არ ჩქარობდა, თარხნიშვილი თვალთ რალაცას ანიშნებდა, ჯიშინი კბილები ერთმანეთზე ისე მაგრად ადავებინა, თითქოს ლოდი კბილით უჭირავს და ხმის ამოდების ეშინიაო.

— ცხენი!... — წამოძახა უცებ თარხნიშვილმა, — ცხენი მოიყვით!

ხალხს გაოცების ამოძახილი აღმოხდა.

ბიჭებმა აღკაშმული ცხენი ნაბიჯით შემოიყვანეს მოედანზე და ხიზამბარელის წინ დააგდეს.

თარხნიშვილმა ხელი ასწია. ხალხს ანიშნა. ხალხი გაიანბა, ყველა სუნთქვა შეიკრა, ჩამოვარდა სიჩუმე. მხოლოდ ხიზამბარელის ქვენა ისმადა. ეს უცნაური სიჩუმე და იქვეყრს უკან ატყვლილი მძლავრი ძაბვა დაბრმავებულ ცხენს აკრთობდა და აძაგაგებდა, იდუმალ შიშსა ჰგვრიდა. ვაჟკაცული თავის გაქნევას ცდილობდა, წინა ფეხს მინას სცემდა და წყნით ფრუტუნებდა, თითქოს გრძნობდა, ჩემს თავს რალაც უცნაური ხედავო.

ხიზამბარელმა ოდნავ დაინია, დადაბლდა, ლოდს ქვემოდან შეუდგა, მხარაც მიაშველა, ასანია, ცხენის ზურგს ააცილა, უკანასკნელი ღონით ამოიქ-

შინა და ლოდი ცხენზევით გადაადგო. ცხენმა დაუნაგრებული წელი უნებურად დაბლა დასწია, თითქოს ქარის მოძრაობით იგრძნო, რომ ზურგზე რაღაც მძიმე გადაევილა.

მისი შეზანაზარდა, ხალხმა თავისუფლად ამოიგმინა და ახმაურდა. ცხენმა დაიჭიხინა, ისკუპა, ხალხი გაარღვია და სადავეზე დაბლაუჭებული ბიჭები მოედინიდან გაიტაცა.

თარხნიშვილი პირველი მივიდა ხიზამბარელთან და მიაძახა:

— ფრთხილად, ეგუო, ზარალი მაკმარე, ამ ახლად-აშენებული საყდრის თაღები არ ჩამოშლიცი!

გადიერებული ხიზამბარელი ხიზარში წასულივით იდგა და უცნაურად ილიმებოდა.

ხალხი ამილახვარმა გამოარღვია, გამარჯვებულს მხარზე ხელი დაჰკრა და უთხრა:

— ხიზამბარელო, მართლა ვაჟკაცი ყოფილხარ, მარჯვენა გიკურთხოს ღმერთმა... რაც გინდა, მთხოვე!

— ჩემი თხოვნა ის იქნება, საჭიდაო დააკვერცხონოთ და თქვენი ყმა გამომიყვანოთ, წელან ჩემი ჯაფა აუგად რომ ასხენია!... პირქუშად თქვა ხიზამბარელმა და იქვე მდგარ მეზურნეებს გადაავლო გასისხლიანებული თვალები.

ამ სიტყვებზე ამილახვარს წყენის აღმურმა გადაურა, მაგრამ არ შეიმჩნია, თავი დაუქნია და განზე გადგა.

გაისმა ზურნის გამაყრუებული ჭყვიტინი და დოლის ბრაუნის. ისევ შეიკრა გაშლილი წრე, გაღამებულს დიდი თხოვნა არ დასჭირვებია, თავმოყვარე ბიჭი გამოდგა. უმაღლ გადაიცვა საჭიდაო ჩოხა და წრეში ღიმილით გამოვიდა.

თვალები კი უიმიოდა, მაგრამ ლოყები თოვლივით გათეთრებოდა. ვინ იცის, რას ფიქრობდა. იქნებ, იმედიც ჰქონდა, დალილდ ხიზამბარელს ახლა მაინც ვაჯობებო. ალბათ, მოუხდენენ კიდევ, ერთმა წამოიძახა:

— ხალხო, ხიზამბარელი დალილია, ნუ აჭიდავებთ!

— დავასვენოთ, დავასვენოთ!..

მაგრამ მოჭიდავეები უკვე ერთმანეთს უახლოვდებოდნენ. კიდევ ვილაყამ დაიძახა ხალხიდან:

— საჯილდოო ქეის აწევა ვაჭმაროთ, არ გაგვილახოს მაგ ყიამყარლამა!

თარხნიშვილი ყოყმანობდა, დაქანცული ხიზამბარელიც ებრალებოდა, თავისი თავიც; სერიისათვის სული მისდიოდა.

მაგრამ მის თვალწინ ერთ ამოსუნთქვაში საოცარი ამბავი დატრიალდა... ხიზამბარელმა ხელის ჩამორთმევისთანავე ღონივრად ჩაბლუჯა თავისი მეტოქე. მარცხენა ხელით ილია გაუკავა, მარჯვენაით ასწია, ფეხები მაღლა უქნა და ასე თავდაყირა ატატებული მაღლა ასწია. გაღამებურელი ფეხებს იქნევდა, თავის დაღწევას ცდილობდა, მაგრამ ამაოდ. გავეშებული კალატოზი დავითით ბუხუნებდა: გაღამებური ბიჭი მძიმე ლოდის აწევის მერე ბურბუშელასავით მსუბუქი ეჩვენებოდა. ცალი თვალით დაბლა იყურებოდა, თითქოს დასანარცხებელ ადგილს არჩევსო.

თარხნიშვილს მაღლა აწეული მათრახი ხელში გაუშემა — თვალს არ დაუჯერა...

ხიზამბარელმა თავისი მსხვერპლი ასე სასტიკად არ გასწირა, ჰერში უცებ შეატრიალა, ფეხზე დააყენა და ხელი შეუშვა...

ხალხი ხან ხიზამბარელს შეხედავდა, ხან თავბრუსხვევულ გაღამებურს, რომელსაც ჭირის ოფლი სდიოდა... ყველა მიხვდა, კეთილმა კალატოზმა

სამუდამოდ თავმოსაჭრელად ვერ გაიმეტა ისედაც შერცხეული მეტოქე.

მაგრამ ხიზამბარელი, თითქოს სხვა რაღაც ანუხებდა, წრიდან არ გამოდიოდა, შერცხეული ბიჭს უცნაური ღიმილით ათვალიერებდა. ბოლოს სხამდალა უთხრა:

— ბიჭო, შენ რომ არ გაგეშნარებინე, ამ ლოდს რა ამანევენებდა?!

უთხრა და ლურჯ ლოდს გაცივებით დახედა. ხალხიც ლოდს დაამტერდა, თითქოს ახლად დაინახეს პირველად...

უძრავი და ცივი ლოდი მყარად ჩამჯდარიყო მიწაში. მძიმედ და პირქუშად იდო მოედნის პირას. თითქოს არც არავის დაეძრა ღღეს. ალბათ, კიდევ ას წელს უნდა გავლო, რომ მისი ამწევი გამოჩენილიყო.

ან იქნებ, იმ ზუზარა ქართლსაკაცის თქმისა არ იყოს, იმემადა ის გვლიათი მართლაც აკვანში იწვა და თითო ხელებით აკვინა კამარაზე ჩამოკიდებულ ღონჯილებს ეთამაშებოდა:

დადუმებული ხალხი გრძნობდა, რომ დღეს მის თვალწინ რაღაც უჩვეულო და უცნაური მოხდა და ამის მიზეზი მართო გამარჯვებული ხიზამბარელი არ იყო.

თარხნიშვილმა კაკლის ქვეშ გაშლილი სუფრა გააახლებინა და საპატიო ტუშმერტი მოიწვია. ორი-სამი წუთის შემდეგ ხიზამბარელსაც მიუვიდა მოპატივე, ქუდი მოხადდა და უთხრა, თავადი გიპარებსო.

კალატოზი უნადინოდ შეიმშუშა, ნაბიჯი გაუბეზად გადადგა, შეჩერდა... ისე შემოესმა, თითქოს ვილაყამ დაუძახა. მიიხე-მოიხედა — არავინ ეძახდა, ისე, თავისთვის საუბროდნენ გლეხები.

— ქუდი ჩამოართვეს ვერცხლისათვისა!..

— ვითომ ცხენსაც გაიმეტებს?..

ხიზამბარელი ეს სიტყვები არ ესმოდა, ჩაფიქრებული იდგა. არ იცოდა, რაზე ფიქრობდა, სად მიდიოდა, ვინ მიიპატივია, ქუდი რად მოხადეს. გაოგნებული იდგა. გახურებული გული დამცხრალიყო. კუნთები მოშუშებოდა.

— რა ფესს ითრევს, — ამბობდნენ გაცივებული გლეხები, — ეძახიან, მივიდეს და მოლოხნოს...

— გაშტერებული დგას. რაღაც უფუნებოდ შეიქნა.

— გუნება რაღაც გაუფუჭა, რაც უნდოდა, შესირულა... ვერცხლი არა ჰქონდა და იშოვა, ცხენი არა ჰყავდა და ჰყავს. მაგის სახელი ქაფაზე დაეტეოდა და... დღეის იქით ქვეყანას გასწვდებ! მეტი რაღა უნდა კაცის გუნებასა, ნატვრა შესირულა...

— ნატვრა შესირულებულ კაცზე უბედური ქვეყანაზე არავინ არი. ცხოვრება ნატვრა... შესირულების მერე რაღა უნდა აკეთოს, სანატრელი რაღა უნდა ჰქონდეს?.. იჯდეს და ჭამოს?!

ლობის გადაღმა სოფლის ბიჭები ისხდნენ და მალულად უთვალთვლებდნენ მდინარეზე მოზანავე ბერიკაცს. გუშინ საღამოს მათ გავლისგან თითქმის დამშრალი ხევისწყალი შეაგუბეს.

რომ ამ დღილით თბილისელ სტუმართან ერთად ებანავათ, მაგრამ მოტყუდნენ. მათზე ადრე ამ მყუდრო ადგილს სხვა დაბატონებოდა.

თბილისელი სტუმარის ტოლები „ნინოს ბიჭს“ ეძახდნენ, ალბათ, მამით ობოლი იყო... დედის სახელით შუბათელები მხოლოდ ქერივის შვილებს იხსენიებენ.

სხვებთან ერთად ნინოს ბიჭიც მოუთმენლად ელოდა ბერიკაცის ნასვლას.

ბერიკაცი კი არ ჩქარობდა, მორევს ზემოთ ჩქერალზე გალაჯულიყო და წელზევით გამიშვებული გრილობდა. სიამეს პვერიდა უმძრახი წყლის შვეფები. შემოიკიდებულ ყელ-ყურს და სახეს ტლანქი, დახეთქილი ხელისგულებით შუბრალეზლად ისრესდა, წყალს ბუშვით იჭაფუნებდა გაჭალარავებულ მკერდსა და დამარღულ მკლავებზე, ოფლით გამოშვარ ილიებიში. წყალს პირში იგუბებდა, ყელში ივლებდა, არ ეშვებოდა, წელში მოხრილი დასიცვული ხარივით ქმინავდა.

ჯერ ისევ სუსხიანი დილა იყო, ხევზე გადმოხრილი ძლევის ქედიდან მზეს არ გადმოეცემა, მაგრამ ბერიკაცს გამოცდილი ჰქონდა: დღითი ბანაობის შემდეგ მთელ დღეს მხნე იყო და კარგად მუშაობდა. ეს დღე კი მისთვის გადამწყვეტი იყო.

— არ ეშინია? დილის წყალმა რომ დასცადოს და გაცივდეს? — იკითხა ერთმა ბიჭმა.

— მაგას რა გააცეხს, ლორივით არის გამოყვანილი...

— ეგეც არ იყოს, მაგას გაცივებისა კი არა, სიკვდილისაც აღარ ეშინია, საიქიშია ნამყოფი! ღობის იქით შეკცული სიცოცხლე და გაცივების წამოძახილი გაისმა.

— ჩუ... არ გაგიგონიათ?.. ეგ ბერიკაცი ერთხელ უკვე მომკვდარა.

— როდის?

— როგორ თუ მომკვდარა?!

— ჩვეულებრივად... გულზელი დაუკრეფია, გაუჭიმავს ფეხი და მომკვდარა. მერე ლიად დარჩენილი თვალბრძოლი დაუხუჭავთ და...

— ყველაფერი შენმა კვიპატმა ენამ უნდა თქვას. შუბათში გავიზარდე და ეგ არ გამიგონია. კარგი ერთი, თუ ძმა ხარ!

— თუ ჩემი არა გჯერა, ნადი და შავდათუსა ჰქოთხე.

— შავდათუსთან შენ ნადი!

— შავდათუა ვილა? — იკითხა ნინოს ბიჭმა.

— მაშ, მე დამიჯერე, თვითონ შავდათუსაგან გამიგონია...

— შავდათუა ამ ბერიკაცის ძმაკაცი იყო, შარშანწინ დამარხეს.

— კარგი მოწინე გყოლია.

ღობის იქით ისევ გაისმა სიცოცხლე.

— არა გჯერათ — არ გაიმბობთ. რა მრჯის, ვიჯდები ჩემთვის.

სიჩუმის შემდეგ ისევ ნინოს ბიჭმა იკითხა:

— დამარხავთ კიდევ?

— აი, ეს გამიჩუმდა და წვრილად გაიმბობ...

ღობის იქით სიჩუმე ჩამოვარდა, ერთხანს ხმელი ბალახის ფაფუნიც არ ისმოდა. მერე ისევ გაისმა იდუმალი ხმა:

— ეს ამბავი ადრე მომხდარა, ჩვენ მაშინ მოგონილიც არ ვიცნობდით... შავდათუა რამდენიმე დღით თბილისში ყოფილა წასული, რომ დაბრუნებულა, გაუგია, გიორგა გმოკვდა. ძალიან სწყენია, მაშინვე შავი სატინის ხალათი ჩაუვცხამს და ოჯახში სამძიმრისათვის მისულა. მიცვალებული ოთახის შუაში, გრძელ ტახტზე ყოფილა

დასვენებული. თავიდან ფეხებამდე ნაბადი ჰქონია გადაფარებული. შავდათუა შესულა თუ არა, ატრებულა. ტირილით გული რომ უჯვრებია, ნაბადი გადაუხვია და სახეზე დაუხედავს, დაუხედავს და თვალი გეღარ მოუწყვეტია...

— უყურე! შეუტყვია?

— ჰო... შეუტყვია და კაცებისთვის ჩუმად უთქვამს, გიორგის სიკვდილი არ მეჯერა და არც არი მკვდარი... კაცებს სიცოცხლე ნასკდომიათ...

— რაზე შეუტყვია, ნეტად?

— თვალა ჰქონია შავდათუს სხეით, ისეთი, რომ... აი, კატასავით თვალი ჰქონია; დარბი და ნათელში — ღია ფერის, ავდარში და ბნელში — მუქი და კუნაპეტი... უცნაური თვალი ჰქონია. ერთი სიტყვით, შეუტყვია. მერე შავდათუსა მიცვალეულის ცოლი ხახატო და აცრემი ცხრილი თენგო — ბიჭი თავის სახლში გადაუყვანია და მეზობლებისთვის სამი ურემი რიყის გრილი ქვიშა მიუზიდინებია. მიცვალეული მინურ იატაკზე დაუწევინათ, გაუხდიათ და ეგრევე შიშველი გულად დაუწევინათ. მერე კი სველი ქვიშა სულ ზედ მიუყვანიათ, მხოლოდ ცხვირ-პირი დაუტოვებიათ ჰაერზე... გრილი იატაკსა და სველ ქვიშას თავისი უქნია და გიორგას იმავ საღამოს უჭყეტია თვალი.

— ალბათ, საღათას ძილით ეძინა...

— არავინ იცის. ეს კი, იმ დღეს კუბოში უნდა ჩაენენათ და მერე, ჰაიდა!...

ბიჭები ისევ გაჩუმდნენ, ყველა ამ უცნაურ ამბავზე ფიქრობდა. მერე ნინოს ბიჭმა ჩურჩულით თქვა:

— მაგ ბერიკაცს ორი სიცოცხლე ჰქონია გამოვლილი.

— სიკვდილი რად გავინწყდება?.. ერთი სიკვდილი და ორი სიცოცხლე!

— ჯერ მერე სიცოცხლე არ დამთავრებულა... როცა დამთავრდება, სიცოცხლეც დაუწყვილდება და სიკვდილიც.

— მაგისმა თენგომ კი ერთი სიცოცხლეც ვერ მოასწრო...

— ბიჭებო, თენგოს ამბავს როდისღა მიაგებოთ? — იკითხა ნინოს ბიჭმა.

— თენგოს ამბავი მაგ უბედური ბერიკაცის ამბავიც არი... ბანაობის შემდეგ ძლევის ქედის სასაფლაოზე ავიდეთ. ამბავსაც გეტყვი და თენგოს ლოდსაც გაჩვენებ.

ნინოს ბიჭი წამოვდა, ბიჭებს გაშორდა და ლოპეს გადაეყვდა.

— საკვირველია, — თქვა ერთმა ბიჭმა ხმადაბლა, — ნინო ხომ აქაურია და რატომ აქამდე არ უთქვამს თავისი შვილისთვის თენგოს ამბავი.

— არ იცი, დაუშალავდა?! ნინო თენგოს საცოლე ყოფილა, მერე კი...

მოლაპარაკე გაჩუმდა და სხვებსაც ანიშნა. ნინოს ბიჭი ლოპეს მოსცილდა და მათკენ წამოვიდა.

ბერიკაცმა ფეხებიც დაიბანა, ღაზის წინდები ჩაიცვა, რეზინისპირებიან წულეში გაჰყო და წამოვდა... მაგრამ წასვლას მაინც არ აპირებდა, წელზე ქამარს იკრავდა, თან ამომავალ მზეს გაჰყურებდა, თვლები მოეჭუტა. იქნებ მზეს არც გასცქეროდა, იქნებ მის ამოსვლას ვერც ამჩნევდა თავის ფეხში წასული დადგრილია მზე სახეზე მისდგომოდა და ჭალარა თმა-წვერს უბრჭყიალებდა.

სასიამოვნო იყო დილის ცივი წყლით გაგრილების შემდეგ ამ თბილ ბურუსში გარინდება და დავინყება. დავინყება თუ გახსენება...

— ახი არ არი, ერთი მაგრა დავწყვილოთ და

გამოვალეობით! — წამოსცდა ვიღაცას ღობის იქით.

მზეში გარინდულ ბერიკაცს ისეთი შესახედაობა ჰქონდა, თითქოს მართლა ეძინა, თვალები მოხუჭა და ცხენივით ფეხზე მდგომს ეძინა.

ბერიკაცმა თვალი უცებ გაახილა და შემკრთალმა მიმოიხედა, მერე დაიკუზა, იქვე მიგდებული ბარი აიღო და მხარზე გაიდო.

— ახლა კი პირდაპირ სასაფლაოსკენ გასწევს!

— სასაფლაოზე რალა უნდა?

— გზა გაჰყავს...

— გზა?..

— მადლობა ღმერთს... გვეშველა.

— ფუჰ, მაგის ფეხის ნაბაზმი არ შეისვლება!.. სხვა რომ არა იყოს რა, მორევი სულ თეთრი ბაღნით იქნება სასეკ...

— ზეითი ჭალაში ავიდეთ, იქაც ვიცო კარგი საბანაო ადგილი.

— მეც ვიცო, წავიდეთ!

ბიჭები სათითაოდ გადმოხტნენ ღობეზე და ყიფილით აჰყენენ ხეობას. წინის ბიჭმაც გადმოალაჯა ღობეზე... დაფიქრებული მიდიოდა ჭალაში, ხმამაღლა უსტვენდა და უცნაურ ბერიკაცს შორიდან უთვალთვალებდა.

...

ყოველთვის, როცა გაზაფხული დადგებოდა და გიორგი ამ ჭალაში გაივლიდა, უდროოდ დაღუპული შველი ახსენებოდა.

ბუნება ზანტად, ზმორებით იღვიძებდა, მიწა ფუფუნებოდა, ჰაერში მოხვიარავარდნილი მინის სუნი ტრიალებდა. შეუმჩნევლად მწვანდებოდა ბალახი, იკვირებოდნენ შიშველი ხეები, ისმოდა ჩიტების ხალისიანი ყვირილ-ხივილი.

განსაკუთრებით ამ დროს გრძნობდა თავის უბედურებას ბერიკაცი, ამოიოხრებდა და გაფიქრებდა:

„რა იქნებოდა, მასაც ცეცხლბა, ესეა ამ მიწის წვენი, ეჭმამ ამ მიწის პური“.

„ახლა ოცდაშვიდის იქნებოდა...“

„ახლა ოცდაცხრამი გადადგებოდა...“

„ახლა ოცდაცამეტის...“

„ახლა?..“

თითებზე ითვლიდა წლებს. თითები აღარ ჰყოფნიდა. დრო უკანმოხუცდებოდა მიჰქროდა. ზოგჯერ სათვალავი აერეოდა, თავს იმტერებდა...

ამ გაზაფხულზე კი ბიჭს უკვე რომიცადაშვილი წელი უსრულდებოდა. წლები მიჰქროდნენ, ბიჭის ტოლები ხანში შესულები დადიოდნენ, ჭაღარავდებოდნენ, მაგრამ მამისთვის ადრე დაღუპული შველი ისევ სიცოცხლით სასეს ჭაბუკი იყო, ისეთივე, როგორც ამ ქვეყნიდან წავიდა.

გიორგიმ ჭალაში მომავალი უცხო ბიჭი დაინახა...

ჭაბუკს ცალი ხელით მხარზე გადადებული თეთრი საზაფხულო პიჯაკის საყელი ეჭირა, ცალით — მორთული ნეკალა. ნეკალას შუბლით იქნევდა, თან უსტვენდა. ხალვათად მოდიოდა, მსუბუქად ადგამდა ნაბიჯს. ჟუდი არ ეხურა. მის ჯიუტ, ზემოქმედებულ შუბლზე ჩამოღვრილი ჭიორის ჟუდი არც მოუხდებოდა. თეთრი პერანგის საყელი ჩახსნიდა და მალავს, შენითლებული მკერდი მოუჩნდა.

ჭაბუკის შეხედრა გიორგის ყოველთვის შვილს ახსენებდა და გულს სევდით უხსენებდა... ახლა კი უცრად მსუბუქად აუკანკალდა, თვალთ დაუბნელდა ამ უცნობი ყმაწვილის დანახვაზე და მისი სტვენის გაგონებაზე.

ბარი მხრიდან ჩამოიღო და შეჩერდა.

ბოლო დროს უცნაური ზმანებები ანუხებდა. შვილზე

ფიქრის დროს გარინდებოდა, გაყურდებოდა, თავის ფიქრს თვალს გაუშტერებდა და უცებ წინ თენგრობდა... დგებოდა... შველი საყვედური უღიმოდა.

ზმანება გაქრებოდა და გიორგი დიდხანს, თითქოს მთელი დღის შრომით მოქანცული, გაოგნებით ქმინავდა.

ახლაც ასე დაემართა. ჭალაში მომავალი ჭაბუკი ანაზად გამოცხადებულ ზმანებად ჩათვალა.

ასე იცოდა სიარული თენგომ; მუდამ თავანუელი დადიოდა, ცას ქსტქტროდა, თვალები უბრწყინავდა და მოლაღურსავით უსტვენდა.

ვინ ასწავლა ამ ბიჭს ეს კილო. ეს ხომ თენგოს სიმღერაა, ასეთი სტვენა ამ სოფელში მხოლოდ მან იცოდა და მისი სიკვდილის შემდეგ აღარ გაუგონია.

„ღმერთო, დიდებულ!“ — გაფიქრა გიორგიმ.

უცნობი ჭაბუკი თავის სალინოს გატაცებით უსტვენდა და მხრების ქანაობით მოდიოდა. პარსდაყრდნობილ ბერიკაცს ჩაურა თუ არა, ფეხი ააჩქარა.

მცირე მანძილის გავლის შემდეგ მოხედა, მაგრამ მოხუცის დაფინებულმა მხერამ შეაერთო, უხერხულად შეიმშუშა, თვალი მოარიდა და გზა განაგრძო.

სტვენა შეწყდა...

გიორგიმ ბარი მხარზე გაიდო და გზას დაადგა.

„ვინ არის ეს ბიჭი, ვისია, რატომ აქამდე არ მინახავს შუბათში? ალბათ, აქაური არ არი...“ — ფიქრობდა გიორგი და მიამჯავდა.

სოფლის გზაზე ძეხორციელი არ ჭაქანებდა. არც ეხოებში ჩანდა ვინმე...

დიდი, წუთისოვლევიტ გრძელი და ცხელი დღე იწყებოდა და ხალხი ადრევე გაქრფელიყო სამუშაოდ მინდვრებსა და ბაღ-ვენახებში.

...

გიორგის სახლი სოფლის განაპირას იდგა, შემადგენლად ადგილზე. სახლის გასწვრივ, ოღონდ უფრო ზემოთ, მიჩანდა თარხნისანთ საგურეულო საყდარი და სოფლის სასაფლაო.

ეხოებსა და სასაფლაოს შორის საზღვარი ნაშლილიყო. სოფელი იზრდებოდა და სასაფლაოსკენ მიიწევდა. სასაფლაოც თანდათან იზრდებოდა და სოფლისკენ მიიწევდა. ახალი საფლავის ქვები უკვე ფერდობს აქეთ გაშენებულ ვენახებსა და ხილნარებში ჩნდებოდნენ. ამას მხოლოდ მოუხუცები აშჩენდნენ. ბავშვებისთვის ეს შეუმჩნეველი იყო, მათ სოფელი ამგვარი დაარსებული დახვდათ. არ ანუხებდათ სიცოცხლისა და სიკვდილის საოცარი სიახლოვე; საფლავის ქვიდან პირდაპირ ღობეზე სტებოდნენ, იწვენდნენ არახილისა თუ ჭანჭურის დახუნძლულ ტოტებს; საფლავის ქვებზე ისხდნენ და კენჭაობდნენ. ისინი ვერც კი გრძნობდნენ, როგორ ცვდებოდა მათ მტკრიან ფეხისგულებსა და მოშველ საჯდომებს ქვეშ ამოჭრილი გულხელდაკრეფილი კაცები, ტლანქი არხები და შენდობის ბავდრებული წარწერები...

გიორგი სახლს მიუახლოვდა, ჭიშკარი შეაღო და მცირე აღმართს შეუდგა. ამ აღმართს ქვის კიბე ახდებდა. კიბე აბალახებულყო, ერთმანეთში ჩახლართულ მატიტელსა და თავგეყანას დაეფარა. სიბი ქვის საფეხურები ოდნედა მოჩანდა შედგებულ ბალახში, თავგეყანას მწოლიარე მატიტელად დაეჩაგრა, თავზე მოქცეოდა, მუხლი ეყარა და დათათავებულყო... ეტყობოდა, ამ კიბეს მიმსვლელ-მომსვლელობისა და სტუმრის ფეხი კი არა, პატრონისაც იშვითად ხვდებოდა.

წინათ, დიდი ხნის წინათ, გიორგის ეხოში ამ უჯიშო ბალახს თვალსაც ვერ მოკრავდით.

„ვაუჯაცის ეზოში თავგება სამკალი ვერ უნდა გამართოსო“, — იტყოდა ხოლმე გიორგი და სანამ თავგეიყნაბა დაითავთავებდა და თესლს მინაში ჩაყრიდა, შეუბრალებლად სობდა.

თენგიზ რომ ნამოინიჭია, უფრო დიდი მტერი გაუჩნდა თავგეიყნას. ტოლობიჭებს დაუძახებდა და ეზოში ერთი ჟრიაული იდგა. ხელით დაგლეჯილი თავგეიყნას ბიჭები ძნებდა კრავდნენ და „კალოზბანას“ თამაშობდნენ.

ახლა კი თავგეიყნა ღობის ძირებსა და ეზოს ყრუ ადგილებს კი არა, ქვის კიბესაც მოსდებოდა და დაეფარა.

გიორგი დაფიქრებულად ადიოდა აბლაბეხებულ კიბეზე... რაც ეს გაზაფხული დადგა, შინ მხოლოდ დასაძინებლად შედიოდა, შეღამებისას. კარგა ხანია სასაფლაო იყო მისი საცხოვრისი, სახლი კი — სასაფლაოსავე იგივე და უკაცრიელი...

მალე გიორგი ისევ ჭიშკართან გამოჩნდა. ხელში ნაჭურდაცობილი საღინე ეჭირა. ეს უკანასკნელი ღვინო იყო; მეტი აღარ ჰქონდა. თავისი გუმანით, მეტი აღარც დასჭირდებოდა. გუშინ ქოცოდან დურდოც ამოიღო და საარყე ჭჭას დაასხა. მერე ქვევრი მანანურით ამოწმინდა.

ჭიშკარი მიხურა თუ არა, გზაზე მომავალი შავკაბიანი გამხდარი ქალი დაინახა. გიორგიმ ხელი მოიჩინა, მაგრამ ეს მალალი ქალაქელი ქალი ვერავის ამსგავსა...

ქალი მიუახლოვდა, მშვიდობის დილა უსურვა და უხერხულად შეჩერდა.

- ვერ მიცანით, ძია გიორგი?
- გიორგი დააკვირდა და ეჭვით შეეცითა:
- ნინო ხომ არა ხარ, ქალო?
- ჰო, — ყრუ ხმით უპასუხა ქალმა, — ნინო ვარ...
- ოჰ, ნინო... კარგა ხანია, აღარ გაჰკარებხარ შუბათსა...

შავკაბიანი ქალი მინას ჩაჰყურებდა, დუმდა, მერე დაბალი, ჩანყვეტილი ხმით თქვა:

- ბიჭი მოვიყვანე, ძია გიორგი...
- ბიჭი?! — გაოცებით ნამოწყვრა გიორგიმ და თავი უნებურად უკან მიიბრუნა, თითქოს მის გვერდით ეს-ეს არის ჩაველის იმ უცხო ბიჭს, წელან რომ დაინახა.
- ვისი... ვისი ბიჭი?!

ქალს სახეზე ჩრდილმა გადაუარა, სიტყვა ველარ ამოთქვა, ხელი მკერდთან მიიტანა, თითქოს აჩქროლებული გულისცემა უნდა შეიჩეროს.

- მამ, ის ბიჭი შენია?
- ჩემია... რა ვიცი, ალბათ, ჩემ ბიჭზე მეკითხები?
- ჰო, ის იქნება... წელან ჭალაში შემხვდა, სტვენით მიდიოდა...

— უსტვენდა?... — სევდიანი ღმილით იკითხა ნინომ. — ჰო, იცის... უყვარს ხანდახან...

„აი, ვის უსწავლებია თენგიზს სალიღინო იმ ბიჭისთვის... ალბათ, თენგიზსაც ამან ასწავლა...“ — ელვასავით გაურბინა ფიქრმა გიორგის.

— ის იქნება, ის... — გაიმეორა ქალმა და ხმის კანკალით დაუმატა, — ძია გიორგი, საღამო ხანს არ გეცლებათ? თქვენთან საქმე მაქვს... ბიჭი უნდა გაგაცნოთ!

გიორგიმ რამდენჯერმე უაზროდ მოიქექა თავი, სუნთქვა შეეკრა და მეტი ველარაფერი მოახერხა... რალაც გაუგებარი, ბუნდოვანი და მძიმე გუმანი მოაწვა გულზე, ენა დაუბა, ძლივს ამომარცვლა:

— საღამო ხანს?... ჰო... კარგი, იქ ვიქნები, — და მოწყვეტილი ხელი გაჭირვებით ასწია, რომ ძლივს ქედის

სასაფლაოსკენ გაეშვირა.

აფორიაქებული გიორგი თავის გზას დაადგა. მცირე მანძილი გაიარა, უკან მოხივდა. შავკაბიანი ქალი მხრებზე მოხრილი მიდიოდა.

გიორგი თავის გუმანს ეჭვით და მორიდებით უვლიდა გარს, არ უნდოდა, იმ ბიჭზე ფიქრს, წელან ჭალაში რომ შემოხვდა... არ სჯეროდა, ძნელი იყო დაჯერება, რომ ამ შავკაბიანმა ქალმა ამდენ ხანს ატარა გულით დიდი საიდუმლო.

ამ საიდუმლოს, თუ მართლა არსებობდა, ბერიკაცისთვის ბედნიერება უნდა მოეტანა. ეს კი წარმოუდგენელი იყო...

ბედნიერებაზე ფიქრს მან დიდი ხანია თავი ანება. არ უნდოდა ფიქრს, მაგრამ ფიქრი თავისთავად მოდიოდა — ხან „ის ბიჭი“ დაუდგებოდა თვალწინ, ხან მხრებში მოხრილი ქალის ნატანჯი სახე.

„გატყენილა, ჭალარა გარეჯია თმაში...
ეეჰ, გატყენილაო?... იდარდა, ივაგლახა...
იდარდა, ივაგლახა და მაინც გათხოვდა?
ვინ იცის, გათხოვდა?

თუ არ გათხოვდა, ეს ბიჭი საიდანლა ჰყავს, ჰა?

თენგიზს რომ ეცოცხლა, ნინო ჩემი რძალი იქნებოდა და ესლა ჩემს გამოხურულ კარს შეადებდა. არც უკვალძიროდ გადაეგებოდი... შეილიშვილი მეყოლებოდა.

ის ბიჭი?!

ჰო, ჰო, შეილიშვილიც მეყოლებოდა და აღარც მე წავიდოდი ამ გზით...“

...
სოფელს გასცდა თუ არა, ორღობიდან მარცხნივ აუხვია და სასაფლაოს გზას აჰყვა. გზა ახლად გაკეთებული იყო, ტახტით სწორი. მიწისთვის თითქოს რანდი გაეკრათ. ზედიზემეტი კენჭიცი კი არ ეგდო არსად. ბერიკაცის ვიუტ ხელს უსწორმასწორო ბილიკი გაევაკებინა და გაეფართოებინა. აღმართი საგრძნობი აღარ იყო, გზა ფერდობს სარტყელივით უვლიდა, თანდათან ინევიდა მალა, სასაფლაოსკენ.

სულ ათიოდე წუთის სავალი არც კი იყო ეს აღმართი. მაგრამ პირდაპირ საიქოს კართან მიჰყავდა მგზავრი. ამას იქით წუთისოფელით თავდებოდა და საუკუნო სოფელი ინევიდა.

ბერიკაცი დინჯად ადიოდა აღმართზე, დაკვირვებით ათვალერებდა გუშინდელ ნამუშევარს. თავისი ვარაუდით, დღეს უკანასკნელად ამოდიოდა აქ...

ზედ ბილიკის თავზე, საიდანაც მოედინა ინევიდა, ლურჯი ლოდი იდო. ეს მძიმე ლოდი თენგიზს მკვლელი იყო... გიორგი მის გვერდით ისე ვერ გაივლიდა, რომ ტანზე ბალანი არ აშლოდა, ყრუოლა არ მოსდებოდა ძარღვებს. დღეს ამ ლოდს ბილიკიდან ხვეში გადააგარებდა და ამდენი ხნის ჯავად დამთავრებული იქნებოდა.

სანამ ლოდთან მივიწვოდა, გზას გვერდელად გაავლო თვალი და არ მოეწონა: ერთგან ფერდობის ქიმი წინ ნამოწვევრელი ეჩვენა.

„ეს ქიმი უნდა მოვანერგო, რომ ხალხმა თავისუფლად გაიაროს“, — გაიფიქრა და ბარი ქიმთან მიაგდო. მერე გზის პირას, შავცხილის ბუჩქთან ჩაცუცქდა და საღინე ჩრდილში შედგა, ღრმად შედგა, რომ მზე არ მისდგომოდა. აქვე შეინახა გუშინ, მზის ჩასვლისას, მძიმე ძალაყინი, რითაც მთელი თვის განმავლობაში ებძოდა ქვიან ფერდობს.

ლურჯ ლოდს გვერდით ისე გაუარა, ზედაც არ დაუფლადგს. აქედან უკვე ვაკე ინევიდა. ამ

ვაკეზეც, მცირე მოედნის ირგვლივ, სასაფლაო იყო, უფრო იქით — საყდარი. სანამ მუშაობას შეუდგებოდა, შვილის საფლავთან მივიდა... ამ ადგილას ფეხს რომ დგამდა, ბებერ მუხლს ძალა ემატებოდა.

თენგოს საფლავზე ყვავილები ყვარა, რაღაც უსახელო, ნაცრისფერი ყვავილები.

„რა გქნა, ვარდფენობა ხომ არ არის დღესა?“ — გაიოგრა და მიმოიხედა.

არც ერთ საფლავზე არ ჩანდა ყვავილები.

სხვა დროსაც უნახავს ბიჭის საფლავზე ყვავილები, მაგრამ არ გაკვირვებია, არც უკითხავს, ვისი მოტანილი იყო...

„უკვე ხანშიშესული ტოლ-მგობრები და სოფლის ახალგაზრდები არ იფიქრებენ — ვარდფენობას ვარდ-ყვავილი მოაქვთ მის საფლავზე, სულთაობას პურ-ღვინო და უდროოდ დაღუპულის მოსახიზარს ამბობენ... ახლა კი გულმა რეჩხი უყო გიორგის.“

„ეს ყვავილები ნინოს მოტანილია... აქ ყოფილა, აქვე აუკრეფია და თენგოს საფლავზე დაუყრილა... აქედან მოდიოდა თვალუბამღერეული... მე კი არაფერი მითხრა. მაინც ქალია, მაინც იფიქრებს, მაინც გულზე აბია... ის ბიჭი?..“

ბიჭი რატომ არ ამოიყვანა?.. მარტო რად ამოვიდა, თუ?..“ გიორგიმ ხელი ჩაიწია, ყვავილი აიღო და უნებურად ცხვირთან მიიტანა.

ურწყავზე გაზრდილ ყვავილს ველური პიტნის მძლავრი სუნი ჰქონდა.

„ყველას საფლავზე არ მიაქვთ ყვავილები“.

გიორგიმ შვილის საფლავის იქით გამაჩვიებულ ბორცვებს გადაიყვანა თვალი... ბელურები დახვედნენ საფლავის ქვევს და ფოსოებში ჩარჩენილ წვიმის წყალში ნისკარტებს ისევებდნენ, სვამდნენ, ყოფივებდნენ. გიორგის მათი ყოფივი არ ესმოდა. არც ჩიტები და მამოვლანად მის გამორენაზე — შერეულნი იყვნენ ამ უცნაური კაცის აქ ყოფნას. სადილისა და საშხარობის შემდეგ პურის ნამუსრევს ჩიტებისთვის ტოვებდა ხოლმე ამ საფლავის ქვეზე. ქვებქვეშ მისი ახლობლები იწვნენ, სულ იქით, სიძველისაგან გამხვანებულ და წარწერებ-გადაცვეთილ ქვებქვეშ, კობაიძიანი ძველი მკვდრები იყვნენ დამარხულნი, მერე თედო ინვა, გიორგის მამა, თედოს აქეთ — დარო, გიორგის დედა.

დაროს საფლავსა და თენგოს საფლავს შუა ადგილი იყო დატოვებული. გიორგის მეუღლე ხახატო შვილს მარცხინიდან უწვა. ეს ყველაზე განაპირა საფლავი იყო, მას აქეთ არც ადგილი იყო საფლავისთვის და აღარც სხვა ვინმე ჰყავდა კობაიძიანი ოჯახს დასამარხი.

შვილის დაკრძალვის შემდეგ სასაფლაოზე პირველად ამოსულმა ხახატომ მუხლისოჩქით შემოუარა საფლავს, მერე ზედ მოწყვეტილ დაღცა. არა ტირიდა, არც ხმა ჰქონდა და აღარც ცრემლი. შუბლი მინაზე ჰქონდა დანდიობილი და რაღაცას წეროყვებოდა. გიორგიც იქვე ჩუმად იდგა და ტუჩებს იკვნეტდა. ხახატო კარგა ხნის შემდეგ წავლებით წამოვიდა, მიხედ-მოხებდა და იკითხა:

— ეს განაპირა ადგილი ასე ვინროდ რო დაგიტოვე-ბიათ, მე სადღა უნდა დავიმარხო?..

გიორგის ელდა ეცა, ტანში ჟრჟოლამ დაუარა, ცოლს განცვიფრებით შეხედა, ხომ არ გაგვიფიქრა. გაფიქრებული დედაკაცი ქვასავით დუმდა და მინას ჩასცქეროდა. მისი სიტყვები არც მწარე ხუმრობას ჰგავდა, არც ოხვრით იყო ნათქვამი...

გიორგიმ ცოლს თვალი მოსწყვიტა და ახლა მან გახედა საფლავებს...

მართლაც, თენგოს საფლავის აქეთ დატოვებული ადგილი თვალში ეგონოდა — სამარე გაჭირვებით გაქვრებოდა, დაროსა და თენგოს საფლავებს შუაგულს ადგილი დატოვებულია.

გიორგის გულმა უზარა, ალბათ, ეს ფართო ადგილი ჩემთვის არის ნავარაუდევით, და, თუმცა სიცოცხლე ჩალადავ აღარ უღირდა, გუნება მაინც შეეცვალა.

— მე ჯერ სიკვდილს არ ვაპირებ და თუ შენ ძალიან გეჩქარება, აგერ იქით ფართო ადგილია და მარჯვნიდან მოუნქე შვილსა... დედამთილთანაც ახლოს იქნები.

— გეჩქარება თუ არ გეჩქარება, ეგ ფართო ადგილ შენთვის უფრო ღმერთანია, დედაპნის გვერდით შენ უნდა დამიარხი... ლმერთმა გაანათხა და იქნებ, იქ მაინც გაუხსნათ ერთმანეთის უმძრახი პირი, მე ჩემ თენგოს მარცხნივ უნდა მიუწვევ...

ეს სიტყვები ხახატომ ისევ მშვიდად თქვა და მცირე ხნის შემდეგ დაუმატა:

— იქაც გინდათ დამჩაგროთ?

გიორგიმ ხმადაბლა დატუქსა ცოლი:

— ვინწრა და ვინწრა იყოს... უფრო ახლოს არ იქნები?

— ოი, ნეტავ დღესვე დამანვინა მაგის გვერდითა და...

მაგრამ ხახატოს ეს ნატვრაც არ შეუსრულდა — ამის შემდეგ კიდევ დიდხანს იცოცხლა, კიდევ დიდხანს სწია გიორგის გვერდით მძიმე უღელს.

სოფელში ბევრს ეგონა, გიორგის ახალდგარდაცვლილი მეუღლის მეტი სადარდებელი არა აქვს რაო. ასეთების ვარაუდით, სიჭაბუკეში დაღუპული ბიჭის ნალექი მას აქამდე უნდა გამოჩნდებოდა...

აი, მესმის მეუღლის სიკვდილი!

სიბერის წულქით უფლის გამეფი რომ გილაღატებს, გამოგეტლება და მოუსაველეთი გასწევს, თანაც თუ ამ ქვეყანაზე გულით დამტკრებული სხვა აღარავინ შეგრჩნია, შენც გულხელი უნდა დაიკრიფო და...

შარმანნი დამარხა ბერეკაძეს ხახატო.

დეკემბრის სუსხიანი დღე იყო. დათოვლილ აღმართში კუბოსთავი გაჭირვებით აათრიეს ბიჭებმა, ბუქობზე, თოვლში ჩამოსხდნენ და ლოდინი დაუწყეს უკან ჩამორჩენილ კუბოს. სასაფლაოს ვინრო, ოღორიორი აღმართი მოხსოვლი იყო. სოფლის ლონიერ ქაბუკებს საფლავის ქვასავით მძიმე ეჩვევებოდა ბურუსშუალასავით მსუბუქი კუბო, რომელშიც გამხდარი და დაღუპული ხახატო გულხელდაკრეფილი იწვა.

გიორგისაც გულხელი დაეკრიფა და ისე მიჰყვებოდა კუბოს. ქაბუკებს თოვლზე ფეხი უსხლტებოდათ, კუბო ქანაობდა. გიორგიმ ერთი-ორჯერ ხელის შემწველბაც იქ დააპირა, მაგრამ არ დაანებეს — მას ისევე მძიმე ტვირთი მიჰქონდა. ვინ იცის, ამ აღმართზე ეს უკვე მერამდენედ ადიოდა ასე გულხელდაკრეფილი.

უცნა ერთ ქაბუკს, რომელსაც კუბოს სახელური ეჭირა, ფეხი დაუსხლტა, შეტორტანდა და უნებურად წამოიყვანა. გიორგიმ თავი ჩაქინდრა: არ უნდოდა, თავისი თვალით დაენახა გადმოხრწნებული კუბო. წინ მიმავალთა ფეხებსღა ხედავდა. ქაბუკმა ფეხი მოიმაგრა, ნელში გასწორდა, მხარი ისევ კუბოს მიაშველა და შეუბინ ამოიქმინა. შევბინ ამოსწუნთქა გიორგიმაც. ახალა ახედა კუბოს.

უკან ვიღაც ყიამყარად შეუბრალებდა ოხუნჯობას:

— დაინახეთ, როგორ გადმოიხედა ხახატომ, თითქოს გადმოხტობა უნდაო?!

— თავის გიორგის გადმოხვდა მაგ უბედური დღეს გაჩენილმა — აბა, უკან მომდევნე თუ არაო!

— რატომ ენა არ გაგიხმებათ... — ჩაჩრჩოულეს მას კოსანმა ქალბებმა.

თუმცა გვიან, მაგრამ ხომ შეუსრულდა ნატვრა ხახატოს: მისთვის დატოვებული ადგილი არც ისე ვინორ გამოდგა, როგორც თავის ერთი შეხედვით ეჩვენებოდა. უბედური დედა შვილის გვერდით დასაფლავებს.

თუმცა რას ვამბობ — ეს სასაფლაო კიდევ ბევრს დაიტევდა. აკი ვთქვი, სასაფლაო სოფლისკენ მოინევა — მთქვი.

ხახატოს შესანდობარის დაღვების დროს ერთმა ხნიერმა კაცმა ასე თქვა: ამ თვალუნებელ ქვეყანაზე ცოცხლები ვერ ვთავსდებით, თორემ პატარა სასაფლაოზე ყველასთვის მოინახება ადგილი...

გიორგი თავის სიტყობლებში მეორედ ტირიდა. პირველად, დედას რომ საფლავებდა, მაშინ წასკდა ცრემლი. მაშინ თავის დაღუპულ სიყვარულს ტირიდა... მამის სიკვდილი არ ასხოვდა და ალბათ, არც უტირიდა. შვილის სიკვდილი კი იმდენად თავზარდამცემი და ანახადეული იყო, რომ ცრემლი გაუშრო.

ახლა კი, როცა მის ერთგულ მეუღლეს სამარეში უშვებდნენ, შვილის საფლავის თავით იდგა და უხმოდ ქვითინებდა. წლობით დაღუპებულ ცრემლი დაიძრა. ეს ცრემლი თითქოს ხახატოს ეკუთვნოდა, მაგრამ თნგის საფლავზე ცვიოდა.

ხალხი დიდი ხანია დაიშალა. მხოლოდ რამდენიმე ბერიაკი იდგა იქვე, ბილიკის თავში, და გიორგის დაძვრას ელოდებოდა.

გიორგიმ ამოიხორა, ქუდი დაიხურა და როცა წვლებით დაეშვა მოლიპულ, ოღორიოვან ბლიკზე, ერთხელ კიდევ გახვდა სასაფლაოს აღმართს.

იქნებ სწორედ ამ წუთებში უთხრა გულმა ამ ძველი ნაგზურის შეკეთება და გაგანიერება?

ადრე თუ გვიან ისიც ხომ ამ გზას უნდა დასდგომოდა.

ვინ გამოჰყვება მის კუბოს, ვინ მიადგენებს თვალს. იქნებ მაშინაც მოლიპული ყინული ევრას ამ ფერდობს, იქნებ მისი კუბოს ამწვესაც დაუტყდეს ფეხი... ან დაიცდის, ჰო, განცემა აისხლებოთ ფეხი?!

დაუფერებელი არ არის, ვინმემ, რომელიმე უკულმართმა, საგანგებოდ დაისხლებოთ ფეხი პირქუში კაცის კუბოს გადმოსაპირქვევებლად.

სოფელში არ უყვარდათ ეს უფიათი კაცი. აუგი სიტყვა და ავი თვალის აქესო, ამბობდნენ... იმასაც ამბობდნენ, გოროზი გული დედისა გამოჰყვავა. ზურგს უკან მტკანხელად ავეგიორგის ეძახდნენ.

მის სიტყვას ხეწასა თუ მკაში, ტირილსა თუ ლხინში ბევრჯერ გამოუწვევია შფოთი და მითქმა-მოთქმა, განსაკუთრებით სუფრაზე, სადაც სიტყვას მეტი მოზომვა უნდა.

გიორგის ღვინო უყვარდა, სამხარსა და ვახშამზე აუცილებლად სვამდა, მაგრამ მთვრალი არავის უნახავს. სახმელს, როგორც მთის ციგ წყაროს, სულისა და გულის მოსარწყავად ეწაფებოდა და, როგორც თვითონ იტყოდა, ძარღვების დათენება არ უყვარდა. სუფრიდან სწორედ მაშინ წამოდგებოდა, როცა სხეები ეშხში შედიოდნენ და დიდ ჭიქებს, ხანდახან მამაპაპურ ყანწნასაც მისწვებოდნენ.

ჰო, სწორედ მაშინ წამოდგებოდა, ჭიქას ასწევდა, ოჯახს სამადლობელს ეტყოდა და ასე დაილოცებოდა: — აგაშენათ, გაგამრავლათ... ღმერთმა თქვენს ოჯახ-

ში ნურც ცოცხალი გამოლიოს, ნურც მეკვდარო... დაიხურავდა თავის ნაბდის ქუდს და შინ გასწევდა.

— რაო, ვითომ დაგვლოცა, მაგ შეჩვენებულმა? — ეპიკრიზებოდა ეს რა იყო — წყევლა-კრულვა თუ სადღვერძელა? — ღმერთმა შეარცხვენის საეთი სადღვერძელა და მისი მოქმელ-მომგონივს!

— ოჯახში მიცვალებული ნუ გამოვილიოთო, — გაიგონეთ, რა თქვა მაგ პირმოქუმილმა!

— ფუჰ, ფუჰ, ჯვარი აქაურობას!

მიდიოდა და თან ეს აურზაური მისდევდა. ახსნას ხომ არ დაუნყებდა. გულში კი ასე იტყოდა:

„არ იცინა უგუნურებმა, წუთისოფელი სიცოცხლისა და სიკვდილის ჭიდილი... სადაც სიკვდილი არ შეაბოტებს, იქ ხომ არც სიცოცხლე... აბა, სიკვდილმა ვის უნდა მოუქნისო თავისი ხელი? სიკვდილი მხოლოდ ამონ-ყვეტილ ოჯახში არ შედის... ან რა ესაქმება იქ? ამონ-ყვეტილი ოჯახი სიცოცხლესაც მოსძულებია და სიკვდილსაც, საკუბოვე ხე იმ ეზოში იზრდება, სადაც ავეკანი ორწვეა.

ეს კია, დრო უნდა იცოდეს იმ დაწყვეტილმა, დრო... ოჯახიდან თავის დროზე გატანილ კუბოს წინ შუქი მიუძღვის, ნადრევს კი ბნელი და ვარამი მისდევს უკან... ევეჰ, ერთი მომცა ღმერთმა...“

ნეტამც მეტი მოეცა, დაშვებოდნენ თავსა, თავის დროზე მეტი დამტრებელი მცულებოდა. ახლა, ერთი ღერი კაცი ვარ, ვინდა დამტრებებს? ან სააკენი ვი მრჩება, ან საკუბოვე?... ბედნიერია ის ოჯახი, საიდანაც თავის დროზე მეტი კუბო გაუტანიათ. იქ მეტი სიცოცხლე ყოფილა და მეტი ავეკენიც დარჩენილა“.

ამბობენ, როცა გიორგის დედა დარო დაქვრივდა, თალხის მაგივრად ქმრის ფარაჯა ჩაიცვა, წელზე მიხივე ქამარ-ხანჯალი შემოირტყა და მეზობლების გასაგონად თქვა: დედის ამას იქით ჩემს ოჯახში ქალიც მე ვარ და კაციც, დარცო მე ვარ და თედლოცო.

ეს, ალბათ, ხუმრობა ან ფხიანი ქართული იყო; პატარა ბიჭს დედის წელზე ქამარ-ხანჯალი არ უნახავს. ეს კია, მეუღლის სიკვდილის შემდეგ დაროს სახლს თავზე არ გამოისცლია, პირქით, ჭყნდა თითქოს უფრო მაღლა აინია, ფანჯრებიდან მეტი შუქი შემოვიდა... ყველაფერს: სახლს, ეზოს, ვენახს თუ სახნავ-სათესს — მარჯვე დიაცის ხელი დაეჭყო.

მაღე გამრჯე დარომ მოჯამაგირედ სოფლის დაღლარა, აყლაყლა ბჭი შავდათუა დაიყენა. სოფელში ეს ამბავი ყველას გაუკვირდა, ამ უქნარამ ოჯახს რა უნდა გაუკეთოსო. მაგრამ მაღე დაინახეს, რომ ქვრივი უფრო შორსმჭვრეტელი იყო.

გოროზი ქვრივის ხელში უქნარა ბჭი საუღლე მოზვერვით გამოიქნა და ღონიერი ქედი ხალისიანად მიუშვირა მძიმე უღელს. ამ უღლის მეორე მხარეს ქვრივის ბჭი გიორგი იყო თავგაყოფილი. გიორგი და შავდათუა ტოლბიდი იყვნენ და ერთი ძალით ეწეოდნენ უღელს. კოფოზე ახალგაზრდა ქვრივი იჯდა და დაუზოგავად მიერეკებოდა მოზვრებს. ბიჭებს ერთმანეთში არ არჩევიდა. ორივე მკაცრად ეტყეოდა, ორივეს შვილად და მოჯამაგირედ ზრდიდა.

მაღე შავდათუა დაქორწინდა. იქვე, მეზობლად, ქვრივის ნაშუქარ მინაზე დასახლდა და დაროს ოჯახს მეზობლობას და შეშენ ხელს არ აკლევდა.

ქვრივი ჩქარობდა შვილის დაქორწინებას, მზითვიანა სარძლოვ შერჩეული ჰყავდა, რამდენჯერმე სიტყვაც გაუკრა, მაგრამ გიორგიმ შორს დაიჭირა. ქვრივმა ახლა ერთგული მესაიდუმლე შავ-

დათუა მიუჩინა გავრუტებულ ბიჭს.

— რა იყო, შავო დათო, — გაიღმა გიორგიმ, — ახლა მაჭყვობს დაინგე?

— შო, უნდა გაქონილო და მევეჯერდაც გამოგყე...

— კარგი ყოფილა ცოლი? კარგი ყოფილა და გაიხარე, მე რაღას მაქვს. უცოლოდ დაბერებას არც მე ვაპირებ, მაგრამ...

გიორგი გაჩუმდა... შავდათუამ ხან აქედან მოუარა, ხან იქიდან, ბევრი ყნოსა და მეგობრის საიდუმლოსაც მალე მიაგნო: გიორგის ერთი ოჯახდაქცეული მეზობლის გოგო ჩაგარდობდა გულში.

დარბო ამის გაგონებაზე თავში ხელი შემოიკრა და დაიქცა: იმ უნიფხვოს ჩემს ოჯახში არ შემოვუშვებო...

გიორგიც თავისი დედის შვილი იყო და მის საგულშემატკივარ გოგონა ფეთქავდა. ამ გოგონა გულს სიყვარულის ცაცხლი ნაჰკიდებოდა და მოსვენებას არ აძლევდა.

აქეთ ქვრივი იდგა, იქით — ქვრივის ბიჭი. მათ შუა შავდათუა იგრისებოდა, ხან ერთს ევედრებოდა დაიმობას, ხან მეორეს... არც ერთი არ ნებდებოდა. გიორგის დედის უჩუმრად ნიშანი მზად ჰქონდა და ნიშნობის დღეც ახლოვდებოდა.

მაგრამ მოხდა მოულოდნელი ამბავი. სოფელში ჩხუბი ატყდა. ჩხუბი შავდათუას აუტყეს. უდანაშაულო შავდათუას გიორგი მიეშველა, რასაც რამდენიმე კაცის ცხვირ-პირისა და ნეკნების ჩამტერება მოჰყვა. შავდათუა და გიორგი დააპატიმრეს.

გადიოდა დღეები. პატიმრებს არც ათავისუფლებდნენ და არც არაფერს ეკითხებოდნენ. გავიდა სანიშნობოდ დათქმული დროც... გიორგი სიმწრისგან თითებს იჭამდა, ლომივით ბღღვნიავდა და თავში ხელს იცემდა. გული ავს უქადად, მაგრამ რას, გუმანი ვერ მიეტანა. შავდათუაც ნაკლებ არ იყო შემფოთებული. თავჩაქინდრული იჯდა და ერთთავად ოხრავდა. პირველ დღეებში თუ მხნედ იყო და გიორგის ამშვიდებდა, ახლა თვითონ გახდა სანუგეშო, რაღაც ნამალევი დარდი ანუხებდა, თვალს ვეღარ უსწორებდა გიორგის.

გიორგის ეჭვი უღრღნიდა გულს. მათი დანაშაული დიდი არ იყო... მაშ, რას უნდა შეენუხებინა ასე ძლიერ უდარდელი შავდათუა?

გავიდა ორი კვირაც. პატიმრებს კარი გაუღეს და გაათავისუფლეს.

შავდათუა სადალაქოში შეუხვია და წვერი გაიპარსა. გიორგი სადალაქოს კართან ელოდა. პირის გაპარსვის გუნებაზე არ იყო, გული ეწურებოდა. უბრად დაადგნენ სოფლისკენ მიმავალ გზას.

უკვე ბინდი იყო, როცა სოფელს მიადნეს. გიორგიმ თავის სახლს ქურდულად ჩაუარა და გზა განაგრძო. შავდათუა ერთხანს გაშტერებული გასცქეროდა, მერე უნადინოდ გადადგა ნაბიჯი და სიბნელეში გიორგის ზურგს აედევნა. გიორგიმ გზიდან გადაუხვია და ერთ ჭიმკართან შეჩერდა. მერე დაუღუპტვინა.

ეხოში ძალის ყველა გაისმა, შემდეგ — ბიჭის ძახილი: „გაჩუმდი, შე სამკლეო“ და ჭიმკარი გაიღო. ჭიმკრიდან პატარა ბიჭმა გამოჰყო თავი.

— ელოს დაუძახე... — ყრუ ხმით უთხრა გიორგიმ ბიჭს.

— ელოს... — დაიბნა ბიჭი, — ელოს ვერ დაუძახებ.

— რატომ, ბიჭო?

ბიჭი კარში იდგა, გაოგნებული იდგა და ზურგს უკან მიიხედვოდა სცემდა ნიხოს კანჭებზე შემოტრიალებულ ძაღლს... არა, ძაღლზე სრულებითაც არ ფიქრობდა ამშუთას პატარა ბიჭი. მის წინ წვერმოშვებული, გამბ-

დარი და სახეგანოთრებული სასიძო იდგა, რომელიც მძაზე ნაკლებ არ უყვარდა.

— რატომა-მეთქი, ბიჭო? — ხმის კანკალით იკითხა გიორგიმ.

— ნაიყვანეს... — ამოიხირა ბიჭმა.

— ნაიყვანეს?! — ნამოიყვრა გიორგიმ და უცებ შესცივდა, ყრუოდა დაუარა, თითქმის ძარღვებში გამდნარი ყინული ჩასახსუნა... ენაზე მოადგა „სად ნაიყვანესო“, მაგრამ მიხვდა, მიხვდა... ამის კითხვა ზედმეტი სისულელე იყო. იცოდა, როდის ამბობენ ამ სიტყვას — „ნაიყვანეს“... ნაიყვანეს, ცხადია, გათხოვდა, გაათხოვეს.

— ოოოო... — ამოიგმინა და ხმადაბლა, სულ ჩუმად შეეკითხა: — ძალითა თუ ნებითა?

ბიჭიც კანკალდებოდა, უფრო გამეტებით სცემდა ნიხოს სიბნელეში აყვებულ ძაღლს. გარეთ გამოსვლის ნებას არ აძლევდა...

— ვის გაჰყვა?

— იორდადეს ბიჭს გაჰყვა... თავისი ნებითა... — ამოიძახა ბიჭმა და ცრემლი ვეღარ შეიკავა.

გიორგი ელდანაკარავივით გამობრუნდა და სიბნელეში შავდათუას შეეჯახა. ერთხანს ასე იდგნენ, პირისპირ, მერე გიორგიმ ხელისკვრით ჩამოიშორა მეგობარი და ჩქარი, გაფრენილი ნაბიჯით შინისკენ გაიქცა.

დღდა შინ არ დახვდა, მეზობლებთან გადასულიყო... ლამპა აანთო, კედელთან მივიდა, ხანჯალი ჩამოხსნა და ფარავის ქვეშ ჩამოიკიდა. მხოლოდ ახლად შენიშნა, შავდათუა შემოჰყოლოდა და კართან ატუზულიყო.

— რას ამირებ? — ხმის კანკალით შეეკითხა შავდათუა.

გიორგი განვირად გალაჯული იდგა შუა ოთახში და თავი ჩაქეინდრა.

— უნდა მოვკლო...

— გაჩუმდი, არვიან გაიკონოს... — ტუქებზე ხელი ააფარა შავდათუამ.

— უნდა მოვკლო... თუ ნებით გაჰყვა. ორიოდ კვირა ვეღარ მომიცადა იმ ტუქანი, იმან!

— რა იცი, მართლა ნებით გაჰყვა?

— ჰოდა, თუ ძალით არი წყვანილი, მაგასაც გავიგებ... მაშინ ამ ხანაღვლის ანანერის ის იქნება, ვინც დააძალა!

შავდათუას ყბა გვერდზე მოექცა. უკან დაიხია და კედელს ბეჭებით მიწინარცხა.

— გამომყები?

შავდათუა ენაწაფრდილი იდგა:

— თუ არ გამომყები, არც მინდისარ...

— კარგი, გვიდეთ... — ამოიხენება შავდათუამ და უკან გაჰყვა გიორგის.

კარგა ხანს უხმოდ იარეს ჩაბნელებულ გზაზე. ჭანარი ამინდი იყო, ჭინჭლავდა და გზას ატალახებდა. პირდაპირ მითბავდნენ ლაფში.

ერთ ბნელ მოსახვევთან შავდათუამ ხელი მოჰკიდა გიორგის, გზიდან ბუჩქნარში გადაიყვანა. სიტყვა არ დასცდენია, მაგრამ გიორგის რაღაც ავად შემოჰკენესა გულში.

— შორს ნუღარ წავალთ... სჯობია, იცოდე, რომ უბრალო სისხლი არ დაღუვაროს.

გიორგი გაქვავებული იდგა, ყურს არ უჯერებდა. შავდათუამ გულმკერდი გადაიღელა, მიუშვია და ჩაწყვეტილი ხმით უთხრა:

— აპა, მოძალი!

— რაო! — ამოიძახა გიორგიმ, — ხომ არ გაგიჟდი?

— სრულ გონზე ვლაპარაკობ... დამნაშავე მე ვარ. ყველაფერი ჩემი მოწყობილია... ის ჩხუბიც, ჩვე-

ნი დაჭერაც, ელვის გათხოვნიდაც.

გიორგის თითქოს თავში რაღაც დაჰკრეს და გამოაფხიზრეს, ჩაბნელებულ თვალზე თითქოს ლიბრი გადაცალკეს. უცებ შავდათუას უშველებელი მხარბეჭის უკან თავისი დედის გორბი თვლები დაინახა და გაცოფებით ნაწიბობას:

— შენი თუ... შენი თუ დედამისი?!

— ორივესი... — დუმლის მერე თქვა შავდათუამ.

— მაინც ყველაფერი იმისი ბრალია, იმისი... ვი, შე უბედურო დედამეო!

გიორგის თავში შემოიკრა. ერთხანს გაოგნებულად იდგა, მერე უკან, შინსკენ გამობრუნდა.

შავდათუა მალე ნაწიბობა და ხელი ნაატანა.

— სად მიხვდა, ბიჭო, ცუდი კი არაფერი გაგიღო...

— ხელო!... — შეუტია გიორგიმ და ხელი ღონივრად ჰკრა გულში. შავდათუა შეტორტმანდა, ნაიფორხილა, ფეხი მოუსხლტა და ტალახში გულაღმა გადავარდა.

სოფლის თავში ისევ ნაწიბობა შავდათუა გიორგის, წინ გადაუდგა, მერე დაუჩოქა და მუხლებზე შემოხვია მკლავები.

— დედა, ბიჭო... მაინც დედა...

გიორგის მუხლები აუკანკალდა.

— კარგი... ამალამ შენთან გავატენებ.

ის ლამეც, მეორეც და მთელი კვირაც გიორგიმ ბოღვაში გაატარა. შავდათუას განიერ ტახტზე ინვა, სიცხე ჰქონდა, ინვოდა.

დარო არ გამოჩენილა და არც გიორგის უკითხავს მისი ასავალ-დასავალი. სიცხე რომ დაუტყრა და ლოგინზე ნაძოვდობა შეძლო, მასპინძელი თავისთან მიიხმო და საიდუმლოდ გაანდო:

— დედაჩემთან გადადი და უთხარი, გამეყაროს... დღესვე... ხეაღდე გამეყაროს. შუაღამე შენ უნდა იყო და სულ ჩაკენჭვით და ზუზვით გაგვიყო ყველაფერი. ზედმეტი არაფერი მინდა... უთხარი იმ ჩემ დამლუბვებს, ჩემი სახელი აღარ ასხენოს და აღარც შემოსვდა გამიბედლოს. თვალში დაბრმავოს... ჰო, დაბრმავოს!...

— მერე რა გეშველება? — გაუბედა შავდათუამ.

— ის კი შეიძლება?! ის კი შეიძლება?! — გაოცდნა გიორგი.

— შეცდებით, შენი სიყვარულით გავაკეთეთ... — ლულულულებდა შავდათუა.

— დაშავდი, შენთვისაც მოვიცლი, მანამდის კი მონა იყავ ჩემი და რაც გითხრა, შეასრულე!

— მკი მონა... ვარ... მოვტყუვდი, — აცრემლდა შავდათუა, — დიაცის ჭკუამ დამლუპა... თქვენი გამყარებელი ოჯახი იმან დააქცია.

— არა, არ დაქცეულა... ამ მოკლე დროში ისეთ ქალს მოვიყვანე, რომ ქვეყანა ქვასა და გუნდას ესროდეს დედამეშ, ეს რა უქენი შენ თავსაო! ამ საქმეშიც შენ უნდა მინიამძღვრო...

— მაინც რას აპირებ?

გიორგის თვალზე ცრემლი მოსდგომოდა. ამ ცრემლის გადაყლაპვას ცდილობდა, მაგრამ ვერ შეძლო, ვერ დაუმალა პირწამოშავებულ მასპინძელს და გულამოსკენით თქვა:

— ამ სოფლის ყველაზე ღარიბი, გონჯი ქალი უნდა ამიჩინო და გამირიგო... თანაც რაც შეიძლება მალე!

შავდათუა გაოცებული შეჰყურებდა, გიორგი კი თავში ხელს იკმედა და ჩურჩულით იმერობდა:

— ვი, რა დავკარგე... ვი, რა დავკარგე... ვი...

ახლა შავდათუას მოადგა თვალზე ცრემლი, დაჭრილი დათვივით აღუდგუნდა, აბლაღდა, უბედურებასავით შეიცხადა ნათქვამი.

— ჰო, გაიგე და გააკეთე!.. ყველაზე უსახური და კოთხუნევი! გაიგე?... უნდა უყურებდეს დედამეში და ინვოდეს!

...

ორსართულიანი სახლი შუაზე გაიყვეს. სახლის განაყოფის ჩამოდაღმა ეზოსაც ფერის მალაღმესერი ჩამოაყოლეს და გაიყარნენ. გიორგი დედას არ დანახვებია, ყველაფერს მისი შუაგაცი აკეთებდა.

გაერისა და საბატარდოს შერჩევის საქმემ შავდათუა ჩაითარა და გაართო. გვიან ღამით თუ შემოაღებდა სახლის კარს, ამ კარს უკან მუდამ აღელვებულ და ახალი ამბის გულის ფრიალით მომლოდინე გიორგი იდგა, წვერმოშვებული და გამხდარი, თავისი განზრახვით აგზნებული და გატაცებული.

— საბატარდო უკვე ნაშოვნია, — თქვა ერთ საღამოს ღიმილით შავდათუამ.

— როგორიც გითხარი, ხომ ისეთია?

— სწორედ ზედგამოჭრილია... ღარიბი, უსახური და თანაც ჭურჭუნა.

გიორგის თავზარი დაეცა, გულზე ცეცხლი წაეკიდა, მაგრამ არ შეიმჩნია. მუშტისოდენა წერწყვი გაჭირვებით გადაყლაპა.

— ვინ არის?

— ტიკინეს გოგო, ხახატო...

გიორგი შორიდან იცნობდა ტიკინეს გოგოს, რომელსაც მესტასხედად ხახატოს ეძახდნენ. ამას წინათ ტყის ბილივზე მოჰყრა თვალს, ნალოს მოათრევდა... მისთვის ადრე მოწყალეს თუ გაიმეტებდა, ახლა კი ამ უსახური გოგოსთვის საშუადიმოდ უნდა მიეცა ამაყი გული და თავის მალაღმესე ჭურჭემ შემოეყვანა.

ნახევრად გონებადამთვრელი ენაბლუ ტიკინე სოფლის ნაბოლარა და ანარჩევა ქონდრისკაცი იყო. მიწურ ქონში დაბობდა და მამისეულისთვის ერთი წკირიც არ მიუშვებოდა...

— ხომ არ გასინჯავ? — შეეკითხა შავდათუა.

— შეგაჩვენა ღმერთმა, ლამაზს ხომ არ ვეძებ, მახინჯსა და ყრუს გასინჯვა რად უნდა?

— ე, არი, ჯერჯერობით, ცოტა არ იყოს, უარზე არიან.

— ვინა, ტიკინე? — მწარედ გაეცინა გიორგის.

— არა, სულელი ტიკინე გახარებულია. სულ „ბინოს, ბინოს“ გაიძახის. ეს რა ბედმა გამიღიმა, გიორგისთანა სიძეს სად მოვიყო... გოგამ კი მიზხრა, თუ დამცინის, დაცინვას შეჩვეული ვარ, თუ მართლს ამბობს, რაღაც უბედურებაა ჩემს თავსაო... იტირა.

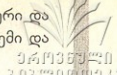
— ჭკუა და გული ჰქონია! — ნამოძახა გიორგიმ და უეცრად საოცარი სიბრალული იგრძნო უბედური საცოლისადმი.

...

ხახატო კარგი მეუღლე გამოდგა. მისი მარჯვე, შრომასშეჩვეული ხელი მალე დაეტყო ახალგაზრდა ოჯახს. დღენაღამე ჩაუმუხლავდა შრომობდა, თან თვალ-წარბში შეჰყურებდა ქმარს.

სამ უბედურებათაგან (სიღარიბე, სიმახინჯე, სიყრუე), რითაც ტიკინეს გოგამ შავდათუას ყურადღება და გიორგის ცილობა დამისახურა, ქორწინლის შემდეგ პირველი, ცხადია, აღარ არსებობდა... მეორეც თანდათან ქრებოდა: სახენყავივარმა, მაგრამ თვალზე ბდღერიალა ათქვერებულმა გოგონამ სხვისი ტრეპობისათვის მოღვერებულ გიორგის ვაჟკაცის თვალდაუკრავი ჭეშუმკერდი გადაუსხნა და ნამდვილი თრობა აგრძნობინა.

რაც შეეძება მესამე უბედურებას თუ ნაკლს,

ეს გიორგის სულაც არ ანუხებდა. ჯერ ერთი, ხახატოს სმენა არც თუ ისე ძალიან აკლდა. გიორგი უთქმელი კაცი იყო და სიტყვას მხოლოდ მაშინ იტყობდა, თუ საჭირო იყო... და როცა საჭირო იყო, ისეთი რიხიანი ხმა ჰქონდა, სათქმელს ეზოში მოფუსფუსე ცოლს კი არა, სოფლის ბოლოში მცხოვრებ ტიკინესაც მიუწვდენდა.

გიორგი ზოგჯერ გულწრფელად გახარებულიც კი იყო ავი ბედის თამაში... თქმით ამას არავის ეტყოდა, ან ვინ დაუჯერებდა?

ხანდახან დედის გასაგონად თუ გასძახებდა ცოლს:

— ხახატო... ხახო, გო... მოდი აქ, გენაცვალე!

ისიც — პირველ დღეებში.

დედა იქით იტანებოდა, შვილი — აქეთ. არანაკლებ ეწვლებოდა რძალიც. მან კარგად იცოდა თავისი გაბედნიერების მიზეზი და დედათაბის ცოდვით იწვოდა. დედათაბის თუ ახსენებდა, კარგად ახსენებდა, რაზეც ქმარი შეუბღერდა და ეტყოდა: ტიკინეს ქოხი ხომ არ მოგენატრაო.

წლისთავზე ხახატოს ვაჟი შეეძინა. ძეობა გადაიხადეს და ბიჭს თენგიზი დაარქვეს.

შედათუას ეგონა, დედა-შვილს თენგიზი ბიჭი მაინც შეარიგებოდა, მაგრამ გიორგის აღთქმის გატეხა არ უყვარდა. მის გულში ჯერ არც პირველი სიყვარულის ცეცხლი გამქრალიყო და არც იმ ჭრილობის კვალი, რაც დედამ მიაყენა.

ტანადი და ამაყი დარო მოტყდა და დაჩიავდა. მან იცოდა, შვილი მისკენ არასოდეს მიიხედვდა.

„ჩემი გული გამოჰყვა, ზედ ვაჟკაცის ძალა დააწურა და იმით მაჯობა...“ — ფიქრობდა დარო.

მათ ეზოში შედათუას ხელით გავლებული მესერი ყინულის ციკ კედლად იქცა. ამ კედლის გაღმა-გამოღმა ორი მიზანდაკარგული ადამიანი სევდიანად დაფარფლებდა, თან ერთმანეთს შორიდან წარტყემ გაჰყურებდა.

როცა შემთხვევით, ან წყაროზე, ან ქალების თავმესაყარ ადგილას მჯდარი დარო შორიდან მოჰკრავდა თვალი, ან ვინმე დადაუწერებოდა, გიორგი აქეთ მოდისო, დარო შავი თავშლის ყურს სახეზე აიფარებდა, თვალებს დახუჭავდა და გულმიოდული ელოდა შვილის ჩავლას, კენესით ითვლიდა მისი ნაბიჯის ხმას.

და ისე გავიდა წლები, გიორგის დედისთვის არ შეუხედავს.

მხოლოდ ერთხელ ახლოს, ძალიან ახლოს მივიდა მასთან და სახეზე დახვდა. დახვდა და ცრემლი წასკდა, დაროს თვალები დახუჭული ჰქონდა.

შუადღე

უფრო მაღლა აიწია მზემ და უფრო მეტად ჩამოცხა. ალმურის ასდიოდა გამოგვალულ, ხრიოკ ფერდობს. წუხანდელ შხაჟუნა წვიმის მხოლოდ პირი მოებაა მინისთვის. ფოსოებში წვიმის წყალი უკვე ამოეშრო შუადღის გავარვარებულ მზეს და საფლავის ქვებზე ბალურები აღარ ჰქვავივდნენ.

შორს განოლილი ვრცელი მინდვრები ბუღში გახვეულიყო. სპილენძისფრად აღანძულ ცასა და ცისქვეშეთს შუა საზღვარი წაშლილიყო და ეს უკიდგანო სივრცე თვალისმომჭრელად ცახცახებდა, მზის ქვეშ გარინდულ ოკეანეს ჰგავდა.

იქით, უფრო შორს, ნაცრისფერი ბურანი იდგა. ამ შორეულ ბურანსა და თუ ჯანღქვეშ ამ დილით მოკარკაცებული კაცისათვის ჩანდა, ახლა კი შავი ვეშაპივით გა-

წოლილი ღრუბელი ბოლავდა.

გიორგიმ დასავლეთით გაიხედა.

„საჩვენებელ მონმენდილია, არ იგეგმვს...“ გაიფიქრა და საავდროს თვალი მოაშორა.

ფერდობის ქიმი ნახევრად უკვე მონგრეული იყო. დაიღალა და მოშვიდა. მტვერსა და ოფლში მოთხვრილი ხელები ერთმანეთს შემოჰკრა, მოიფშვნიტა და სასაუზმოდ ჩამოჯდა.

კბილებიც ისე მაგარი ჰქონდა, არ უჭირდა მზეზე გახსული ფაშარი პურის ჭამა, ესიაშენებოდა კიდევ. პური კანკატელასავით იფშვნიტოდა კბილებში. ზედ ღვინოს აყოლებდა, საღვინეს მოიყუდებდა და ღვინო ლიკლიკით ჩაღვინა გამომწვალ ყელში, მირცხავდა გამხმარ ნამცეცებს, ეღვრებოდა ნიკაპზე, წამოზრდილ წვერში იკარგებოდა, საყელში სასიამოვნოდ წვეთავდა.

ქვეით, გზაზე, ლაპარაკი მოისმა. მოლაპარაკეებს გიორგი ვერ ხედავდა, ზეჩნარევი ეფარებოდა...

— ჰოდა, მას შემდეგ ეგ ბერიკაცი, ცოტა არ იყოს...

„ცოტა არ იყოს...“ — გაიმეორა გიორგიმ გულში, — რა? რა ცოტა არ იყოს?“

ალბათ, ამ „ცოტა არ იყოს“ რომ ამბობდა, მოლაპარაკე ხელი ღიმილით ჯერ შუბლთან მიიტანა, მერე გააქანა-გამოაქანა, ცოტა არ იყოს, ჭკუაზე აფრკად არისო.

გიორგიმ მწარედ გაიღიმა, ერთხელ კიდევ მიიტანა საღვინე ტუჩებთან, კარგა ხანს არ მოუშორებია, ხარბად, სულმოუთქმელად სვამდა, მერე წამოდგა, დარჩენილი პურის ყუა ჯიბეში ჩაიღო, საღვინეს ნაქუჩი დაუცო და ისევ ტუჩქში შედგა.

ახლა სხვა ხმა მისწვდა მის ყურს:

— აი, ავიდეთ, გამოვიკითხოთ...

ღვინომ თანადთან იძალა. გიორგის გუნება აემღვრა, აუღელდა.

„ახლა დაკითხვას დამიწყებენ, რათაო, რისთვისაო...“

ქვემოდაც მომავალთ ზურგი შეაქცია, ჯოჯოხად დაჰკრა ბარი მიწას.

„ვინ აძლევს ერთ კაცს მეორე კაცის გულში ჩახედვის ნებას, ვინ აძლევს მისი დაკითხვისა თუ გამოკითხვის უფლებას?“. ჩემი ფიქრი ჩემია, შენ რად მეკითხები — რად გამაყვას ეს გზა, რა ვიფიქრე გულში, რას ვფიქრობ, რას?... ჰო, რას ვფიქრობ?“

მაგრამ მისთვის დაკითხვა არავის დაუწყია...

აღმართში შუბათელი ბიჭები ამოდიოდნენ.

მათ შორის გიორგიმ „ის ბიჭი“ დაინახა და ისეც თვალთ დაუხებლად, კარგა ხანს გაშტეტებული იდგა...

— ძია გიორგიო... — შემოვიტე ბურანში წასულ ბერიკაცს.

— ჰა?!... ამოსძახა მან და თვალები უცნაურად დაახამხამა. ისეც ის ბიჭი იდგა მის წინ და რატომღაც მორცხვად იციმბოდა.

— ეს ბიჭი... ნინოს ბიჭია... შეიძლება? — გაუბედავად დაასრულა შუბათელმა ბიჭმა.

„ნინოსა თუ ჩემი... თუ ჩემი ბიჭის ბიჭია?“ — დაიძახა ვიღაცმა ბერიკაცის გულში. ამ ხმამ კინაღამ წააქცია, ბარის ტარს ჩაეჭიდა. მერე უნებურად ხელი გაუწოდა უცნობს.

— ჰო, ვიცო... დილასაც ენახე...

ჭაბუკმა ხელი ჩამოართვა. გიორგის ისევ დაეხვა თავბრუ... ასეთი ღონიერი ხელი და მაგარი მაჯა ჰქონდა თენგივს... თვალებში შეხვდა.

„ღმერთო დიდებული, გამოცხადებული თენგიო...“

— მეც დაგინახეთ... — ხმა ამოიღო ბიჭმა.

— გუშინ ჩამოვიდა თბილისიდან... — ისევ შემოესმა

გაოგნებულ ბერიკაცს იმ შუბათელი ბჭის ხმა, რომელ-იც ნინოს ბიჭს აღმართში მოუძლოდა და ხმადაბლა ელაპარაკებოდა... შემოვარდა და ისევ აკვიტებული იმედით აუფარებლად გულში.

„ალბათ, იმ უბედურმა ქალმა ველარ გაბედა მოსულა და ტოლეს გამოაყოლა, რომ...“

— თქვენი თენგოს ამბავი არ სცოდნია და ფუამბეთ... ახლა გავიდა, თენგოს საფლავი და ის ლოდი ვაჩვენოთ... შეიძლება?

— აჩვენეთ, შვილო... — ამოთქვა გაკრეხვებით გიორგიმ და ლოდისკენ პირქუშად გაიხედა.

ბიჭები მაღლობზე ავიდნენ და ლოდის წინ შერდნენ.

„ამ ქალაქელ ბიჭს თენგოს ამბავი არა სცოდნია, არა... არ გასჭრა შენმა გუმბანმა, გიორგავ... ნინოს არ გამოუჩაგნია. იყო ქალაში, გაიგო ძველი ამბავი და ამოიარა ამ... ამ დანეცელებილი ლოდის სანახავად. მორჩა და გათავდა... შენ კი რა ვარსკვლავებს არ გაეთამაშე, სად არ გაგიქანდა გული... ასეა... იმედი ნულარა გაქვს ნურაფრისა. რა კი ერთხელ გაგიბურთავა ნუთისოფელმა, უკან აღარც მოგახედე...“

გიორგიმ ისევ ვიწოდებდა დაჰყრა ბარი მიწას და ისევ პირქუშად გაიხედა ლოდისკენ.

ნინოს ბიჭი კარგა ხან დაეცემებული იდგა თენგოს საფლავთან, მერე ლურჯ ლოდთან მივიდა, დაიხარა, თითქოს უნდა ხელებით დასწვდეს, მაგრამ ბერიკაცის მხერგს წაანყდა, უხერხულად შეიძუწნა და ნელში გაიმართა.

ბიჭებმა უსიტყვოდ ჩაიარეს. ნინოს ბიჭი უკან მოდიოდა. ის შერდდა და თითქოს ბერიკაცის გასაშხნევებლად თქვა:

— ძან გიმუშავნია, ძიკაცო... კლდოვანი ფერდობი მოგინგრევია, გაგიფხვიერებია!

— ჰო, ვებრძვით მიწასა, ვაფხვიერებთ... მერე ის გაგაფხვიერებს.

ამ სიტყვებზე ჭაბუკს გაელიმა, მერე შეეკითხა:

— ცოტა ვინრო ხომ არ მოგსვლია ეს გზა, ბიძაჩემო? გიორგი ჩაფიქრდა. ბარის წვერით ანვალებდა მიწას.

— სასაფლაოს გზას ასაქცევი რად უნდა. მიცვალე-ბულნი მუდამ იქით მიდიან... ამ გზაზე ერთმანეთს ვერ შეხვდებიან.

ნინოს ბიჭს აღარაფერი უთქვამს... თვალი უეცრად მოსწყვიტა ბერიკაცის შეკრულ შუბლს, მის დაკვირვებულ მხერგს და ქვევით, სოფლის გზისკენ, დაეშვა. იქ შუბათელი ტოლები ელოდნენ.

გიორგიმ თვალი გაადევნა ჭაბუკს და ღრმად, ძალიან ღრმად ამოიხსენეს.

...

შეუსვენებლად მუშაობდა, ოფსს თუ მოიწმენდა ხანდახან. დროის ვარაუდისთვის თვალს ქირმიშად აპარებდა გაავიწყლები მზისკენ. უკვე სამუშაოში ეგულე-ბოდა, ამიტომ თვალის დასწრებებს ვერ უხედავდა, იცოდა, თვალთ დაუბნელდებოდა და ყვითელი ცეცხლის რგოლები დაიწყებდნენ რიალს.

ფერდობის ქიმს მიწა და ღორღი ჩამოსწმინდა. დიდორნი ქვით ნაშენი ძველებური კედელი გამოჩნდა. კედელს მცირე თასნა ჰქონდა დატანებული. თასნა ოთხი კოხტად გამოთლილი ქვით იყო შეკრული. თასნაში პატარა, ყურიანი საღვინე იდგა. იქვე ერთი მუჭა ვერცხლის ფული ეყარა. საღვინე ჩაშავებული იყო, ფული — დაფანებული.

„აქ ვილაკას უცხოვრია, ეს მისი ნასახლარია“, —

გაიფიქრა გიორგიმ და თასნიდან საღვინე გადმოიღო. გადაატრიალ-გადმოატრიალა. მოერწინა. გაჯავრებული ბატის კისრით გაეშვირა ყელი საღვინეს... უნებურად დასუნა საღვინის პირს. ნესტისა, ობისა თუ შიგ ჩარჩენილი დროის სუნიცა. უმაღლე მოიშორა.

„იქნებ ნამარნალია? თუ ნამარნალია, ეს ფულები რაღად შეუყრია თასნაში?“

გიორგიმ ახლა ფულები გადმოხვეტა თასნიდან. „ალბათ, მუშტარს ამ საღვინით უწყავდა ღვინოს და ფულს აქვე, ამ თასნაში, ყრიდა... არა, ქართული კაცი ამ საღვინეს სავაჭრო სანაყად არ გამოიყენებდა...“

მინას და მწვანე ჭანგს გამოხერა ძველი ფული.

„ძველ, ძალიან ძველ კაცს უცხოვრია აქ. შუბათში არავის ახსოვს, არც გიორგის გაუგონია, აქ ოდესმე კაცის საცხოვრისი ყოფილიყო... ნამდვილად კი უცხოვრია. ჰქონია ვენახი, ჰქონია ეს საღვინე, უსვამს ღვინო. აჰა, ფულიც ჰქონია! მომკვდარა და აღარავის ახსოვს...“

რალაც გაასხივდა, შავრცხილი ბურქისკენ გაიხედა.

„მეც ვცხოვრობ, მაქვს ჩემი საღვინე, ამ ბურქში შედგ-მული, შიგ თავკვერის ღვინო მაქვს ჩასხმული...“

ამ ფიქრმა და ღვინომ ლაპარაკის გუნებზე დააყენა. საუბარი მოუწევდა ვინმესთან, თუნდაც თავის ჩრდილთან. გზას გადაბიჯა. იქვე, ერთ საფლავთან, მივიდა და ხმამაღლა ჩასახა:

— შეზდითო, შე ჩემო დამლუბელო, შენც იყავი და აღარა ხარ... უკუდმართი იყავი, მოღალატე, იმ უბედურ დედაჩემს ამოუღდე და გზა-კვალი ამირიე, მაგრამ განა ის კი არ მახსოვს, საიქიოდან რომ მომბრუნე ამ ტუბილ-მწარე ნუთისოფელში... მაინც მიყვარხარ, ეს ქვა ხომ მე დაგადე გულზე, აჰა, შენდამაც მიიქვამს ამ ძველ საღვინეთა. მეც მალე მოვალ!..

მტერ-მოყვარე მეგობართან ლაპარაკს რომ მორჩა, საღვინე საფლავის ქვაზე დადგა, ფულები გვერდით დაუყარა და გამოიწურნა. ბევრი ჰქონდა საკითხავიც და სალაპარაკოც, რაზეც მხოლოდ თვითონ უნდა ეპასუხნა. შავდათუ ველარაფერს იტყოდა.

გზაზე რომ გადმოვიდა, უნებურად თენგოს ლოდს წაანყდა. მაშინვე ზედ ჩამოჯდა, თავი ჩაქინდრა და ხმამაღლა თქვა:

— შენ რომ ავი სიტყვა არ გყვარებოდა, ის ბიჭი ხომ ახლა გვერდით მეყოლებოდა? ისიც ცოცხალი იქნებოდა და მეცა...

გიორგიმ თავი ასწია და გაიხედა — მის წინ, მეორე მომცრო ლოდზე, თავაქინდრული კაცი იჯდა. გიორგის ჰგავდა. ჰგავდა კი არა, პირნაწარდნოლი გიორგი იყო, მისი ხატი და მსგავსი. ეგ არა, უფრო პირშუკი და შუბლშეკრული ჩანდა. ჭალარა წარბებზე თვლები ბოროტად უელავდა.

გიორგის არც შემინებია, არც გაჰკვირვებია. მაშინვე იცნო, თუმცა პირველად ხედავდა... დიდი ხანია ამ კაცთან შეხვედრა და გულგახსნილ ლაპარაკს ნატრობდა... ის ავეგიორგი იყო. გიორგის ხმის გაგონებაზე ავეგიორგიმ თავი ასწია და ყრუ ხმით იკითხა:

— რა ავ სიტყვაზე ლაპარაკობ?

— მოხვედრე? — ჰკითხა გიორგიმ.

— ჰო, მოვედი... ერთი კარგად გამაგებინე, განა სიტყვას კაცის მოკვლა შეუძლია?

— ნუ პეიტრობ... როგორ არ შეუძლია, — ხმას აუწია გიორგიმ, — სიტყვას არამეტო კაცის მოკვლა, ქვეყნის დაქვეცემა შეუძლია. სიტყვა აგორებულ ქვასა ჰგავს, თუ ერთი მოსხლტა და აგორდა, მორჩა, ზევადა იქცევა და ქვეყანას ნალეკავს... ქვეყანას

ნალევას და კაცის გულს ვერ მოჰკლავს?

— მე ავად არაფერი მითქვამს... — თქვა გიორგიმ და ხმა წაერთდა, თავი ისევ ჩაჩინდრა.

— აი, ახლა რასაც ვამბობ, შენთვის ავი სიტყვაა და იმიტომაც გიკლავს გულსა, იმიტომაც გგვრის ცრემლსა... კაცის გული ავ სიტყვას როგორ გაუძლებს. გულს თუ რამე ჰკლავს, ავი სიტყვა ჰკლავს. მუდამი წვეთის უცნისაღი ხვრეტის კაცის გულისფიცარს ნამივით მსუბუქი სიტყვა... დაეცემა ერთხელ და ოდნავ შუათნოვლობს, დაეცემა მეორედ და უფრო ძალუმად შეატორტმანებს, მოსვენებას დაუკარგავს. დაეცემა მესამედ, მეოთხედ...

— კარგი-მეთოქ, კარგი! — შებღავლა ავგიორგიმ და ფეხზე წამოდგა.

— მოიცა, დაჯექ... ჯერ სადა ხარ... დაეცემა და გაბზარავს გულსა. ან კი რატომ არ დაეცემა? ავი სიტყვა წსორედ იმიტომ არის ავი სიტყვა, რომ კეთილი გული მოჰკლავს!

— ოოო... მე! — ამოვიგინა ავგიორგიმ და მოწყვეტილი დაეცა.

— შეილის ცოდვა გადევს კისერზე! — პირქუშად ჩასხადა გიორგიმ.

ამ სიტყვამ სახე დაუპრანჭა ავგიორგის. თავი დაუმძიმდა, ხელის აწევით სცადა აბეზარი ფეხის მოშორება, მაგრამ ფეხი არ ეშვებოდა, თავს არ ანებებდა... ახლა ის ალაპარაკდა.

— იქნებ უბედური დაროს ცოდვაც მე დამაკისრო?

— განა არა, მეც წსორედ ახლა გამახსენდა დედაჩემი... არც ის გაგისტუმრებია ადამიანურად. მისი გაუბედურების ნახევარიც შენ ქედს აწეხს.

— ჩემი უბედურების ნახევარიც დაროს გოროზ გულს აკისრია, ღმერთმა შუენდოს და იმან დამაყენა ფრილოს წინ. ეგ არი, ხელი არ უკრავს, თორემ... იმან დამიღუპა სიყვარული, ჩამიკლა პირველი გულისთქმა და...

— ყველაფერი შენი სიყვარულით მოუვიდა, უბედური... განა დედის გული შეილისთვის ცუდს მოინადინებს?

— მეც მუდამ კეთილი მინდოდა თენგოსთვის.

— კარგი და კეთილი კაცისთვის ის არის, რაც თვითონ ეხალისება, რასაც თვითონ მოინდომებს თავისთვის.

— თუ თქვენება, კარგი ჰგონია და ავისკენ მიიღვტის, მაშინ? თუ გხედავთ და გული გვეწვის, მაშინაც უნდა გაეზუმდეთ?

— უნდა გაეზუმდეთ, რომ ჩვენ არ გავხდეთ მიზეზი ცოდვისა... არ გაეზუმდი და აი, სად მიგიყვანა შენმა სიკეთემ, ცოდვასთან მიგიყვანა!

— აბა, ხალხს ჰკითხე, შეეკითხე... შენს მეტი ვინ იტყვის ამას? შეილის და დედის ცოდვას ვინ დამანოვლებს, ვინ გაამბიდავს?

— ჰო, ოღონდაც, ნამდვილს ვინ გაგიბიდავს?... ნამდვილს ზურგს უკან იტყვიან. თუ არც იქ იტყვიან, გულში მაინც გაივლებენ. თქმა თუ არ უნდათ, სამარეში ჩაიტანენ და არავის ეტყვიან. ნამდვილი უფრო ხშირად უთქმევია. შენ ეს არ გესწავლება!

— რა ხანია მოვეშვი ამავსე ფეხს, თავი მანებე.

— მოეშვი, იმიტომ რომ გიმიძმდა, გტანჯავდა. ადექი და ნაცარფრფელი მიაყარე, დაივინყე, რომ აღარ ეტანჯე... თორემ იმ ბიჭის დაღუპვა შენი ბრალია. აბა, გაიხსენე, როგორ ექცეოდი შეილსა, თუ გინდ ის დღე გაიხსენე...

— რომელი დღე?

— განა ერთი... განა ორი... განა...

— მაინც, მაინც რომელი?

— თუნდაც ის დღე, ძღვევის ქედზე რომ აირბინა.

— ჰო, ჰო... შევდაუკლავს ის დღე!.. იმ დღიდან დანახე ყო... — თქვა ავგიორგიმ და ხმა ჩაუწყდა.

...
მოსალაშობდა.

გიორგი ღობის ძირას, დიდი კაკლის ქვეშ, ჩამოჯდა, ფეხსაცმელები გაიხადა, ერთმანეთს შემოკურა, თიხის დროს ჩაცვნილი წერილი კენჭები და მტკერი გამობერტყა და ისევ ჩაიცვა. მიუღი დღის მუშაობით დაღლილს უცებ წამოდგომა და შინ წასვლა დაეზარა და ღობეს მიეგრძნო.

ღობის იქიდან ფეხის ხმა შემოესმა, მერე ლაპარაკი გაიგონა.

ლაპარაკი ახლოს, წსორედ მის ზურგს უკან, თითქმის მის კუფასთან გაისმოდა, ისე ახლოს, რომ გიორგი უნებურად მიბრუნდა, მაგრამ ღობე ხშირი და თვალგაუხილ იყო.

გიორგიმ შეილის ხმა იცნო. ერთხანს მხოლოდ თენგო ლაპარაკობდა, შვიდადმო მისი მოსაუბრის სიცილ-კისკისი იჭრებოდა. გიორგის ვერ გაერკვია, ვის ელაპარაკებოდა ბიჭი, ქალის ხმა კი იყო, ახალგაზრდა ქალის.

— თუ გინდა, აი, ამ კაკლის კენწეროზე ისე ავალ, ფეხს არ მივიშვებდე... რად იცინი, ვერ ავალ? არ გჯერა? ჰა? აი, მიყურე!

გიორგიმ თავი მაღლა ასწია და კაკლის ხეს ახედა. ხე ღობის იქით, მეზობლის ნილში იდგა, მაგრამ მისი ნახევარი გიორგის ვენახს დაჰყურებდა. მეზობელთან ამ კაკლის გამო გათუთველილი დავა ჰქონდა. გიორგის ვენახის ნაწილს კაკლის ხე უზარმაზარი ჩარდახითი ერდილადა. ამ ადგილას მტევანი კარგად ვერ მწიფდებოდა და ვენახი ნაკლებ მოსავალსაც იძლეოდა. მეზობელი დანაკლისის იმით უნაზღაურებდა, რომ ბურტყვის დროს აქეთ ჩამოცვენილი კაკლის მოსავალში ნილს უდებდა.

კაკალი მაღალი და ძნელი ასასვლელი იყო. ასვლას გამოცდილი მებრტყავებიც კი უარობდნენ და მეტ გასამრეჯელს თხოულობდნენ.

გიორგიმ უსიამოვნოდ შეათვალიერა კაკლის ხე, რაღაც გაახსენდა.

„დამიხედეთ ამ ჭყინტლსა, მაინც არ ეშვება“.

— მოიცა, მოიცა!.. ციცი, რომ ახალა, ერთხელ ხომ გიყურე... — გაისმა ქალიშვილის ხმა. მერე სიცილი, გაბმული ალალი სიცილი მოჰყვა ამ სიტყვებს.

— როდისა, გო?..

თენგოს ხმა ჩაუწყდა, მერე დარცხენით თქვა:

— ბოდიში, კინაღამ გოგო დაგიხახე.

— უჰ, დიდი უბედურება მოხდა!

„აბა, ეს ხომ სიმღერის მასწავლებელია. უყურე, ბოდიშაც უხდის პუპლიანთ გერსა! — გაიფიქრა გიორგიმ, — ვინც ქალაქში ერთი-ორჯერ გაივლის, ყველა ჩვენი მასწავლებელია...“

— ჰო, მითხარი, როდის მიყურე?

— მაშინ პატარა ვიყავ, ზედაც არ მიყურებდი...

— არა, მართლა?

— აი, აქ ვიჯექი და...

— ყველაფერი დანახე?

— დავინახე... ენა ჩაგვიარდა, ხმა ვეღარ დავსარი.

— ჰო, რა სასაცილო ვენებოდი!

— შემებრალე, ცრემლი წამსკდა.

— სამ-ოთხ საათს მუწევი ვიყავი... ნამოვდექი, რაღაც მინდოდა მეთქი, გავადე პირი, დავაპირე თქმა და მშმ, უუუ... — გაიცინა თენგომ, — ძაან ორინ კი მომიბოდა. ასვლით, შენც დაგინახავს, ავედი, მაგრამ ჩამოსვლისას

ერთ წერილ ტოტს დავეცდეთ, ჩამომიტყდა და მარცხენაით დავეკიდე ზემოთა ტოტს, მერე ის ზემო ტოტიც მომიტყდა და ნამოვედი ქვევით... კინალამ, აი, ამ მარგოს დავეცე.

ლობე შეიძრა, ალბათ, თენგომ ხელი მოჰკიდა იმ მარგოს და შეარყია.

— ალბათ, იმან გადამარჩინა, ზემო ტოტიდან ქვემო ვენარცხებოდი, ვებლაქეშებოდი... მინაზე არც ისე დიდი ძალით დავეცემულვარ.

თენგო გაჩუმდა, ქალიშვილიც აღარას ამბობდა. არც სიო იძიროდა, ბალახიც კი არ ჩქამობდა. მხოლოდ ფუტკარი ზუსტად გიორგის ყურთან. ისმობდა შრომით დაღლილი ფუტკრის გაბმული ზუსტად... იცხა ზაფხულის მზით გამთბარი, ჩახურებული და ჩაორთქლილი ძურნა ბალახის სუნი.

— არ არის ბავშვობა! — თქვა ხმადაბლა ქალიშვილმა, — მე მაინც დიდი მეგობრე, უღვაში ახლად ამოგდიოდა. ახლაც დიდი მგონიხარ. ალბათ, ტანადი რომ ხარ, იმითომ... მეტად აღარ გიცდია?

— აღარ... აღარ, მაგრამ თუ გინდა, ძლევის ქედზე შეუსვენებელიც ავირბენ! — ადგუნებით ნამოძიხა თენგომ, — ახლაც... ხომ დაღლილი ვარ, ხომ თორმეტი კილომეტრი გამოვიარე რაიონიდან, მაინც დაუსვენებელიც ავირბენ!

გიორგიმ შვილის შვადა ანთებული თვალები დაინახა. ლობე ხშირი და თვალგაუფალი იყო, მაგრამ მაინც დაინახა.

„მოუარეს... ნამდვილად მოუარეს!“ — გაიფიქრა და ფეხზე ფრთხილად წამოდგა. სოფლის ცხენიანი აუდეზბულ ძლევის ქედს გახედა. უტყუო, ბუჩქნარიანი ფერდობი შეათვალიერა, მანძილი მოზომა.

„ვერ ავა... ვერა. შეუსვენებელიც ვერ ავა, გულს გაიხეთქეს“.

— მოიცა, ბიჭო! — გაისმა ქალიშვილის ხმა.

— არა...

— მოიცა-მეთქი!..

გიორგი შეიძრა, დაძახება დააპირა.

ლობის იქით ფეხის ჩქამი გაისმა. თენგო ადგილს მოსწყდა, შურდულივით გავარდა ვენახიდან.

ძლევის ქედის ფერდობი იქვე, ვენახების ბოლოს, ჭლაკის პირიდან იწყებოდა. ფერდობის დასაწყისს ვენახის ბოლოებში ჩამსკრივებული დაბურული კაკლის ხეები ფარავდა, ამიტომ გიორგიმ შვილი მხოლოდ მაშინ დაინახა, როცა ფერდობის მეოთხედი ავლილი ჰქონდა.

ბუჩქნარში ხან იელვებდა, ხან დამალვებოდა თენგოს ნითელი მისურა. ბიჭი პირდაპირ მივრბოდა, მაგრამ როცა გაუფალი ბუჩქნარი ხედებოდა, მხარს უქცევდა, გარს უვლიდა და შეუსვენებელიც უკან მოუხედავად გარბოდა სულ ზევით და ზევით.

ლობის იქით ხმა აღარ ისმოდა. ქალიშვილი, ალბათ, ხმაგაყმენდელი და გაოცებული მისჩერებოდა ძლევის ქედისკენ გაქცეულ ჭაბუკს. ალბათ, სუნთქვითაც კი აღარ სუნთქავდა... იქნებ არც იყო იქ?

გიორგი თითისწვერზე აინია. აინია და ფრთხილად გადაიხედა. ქალიშვილი კაკლის ძირს მიყრდნობოდა, თავი უკან გადაეგდო, თვალმოჭუტული გასცქეროდა. გრძელ წამამებსაც კი არ აფახულებდა. ხორბლისფერ

ლოყებზე სინთილე მოსდებოდა, ბაგე ოდნავ გაპიროდა, მიჯრული, თეთრი ნაფოტითი პილები მოუჩანდა. ბაგეზე ღიმილი და ქვევით დაღებულიც...

გიორგი ფრთხილადვე მომხრდა ლობეს.

სოფელს უკვე ჩრდილი მოჰფენოდა. ბინდი ეპარბოდა ორლობებს და ვაკეზე გამაღილ ბალ-ვენახებს. მაღლა, ფერდობზე, კი ისევ მზე იცხა. ჩანურული მზის სიყვითლეში გახვეულიყო შავრცხილობის, თეთრცხილობისა და თრილობის ბუჩქნარი დაფარული ფერდობი. ამ მოყვითალო სიმწვანეში ყაყაოსავით მოჩანდა თენგოს მისურა... ეს ნითელი, მოძრავი ლაქა სულ ზევით და ზევით მიიღვრებოდა.

იცხა დაიძალა. სოფელში დამკვიდრებული ბინდიც თანდათან ზევით იწევდა ფერდობის კალთებიდან, თითქოს ცდილობდა, მოძრავ ყაყაოსვებზე ლაქას წამოსწოდა და შეღამების მწუნებში გაეხეცა.

უცებ ყაყაოსვით თითქმის ერთ ადგილას გაიყინა, გაჩერდა... ბუჩქს მოეფარა და გაჩერდა?

არა, ბუჩქს არ მოეფარება. ჯერ ისევ გარკვევით ჩანდა მუქ სიმწვანეში მინაბული უძრავი ნითელი ფერი.

„დაიძალა? დაეცა? გული ხომ არ...“

გიორგი იცხა, ლობეს ზურგით მიყრდნობოდა, ბრაზით იკვნებდა ტუჩებს. არც ახსოვდა, როდის დაეცა, როდის მიენდო ზურგით ლობეს. ისევ წამოინია, მაგრამ ლობის იქით ფაჩუნი გაისმა. შეგვითებული ფეხის ხმა... აჩქარდა ეს ფეხის ხმა, გასცდა ლობეს. ახლა თანდათან შორიდან ისმოდა, მერე სრულიად მიწყდა. ქალიშვილიც ფერდობისკენ გაიქცა... ალბათ, ფერდობისკენ გაიქცა.

იქნებ სოფლისკენ გაიქცა შესატყობინებლად, ხალხის ასამოლოდა: თენგო ძლევის ქედისკენ გარბოდა, გარბოდა და უცებ გაჩერდა, მიშველეთ, ხომ არაფერია მის თავსაო!

გიორგიმ თავგზა დაკარგა.

მაგრამ არა... აი, ახლა თეთრკაბიანი შეუდგა აღმართს. ისიც სწრაფად გარბოდა, ისიც აჩქარებით უვლიდა გვერდს ერთმანეთში გადახლართულ, შედედებულ ბუჩქნარს... შეღამების ბინდში გვირილასავით იელვებდა და მიქროდა ზევით, სულ ზევით...

გიორგი გაოგნებული გასცქეროდა ფერდობს.

წელ-წელა მცირდებოდა მანძილი, თეთრკაბიანი ქალიშვილი ახლა უკვე სვენებ-სვენებით ადიოდა, ალბათ, დაიძალა.

აი, გვირილისფერი მიუახლოვდა იმ ბუჩქებს, სადაც წელად თენგო ჩამოეჭდა თუ დაეცა. გიორგი ახლა ძლივსაა, ალბათ, გუმანით თუ ხედავდა ყაყაოსფრად კი არა, ნაბლისფრად ჩამუქებულ ლაქას. ამ ადგილზე მწუნრის ბინდ უკვე გადაევიოდა და ახლა უფრო ზევით მიწნედა... მზის ბზისფერ სიყვითლეს ფეხდაფეხ მისდევდა საღამოს ჩრდილი, მიერეკებოდა ზევით, ზევით. ახლა მხოლოდ ძლევის ქედზედა ენით ჩამავალი მზის მოღლილი შუქი.

გიორგის მოლოდინი უხეტიადა გულს. ყოველ წუთს ელოდა ქალიშვილის განწირული კვივის გაგონებას. კივილი არ ისმოდა. არ ისმოდა თუ არ ესმოდა, ვერ მიმხვდარიყო... იქნებ იკვილა ან ელდანაცემს ძალაც არ ეყო ამოძახებისა, ხმა ჩაუვარდა, ძალა წართევა, ანაზდეულად დაამუნჯა რაღაც საშიშრელებამ.

(გაგრძელება იქნება)

ზღაპრად ბაუბონარი ზღაპრები

მცხეთა იოსელიანი

ბებია, რომელიც ახლაც თვალწინ მიდგას, ას ხუთი წლისა იყო, ბებიის ბებია, დიდი პეპერა, — რომელიც ბე-ბიასაც თვალწინ ედგა, ისე კარგად ახსოვდა, — ას თხუთმეტი წლისა. დიდი პეპერას ბებიაც — ას ათისა, მაგრამ ჩემს წინაპრებში ერთ ბებიას ას ოცდახუთი წელიც კი უტყვორია... და მათ შორის ზოგიერთმა წერა-კითხვაც იცოდა. ბებიარეში სათვალეს ხმარობდა, მაგრამ ცალი მინა ჩატყვნილი ჰქონდა და როცა ნემსში ძაღს უყრიდა, იმ თვალს ხუჭავდა, რომელზეც მინა ეფარებოდა (ასი წლის მოხუცი რომ კარგად ხედავდა, რცხვენოდა). კითხვის დროს კი სათვალეს მთლად შუბლზე აიტანდა: დაიქცა იმის ოჯახში, ჩივდა ეს მოიგონაო.

და იმ ას ოცდახუთი წლის ბებიიზე რომ არაფერი ვთქვათ, ამ ბოლო, ასხუთწლიან ბებიასაც არაფერი წარმოადგინა, თუ ზღაპარი იწერებოდა და იკითხებოდა.

ზღაპრებს ყვებოდნენ. ზღაპრებს ყვებოდნენ ზამთარში კერის პირას, ზაფხულში — აივნაზე, დავახშმებული მთვარე რომ თავზე ნამოადგებოდათ. ყვებოდნენ ლოგინშიც კი. ასე კი არ იყვნენ ადამიანები ცალცალკე ოთახებში ჩაკეტილი. ერთი გრძელი ტახტი იყო გაჭიმული დარბაზის თავიდან ბოლომდე და ზედ გამხრევილი ლოგინები. ბავშვები, ოთხიც კი, ერთად იწვნენ, ერთ საბანში.

ზამთრის გრძელ ღამეს რამდენიმე ზღაპარი იყო საჭირო და მთელი ზათარი, ვინ მოთვლის — რამდენი. სად დაჰქონდათ ამდენი წიგნი და ქაღალდი, ამდენი ლამაზი და ფარანი, ან რა გემო აქვს დანერგილ ზღაპარს. თუ გარეთ შემოდგომის კოკისპირული წვიმა ან ქარბუქია და შენ ყვები — მაისის ვარდი ჰყვოდეთ, ვის რად უნდა. თუ ჭინკობის თვეა და შენ ვაზის ყვავილობა პირზე გაკერია, ვინ მოვისმენს. ზღაპრები თბზებოდნენ ან გადაკეთდებოდნენ დროისა და ამინდის კვალობაზე. თუ ოჯახში მძიმე ავადმყოფი ჰყავდათ, უკვდავების წყალი უნდა გეტყვნა. თუ საქორწილო გყავდა ვინმე, უფლისწულის... უფლის ამბავი უფრო უპირანი იყო. მტრისა... მე ახლობელი წავიღოდა ამ ქვეყნიდან — საიქიოს ბენვის ხიდზე გასვლაზე და

სამოთხეში დამკვიდრებაზე ჰყვებოდნენ. ასე რომ აიღო წიგნი და მშვიერ დოკუპალების ამბავი უკითხო, ნახუქების მთა რომ შეჭამეს, არ უნდა, თუ მსმენელს პურის ნატყები ენატრება.

მწელია, შენ რა გჭირს და გილხინს, წიგნში ისეთი ზღაპარი იპოვო და გადაკეთება ხომ — შეუძლებელი. დაბეჭდილს და დახატულს რაღას მოაკლებ და მიამატებ.

ცხრა დედამამიშვილს ცხრა და-ძმის ზღაპარი ერჩია მდიდარი, ღედისერთა ნებიერას ამბავს. ზღაპარი მარტო გასართობად და უძილობის უამს თავშესაქცევად კი არ იყო მოგონილი. ზღაპარი ავადმყოფს კურნავდა, მშვიერს აპურებდა, ღარიბს ამდიდრებდა; გერს დეიონაცვლის ჯავრს ამოაყრევიანებდა, ობოლს კვერს უტხოვდა, მკვდარს საიქიოდან აბრუნებდა, უნუგუმოს ანუგემებდა და მონას მეფობას ჰპირდებოდა. მართლა ისე კი არ იყო საქმე, ჩვენ რომ ზღაპარი ზღაპარი გვეგონია.

ზოგჯერ გრძელი, გაუთავარი ზამთარიც იცოდა და ზღაპრებში რომ ბოროტებას დავამარტყვებდით, მოვსრავდით დევებს და ავსულებს, მოვილხენდით, გავმდიდრდებოდით, დიბა-ატლასით და მოსირმული ჩოხა-ახალუხით შევიმოსებოდით, გაუფულისწულდებოდით, ვიქორწინებდით მზეთუნახავებზე, მეფედ აღვზევდებოდით, რალა გვექნა, აღარაფერი იყო ისეთი, რაზეც ოცნება შეგვეძლო, მაგრამ რუსთველი ამბობს: „გული კრულია კაცისა, ხარბი და გაუძღომელიო“ და ზღაპრად გაუგონარი ზღაპრები მოგვინდებოდა და ბებია იხსენებდა ჩვენი ას-ასწლიანი ბებიებისაგან გაგონილს.

ბევრი მისი ნამბობი ზღაპარი სხვაგანაც გამოგონია და წამიკითხავს, მაგრამ ზღაპრად გაუგონარი ზღაპრები — არა, კი გითხარით, დანეროლს, დახატულს და დაბეჭდილს ის გემო და პენი არა აქვს, მაგრამ მთლად რომ დაივწყით და წყალს გაავტანით, არ ივარგებს; თქვენც ხომ უნდა იცოდეთ, რაა ზღაპრად გაუგონარი ზღაპრები.

იყო ზღაპრად გაუგონარი თეთრი, მაგრამ ავი და ცივი ზამთარი. ქვეყანას სქელი, ქათქათა საბანი ესურა. ამ საბნის ქვეშ დედამიწას ჩახუტებული ყვავილები თელღუნენ და მოთმინებით ელოდნენ მშვენიერი, მზიარული, მწვანე გაზაფხულის მოსვლას.

ბუნების სტიქიას ყვავილთა უმშვენიერესი მეფე — ვარდიც კი არ დაედნო. ერთიანად განქმარდა, დაეშუქა, მინამდე დაეტანა და ძილქუში შეეყარა.

ქინაოთს დაიასაც: ენძელას, ყოჩივარდას, ფურისულასა და ია-იას.

ენძელას ვარდი, როცა ჰყვოდა, მაშინაც არ უყვარდა (მეფე ყველას კი არ უყვარს). ძალიან ბრაზობდა და ჭორობდა: გენაცვალეთ, რა მოხდა, რომ გადაბრდელი აღებულა, ქვეყანას აგიტებს, არც სინდისი აქვს, არც სირცხვილი, საცოდავი ბულბული ხომ სულ გადარიაო. ვარდის ჯიბრზე ვარდისფერს ვერ იტანდა და თეთრ კაბას იცვამდა.

ყოჩივარდა კი, პირიქით, ვარდზე ისე იყო შეყვარებული და მეფის სიტურფით მოხიბლული, მისი ყველაფერი მოსწონდა და, დედას კი არა, ვარდს ფიცულობდა და არაფერი უნდოდა, ოღონდ ვარდისფერი სცმოდა. თან სამოსს ანაოჭებდა და აკვარაკუნჩხებდა, იქნე მეფის კაბას დავამსახვსო.

ფურისულა ვარდზე არც ავს ამბობდა და არც კარგს იცოდა, რასაც ვერ შესწვდებოდა, არც ეპოტინებოდა. თავისუფალი, სადა სამოსი უყვარდა და ფერებში დებს პბაძავდა: მოეთიროც მოსწონდა, მოვარდისფროც და მოლურჯოც.

ლურჯს კი, და მხოლოდ ლურჯს, ძალიან მორცხვი და მოკრძალებული ია-ია იცვამდა.

მაგრამ სანამ ბუნება ბოპოქრობდა, გათოშილები თვლემდნენ თოვლის თეთრ საბანში და ელოდნენ ოქროს სხივებით მოქარგულ პირმცინარ გაზაფხულს. გაზაფხული კი არა და არ ჩანდა, რაკი ზამთარი ავობდა და უსუსური ყვავილები კი არა, ასწლოვანი მუხები და ძილქვები ვერ ბედადნენ კვირტის გაშლას, გათოშილი დედამიწა კი წუხდა და იტანჯებოდა, რომ დრო უსაქმურად, უწყალოდ გადიოდა და ქარ-ყინვას დასასრული არ უნდოდა.

— ადექით, ადექით! გეყოფათ ძილი და უსაქმურობა! — განყრა ერთ დილით დედამიწა.

— გათენდა? — იკითხეს დებმა და ფანჯრიდან გაიხედეს.

გათენებას ყვავილები გაზაფხულის მოსვლას ეძახიან.

— თუ არ გათენდა, ადექით, ნადით და გაათენეთ! — ბრძანა დედამიწამ, — აბა, სანამდე უნდა იყოს ქვეყანა ბნელში?

ესე იგი, თუ არ გაზაფხულბულა, ადექით, ნადით და გაზაფხული მოიყვანეთ, აბა, სანამდე უნდა იყოს ზამთარიო.

მართალია, თოვლი თეთრია, მაგრამ ყვავილები

ზამთარს მაინც ბნელს ეძახიან, რაკი აცივებისთანავე მინის ქვეშ იმალებიან და იქ, რალა თქმა უნდა, ბნელა.

— რა დროს გათენება და გაღვიძებაა, თავზე ერთი მტკაველი სისქის თოვლი გვახურავს! — გადარბუნდა ენძელა კედლისკენ, სადაც ხალიჩა ეკიდა, რომელზეც თეთრი ყვავილები, თვითონ ენძელა და რატომღაც ბულბული იყო ამოქსოვილი.

— ამ სიცივეში ყვავილი კი არა, ძალღი არ გაიგდება გარეთ! — აწუნუნდა ყოჩივარდა და სანოლის თავზე დაკიდებულ სისხლისფერი წითელი ვარდის დიდ სურათს თვალი მიაშტერა.

— რა თქმა უნდა, რა თქმა უნდა! — ორივე დაიას დაეთანხმა ფურისულა. ქვეშაგებში ჩაძვრა და ისევე ჩათვლიშა.

— დედიკო, ახლავე აედგები, მაგრამ რომ არ ვიცო, რა გავაკეთო? — მაშინვე წამოხტა დედის გამგონე და დაუზარელი ია-ია.

— თოვლს თუ უყურეთ, ეგ იქნებ მთელ წელიწადსაც იდოს. ნადით, ქვეყანას მოედეთ და ახარეთ გაზაფხული.

— ოჰ, მზეთუნახავი გაზაფხული, როგორ მომენატრა! — აცრემლდა ია-ია.

— ასე რომ გიყვარს და გენატრება, როგორ გგონია, თქვენ იძინებთ და თავისით მოვა? თვალი გაახილეთ, გაისარჯეთ, მთა და ბარი მოიარეთ, ეძებთ, მოუხმეთ, მიესიყვარულეთ, აყვავდით, აყვავეთ, გაახარეთ დიდი და პატარა, თუ გინდათ, ქვეყნად პირველი ყვავილი გერქვათ.

— დედიკო, პირველი ყვავილი ხომ ვარდია, იმას ვინ შეედრება! — ვერაფერი გაიგო ია-იამ.

— ვარდი პირველი კი არა, უღამაზესი ყვავილია. გაზაფხულის ყვავილი, პირველი ყვავილი იქნება ის, ვინც არ იზარმაცებს, ამ თოვლს და სუსხს არ შეუშინდება, გაზაფხულის მოსვლას ახარებს მთასა და ბარს და ამ საძაგელ ზამთარს მოაშორებს.

— მე ზამთართან ბრძოლა სად შემიძლია. ან ასეთი დიდი ბედნიერების მახარობლად როგორ გამოვდგები, როგორ გავებდე ნატვრისთვალ გაზაფხულს წინ წავუდგე, როცა ქვეყნად ასი და ათასი ფერის და სილამაზის ყვავილებია.

— პირველი ყვავილი იქნება, ვინც გაზაფხულს წინ წაუძღვება? — იკითხა კედლისკენ გადარბუნებულმა ენძელამ და გადმობრუნდა.

— პირველი ყვავილი იგივე ვარი ვარა? — წამოვარდა ყოჩივარდა.

— ამდენ ყვავილებში პირველი კი არა, მეორეც რომ იყო, რა ბედნიერება! — თავსასთუმალში დანყოილ კაბებს ეცა ფურისულა.

— ია, გენაცვალე, მიდი, ჩემი თეთრი კაბა დამოუთოე! — მიამახა ენძელამ და თვითონ პირის დასახანად გავარდა.

— დაუთოება მეც ხომ მინდა! — მოაგონდა

ყოჩივარდას, კაბაში თავი ჰქონდა გაყოფილი, რომ გადაიძრო.

იამ გატყინებული ქათვითა თეთრი კაბა შეაგება ენძელას და როგორც კი უთო დაადო, ფურისულა ეცა და თავისი კაბების დაუთოებას შეუდგა.

— ია-ია, მალე ქენი, აბა, გამიშადე, თორემ ეს მეტ-ჩიარა ენძელა გამახსნებს, — ანუნუნდა ყოჩივარდა, მაგრამ ფურისულამ იას უთო არ დანახა.

ენძელამ, როგორც კი კაბა გადაიცვა, კარი გამოაღო და თოვლში გავარდა, — პირველი ყვავილი ვიქნები, ბულბული, ვარდს კი არა, მე მიგალობებო.

— ვაიმე, მიშველეთ! — გადირია ყოჩივარდა.

— ჯავრი ნუ გაქვს, — დაამშვიდა ფურისულამ, — ენძელა თეთრია და თოვლზე ვერავინ შეამჩნევს.

— ვერავინ შეამჩნევს? — დაშოშმინდა ყოჩივარდა, მაგრამ როცა ფურისულამ თავისი ფერადი კაბები დაუთოვა და ჩაცმა დაიწყო, ისე გადირია, — ენძელას თუ არა, შენ ხომ შეგამჩნევნო! — სტაცა ხელი თავის კაბას, ის იყო, ია რომ აპირებდა დაუთოებას, ფაციფუციტ გადამიცვა და მაშინვე გარეთ გაიჭრა, ძლივს გაასწრო ფურისულას, რომელიც, რა თქმა უნდა, მაშინვე ფეხდაფეხ მიჰყვა.

— რალას უცდი? — ჰკითხა დედამ იას, — შენ რა, მათი ღაია არა ხარ?

— ჰო, დედიკო, მაგრამ უკვე რომ ნაივინენ? ენძელა თეთრია, ამაყი და პირველობაც ეკუთვნის. თუ არადა, ყოჩივარდა ხომ ვარდისფერია, შორიდანაც შეამჩნევნენ. ფურისულას იმდენი ლამაზი კაბა აქვს, რომელ კორდზეც და ტყისპირებზეც ის და ყოჩივარდა გამოჩნდებიან, ნამდვილი გაზაფხულიც იქ იქნება.

— სენი ისე უკანმოუხედავად გაცივდნენ, სურნელიც კი სარკის წინ დაიფანქვითა, აბა, უსუნო ყვავილი ყვავილია?

— მერედა, რას იტყვიან ჩემი დები, რომ მათი წილი სურნელი გადავიხსა და გაზაფხულის ყვავილის სახელი დავიწყო?

— აბა, როგორ, შენ უსაქმურად შინ დამიჯდები? რისთვის გზრდიდი და გივლიდი, თუ ქვეყანას არ გაახარებ! — განყრა დედამიანა.

— არა, დედა, უსაქმურად ყოფნა კი არ მინდა, მაგრამ მე რა გამოსაჩენი ვარ...

— აბა, აბა, ახლავე გასწი და საქმეს მიხედე, საქმე გამოგაჩენს!

ია-იამ ვარდისფერ, სურნელბით სავეს დაიბნის შუშებს ხელი მაინც არ ახლო. იქვე, თავისი პატარა იისფერი შუშა აიღო, ჩარჩენილი სუნამო თავზე დაიწვეთა, დრო რომ არ დაეკარგა და დედა არ გაენანყენებინა, ლურჯი კაბა არც დაუთოებია, ისე მიორგო და მაშინვე ნაივდა.

გარეთ ბებერ ზამთარს გაეგო, ყვავილებს გაულვითაო! გაავებული ქმინავდა და ქარში თოვლის ფანტლებს და ხოშკაკალას ურევდა.

ია-იამ სადღაც, ბუჩქის ძირას, მოფარებული ადგილი მოძებნა, ამოძვრა მიწიდან და აკანკალებული, თავდახრილი დადგა — აქაოდა, არავინ ჩემს დებზე ადრე არ დამინახოსო.

თოვლისა და ყინვისაგან გათოშოილი ქვეყანა მოუთმენლად ელოდა გაზაფხულს. განსაკუთრებით ბავშვებს მისდოდათ სული, ისე ენატრებოდათ ცხელი მზე და მწვანე მიწდორი. მაშინ კალენდარი არ ჰქონდათ, მაგრამ მაშინ კი არა, ახლაც ყვავილებს მოჰყავთ გაზაფხული და არა კალენდარს.

ენძელა რომ თოვლიდან ამოძვრა და ქვეყანას ბუნების განახლება ახარა, ზამთრის შიმით გარეთ ვერავინ გამოდიოდა, თეთრი ყვავილი შორიდან ვერავინ შეამჩნინა.

ყოჩივარდა და ფურისულა რომ კორდზე დასდნენ, ფანჯარაზე ცხვირმიჭულტილმა ბავშვებმა, იცოცხლე, გაიხარეს. მაგრამ სურნელება არც ერთს არ ჰქონდა და ვაითუ, რაც გვენატრება ის გველანდებო...

მაგრამ, როცა ია-ია ანვიოდა და ქარმა მისი ნაზი და მოკრძალებული სურნელი ქვეყანას მოჰფინა, მაშინ კი იფიქრეს, გაზაფხულს გაღვიძებიაო და ჟრიაშული ატეხეს, ტყესა და მიწდორს მოედგნენ.

ბუჩქის ძირას თავდახრილი ია-ია, — ეს რა აურზაური ატეხე, დებს არ ვანყენიო, — კიდევ უფრო მიიყუჟა და თავი დამალ ნემოში ჩამალა. მაგრამ რაც უნდა იმალა, თუ ის სურნელს აქმევ, ვინ ვერ გიპოვოს.

— გაზაფხულის ყვავილი!..

— პირველი ყვავილი! — აყიჟინდნენ ბავშვები და შემოესვენენ.

— ბედნიერების მახარობელი!..

— ბუნების განახლების მაცნი!..

— უპირველესი ყვავილი!

ერთმანეთს ულოცავდნენ, გულში იხუტებდნენ, მკერდზე იბნევდნენ. სახლში ქოთნებში, კოჭობებში ათავსებდნენ. შაქარწყალს ასმევდნენ, შეჰხაროდნენ, უმღეროდნენ...

— ზღაპრად... ზღაპრად გაუგონარი ამბავია, — თავი ახლაც სიზმარში ჰგონია ია-იას, — ამოდენა, უამრავი წითელ-ყვითელი ყვავილით მოჩითულ დედამიანზე მე, ასე პატარას, ლურჯს და უსახურს პირველობა?..

მას შემდეგ, რაც ქვეყანა არსებობს, რაც ზამთარი ავობს და ღიდი და პატარა ცხრათვალა გაზაფხულს მოუთმენლად ელის, ენძელა გამოჩენაც ახარებს, ყოჩივარდასიც და ფურისულასიც, მაგრამ ლურჯთვალა ია-ია რომ ბუჩქის ძირას მორცხვად თავს ამოჰყოფს და სუსტ, ნაზ სურნელს ნიაფი არემარეს მოჰფენს, ყველას სჯერა, რომ მწვანე, ოქროსმზიანი გაზაფხული კარზეა მომდგარი.

საქმე, საქმე თქვი, თორემ... ვინც მორცხვი და მოვარძლებულია, განა შეუმჩნეველი რჩება?

იყო და არა იყო რა (ზღაპრად გაუგონარი ზღაპრები-იც თავიდან ზღაპრებით იწყებოდნენ), იყო ერთი მენსქეილი. ჰყავდა ცოლი. სოფლიდან მოშორებით, ნისქეილში, ცხოვრობდნენ. არ ჰყავდათ შვილი და, რაღა თქმა უნდა, ჯავრით აღარ იყვნენ. ევედრებოდნენ ღმერთს და ხატს, ერთადერთი შვილი მაინც მოგვეციო. როგორც ზღაპრებშია, უსმინა ღმერთმა. მაგრამ ეს როგორ მოხდა: როცა დასაფეკავი დაფეკეს და მენსქეილე გავიდა ღარზე მიშვებული წყლის ჩასაკეტად, ხედავს, რას ხედავს!.. აგერ მოტივტივეს ნითელი, ნითელი ვაშლი. ვაშლი კი უნახავს მენსქეილს, მაგრამ ამნაირი — არაფერი. მენსქეილე რომ ღორმუცელა ყოფილიყო და მარტო შეეჭამა, არ ვიცი, რა მოხდებოდა, ან — ფულის მოყვარული და გაყვიდა, რა თქმა უნდა, ვინც შეიძინდა, უფლისწული, ალბათ, იმას შეეძინებოდა. გაუყო ცოლს (შუაზე გაჭრილი ვაშლი, მოგვსენებათ, ერთმანეთს ჰგავს). მით უმეტეს, ვაშლი მთლიანად ცეცხლივით ნითელი იყო და ხელისაგულზე დადებული ცოლს მიუტანა — აირჩიო. ცოლი ეცადა უფრო მომცრო აეღო, მაგრამ ვაშლი ზუსტად ტოლად იყო გარწყული.

გავიდა ცხრა თვე და სწორედ აქ მოხდა ზღაპარში გაუგონარი ამბავი — მენსქეილის ცოლს უფლისწული შეეძინა. ახლა, საიდან მისვდნენ ამას. მენსქეილე შავგერმანი კაცი იყო, წარბებგაფანჩული, კიტრით ცხვირი ჰქონდა, ჯავარივით წვერ-უღავში, ჯამებივით ყურები, ნიჩაბივით ხელები...

ცოლს: ხეშში შავი თმა, ბადრიჯანივით ცხვირი, დაშაპრული ხელები და ამ სიკეთესთან ერთად, კოჭლიც იყო.

უფლისწული დაიბადა... რა დაიბადა!..

ცისფერი, ცისფერი ფორუნი თვალები, ხუჭუჭა ბა-ჯალიო ოქროს თმა, მარწყვივით ალუბულები სახე, ილიმე-ბა — მზე იცინის... ზღაპრად გაუგონარი უფლისწულია.

მენსქეილს მამამისის სახელი უნდადა დაერქვა, მაგრამ რაღა ექნა და ისევ მუჭაბუკი დაბარქვა. დაბადებისთანავე რაღაც ძონძეები და ჯვალბრები შეხვედნენ. შე-ახვიეს და ეს კონკები და ძველმანები დიბა-ატლასად იქცა! ტომარა, დაკრებულ-დაუფუჯლი ტომარა — სირ-მით ნაქსოვად. ჩასვამ დატყლიედილ, დაქნავულ ტამტში და ოქროდ იქცევა. მაგრამ ზღაპარში გაუგონარი რამ

ხდება: როგორც კი მოაცილებს, ძონძი ძონძია. დაბან, ჩაანვენ აკვანში, აკვანი იქცევა ოქროდ. მოიხედავ და ტამტი ის ოხერი და მუდრეგია, რაც იყო.

მენსქეილე საგონებელში ჩავარდა. ის ტომარა და ტამტი მოსირმულად და ოქრომკვდად რომ რჩებოდეს, კიდევ ჰო, მაგრამ ბავშვს სულ ხელში ხომ არ ეჭირება ტომრები და ტამტები, ხეიმირები და დოლაბებიო. არა-და, ოქროს ტამტი კიდევ ჯანდაბას, მაგრამ ოქროს დოლა-ბი ვერაფერი შვილია. დასაფეკავად არ ვარგა და დოლა-ბი სხვა რისი მაქნისია. არადა, ოქროდ რომ დარჩეს, ათი ათას დოლაბს იყიდის, მაგრამ აიღებს ხელს და ქვაა.

წამოიზარდა, სახეზე სამოთხის ვარდი უყვავის. იცი-ნის — მზე იბადრება — იცინის. ტირის — მარგალიტები სცივია, მაგრამ მოსწყდება თვალთაგან და ცრემლია. ჩაე-ხუტება დედას ეს ცხვირბუკა, მენსქეილის კოჭლი ცოლი დედოფალია. გადმოხედავს ზვიადად მენსქეილი — მიწაზე უპირებს ჩაძვრენს. მამას ჩაუფდება კალთაში, მამა აღზევდება მეფედ — ქვეყნის მყერბილია, მენსქეი-ლის ჯოჯო ცოლს გაუყვარებს თავს?! არადა, ბავშვი, სან-ამ პატარაა, ან დედასთანაა და ან მამასთან. ხან ერთი მეფე და ხან მეორე — დედოფალი, ერთმანეთი თვალთ არ დაენახებოდა. კიდევ კარგი, ნისქეილი სოფლიდან შორს იყო, სოფლის ბავშვები ახლომახლო არ ჩანდნენ, თორემ ეს მზეთუნახავი უფლისწული რომ ტიტლიკანა, შურიან გოგო-ბიჭებში გაერეოდა, არ ვიცი, რა მოხდებოდა. რაკი მენსქეილს ამ ძელური ნისქეილის მეტი არაფერი ება-და, ცალ მხარეს, კედელზე, პატარა ოთახი ჰქონდა მიხ-უხულავებული და ბიჭი ხშირად იქ ამ მარტომარტო თამაშობდა, ან ძინა. დედ-მამა კი ნისქეილის გრუტუნში ცეცხლისპირას ისხდა და დანა კბილს არ უხსნიდა: რა ფუყით, რომ წამოიზრდება, ან ჩვენ რომ აღარ ვიქნებით, რა ეშველებო. არადა, როგორ გინდა სოფელ-ქვეყანას დაუშალო კაცისშვილი. არ დაუშალავ და ასე უზღა-პრულისი უფლისწული რომ გაუშვა, მენსქეილს ვინ დაგიყვანებს, წამოავლებენ ხელს და მეფესთან გააქანებენ. მეფეს ისედაც თორმეტი უფლისწული ჰყავს, ერთმანეთს ხოცავენ — ტახტი არა მე და არა მეო. ეს რომ იქ დაიხაზ-ონ, მამინე თავს მოჰკვეთენ. ეს მეცამეტე გოჭი ვილაო. ამის გარდა, მენსქეილს მენსქეილთა შვილი, ნისქეილის მექვიდრე უნდა და არა ბატახის.

ესევენიან ღმერთს და ხატს, კი, დიდი მადლობლები ვართ, რომ შვილი გვარგუნე, მაგრამ გვიქნაღი სიკეთე და ბარემ გაგიმეინსქელო. ღმერთს გაჩენამდე თუ შეუ-ძლია რაიმე, თორემ რომ განჩდება, მერე იმ დალოცილი-და უჭირს თავისი გაჩენილის გადაკეთება. მაგალითად, რაღაცა შეუმლება იმ კურთხეულს, გააჩნეს კუზიანს და მერე სამარის მეტი ვერაფერი გაასწორებს.

არადა, იზრდება და იზრდება უფლისწული, ცისკრის ვარსკვლავს აბნელებს, ალიონზე ნისქეილის გვერდზე მოხუხულავებულიდან რომ გამოიხედავს. მენსქეილს ცისკრის ვარსკვლავი საათის მაგივრობას უწევს და სუ-ლაღ არ უნდა მისი შვილი აბნელობდეს. არც ის უნდა, მისი ცოლი დედოფლობდეს და თვალთნ აბრიალოს. არც თვითონ მეფის გულზეზიადობა სჭირდეს და

ნისკილეზე და საქმეზე გული აიყაროს ან ცოლს ოქროს კვერთხით თავი გაუხეთქოს. ნანატრ შვილს როგორ მოიტყულებ, თორემ უსაშველო აქვს გაჩენილი. აგერ, თექვსმეტი წლის კაცისშვილს დამწყვედულის როგორ იყოლიებ და ახლოს არავის ნააკარებ?

იცოცხლე, მაშინ უღრანი ტყვეები ბევრი იყო და იქნებ, იქნებ უსიერში ინადიროს, მეფეებს და უფლისწულებს ნადირობა უყვართ, ნანადირევის შეჭამანდი მინც გვექნებაო. გაუკეთა მამამ შვილდ-ისარი. ცხენი არ ჰყავდა, მაგრამ რა ექნარება, ფეხით იაროს, დედ აქ არავინ დაინახოს, გვიან ღამით დაბრუნდესო და გაუშვა. ასწავლა, საით უნდა წასულიყო და ენადირა. აქეთ, სოფლებისკენ არამც და არამც არ უნდა გაეცელო.

პირველ დღეს ვერაფერი, ხელცარიული დაბრუნდა. მეორე დღეს კურდღელი მოეკლა და მენისკილეს და მის ცოლს მშვენიერი ვახშამი ერგოთ. მესამე დღეს არჩვის მწვადები შეაშინეს, მეოთხე დღეს — ირმის, მერე და მერე გარუული ღორის სუკები და ჯივბის ბჭი...

არა უშავს, აენწყო საქმე, მოედის ნანადირევი, მინდის პური და მჭადი აქვს, მოითქვა სული დედ-მამამ.

ეს ყველაფერი კარგი, მაგრამ მენისკილეს აკვირვებს, რომ მის შვილს არც ერთხელ ნანადირევი შევლი არ მოუტანია. არადა, შვილის მჭადი მოეგინა. შველი ზოგჯერ ნისკილიდანაც კი დაუნახავს ტყისპირზე. ჯივბი სადალაც მწვერვალეზში იყო, მის შვილს ისიც კი მოჰქონდა და შველი — არა და არა. ერთ დღეს დაბაბრა — დღეს შვილის ნანადირევი თუ არ ვჭამე, პირს არაფერს დავაკარებო. მზეჭაბუკი ისეთი ბჭი არ იყო, მამისხვის ეთქვა, თუ არ შეჭამ, ღმერთმა წურაფერი გაჭამოსო.

ნავიდა, მაგრამ გულშემოყრილი.

შველს იგი ყოველდღე ნახულობდა, მაშინ მის მეტი რა იყო, მაგრამ რა მოხიბნული იყო, დაიას ეძახდა, ელაპარაკებოდა და როგორ ექნა, რომ ისარი ესროლა! არადა, მამის სიტყვასაც ვერ გადავიდოდა. შველები ხედავდნენ, რომ მათ ეს უმშვენიერესი არსება არ ერჩოდა და რიცა ის ტყეში მიდიოდა, ბუჩქებიდან და ხის ძირებიდან უცქეროდნენ, უხაროდათ...

დაინახა მზეჭაბუკმა შველი, გადმოიღო შვილ-ისარი, მოზიდა, მაგრამ შველი დგას ორად გაყოფილი ხის ძირში და უქცერის, არც უფრთხის და არც არაფერი, თვალეზში შემოსცერის ალტყეუბული. როგორ გინდა, რომ ესროლო და ჩაუქრო სათელი! არადა, მამასაც რა უთხრას, ისედაც ვერაფერს ეხმარება, რასაც ხელს მოკიდებს, ოქროდ იქცევა და ნისკილეში ოქრო ვის რა ჯანდაბად უნდა!

დახუჭა უფლისწულმა თვალები და ხელაკანკალე-ბულმა ესროლა. ესროლა და ისეთი კენჭსა მოესხა, კაკალი გული ჩავარდა. გაახილა თვალი: დაჭრილი შველი სამ ფეხზე მიტბის და მიდის. გამოეძვრა, მაგრამ ისევ ისრის სასროლად ველარ გაიმეტა და იფიქრა — იქნება სისხლისგან დაიცალოს და მოკედეს, მერე დაღამებულში ნავიდა, რომ მაგის ღია თვალით არ დაინახო. მაგრამ შველი მიკენის და მიდის...

იარეს, იარეს, მზეჭაბუკმა არც კი იცის, საით მიდიან და აგერ, ტყე გათავდა, მინდორია. მინდვრის თავში ძველი, ჩათვლილი ღობეა და ღობის შიგნით — ისლით დახურული ფაცხა. მაშაურა საბრალო შევლმა, ღობეს გადავლო, ერთი კიდევ ამოვიმინა და დაეცა. მაშინვე გაიღო ფაცხის კარი და გოგონა გამოვარდა. ღობის ძირში ჩაკეცილი შველი რომ დაინახა, ლოყებზე ხელი შემოიკრა და აქეთაც დააჩნდა ოთხი თითი, იქითაც. მივარდა ატირებული, ჩაიკრა გულში, ჩამოიფხრინა ისედაც საკერე-

ბელდადებულ კაბაზე ოთხი თითის სიფართო ნახევარ დაჭრილობა შეუხვია.

— რატომ ხელები არ გაუხმება, ვინც ეს ჩაიდინაო! — გადართია საწყალი.

ვერ ვიტყვი, გოგო ზღაპრული სილამაზის იყო თუ არა, მაგრამ უფლისწულს გოგო თვალით არ ენახა და ქალი ხომ ყველა თავისთავად ლამაზია. მოიხედა თვალცრემლიანმა გოგონამ, რას ხედავს: აგერ, ღობეს უფლისწული არ მოსდგომია! იცოცხლე, დაფრთხა საწყალი და გაქცევა დააპირა, მაგრამ ვერც შველი მიატოვა, — დაკლავენ და შეჭამენო. დავარდა საბრალო მუხლებზე და უნდოდა ჭიწნა, მოვარაყებულ წაღებზე მოხვედოდა მზეჭაბუკს, მაგრამ მათ შორის ღობე იყო და შევედრათ:

— ობოლი ვარ, უფლები ვარ, უფლი, შველები არიან ჩემი და-ძმები, ჩემი სისარდლი და თვალსჩინი, ნუ წამართმევ ნათელს, ისედაც უიმედოს ნუ გამაპარტახებო.

— არაო, — ატრდა მზეჭაბუკი, — მამაც რომ გავენახევო, უბატონოდ ხმის გამცემი არა ვარო.

ხედავს გოგონა, უფლისწულის თვალთაგან მარგალიტები მოგორავს. უფლისწული რომ იყო, ეჭვი არ ეპარებოდა, მაგრამ თუ თვალთაგან მარგალიტებს აფრქვევდა, ეს არ იცოდა და შიშით უკან დაიხია.

— ნუ ნახებო, ერთხანს შენთვის მაყურებნები, — შეეხვეწა უფლისწული.

გოგოს შერცხვა და ლოყაზე ხელის შემონაკრავი ისევ აუწითლდა. არადა, ისე ფერმკრთალი და გალუული იყო.

უყურა, უყურა უფლისწულმა და თვალი რომ ვერაფრით მოაშორა, თვითონაც არ იცოდა, რა სათხერა, რაღაც ამოილულულა და მერე, გოგონამ რომ ლოყაზე ისევ ხელი შემოიკრა და ოუარა — უფლისწულის ცოლობა კი არა, ჩემისთანა გაჭირვებულს მენიქვილის და მელორის შვილიც არ მითვისოსო, — მაშინ მიხვდა, ცოლად გამომეცევიო, მზეხვეწია.

— მენისკილის შვილი ვარ, რა უფლისწული, რის უფლისწული... — უფიცა და უმტკიცა, მაგრამ გოგონა მიღად გადართია:

— ტყუილს და ფლიდობას, უფლისწული რომ უფლისწულია, იმასაც არ ვაპატიებ და თუ გინდა, ახლავე ჩამომახრჩო, შენი ხმის გამცემი არა ვარო! — დაავლო ხელი დაჭრილ შველს, აიხუტა გულზე, შვეიდა ფაცხაში და კარი მიიხურა.

დარჩა უფლისწული თვალატირებული.

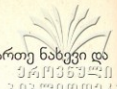
დაბრუნდა შუალამზე ნისკილეში. არც ნანადირევი, ალაურც კაცი... ადამიანისფერი არ ადგეს, სახეზე რომ საბოთის ვარდი ეფინა, თქენი მტერია, დაიზაფრა დედ-მამა! რა გინდა რომ ქნა, ურტყი თავი კედელს, პირზე მზე რომ უტინოდა, შავი მარგალიტის ცრემლები ჩამოსტირის.

აბა, დღეს, აბა, ხვალ, ამ კერაში, იმ კერაში... გამოულოცეს, უწამლეს, ეფერნენ, ებოდინენ; არაფერი გეტკინათ, მიდის კაცისშვილი ხელდინ. დედამ კი ამოიკვნესა, იქნება მკურნალი მოგვეყვანაო, მაგრამ მამამ: ჯერ ერთი, მაგათი მკურნალი ავადმყოფი სად გინახავს და, ამის გარდა, რომ გაიგებენ, უფლისწულია, დავილებით, ნავართმევენ და თავს მოჭრიანო.

ატრდნენ საწყლები, ნისკილის ქვეშ გაიმდინარ წყალს მოტყის მათი ცრემლები.

მზეჭაბუკი დიდი ხეწნა-მუდარის შემდეგ, როგორც იქნა, ამოიკვნესა: ასე და ასე. დაჭრილი შვილის კვალს რომ გაეყვებო, ტყისპირა ქობთან გოგო დაეინახე და მისი სიყვარულით ვკვდებო.

— მაინცდამაინც შვილის მწვადი რომ მიინდობო, შენ

დავგლეჯო! — ეცა ცოლი ქმარს.

— ვა, შე კაცო! — ამოითქვა სული მენისქვილემ, — ის გოგო ვიცო, მამამისიც ჩემი კარგი მეგობარი იყო და დღემასიც მახსოვს, ახლავე მოგვერი, არაფერი იდარ-ლო.

მამინე გაიქცა სოფელში, მიადგა იმ ბოლის ქობს. აგერ, შევლს შეხორცებია ჭრილობა და ისეთი დაკუნ-ტრუშობა, შენი მოწონებული. გოგონაც გამოეგება მამის მეგობარს. ისე გაუხარდა, თითქმის მშობლები გაეცხ-ლებოდეს. მიკითხვა-მოკითხვა, აქეთურ-იქითური და, ბოლოს, სტუმარი გამოუტყდა: რძლად უნდა წაგიყვანო. ატირდა გოგო სიხარულით, შენ მამაჩემს ძმასვით უყ-არდი, რძლად, გოგონა — შეიკიჩინოს. რა თქმა უნდა, იცნო მზეჭაბუკი. მამინე დაფრთხა და უკან გავარდა. თქვენი შვილი მაქვენეთ, რომელი მეფის ქალიშვილი მე ვარ, ზღა-პრულ მეფისწულს რომ წარმიდგინეთო.

— ახლავე უნდა წამომყე, ნანატრი ვაჟი ხელში გეკავდებო.

— კი ბატონო, მაგრამ მე რომელი მკურნალი ვარ? — გაუჟკირდა ბოლოს.

გოგო ქონებით იყო ღარიბი, თორემ ჭკუით კი არა. ნაყოლით მაინც წაჰყვა; აბა, მამისტოლა კაცს როგორ გაანაილებდა.

მივიღნე, გადაირია სიხარულით მენისქვილის ცოლი, ფეხებში ჩაუფარდა — შვილი გადამირჩინო. შეიყვანეს ზუზუნლაში. ხედავს გოგო, რას ხედავს: დიბა-ატლასში წეხს ჩამოდნარი უფლისწული და მისი დანახვითანავე ფერი დაუბრუნდა, გაეღიმა — შეიკიჩინოს. რა თქმა უნდა, იცნო მზეჭაბუკი. მამინე დაფრთხა და უკან გავარდა. თქვენი შვილი მაქვენეთ, რომელი მეფის ქალიშვილი მე ვარ, ზღა-პრულ მეფისწულს რომ წარმიდგინეთო.

— ესა ჩვენი შვილიო, — ეგონათ გაასხებდნენ: რა ბედნიერებას გალირსეთ, ამისთანა საქმერ გვაყვს შენთე-ისო.

— მამაჩემი და დედაჩემი ტოლი ხართ, მაგრამ ტყუილი და ფლიდობას ვერც თქვენ გააპატიებთო, — დაპ-კრა ფეხი და სახლში გაიქცა.

რალას შერები ახლა! იმ ღამესვე საიდუმლოდ ეახლა დედ-მამა. უფიცეს, უმტკიცეს, ჩვენი შვილია, მეტი არავინ გაგვანია, შენ იქნები ჩვენი მსხნელი, ჩვენი გადამარჩენე-ლი, შენს ჭირს მინაზე არ დავაგდებთო. მაგრამ გოგონამ არც კი მოუსმინა. მენისქვილის შვილი მენისქვილის შვილი უნდა იყოს, თქვენ ვილაღ უფლისწული შემოიხიზნეთ, მაგ არამზადას ქალი მონდომებია და უნდა ხასად დამისვასო! — ქვა ააგდო და თავი შეუშვია, — ნაიდეგს და ხასები და მეგაბრის სასახლეში მოიკითხოსო. მე პატიოსანი მენისქვი-ლის, მელორის და მეჯოგის ცოლობა მიჩვევია გათა-ხ-სირებული მეფისწულების ნაცნობობასო.

— კი, მაგრამ ზღაპარში მაინც არ გაგიგონია, აბე-სალონი რომ ეთერი შერთო? — ჰკითხეს მზეჭაბუკის გამწარებულმა მშობლებმა.

— რომ გაგიგონია და ვიცო, ამიტომ ვამბობ. ის აბე-სალონი იყო: ვის გინდათ ქალი ეთერიო, რომ გამოაცხა-და და მურმანის მოეცა. მე მეფის კარზე სათამაშო ბურ-თი არა ვარ! — გადასვავა ხელები ბოლობა.

წამოვიდნენ მენისქვილე და მისი ცოლი დამამათე-ბულები და შვილს ულოცეს და უჩინინეს: რად გინდა მარ-თოლა ეს ბოლობა და პარტახი, შენ თვით მეფის ქალიშ-ვილიც გამოეგება, შენც ბედნიერი იქნები და ჩვენც სულს მოვითქვამთო. მაგრამ მზეჭაბუკს უყვარს ის გოგო და უკითხვ მგელს სახარება, აყარე კედელს ცერცვი. მიდის ისევ უარ და უარ... ეცლებათ მშობლებს ხელიდან ერ-თადერთი თვალიწირნი.

პირდაპირ ზღაპრად გაუგონარი ამბავი ხდება —

უფლისწული ბოლო გლეხის გოგოსთვის სულს ლეხს და გოგოს დაუთვინია: მენისქვილე, მელორე და მეჯოგე მიჩრქვნეთო.

არადა, მზეჭაბუკი დადნა და დაილია, სულ გაუმწა ის კეთილშობილური ცისფერი სისხლი, დღეს-ხვალ სულს დალევს. მოთქვამს დედ-მამა, გოდებს, მაღლა ღმერთს არ აყენებს, მინაზე — სულიერს და უსულოს.

იმ ღამეს უფლისწული ვერ გააღწევდა, წყალ-წყალ საეშპაკოდ და სამამაძალოდ ეშპაკი რომ არ ატეხილ-იყო. რალაც ეშპაკად წისქვილის ქვეშაც შეიხედა, გასა-რ-თობს და სამაღვალაკოს ეძებდა (თუმცა, ეშპაკი საეშპა-კოს და სათავსოების როდის არ ეძებს). ბორბორღი მიშ-ველური წყალი რომ დაიწახა, გაუხარდა და გადახარ-არა: მოდი, ამ ღარზე ჩამოვსრიალდები, მერე ფირფიტე-ბზე შევხებები და კარუსელივით მატრიალებსო. ასეც ქნა, რა თქმა უნდა.

მოსრიალებს ღარში, შეხებტა ფირფიტებზე, ტრი-ალებს, ტრიალებს, ხითხითებს, კვდება სიცილით. თავბ-რუ დაეხვა, იმდენი იზზრიალა და იცვლეს. ის იყო, წასე-ლას აპირებდა, რომ ისეთი საბრალო კენესა მოესმა, ეშ-მაკსაც კი გული ჩასწყვიტა. მიჰყვა კენესა-გოდების ხმას და შეძრა წისქვილში.

დამშობილან მენისქვილე და მის ცოლი, თავს ერთმან-ნეთს ახლიან. ეშმაკს ცოლ-ქმრის ერთმანეთზე თავის რტყმისა და ვაების მეტი რა უნახავს, მაგრამ კენესა, სადაღც, კედლის იქიდან ისმის. პირდაპირ კედელში გაძ-ვრა, სახურავზე რომ არ ამძვრალიყო და დრო არ დაეკარ-გა. ხედავს, რას ხედავს — მომაკვდავი უფლისწულია, ჩონჩხად ქცეული, მოსირმულ ზუმბულში გამდნარი. ეშ-მაკსაც და ძმასვით შეგებრალ.

— ვაი, შე უბედუროო! — ატირდა.

— მიშველე, კვდებო! — ამოვიმინა მზეჭაბუკმა. ეშ-მაკი იყო თუ ანგელოზი, ამის გარჩევის თავი სად ჰქონდა.

— მე ეშმაკ ვარ, შე შევდიხარ, რომ რაიმე გომეცლო, სული უნდა მომცეო, — შენ-უნდა საწყალი.

— გქონდეს, რა ჯანდაბად მინდა, ხომ ხედავ, მაინც მხდებო.

— მითხარი, რას ითხოვ, მალე ქენი, თორემ საცაა ალიონიც დაკარგვს და სული გაგძვრებო.

— მენისქვილედ... მენისქვილედ მაქციე, მეტი შენი არაფერი მინდა.

გადირია ეშმაკი, ადამ და ევადამ იცნობდა ადამი-ანს, იცნობდა, რა კრულად და გაუმძაღარი კაცის გული და უფლისწულს რომ მენისქვილეობა მოენდომებინოს და ამაში სულიც არ დაეშურებინოს, ეშმაკის მახსოვრობის პატრონს მსგავსი რამ ზღაპარშიც არ გავგონო.

— შე კაცო, მაგას რა უნდა, მე მეგონა, მამაშენის და დედაშენის გამეფებას და გაედლოფებას მოხოვდი... — ერთი გადასახა უკუღმა პირჯვარი და ძინებდა არ იქცა ეს შენი ბუმბულ-დიბა-ატლასი?! და არ გაახილა თვალები ამ შენმა სულთმობრძემა უფლისწულმა?! მაგრამ სადალა უფლისწულიმ! ცხვირი აქვს ზებური ბადრიკანი-ვით, ყურები თევზმებივით გაუხდა, თმა — ჯვარავით, კანი დაეშპრა და დაუსცა, აუტყდა ქექვა, აფურთხებს და ღრილავს წისქვილივით. წამოხტა ლოვინიდან. დახტის და დაუწნაღებს, ბუქნავს სიხარულით, მთლად ამიტუ-ტა იქაურობა. გადაეხვია ეშმაკს, კოცნის, მთლად დადო-რ-ბლა საწყალი: უნდა მიშველო, ამ შაბათს ქონილში უნდა მენიო. წისქვილიდან მშობლები გამოცვივდნენ. დამ-ფრთხალმა სატანამ ცვითა თავი კედელში და წყალში გადაეშვა.

ხედავს დედ-მამა, რას ხედავს! აგერ, ვილაცა

დათვით დაძაბულებს, გახარებული ღრიალებს, აღარც მათი უფლისწული შვილია და აღარ მისი სამეფო ლოგინი.

— ვინა ხარ, კაცო, შენ! — შეჰკვივებს ერთხმად.

— მე ვარ თქვენი შვილი მზეჭაბუკი!

— მზეჭაბუკი კი არა, ვილაც ოხერი ხარ, ამისთანა გონჯი არც გვინახავსო.

— რაც თქვენ ხართ, ისა ვარო! — იხასის გახარებული, ცას ხელი უწვდება, — აბა, დედაჩემო, მამაჩემს შესხედე და მერე მე შემომხედო!

შეხედა დედამ პირნავარდნილი ახალგაზრდა მენისქელივს.

— აბა, მამა, დედას შეხედე და მერე მე შემომხედე!

შეხედა მამამ — ქალი რომ იყოს, პირნავარდნილი მენისქელის ქალიშვილი იქნებოდა.

ერთი დანჯევტა კი დასწყდათ გული, რაც უნდა იყოს, უფლისწული შვილის მაგივრად ხრონი მენისქელე შერჩათ ხელში.

ის-ის იყო, ინათა კიდევ. გავარდნენ ცოლი და ქმარი და ობოლ გოგოს ახარეს: უფლისწული გავისტუმრეთ, ახლა ჩვენს შვილს უნდა შეგრთოთო.

— კი მაგრამ, მაშინ რომ თვალთ არ მაჩვენეთ და არ ვიცნობ, ასე, ვინც ხელს დამიქნევს, ყველას რომ გაფეოლიდო, თქვენი რძლობა არ მომიხერხდებოდა. რა ვიცი, ჩემზე ლამაზი რომ იყოს, ზევიდან ცქერას ვერ ავიტან, ჯერ უნდა მანახოთო.

— რა ნახვა უნდა, ჩვენ შეგვხედე, გაჭირილი ვაშლივით ჩვენი ალი და კვალითო.

— თუ ასეა, კი ბატონო, თქვენ დედა-მამა და მე მგეფიო.

ქართული

ნამოიყვანეს. თუ რაიმე გააჩნდათ, გაჩქარეს ტყვეს და ქორწინობი მთელი სოფელი დაპატივეს, ვისაც მათთან საფუძველი დაჰქონდა. ხელუცარიელი არავინ მოსულა, ვისაც რა გააჩნდა, მოულოცეს: შინაქსოვი ხამი და დარაია, ჭუჭუნაწყვეტი ბატკანი, მეცამეტე გოჭი, ფეხმოტეხილი წინილა... ერთ ღარში ნათესავს, ჭუნა ძაღლის მეტი რომ არაფერი გააჩნდა, უნიშნო, ურწყვი შავი ბრმა ლეკვი მოუყვანა.

ქორწინის ეშმაკიც არ დაჰკლებია. რომ დაინახა, ყველა გაჭირვებულს რაღაცა მოჰქონდა და უძღვნიდა, შერცხვა. გოჭი და ქათამი იმ მუდრეგს არ ჰყავდა და ხამსა და დარაიას ის არ ქსოვდა. რაღა ექნა, მზეჭაბუკის სული ჰქონდა, აიღო და მოულოცა: მენისქელივ რომ ყოფილიყო და მეფისწულობა ეთხოვა, კიდევ ჰო, უფლისწული იყო, მენისქელივობა მიეცეო და სინდისის ქვეშ რა სასყიდელი მეკუთვნოდაო.

ახლა, ერთკვირიანი და ერთთვიანი ქორწინილი არ ჰქონიათ, მაგრამ დილაზედ გვარიანად მოილხინეს. ეშმაკიც კი დათვრა და მღეროდა:

ქალი მოგვყავს ნათელიო,

მოგვინათეთ სანთელიო!

არადა, სიფხიზელში სანთლის და ცეცხლის თოფივით ეშინოდა, მაგრამ გადაჭინჭყლებული მაყარი რას იტყვის და რას იმღერებს, შენ გაიგებ?

იცენენ და ცხოვრობდნენ ბედნიერად.

ძალი და პეგლი

ზღაპრად გაუგონარი რამ მოხდა — ძალი და მგელი დამეგობრდნენ. დამეგობრდნენ და ისე შეიყვარეს ერთმანეთი, ძალი მგლის ჭირს მინაზე არ ადებდა. მგელს ძალი თვალში რომ ჩავარდნოდა, თათს არ ამოისვამდა.

მგლის სიამოვნება, მოგვხსენებთ, მსუქანი, დუმიანი ცხვარია, ძალისა — პატრონის ერთგულება და ფარის მწყემსვა-დარაჯობა.

ახლა, რა გამოვიდა: თუ მგლის მეგობარი ხარ, ფარას რომ მოადგება, უკეთესი ცხვარი უნდა აურიო. თუ პატრონთან არ გინდა პირშავად დარჩე, თვალმოუხუჭავად უნდა იდარაჯო, რომ ფარას უდღურო, კოჭლი ბატკანიც არ დააკლდეს.

რას აპირებ?

პატრონი პატრონია, ვინც გაზარდა და ვინც თავზე ხელს უსვამს, აჭმევს, ასმევს და სიბერეში უნდა შეინახოს. მაგრამ მეგობარიც ხომ მეგობარია, მისთვის უჩინარი უნდა გააჩინო. აეგრ კი ამოედნა ფარა დაგიდის და მადაშლილი მგლისთვის ვერაფერს იმეტებ?..

თქვენი მტერია, ძალი საგონებელში ჩავარდა! ყვეს, ღმუის, ცხუის, ღამე ძილი არა აქვს და დღე მოსვენება, მაგრამ რამდენიც გინდა, იმდენი ითავცემე, ჭკუშპირიტება ერთია: მგელს ცხვარი უნდა, პატრონს — ერთგულება და ფარა.

ბოლოს და ბოლოს, ძალმა ესლა ილინა: მოდი, ნახევრად ვიშმომილებ, მგელს ლუკმას გაეყოფო, იქნებ ცხ-

ვრის ქამას თავი დანებდეს და ისე ვიმეგობროთ, პატრონს არ მალავტებინოსო.

ასეც ქნა. თავისი წილი პურის ნატეხი და გახრული ძელები გაყო და ნახევარი ზუზანში მიურუნინა (რაღა თქმა უნდა, მეგობრის ადგილსამყოფელი იყოდა).

მგელმა თავი სევდიანად გადააქნია: შენგან ამას მოველოდიო?! რა სათქმელია, ძღვენს პირი არ დააკარა.

შენსუხდა ძალი, ანკაუკავდა:

— ვიცი, რასაც მოელოდი, მაგრამ პატრონს რა ვუთხრა? ცხვარი დათვლილი ჰყავს და ერთიც რომ დააკლდეს, მიხვდება. ამის გარდა, რაღა ძალი ვიქნები, თუ ვიოვრგულიო!

— დათვლილი რომ ჰყავს, ამიტომ მინდა მეგობარი, თორემ ცხვარი და თხა ტყეში რომ უშწყემსური ყვაროს, უმაღლა კი არ მჭირს. ან, გგონია, მუხლი არ მერჩის, ან კბილი არ მიჭრის?

— ჰო, ვიცი... როგორ არ ვიცი, მაგრამ ლალატი რომ არ შემოიძლია...

— უღალატო რომ ხარ და ერთგულება იცი, ამიტომ ვართ მეგობრები, ორპირი და ორგული მეგობარი გაგონილა!

— ჰოდა, რა ექნა, რა წყალში ჩავარდე? ა, ამის მეტი არაფერი გამაჩნია, ეს პურის ნატეხი და გახრული ძელებია, თუ გინდა, ხვალ პირს არ დავაკარებ და მთლად შენი იყოს.

— რას ამბობ! მე შენ ლუკმას ნავართმევე და ყელში

გადმივა? თუ მეგობრები ვართ, მეგობრები ვიყოთ!

— მეტი რომ არაფერი შემიძლია, რა ექნა, თავში რა ქვა ვიცე, რით გიერთავს?..

— საქმით, ჩემო ძმაო კეთილყო, საქმით. ლაპარაკით ამოცნობილი სტომები ვის გაუგია!

— ესეც ვიცი, მაგრამ ვერაფერი მოვიფიქრე ისე გაგაძლო, პატრონს არაფერი დავაკლო.

— შენ ყველასთან ერთგული გინდა, რომ დარჩე...

— ამქვეყნად ამის მეტი არაფერი მინდა!

მგელი დაფიქრდა, დაფიქრდა და თქვა:

— მაშინ... ცხვარს მე მოვიტაცებ...

— მაგრამ, მე რომ მოვიყრუო და თვალი მოვხუჭო, ეს ხომ პატრონის ორგულობაა!

— არა, შენ ნურც მოიყრუებ და ნურც თვალს დახუჭავ.

— მაშინ, რა გამოვა. ნადავლს ვერ გამოგატან და ერთ-მანეთს დავერიოთ?

— შენ მოვალეობა ხომ სიფიზილუა?

— თვალზე რულანუკარებელი.

— მოდა, ვინ გეუბნება, იძინე და იხერხინო. იყეფე, ილ-რინე, იგინასე, აქეთ ეცი, იქით ეცი და პატრონი დაინახავს, რომ ერთგული ხარ, თუმცა, ეს ხომ ასეცაა. მაგრამ სისხლს ნურც მე გამაძლევ... ასე რომ, ორივე ჩვენ-ჩვენ საქმეს გავაკეთებ.

— მაგრამ ცხვარი!... — დაიბნა ძალი.

— ახლა, ჩემო კეთილო, თუ ცხვრისა და თხის ერთგულებასაც აპირებ, მაშინ რა მოგახსენო...

— არა, ცხვარსა და თხას რას დავეძებ, მაგრამ მეგობრისა და პატრონის ერთგული რომ ვარ...

— ჰოდა, ასეთიც დარჩი.

— კი, მაგრამ ასე არ მოხერხდება...

— მაშინ უკეთესი შენ მითხარი და მოვისმენ, სიბრძნე მხოლოდ ის კი არ მგონია, რასაც მე ვლაპარაკობ...

— მე... ეს იყო... ლუკმა გაგიყავი, რაც გამაჩნია, შენიც იყოს-მეთქი.

— კი, მაგრამ მეც ხომ ვიცი მეგობრობის ფასი და ლუკმა ნაგართა? ამიტომაცაა, შენგან არც პატრონის ორგულობას მოვითხოვ... არც იმას, არ იყეფო, დაყრუვდე და დაბრმავდე-მეთქი...

— მაგრამ, ცხვარი?..

— პატრონს, შენ ამბობ, რომ ცხვარი და თხა დათვლილი ჰყავს?

— კაკალ-კაკალ...

— მაშინ, სათვალავში რომ არ დააკლდეს... რაღას იზამს?..

— უბატონოდ ხმას არ გამცემს.

— ჯანი გავარდეს, შენთვის ცხვარზეც უარს ვიტყვი.

— რას მუეზნები! — გაუხარდა ძალი.

— სათვალავი სათვალავად დარჩეს... შენც რამდენიც გინდა, იმდენი იყეფე და იგინასე... მე ფარაში შემოვიპარე-ბი, ცხვარს დუმას მოვაჭამ და ჩემს გზაზე წავალ.

— უდღუბო ცხვარი?!

— ახლა, ჩემო კეთილო, პატრონის ერთგულება კი, მაგრამ თუ ჩემს ღალატს ფიქრობ, ბარემ ისიც მითხარი!

— არა, ღმერთმა დამიფაროს!... — აყმუვლდა ძალი.

— ჰოდა, „ზოგი ცხვრისკენ, ზოგი მგლისკენ“ — ო, არ გაგვირინა?

— როგორ არა.

— აბა, ჩემზეც იფიქრე, ბოლოს და ბოლოს, მეგობრები ვართ თუ მტრები?

— მეგობრები... მძებო...

— არა აქვს თხას დემა, მაგრამ შენი ორგულობის ბრა-ლია? ნურც ცხვარს ექნება, დაიცვა ქვეყანა?

— ჰო, დემა, თითქოს... არც ძროხასა აქვს და არც სახე-დარს...

— ჰოდა, ახლა, მაგიც თუ შენ დაიბრალე და პატრონის ღალატად ჩათვალი...

— ალბათ... ცხვრის მთლად შექმნას ასეჯობს...

— რა თქმა უნდა, ჯობს.

— ცხვარი უდღუბოდაც ცხვარი იქნება?..

— ცხვარი ცხვარი იქნება და როცა სათვალავში არ დააკლდება, მეტი მართლა და მართლა, რა ჯანდაბა უნდა!..

გადაწყდა, ამის შემდეგ მგელი ფარაში ღუსკუმ ხეღ-ში შემოიჭრებოდა და დარაჯი ატეხდა ყველა-გინასს. ხან ალმა გარბოდა, ხან დაღმა. მგელი მოაღლედა ცხვარს დუმას და გასწევდა. იღვიძებდა პატრონი, დაუქსევდა ძალს, მაგრამ რა დაქსევა უნდოდა, ისედაც ცოფს ყრიდა პირიდან. გადათვლიდა ხეღში თეთრ ცხვრებს და ბატ-კანიც რომ არ აკლდა, ერთგულ მეგობარს შეაქეზებდა, თავზე ხელს გადაუსვამდა და ისევ დასაძინებლად მიწვე-ბოდა.

ღილით ფარების კარს გაუღებდა ფარას, მინდორში გაუშვებდა და უკან ძალად აედევნებოდა. დუმამოჭმული, დამზინებული ცხვრები — მგელი კიდევ თავს არ დაგვესხ-ასო — ფარის შუაგულში იმალებოდნენ.

დღე დღეს მისდევდა, ღამე — ღამეს. ძალი მართლაც დიდი გულმოდგინებით უდგა ფარას. მაგრამ, ერთ მშენი-ერ დღეს, სათვალავში კი, მაგრამ ფარაში ერთი დუმანი ცხვარიც აღარ დარჩა. დანიყო სისხლისგან დაცლილმა პირუტყვმა ცვერა. გაკეთდა მგლის საქმე, ხევი გადყრილ მძორს გემოზე დააძღა.

მაგრამ მწყემსი გადარიდა და დაუშინა დარაჯს კობა-ლი. დუმინა და დაუშინა, ტყინი ამოუღულა. ცოცხალ-მკე-დარმა ძალმა ძლივს გაასწრო.

რა ექნა უბედურს, სად წასულიყო და ძმანდაფიც მგელს მიაგდა: ასე და ასეა ჩემი საქმე.

მგელმა ძალიან იწუხა: რა ექნა, მეგობრის მოღალატეს ღმერთმა უღალატოს, მე რაც შემეძლო, შენი გულისთვის პირში მჭლე ხორცი არ ჩამიდევს, მომკლა, გული მომიმ-სუყა ქონიანი დუმის ქამამ... შენს პატრონს დაბარალე, რომ ამდენი ერთგულება წყალში ჩავიყარაო.

გამოიწუნდა ძალი, მიხვდა, მგლისთვის რომ ზედმე-ტი იყო. პატრონის თვალსანიშნავი ხომ ვერ გაიტაცებოდა და ვერ გაიტაცებოდა. ინანალა საწყალმა, იძუწულა, ხან ალმა აუყვა, ხან დაღმა, არც საქმელი, არც სასმელი, არც ბინა-თავისუფალი. ნახდა, გაძვლტყავდა, დაქეცინდა და მოკვდა.

არადა, სიმათლე უნდა ითქვას, ღალატი გულში არა-სოდეს დებია და მუდამ თავდადებული იყო. ზღაპრად გაუგ-ონარი ამბავია, ერთგულება კაცს არ დაფასებოდა და ორგულოვით უთისტომოდ ჩაძალბებულიყოს.

მაშინ...

მაგრამ... იმიტომ ხომ არა, რომ ძალღისა და მგლის მეგობრობა არ ხერხდება?

თუ მგლისა და ძალღის მეგობრობა ღალატს უდრის?

თუ შენი პატრონის მტერი შენი მტერიცაა?

მსხვერპლი

ნოველა

ნებიერა ფოთრის დედა ფურჯიხის მართალია მონატები ფეხი დაუშოკდა, მაგრამ ტკივილით ზამთარშიც აღარ სტიკოდა. შუენები მაინც არ ერქინდებოდნენ, საძოვარში წინ უშვებდნენ. წყაროზე, სანამ გუნებიერად არ დარწყულდებოდა, ხელს არ უშლიდნენ. თვითონაც სხევივით სანახევროდ თავადერილი კი არ იდგა: ქარი საიდან უბერავს და რისი სუნი მოაქვს ან ცა გუშინდელზე უფრო ცისფერია თუ გუშინინდელზე; ქორი ირას კრავს თუ არანი კაბადონს მეფურად სერავსო. ყველაფერ ამაზე მეჩინავემ იმტვიროს თავიო და თავდალუნული მუყათად ძოვდა. თანაც, ისე კი არა, ზოგიერთები ზევით-ზევით რომ ნაშუტავენ, პირდაპირ ფესვებამდე სხვდა ყოველნაირ ბალახბულახს. ჯიხვები აზი-ზებიც არიან, ერეკიან: ეს მომწაროა, ისო — მშლატე ან ნაკელზე ამოსულაო. ისეთებიც არიან, ნაზ, სურნელოვან ყვავილებს პირს არ დაეკარებენ. ისეთებიც — მხოლოდ დაყნოსავენ და მერე თაღები ენისლებათ, თავს ნეტარებით იქნევენ, ჭამის მადაც კი ეკარგებათ. ამ ჭკუისანი თვითონაც მჭელედ არიან და ფოთრებიც ფერდნაჩეცენილინ ჰყავთ.

ნებიერას დედის გატკინებული ცუროდან მსუყერძე პირში ლელესავით ჩაუდიოდა და მუდამ მაძლარმა ხორცი მალე შეშბა, ტოლებს გაასწრო, გაიზარდა და გაზულუქდა. ამას დამატა ბერნი ფურის მზრუნველობა და ალერსი. ბერს, რა თქმა უნდა, თავისი არ ჰყავდა. ჯოგის სხვა მუცელალენილ ფოთრებს „უჯიშობებს“ ეძახდა, ნებიერას კი პირდაპირ სულში იძვრებდა: ართობდა, აკუნტრუმებდა, ნაზად ებუსკავებოდა. მარილიან წყაროზე რომ ჩავიდოდნენ, ცეცქით, ანც ფოთლებს ახლოს არ გააკარებდა: არ ურქიონ, არაფერი ატკინონ ან წყალში არ ჩააგდონ, არ გაციცდეს — ნაუფურევი არ შეეყაროსო. ლამი ნებიერა დედისა და ბერნი ფურის შუა იწვა და ცივი ნიაჭი არ მიჰკარებია. დღისით არნიე გამოჩნდებოდა ცის კამარზე, ორბი თუ სვაფი, აქეთ დედა იდგა რქებმოღერილი, იქით — „დედა“.

ფოთრებიც ვარჯიშობენ და სწავლობენ: კლდეებზე ასვლას, გაუვალ ბოლიკებზე გარბენას, ნაპრალეებზე ხტომას, უფსკრულეებზე გადავლებას და ერთმანეთთანაა ჭიდილი. ნებიერას დედა და დეიდა დიდხანს სირბილს უშლიდნენ, ძალიან ციცაბოებს არიდებდნენ: ემანდ, ფეხი არ დაუდვდესო, უფსკრულში არ გადაიჩეხ-

ოსო. არ დაივალოს — დაისვენოს, არ დასუსტდეს და ქონი არ დაჰყაროსო...

ასე რომ, ნებიერამ ზაფხული უზრუნველ-უდარდელოდ და სვებდნიერად გაატარა. შემოდგომაზე დედას რძე ყველაზე გვიან, მაგრამ მაინც გაუშრა და ყველა სათვის ერთნაირად აციცდა. მართალია, ორი დღის შუა თბილი და კლდეებში შურთხის გადამალულ თივას დედაც უყოფდა და ბერნი ფურიც, მაგრამ ნაშატივებ: ნასათუთებ ფოთრს მაინც სხვაზე მეტად გაუჭირდა.

ნებიერა, საუბედუროდ, მამრი იყო და ჯიხვების ადათ-წესით მდებრი და მამრი უნდა დაშორებოდნენ — ხარჯიხვებმა ცალკე უნდა იცხოვრონ და შუენებმა — ცალკე. ითრია ნებიერამ ფეხი, ითრია, ცალკე დედამალვარე-ვარა ცრემლები, დეიდამ ხომ კბილით დაიგლოჯა ტანზე ბლანი, მაგრამ მამრ ჯიხვს ფურად ვერავინ გადაკეთებდა და ერთ მწარედ მოსაგონარ დღეს ნებიერა ხარჯიხვების ჯოგში გადასახლდა.

რა გინდა, რომ ქნა, კაცი პატრონი აღარაა, არც ზრუნვა, აღარც ალერსი. აციცდა, ყინვა ლოდებს აპობს. ამაყი, რქებდატოკილი ხარჯიხვები ყინულის ლეიბებზე იძინებენ და წყურვილს ყინულის ლოკვით იკლავენ. რას აპირებ? არ გინდა, სული გაიტანო? თოვს, ქარბოტი ძვლებში ატანს. უნაწკუნებს კბილს კბილზე ნებიერა, გამკითხავი კაციმეილი არ ჩანს. ლამით გვერდიგვერდ ჩათვლემილ ჯიხვებს შორის შეიპარება და ჩანვება. დაკრავენ რქას, გამოივადებენ — უფროს-უმცროსობა არ უნდა იცოდეთ?! ნამოცო თვალატოკი-ბული, აიგდებებული, თავის ტოლ ფოთრებში შეძვრება, მაგრამ ესენი მასზე მჭელ და პატარები არიან. ვინ დაიფარავს და ვინ გაათბობს, პირიქით, ისინი ეფარებიან და ეთბობიან. ამაზე ნებიერა ბრაზდებდა: მე აქ თქვენი გადია კი არა ვარო, მიდის და სულ ცალკე მიდის და სულ ცალკე წევბა.

უჭერს ყინვა. ძაძვბებს, უხმება კუჭი, ლოკავს თოვლს, ძილი სათიფვეზე არ ეკარება. აბაკუნებს ფეხებს, მიდრ მოდის, უნდა, მთლად გაეცალოს აქაურობას, მაგრამ სად წავიდეს? არც გზა იცის, არც კვალი. აქ გამოცდილი მენინავე თუ არ მიგიძღვება, ყოველი ქვა და კენჭი რომ ზეპირად იცის, ლამით კი არა, დღისით გადაიჩეხები და მოგატამა ქირი.

ნებიერა მაინც წრიალებს, ახლომახლო კლდის ძირას მოვარებულს პოულობს ან გადმოხურულ ლოდს და თავს აფარებს. მერე და მერე შლდაბებისთანავე შეიგულებს სადმე მოხერხებულ ადგილს ან მომცრო გამოქვაბულს, როგორც კი ჯოგი ჩათუთეს, მაშინვე გაძვრება და თუ თბილად არა, სხვებზე უკეთესად მაინც გრძნობს თავს.

დილით საცოდავ, დამშეულ თანატოლებს კი არ აედევნება, მუსლმაგარ, მრავალჭირნაცად ხარჯიხვებს დასდევს კუდში და ისინი რომ კლდეში, გუმბათში, შურთხის გადამალულ თივას იპოვიან, ნებიერა ფეხებში გაძვრება გამოძვრება და რასაც პირს მოაქვს, მოიტაცებს და გარბის, მაგრამ რომელიმე ხარჯიხვი მაინც მოუნჯვენს რქას. მტერს მოხვდა მათი კეტივით რქები. ამასაც გაუძლებდა, მაგრამ რას ყოფდა ერთი მუტა თივა. ძალა-

ად და ტყავად იქცა, მოიკაცა, დაილია და გაზაფხულზე ცოცხალ-მკვდარმა ძლივს გააღწია.

მწვერვლებზე, რა თქმა უნდა, ისევ თოვლი იდო, მაგრამ მზემ გაყინული ძვლები გაუთოო და ღამეც ისე მითოხრა აღარ იყო. ქვევით მთები ლილოვრული გახდა. ნაძვებმა თეთრი ნაბდები გაიხადეს და მწვანე ახალსებების ამარანი დარჩნენ. შავი ნებების ტოტებიც მოყვითალო-მოშვანო გახდა, მდელივებმაც, სადაც თოვლის საბანი გადაძვრდა, მქრქალი ზურმუხტისფერი ზეწრები წაიფარეს.

გაზაფხულდა კურდღლებისთვის, შვლებისთვის, ირმებისთვის, ჯიხვები კი სიმწვანეს იქ, მწვერვლებში, მოთინებინათ ელოდნენ და ქვევით ფეხის ჩადგმას არ აპირებდნენ. მთაღდ უარსაც — რქებგადაგრესილი, გააჯგიბული მენინავე ქვევით არც იყურება, მყინვარს გასცქერის, თითქოს იქ იყოს რაიმე მუცლის ამოსასვები. ნებიერა ისე დამტყდევდა და დაილია, დღელღეზე სულს გააცხებდა. მიაღდა მენინავეს და ფეხებში ჩაუვარდა.

— დიდებულო წინამძღოლო! ამ დასაქცევ ყინულებში ვეღარ ვძლებთ, ვილუპებით, ქვევით-ქვევით ჩავიდეთ!.. — მენინავეს არც მოუხედავს, მაგრამ იქვე დაყუდებული რქებმოდირილი მეორე ჯიხვი გულგრილად დააცქერდა და ზეიდად იკითხა:

— რაო, რაო?!
— ქვევითა მთებზე... ქვევით, ტყესთან... მდელივებზე... მწვანე, მწვანე... — ახლა ამას შევევძრა ნებიერა, მაგრამ ეს რომ მოისმინა, მერე რქებმოდირლისაც აღარ მოუხედავს. უფრო ახალგაზრდა, ცმუკია ჯიხვის ხმადაბლა ჩაიქიქოლა:

— რატომ, ნებიერა, რატომ?!
— როგორ თუ რატომ?.. საკითხავია?!
— დიხაც... დიხაც, საკითხავია.
— სულს მოვითქვამთ, გავიბებით, გავძლებით...
— გათვებით, გავძლებით?..
— ბედს ვენვით, გავსუქდებით, გავლადლებით...

პასუხად ახალგაზრდა ჯიხვი შერიალდა. ცალი რქა გაკრა და ლოდებზე ძლივს აბოგინებული ძვალტყავა ნებიერა კისრისტებით გადმოაგდო.

ამის გამგონე და დამნახანე ჯოჯი აზრიალდა, აიკინდა და აპეტლდა: ეს რა თქვა, ჭკუიდან ხომ არ შეიმალაო! ზოგი გაჩუმდა; ერთი-ორს წამოსცდა კიდევ; შიმშილით ამოწყვეტას ყველაფერი ჯოხსო; მაგრამ ყინულის ორნოხებში ჩახტებულ ნებიერას რომ გადახედეს, ენას კბილი დააჭირეს.

გვერდებდაღენილი და მუხლადაღლეთილი ნებიერა ძლივძლივობით წამოიზინდა, მაგრამ ნაბიჯი ვერ წადგა. გაღიშულ კლდეებზე ხტომა სადაღ შეეძლო და ჯოჯს სულ ჩამოშორდა. ლოდებს შორის მოჩაილა გამოღრუტუნული შეძერა და ტკივილებით გულშეღიზიანებულმა სიმწრის ღამე გაათია.

დილით, როცა ხარჯიხვები თვალს მიეფარნენ, იფიქრა, ამ სიკვდილის წინ ერთ ძაძლივას მაინც მოვასწრებო და ბორძიკ-ბორძიკით ქვევით-ქვევით დაეშვა. მალულად გაძრობ-გამძძრობა ისედაც ეხერხებოდა და სვენებს სვენებით, შუშმწველად მიილალებოდა; მაღალ ლოდებს ეტმასწებოდა, დაბლებს ჩაკუნტული უვლიდა, ქვევით და ლოდებში დანოღილი მიფორთხავდა... თან ვერაფერი გაგვო, ოხრავდა, ამ გამუშეული, თვალერილი მენინავის ახირებას და სიჯოტეს რატომ უნდა შევენერო, როცა თვალნათლივ ვხედავ, ქვევით მწვანე ქვეყანა ყავის, გვიხმობს, გვმასპინძლობს...

დაბლა-დაბლა თანდათან დათბა. მოიქცეა სული,

ქარაფზე შეისვენა. ტკივილმა უკლო და ძალაც მალე მოიკრიბა.

ამ ციკაობზე და უგზო-უკვლობაში ხიფათს რა და ლეგს და ერთგან ოდნავ ლაგნაშუპარული ნაშალი ღორლი ჩაენჭნა და ჩაიჭვნა. მაგრამ ქვევით არც ნაშალი იყო ისე ღრმა და არც კედლები — ისე შვეული, თავი ვერ დაედგნა. ბოლოს და ბოლოს, აპა, მდელის დასაწყისთან მიაღწია და როგორც კი საძულველ თოვლს და ყინვას გასცდა, ჩაიკეცა.

მინა, სითბო, სილბო, ლორთქი ბალახის დამაბურებელი სურნელი. რა გინდა, სულო და გული! ეგერ, ნაკადულიც კი მონანწკარებს. გალობს, მღერის... გათბი, დატბი, იძიე, ჭამე, სვი, იღვიე, იკუნტრუშე და გაიხარე.

ორი ღერე ახალთავანმორგული ბალახი რომ წანწანა და წყალი დალია, ძალ-ღონე დაუბრუნდა, ტკივილიც დააციწყდა და გაჭირებაც, წამოვარდა, მოუსვა პირი, ჭამა და ჭამა, ჭამა და ჭამა. მინდორი კიდევ არაფერი, ისევ ქვევით-ქვევით წავიდა და ტყეში ყოველი ხე და ბუჩქი კვირტებდაბერილ ტოტებს თვითონ უწვდიდნენ... ჩავარდა ნებიერა სამოთხეში. ავშენდი, აქედან ფეხის მომცვლედი არა ვარო და მინდორს მაინც ტყე ამჯობინა — ცივი ქარსგანაც დამიფარავს და ავი თვალსგანაცო.

დღურათ თავი უსიერში და მოგვცა ლხენა, იმან დრო ატარა! ცა ქუდად მოირგო და დედამინა ქალამანად, რალაც ნაცრისფერი ცხოველიც კი დააფრთხო. გადაიწყო ზურგზე ყურები და მოცოცხა საწყალო, მაგრამ უკვე მაძლარ და გალაღებულ ნებიერას ის გაასწრებდა! თავზე გადაევლო და წინ დაუდგა. თვალდაელმუებული, ყურებადცეკვული არსება კანკალმა აიტანა.

— რა დაგემართა? — გაუკვირდა ნებიერას, — რატომ ცახცახებ, აქ რომ არ ცივა?!

— მე გეშინია! — ამოიკენესა საბრალომ.
ნებიერამ შენიშნა, დდეყურას თვლები აკაბაცა გაეცა.
— ასე ელაში ხარ თუ...
— არა, შიშით მე-მე-მემატებოდა...
— ყურები რამ დაგაგრძელა ასე უსაშველოდ?..
— ში-შიშმა.

— ში, — მოუხედა ნებიერა, — სიცვიც, შიშმილც და წყურვილც მეც მეშინია.

— არა, მე მაშინაც მეშინია.
— მერე, მე მეგელი ვარ?!
— არა, მაგრამ თუ რაიმე გაფაჩუნდა, მ-მ-მეგელი მეღანდება.

რალაც ისევ გაიფაჩუნა. კურდღელმა ძეძვში ჰკრა თავი, ნებე ზედ შეატოვა და გაქრა.

გატრტივლი ხის ძირას ძალიან ღამაში და მუქლურჯთვალემა ნორჩტყებინა არსცა სევდიანად უცქერდა ჯიხვს. თან ნკრებ იყო შემართული გასატყვანად.

„რა მინდა იმ რქენია და ბლევრია ჯიხვებთან, ამასთან ყოფნას რა სჯობს“, — გაიფიქრა ნებიერამ.

ისე მოეწონა ეს მშენიერი, მთრთოლავარ არსება, აღტაცებულმა ჩაიკიბინა:

— შენ მგელი იქნები, ასე მომზიბვლელი რომ ხარ.
— შევლი ვარ, — თვლი ცრემლით ავესო შევლს, — თუ ყოფნა ჰქვია ჩვენს ყოფნას.
— შენს ყოფნას თუ ყოფნა არ ჰქვია, მაშინ ჯიხვებისას რალა ეთქმის?

— ჩვენ ჯიხვებზე ფიქრისაც კი გვრცხვენია, — შევლმა მოკრძალებით თავი დახარა, — თქვენს ყოფას თვალს ვინ გაუსწორებს...

— ჩვენ?! შიშმილი, წყურვილი, სიცვი, უფსკრული და ჯოჯოხეთი... თუ ეს ყოფნაა?!

— თქვენ ყველაზე და ყველაფერზე მაღლა დგახართ!...

— ეს აქედან, ქვევიდან გაიწიათ. შორიდან ყველაფერი კარგად ჩანს...

მოულოდნელად რაღაცამ გაილანუნა, ჯიხვმა იქით მიიხედა და შველი აღარსად იყო. ნებიერას წინ იდგარქებდატოტევილი, ვეება, ღონიერი ხარიერები და ვერვის ფოთოლივით თრთოდა.

— ბედნიერი ვარ, რომ გაგიცანით! — თავი დაუკრა ნებიერამ.

— პირიქით, ჩემისთანა ბედკრულისათვისაა შეება თქვენი ხილვა...

— თქვენც ბედს უჩივით ასეთი სამოთხის მკვიდრი, ძლიერი და სვებდნიერი?!

— რად გინდა სამოთხე, თუ შიშით სული გხდება და შენს ბედს სხვა განაგებს.

— ვინ სხვა? სადაც შენისთანა ახოვანი, ამაყი და ქორბუდა ბინადრობს, ვინაა, რომ იქ ქედს არ მოიხრის.

— როგორ გეტყობა, რომ ჯიხვი ხარ, ასეთ ლაპარაკს აქ სხვა ვინ გაბედავს...

„უცებ სიტყვა გაუწყდა, დამფრთხალი შეხტა, „თავს უშველო!“ შებღვლა და თავპირის მტვრევით და რქების ლანუნით გაიჭრა. ნებიერას კი, სანამ მოხედვას მოასწრებდა, კისერში, ორივე მხარეზე, ვილაყამ პასრი კბილები ისე მაგრად ნაუჭირა, სუნთქვა შეეკრა და ხროტნი აუვარდა.

— მეგლი! — ესლა ამოიხრიალა და თვალეზე მწუსრის ბინდი წაეფარა.

მეგლზე ტყუილად ამბობენ, სულელიაო. სულელი რომ იყოს, იმოდენა ტყეების და მთების ბატონ-პატრონი არ იქნებოდა. მან თავისი მეგლური საქმე კარგად იცის და არც ამჯერად შეშლია. ჯიხვს სისხლი რომ გამოადინა და ანგელოზები დაუფრთხო, პირი შეუშვა. ერთ ჯიხვს ათი და ასი ერჩია. კბილები გაილოკა, მსხვერპლს გონს მოსვლა აცალა და ჰკითხა:

— აჰ, მითხრეს, აქაურობა მოგწონებია, ააჰ!

— კი, კი, კი! — დაეთანხმა მთლად აძიგბიგებული ჯიხვი. სად იყო და სად არა, მელა და ტურა გამომდრენ და მეგლს აქეთ-იქით დაუდგნენ.

— სამოთხეა, ააჰ!

— კი, კი, კი! — მთლად თხასავით აკიკინდა ნებიერა,

— სა-სა-სა-მო-მო-მოთხეა!

— ააჰ, ძალიან კარგი!

— ძალიან კარგი, ძალიან კარგი! — მელამ და ტურამ თათი თათის დასცხეს.

— სხვები, შენი მოძმეები, სად არიან, არ აპირებენ ჩემს სამოთხეში ჩამოსვლას? სანამდე უნდა ეყარონ იმ თეთრ ჯოჯოხეთში!

„უნდოდა ეთქვა, მე მათი არა ვიციო, მაგრამ ისევ „კი, კი, კი“-ს მეტი ვერაფერი თქვა.

— ჰოოო! — მეგლი ვეება ხის გადანაჭერზე ავიდა და კულებზე დაჯდა. აქეთ-იქიდან ტურა და მელა მის ფერხთით განერთხნენ.

— ააჰ! სწორი თქვით, მოსწონს აქაურობა?

— მოსწონს, როგორ არ მოსწონს!

— ბედნიერია, ვინც აქ მოხვდება!

ანკანკავდნენ ტურა და მელა, ერთმანეთს პირიდან გლუჯდნენ სიტყვას.

— და სხვებიც აპირებენ, ბოლოს და ბოლოს, ჩამოსვლას, ააჰ! — მოურუნდა მეგლი ისევ ჯიხვს.

— კი, კი, კი, კი, კი!...

— რა თქმა უნდა, აღარაა დრო? — შეიცხადა ტურამ.

— რა უნდათ, ბატონო, იმ ყინულებში და ტრეტულ კლდეებში, ამდენ ხანსაც რას უცდიდნენ, ამრწყდებოდნენ, ბატონო, ამონყდებიან, გადაშენდება ეს გემრიელი თხის ჯიში! — გაიფორრა მელა.

— დილუპებააა, ამონყდება, გადაშენდებაა! — შეიცხადა ტურამ.

— უნდა ვუშველოთ, უნდა ვიხსნათ! — დასაკვნა მელამ.

— უნდაა, უნდააა, უნდააა! — გაიფორრა ტურა.

— გაფუშეთ ახლა ჩვენ ეს და თავისიანებს ნაულის ამბავი, რომ ჩვენ თანახმა ვართ, ააჰ!

— კი, კი, კი! — აბეტელდა ნებიერა, თუმცა ამჯერად მისთვის თანხმობა არავის უკითხავს.

— თანახმა ვართ, ბატონო, თანახმა!

— იიიიიიი აქ თქვენი მფარველობის ქვეშ ბედნიერაა!

— დააჰ! — იზმუელა მეგლმა, — და იმაზე მეტს არაფერს მოგვითხეთ, რასაც შულისაგან და ირმისაგან, მე მგონი, ერთად ვცხოვრობთ.

— ერთად ვართ!

— მთელი სიცოცხლე ერთად ვართ!

დაუღესატურეს გრძელკუდიანებმა და ტურები გაილოკეს.

— ააჰ, რას იტყვი? ახლა ჯიხვს მოუბრუნდა მეგლი.

— კი-კი-კი! — შარშანდელ ჩამალ ნეშოში წარგო თავი ნებიერად, სისხარისაგან კისერზე მგლის ნაკბილარებიც კი დაეიწყდა.

— როცა ჯოგს ჩამოიყვან, ამ ტყეში მენიანე შენ იქნები! — მრავალმნიშვნელოვანად დაუმატა მეგლმა.

ტურა და მელა შურით ალიგნენ.

— მე როგორ?! — გაოცდა ნებიერა, — მე არც გამოცდილება, არც სიბრძნე... მე გზა-კვალიც კი არ ვიცი!

— ჭკუა, გამოცდილება და სიბრძნე ჩვენ გვაქვს...

— მეგლს აქვს, ბატონო! — ტაში შემოჰკრა ტურამ.

— მეგლს მის მეტი არ აქვს! — მელამ კუდით ახლო მახლო სულ გადახვება შარშანდელი დამპალი ნეშო, — გზა და კვალი კიდევ ჩვენ ვიცით, შენ არაფერი დაგჭირდება.

— გააკვირეთ ტყიდან, ააჰ! — გადაუბრიალა თვალეები მეგლს ჯიხვის ძირში გართმულეს.

— აბა, რა მოხელეები ვართ მეტი! — დაფაცურდნენ ტურა და მელა. ჯიხვი შუამო ჩაიყვანეს და ტყის გასათავართან მიიყვანეს. მერე ხმელი, ფართო ნეშოები მოძებნეს და მანამ აწეიეს, სანამ ჯიხვი მაღლა მინდვრებს არ აუყვა და მინდვრებიდან კლდეებში თვალს არ მიეფარა.

ხარჯიხვების ჯოგში ნებიერა დაღუპული ეგონათ და ნაბატევეები და გაზულუქებულნი რომ დაბრუნდა, თვალს არ დაუფრეს. ქიშკე შემდგარმა მენიანეებმაც გადმოხედა, მეორემ — რქებმოღერებულმა — შეავლო თვალი და იკითხა.

— სად იყავი?!

— ტყეში! — ცოტა აგდებულადაც კი უპასუხა ნებიერამ. მადლარმა იცის ზოგჯერ მშიერის ათვალუნება.

— მერე, როგორ გადარჩი! — გაუკვირდა ახალგაზრდა ჯიხვს და ისევ რქის ამოკრა დაუპირა, გვატყუებდო.

— მეგლსაც შეხვდი! — მაყად თქვა ნებიერამ. ყოყლოინობა, მოგვსენებათ, პატეიოყვართა ხედრია.

ახლა კი ამოჰკრა ახალგაზრდა ჯიხვმა რქა, მაგრამ მუხლმომადგერებულ, მადლარ ნებიერას ძვრა ვერ უყო.

რქამოღერებულმა ავი თვალით გადმოხედა, მაგრამ ნებიერამ კისერზე მგლის ნაკბილარები დაანახვა და დაუმატა:

— მგელი არაფერს გვერჩის, მოდით და ჩვენთან ერთად იცხოვრეთო.
— სადაო! — ერთხმად აღმოხდა მთელ ჯოგს.
— ჩვენთანო!
— სად ჩვენთანო?!

— მინდორში, ტყეში, ისე როგორც შვლები და ირმებიო, როგორც...
— მგლის საბრძანებელში! — აღშფოთდა რქებმოლე-რილი ხარჯიხი.
— ხომ ვთქვი, როგორც ულაშაშისი შვლები და ლალი ირმები...
— კურდღელი რატომ დაგვიწყდა?
— კურდღელიც... მაგრამ იქ ტყე ყველას გვეყოფა, იქ იმდენი მსუყე ბალახია, გემრიელი ფოთოლი და ნეკერია!..
— ნებიერა ყვებოდა და თან ტუჩებს ილოკავდა.
— პირდაპირ, ვეხის გადადგმაც კი არ დაგჭირდება.
— თავისუფლება! — გაისმა ამ დროს ზევიდან მენი-ნავის ზარივით ხმა.
— თავისუფლება!... — ნებიერა დაიბნა, — თავისუფ-

ლება არ ვიცი... მაგრამ ბალახი ყელამდეა, ნაკადულები...
— თავისუფლება!
— თავი-ვი-ვის-უფლება... იქ, იქ, იქ არ-არ-არ... მგო-ნი არ-არ-არ...
მენინავემ რქებმოლერილ ხარჯიხეს გამოხედა და თავი უფსკრულისაკენ გაიქნია.
— ასწავლეთ თავისუფლების ფასი!
რქებმოლერილი სადაც იდგა, პირდაპირ იქიდან მოწყდა, არწივით დააფრინდა ნებიერას და რქების ერთი დაკვრით უფსკრულში გაისროლა.
სამსუხაროდ, ძალიან ღრმა და შავი უფსკრულის პირას მოხდა ეს ამბავი. ჯიხებში ამბობენ, ძირამდე ძე-ლებიც კი არ ჩააღწევდაო. ჯიხებმა მწვერვალის, კლდის და უფსკრულისა ჩვენზე უკეთ იცინა.
იმ ადგილას, სადაც მოღალატის ნაკვალევი იყო დარ-ჩენილი, არვეს აღარ დაედგომებოდა და მწვერვალის გადაღმა, კიდევ უფრო მაღლა, მარადიული თოვლით დაფარული მწვერვალებისაკენ წავიდა, საიდანაც არც ტყე ჩანდა და არც მინდორი.

* * *

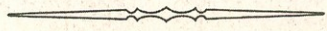
ღმერთმა ხელი მოგვიმართოს!
ღმერთმა ჯვარი დაგვწეროს!
ღმერთი ნუ დაიშურებს შენდობას და წყალობას.
მაგრამ რაღა გვიშველის, თუ კაცმა არ იკაცა.

* * *

კაცმა თუ არ იკაცა და
ქალმა — არ იქალობა!
თუ ქალის სიფაქიზემ, ქალის ჰაერონებამ,
ქალის კდემამ — ფრთებივით — აგიტაცა, გაკრა ცას.
ამდენ ვაინაჩრობით გაქნილი და დაცლილი,
თუ არ გადაგარჩინა და კაცად არ გაკაცა.
მაგრამ — უთერთქალებოდ?!
მაგრამ — უშვათვალებოდ?!
უშფოთველად მძინარეს?!
უმდინარო მდინარეს?!
ცოდვილს — უსინანულოდ?!
გტოვებს — უსიყვარულოდ?!
უფრთო არწივს?!
ვეფხებს — მუხლნაჭრილს?!

...თუ ის არ უკმარისობს,
თუ ის არ პირმთვარისობს,
არ გამაღლებს პირმშვენი,
ღმერთმა მაპატიოს და,
ღმერთიც ვერრას გვიშველის!

ყოველდღე მჯერა, რომ განახვ,
ხვალ ველი შენს ნახვას და ხვალე შორია.
ხვალამდე, არ იცი, რა გელის.
ისეთი გრძელია დღეის დღე,
ისეთი ზანტია წუთთა სვლა,
თვით წამში ათასჯერ დაითვლი.
წუთები, ეს უნდო წუთები,
ჩვენ შორის დგანან და მეგრძეიან.
წუთები ხვალინდელ დღეს იცავენ.
წუთებმა არ იცის ღალატი, უკან დახევა.
წუთების მოსყიდვა ძნელია.
ხვალინდელი დღე არ ჩანს,
ხვალინდელი დღე შორია, არ იცი, თავს როგორ
დაიკავ,
არ იცი, ხვალამდე რას უნდა გადურჩე.
ხვალამდე თუ გავძლებ, მჯერა, რომ ხვალ განახვ,
მაგრამ წუთები ციხეა და ტყვედ ჰყავს
ხვალინდელი დღე,
შენ ტყვე ხარ წუთების...
წუთები გდარაჯობს და შენს თავს მაშორებს.

პოეზია მიზანისა და სხოვრებას

— როგორ ფიქრობ, არის თუ არა თანამედროვე ქართული პროზა და პოეზია თხუთმეტსაუკუნოვანი ქართული ლიტერატურის ტრადიციების გამგრძელებელი?

— კი, რა თქმა უნდა. დღესაც ხომ არიან ნიჭიერი ქართველი მწერლები. შეიძლება რომელიმე თანამედროვე მწერალი ვერ ან არ ნერდეს ქართული ლიტერატურის ტრადიციების დაცვით, მაგრამ სანამ ის წერს ქართულად, მისი ნაწერები სწორედ ქართულ ლიტერატურულ ტრადიციებს გააგრძელებს და არა რომელიმე სხვას.

თუ მწერალი ნიჭიერია, ის თავისი ორიგინალურობით, არატრადიციული სტილით და სხვა ხერხებით კიდევ აღრმავებს და ამდიდრებს თავისი ქვეყნის ლიტერატურას. და ახლიდანაც ქმნის. საერთოდ, ხელოვნების, შემოქმედების დაკონსერვება შეუძლებელია. ის ყოველთვის ახლიდან და ახლებურად უნდა იქმნებოდეს. წინააღმდეგ შემთხვევაში, მოკვდება და გაქრება.

— რა არის პოეზია — ცხოვრების წესი თუ რეალ-ობიდან გასვლის საშუალება?

— პრაქტიკული თვალსაზრისით, ერთიც და მორცეც, თუმცა სინამდვილეში პოეზია არც წესია და არც საშუალება. ის თვითონ არის თავისებური მიზანი და ცხოვრება. ამ გაგებით კი ნებისმიერი შემოქმედებითი აქტი არსებული რეალობიდან გასვლაა, რომელიც ქმნის კიდევ ახალ რეალობას.

— რა გაიძულებს დაწერო მოთხრობა ან ლექსი. როგორ „გენერება“?

— წერა შეიძლება ყოველთვის, როცა კი ამის სურვილი ან ვალდებულება გაქვს, თუმცა ნაწილი შემოქმედებითი მუხტით მხოლოდ მაშინ არის სავსე, როცა ის თავისთავად მომწიფდება შენში და გამოისახება მოთხოვნას. საერთოდ, მწერალი მხოლოდ იმიტომ წერს, რომ ეს მისთვის ყველაზე ბუნებრივი მოქმედებაა.

— როგორ ფიქრობ, უნდა იყოს თუ არა მწერალი საზოგადო მოღვაწე?

— ნებისმიერი პროფესიის ადამიანი შეიძლება იყოს საზოგადო მოღვაწე. ამგვარი პროფესია ცალკე არ არსებობს. ცნება „საზოგადო მოღვაწე“ ჩვენში რატომღაც მცდარად ესმით — თითქმის მოღვაწე საზოგადოებას უნდა მიუძღოდეს წინ. ამ დროს „საზოგადო მოღვაწე“ უბრალოდ იმას ნიშნავს, რომ ესა

ზაზა თვარაძე

თუ ის პიროვნება თავისი ძირითადი საქმის გარდა კიდევ რაღაც სხვა საქმეებს აკეთებდა ანუ, საზოგადოდ, მოღვაწეობდა.

თუ კაცი მრავალმხრივ ნიჭიერია და ჭკვიანი, იმ სხვა საქმესაც კარგად გააკეთებს და იტყვიან, რომ მან მწერლობის გარდა სხვა საქმეებში, საზოგადოდაც იღვანა. ბოლო წლებში ხშირად ისმოდა ამგვარი შეკითხვა — უნდა იყოს თუ არა მწერალი ერის წინამძღოლი. ადრე, კომუნისტების წყალობით, გამოჩნდნენ ადამიანები, რომლებმაც მონიშნეს გამხდარიყვნენ საზოგადოების ლიდერები. რეალურად კი ისინი საზოგადო მოღვაწეები არ არიან, რადგან სხვას არაფერს აკეთებენ და თვით იმათი მწერლობაც საეჭვოა.

— თუ ახდენს რეკლამა ზემოქმედებას მწერალზე?

— არ ვიცი, არ გამომიცდია. ალბათ ახდენს. რეკლამამ შეიძლება რაღაცნაირად გაგაზიზღოს კიდეც, თუმცა, საბოლოოდ არა მგონია, სასიკეთოდ ზემოქმედებდეს. მწერალი მაინც ინდივიდუალისტიკა. რეკლამას კი შენ ჩაწოდებ გამოჰყავხარ და რაღაცის ნაწილად გაქცევა. რაღა უნდა დაწერო? ის, რაც ყველა-სია? ასეთი რამე არავის სჭირდება. რეკლამას კრიტიკა ჯობს. ეს რეკლამაზე მნიშვნელოვანია, რადგან შენს ნაწერს სხვანაირად დაგანახებენ. მწერლის ნაწერი ცოტათი მაინც ხომ უნდა აღემატებოდეს საზოგადო მოთხოვნას. სავალდებულო არ არის, კარგი ნაწარმოები პოპულარული იყოს, სავალდებულო არ არის ნაწარმოები შეყვალამ ყველაფერი გაიგოს. კარგის იქნება, თუ გამგები გაიგებს, ცუდი მაშინ არის, თუ გამგებიც ვერაფერს გაიგებს.

— რომელ თანამედროვე ქართველ პოეტებს დაასახელებდით საუკეთესოთა შორის?

— ჩემი თაობის პოეტებიდან გიგი სულაკაურისა და ანდრო ბუაჩიძის ლექსები მიყვარს.

მანანა ჯიქია

სანთელი

რომ ყველაფერი საბოლოოდ გახდეს ნათელი
მე და შენ შორის,
ყველაფერი იყოს თავიდან
ბოლომდე სუფთა —
გავამხილოთ ჩვენი სათქმელი,
ვანდოთ ერთმანეთს, რაც ჩვენს ბაგეს
არასდროს უთქვამს.
თორემ ხომ ხედავ, რა ძნელია
ჩვენი გაჩენილ
უსასოობას შეგვაჩვიოს ყოველმა ნუთმა.
ხედავ, ჩვენი დღე იწურება,
თითქმის გავიდა
და ჩვენ გარშემო თვით სიჩუმე
იმგვარად სუნთქავს,
რომ ყველაფერი საბოლოოდ ხდება ნათელი.

ნიგნები

აჭრილი ფერები.
და აჭრილ ფერებში — აჭრილი ფიქრები.
კედლები. ჭერები.
ნიგნის თაროებზე — აჭრილი ნიგნები.
გაცრეცილ სახეებს
კვამლი აბუნდოვნებს, როგორც გამოცანა.
სახეებს ახელებს
დაფარულ ვენების გარეთ გამოტანა.
აჭრილი ქალები
ჭრელი გველებივით მოქნილი ხელებით.
ცბიერი თვალები.
თვალები გიხმობენ — ველარ შეეღევი.
ირიბი ღიმილი,
დანების ტრიალი ღამის ტალანებში.
ქალების კივილი —
ვილაც უბედური კვდება დანანებით.
ფერები აჭრილი,
ასფალტის სიბრტყეზე უსულო სხეული
და სისხლი — ჯაჭვივით,
ნითელი ჯაჭვივით წვრილად განთხეული.
ხელები გასვრილი,
ღამის სიჩუმეში — ქუჩა ცარიელი,
მოკლული სასიძო
და ველად გაჭრილი შლეგი ტარიელი.

კატო - ბუნი

ზღაპრის სკივრებში რიყის ქვები აღმასებს ჰგავდა.
და ამ აღმასებს გულმოდგინედ რანდავდა რანდა...
მაგრამ ყოველი ქვა გამოდგა ცრუ,
ყოველი ქვის გულში აღმოჩნდა ღრუ.
და ეს ღრუ ყველაფერს ნთქავდა და ჭამდა.

ზღვის ყრუ ხმაურში დიდი ნიჟარები აბობდნენ
ბაგეს,
აჩენდნენ მარგალიტს — კბილებს, ტურებს...
გიძღვნიდნენ ალთქმებს.
მაგრამ ეს ალთქმები გამოდგა ცრუ.
ყოველი ალთქმის გულში აღმოჩნდა ღრუ.
და ეს ღრუ ყველაფერს არღვევს და ანგრევს.

ჯადოსნურ სიზმრებში ხეტილი გივლენდა ხიფათს,
და გული ცდილობდა არ გადაეხვია ნაჩვევი
გზიდან...
მაგრამ ეს გული აღმოჩნდა ცრუ.
ამ გულის სიღრმეში აღმოჩნდა ღრუ.
და ეს ღრუ ყველაფერს ქირდავს და ფიტავს.

ასე გამოფიტულ, გამხმარ კედლებს ედება ხავსი,
კუთხეში აბლაბუდა აბამს და აბამს უაზრო
კავშირს...
მაგრამ ეს კავშირი ხომ სადღაც ძევს,
რადაც ხომ აკავშირებს მამას და ძეს.
მამ, აჰყევ, ძმაო, ჭერისკენ ქსელს
და გასწი, გასწი!...

ცარიელ ოთახში ქაღალდის ყვავილებს ვილაცა
ფურჩქნის,
ქაღალდის დილა დგას, ქაღალდის სარკმელში
იღვრება შუქი...
ის კი დაფარული ხავსით და მტვრით,
კიდურებასახსრული, გაცვენილ ფრთით,
კუთხეში, ქსელში გახლართული
ძრწის — კაცი-ბუნი.

* * *

მე მიყვარს, როცა არ ქრის ქარი,
როცა ლაყვარდი დღეა წყნარი.
მე მიყვარს, როცა არის ქალი
და მასთან წყნარი საუბარი.

მე მიყვარს, როცა ვარ სათუთი,
მიყვარს სიმშვიდე, მიყვარს ფიქრი.
არ ავლელდები ერთი წუთით
არც დაუხარჯავ ვნებებს ვითვლი.

მე მიყვარს მარტო ხეტიალი,
მე მიყვარს მარტო გდება ქვეყნად,
როცა ჩვენ შორის ზღვები არის,
და მაინც ვიცი — მოვალ შენთან.

შენ გიყვარს შავი როიალი,
ნოტის ფურცელი, კლავიშები...
მე მიყვარს მზეზე ბორიალი
სანამ ნისლეტში ჩავიშლები.

ქარში მთვარეს
გარეგნული
გზლიწმენა

ქარში მთვარეს ეშინია
საკუთარი სიცივის,
შიშით სახე შეცვლილი აქვს,
შეშლილი აქვს სიცილი.
ეშინია, რომ მიწიდან
ვინმე ეჭვით შეხედავს,
რომ უეცრად გააღვიძებს
ცივი ხელის შეხება.
ქარში მთვარეს გაცლილი აქვს
შარმი, შარავანდედი,
დასცინიან, დასცინიან
ბაღში ფარშავანგები.
ველარ ხედავს ჩვეულ სიზმრებს,
სახეს მალავს ჩრდილებში,
რომ უცებ არ გამოფხიზლდეს
სასტიკ სინამდვილეში.

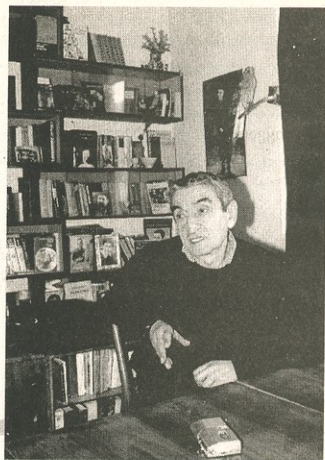
ოთახში

ჩემს სახლში, ჩემს ოთახს ჩემს დროზე ვეწვие.
ქალაქში სინათლე არ ჰქონდა არავის.
ეძინათ ღამურებს, მზეებს და მზეწვეებს,
აღმართულიყო სიბნელის კარავი.
მე სახლში შევედი. კარი მივიხურე,
სანთელი ავანთე სიბნელეში.
ვხედავდი სარკეებს, ჩაშტრალ ელნათურებს.
ქარი ზუზუნებდა გარეთ, მავთულებში.
სიცივე და ქარი და ღამის ამქარი
ნიღბებად დამტყდარი ფანჯრების მინებზე,
ეტმასნებოდნენ ღანდები ფანჯარას
მოთქმა-წუხილით და ღანძლე-გინებით.
— სინათლე აინთოს! — ვიყვირე — აინთოს!
კედლებზე მოჩანდა უაზრო ხაზები.
ღაღღავით დაძრწოდნენ უჯიშო ნაგაზები,
ნაგვის ბუნკერებში ეძებდნენ საკბილოს.
და მეც ჩემს საკბილოს ვეძებდი ღამეში,
ოთახის კედლებში, დაპრესილ ჭერქვეშ.
ვიღაც კი მიყვიროდა: — მორჩი ეგ თამაში,
ჩანექი საფლავში და ქვიშას შეერთე!

ერთსაათიან ფიქრში შეიძლება მთელი სხოვრება ჩაატოო

გასაუბრება მწერალთან

გიორგი ხალვაშვილი

ათასგან ვიყავი,
ცხენი ათას ლობეს მივაბი,
დავტოვე ყველაზე ჩემიული
თითო ნილაბი —
ზოგან ვაჟკაცის, ზოგან ლოთის
და ზოგან ლაჩრის,
ხოლო მე თვითონ,
ყველასათვის უცნობი დავრჩი —

წერს ერთ ლექსში ბესიკ ხარანაული. იგი მთელი ცხოვრება მიდის და თავისთვის მილაპარაკობს. თუ მოუსმენ, გაიგებ, ჩასწვდები, რა უნდა, რა სტკივა, რა უხარია. თუ არა და... თვითონ გაგიგებს, თვითონ აგისნის, რა ეკლიანი გზა გამოვივლია, სადღაც უსასრულოდ დანაშაულები მოდიხარ და ისევ უსასრულობაში გაგრძელებდი. რომ ცხოვრების უთავბოლო თუ თავბოლოიან არსებობას ზღვარი არ აქვს. თავის ნაწარმოებში „წიგნი ამბა სესარიონისა“ ის ამბობს, რომ ერთხელ გაღმასოფელმა ნათესავმა ტყის პირას გაყამებული მიწა მოხსნა. უძველესი დროის რაღაც-რაღაც ნატყბები იპოვა. ათი წელი ხნავდა და პოულობდა, უნდოდა როგორმე შეეკონწინებინა, მაგრამ ერთმანეთს ვერ მოუსადაგა. ზოგი აღმოსავლური კულტურის იყო, ზოგი დასავლურის, მერე სკივრში ჩაკეტა. ხანდახან ამოლაგებს, უყურებს, როგორც უდაბნოს ქვიშას, როგორც ზღვის სივრცეს, როგორც წარსულს და იმით სულდგმულობს. უხარია, რომ ასე დაუსაბამოა სამყარო. ვინ იცის, მილიონი წლის მერე, ვინმე რომ მოხნავს ამ მიწას, რა საგანძურს იპოვის... მეც იმ ხმენელ-მთესველივით დამიგროვდა ჩანაწერები, ამოვამხე სქელი საქალაქიდან ჩემი ფრაგმენტები, ისინი დრო-ჟამს დამტყდებოდნენ. ერთი მეორეს არ ებმოდა, მაგრამ მიწაც ერთი ჰქონდათ და ცაც ერთი დაჰყურებდათ.

ასეთია პიროვნულად: ფიქრიანი, აზრებში ჩაღრმავებული, თვითმხედა. მოდგმიდან მიწაც ერთი აქვს და ცაც. მათგან არც განდგომა შეუძლია, არც ლალატი, რადგან სწორედ მიწა და ცა ჩამოქონის ხოლმე კაცის სულს კელამბატარები. მერე თუნდ დაინფი და ნათელი მოაფრქვე, თუნდა გაქრი უკვალოდ.

— ყველაფერი, რაც მაქვს, მთამ მომცა, იქიდან წამოვ-

ილე, — ამბობს პატრიკ ბესიკი, — ჩემი პატარა მიწის ნაგლეჯი თიანეთია, დილით რომ გავიდოდით, საღამოს, ნახირი რომ ბრუნდებოდა, მაშინ მოვდიოდით სახლებში. რას ვჭამდით, რას ვძოვდით იმ მიწაზე. ივრის ჭალებში, მთა-ტყე-ღრეში, კაცმა არ იცის. ამა-სობაში, ეტეობა, ძალიან ავივსე მინით, წყლით. ეტყობა, ესაა არსობის პური და არა უბრალოდ ეგ ზოტიკა. ორი ძროხა გყავდა. ახლობლებივით იყვნენ. ისე მიხვაროდა მათი არსებობა, გადმოცემა მიჭირს. სკოლა რომ დავამთავრე, იმ წელს გარდაიცვალა ბებოჩემი. ერთი იმის ქელეხში დავკალით, მეორე დედაჩემმა გაყიდა და კოსტიუმი მიყიდა. გარეგნულად შევიმოსე, მაგრამ შინაგანად თითქოს დავცარიელიდი. სტუდენტი რომ გავხდი, ერთი ცხოვრება უკვე ამოწურული მქონდა. ყველაფერი ეს თქვა ბებოჩემმა სიკვდილის წინ — დაბთარდა ეს ცხოვრება და ახლა შენ იციო. ის ცხოვრება თითქოს მართლაც დამთავრდა, სხვა დაიწყო, მაგრამ მაინც იქიდან მოვდივარ, ის არასოდეს არ დამთავრდება. მე ჩემი გარემო მქონდა. დედაჩემი ვარა ხარანაული და მირზას და — რუსუდან გელოვანი იყვნენ ჩემი ფიქრისა და აზრის წარმმართველები. ჩვენს ოჯახში და, საერთოდ, ჩემ გარშემო განსაკუთრებულად სცემდნენ პატივს პოეზიას. მწერლობა, ლიტერატურა რაღაც იდეალურ რანგზე იყო აყვანილი. ბავშვობიდანვე მეგონა, რომ ეს იყო სიცოცხლის მასაზრდოვებელი. წერა ადრე დავიწყე და ადრევე დავანებე თავი. სულ უკმაყოფილო გრძნობა მქონდა...

ფშაურ ფოლკლორში არის საოცრად განსხვავებული ფანრი — ნატირლები. ეს ფორმა

მერე უფრო გაშინაურდა, მერე გამოუჩნდა მკითხველი. ადრე ის ჩვეულებრივი მოთქმა-გოდება იყო. სოფელში იბადებოდა და იქვე რჩებოდა. ლიტერატურისკენ ფეხი არ გადმოუდგამს. სანამ საზოგადოებაში პოპულარული გახდებოდა, მასზე გაცილებით ადრე, ბავშვობიდანვე შემოვიდა ჩემში. მარტო მაღაროსკარში მოსმენილი გოგი თურმანაშლის „მაჰკეღია, ბეჩაე, იერემო“ ან „სიკვდილსაც მისცა ერთი ძმ“ ღირდა იმად, რომ აქეთ მიმართულიყო ჩემი წერის მანერა. ნატივობმა სხვანაირად დაიბუდა ჩემში. რაღაც ძალიან გტკივა, ლაპარაკობ და აზრს გადმოსცემ. ეს ლექსი არ არის, მაგრამ პოეზიაა. ლექსი როგორც უნდა გააკეთო, შიგთუ პოეზია არ დევს, ლექსი არ იქნება.

არ გამკვირვებია აზრთა სხვადასხვაობა ჩემი შემოქმედების გამო. არც ვიბრძოდი. მაინცდამაინც არც მნიშვნელობას ვანიჭებდი. არასოდეს მიუფიქრია, რომ ვერ ხვდებიან, რასაც ვწერ. მე მქონდა ჩემს თავთან ბრძოლა. უბრალოდ, გამიხარდებოდა, თუ ჩემს მეგობარს მოეწონებოდა ჩემი ლექსი, თუ არ მოეწონებოდა, ჩემსას მაინც გავაგრძელებდი ისე, რომ მის გემოვნებაზე აზრი არ შემეცვლებოდა. მე თავად თუ არ მოვეშვი საქმეს, სხვების ხათრით არც დაიწყებ და არც დავამთავრებ.

— თქვენი წიგნი ამაბეზაროვნებს ასეთი ეპილოგიით მთავრდება: „დაიწერა შემცირების, გაზრდის, გამეორების, დაიგნოებისა და დაკარგვის უფლებით. დაიწერა, რომ არ დასრულდეს, ვიდრე მკვდარს არ იპოვის მინა“, — რას გულისხმობთ?

— რასაც ვამბობ. ამაბეზარიონი ზოგადი სახეა ადამიანისა, რომელმაც იმთავითვე დაკარგა სამოთხე და სამუდამოდ მისიფილი აქვს ცოდვის ტარება. მას შემდეგ მოდის, ცდილობს გაგასხენოს ახლო და შორეული აღმართები. ამ სიარულში დაიღალა, მაგრამ ნამალაც იცის — ესაა ძველის სიკვდილი და ახლის დაბადება.

ფიქრში, რომელიც ჩემი მუდმივი თანამდევია, ყველაზე მეტად იხსნება ადამიანის შინაგანი ბუნება. ეს არის აზროვნება თავისთვის, რომელსაც არც დასაწყისი აქვს, არც დასასრული. ერთსაათიან ფიქრში შეიძლება მთელი ცხოვრება ჩატიო. პოეტი რომ თხზავს — ეს გასაგებია. მაგრამ ჩვეულებრივი ადამიანი „აქედან-აქამდე“ ერთხელ მაინც არის ავტორი. ფიქრიც და თხზვაც თავისთავად გამაუფლებელი სიკეთეა. ჯერ არ აუშენებია და არც დაუზრგვია ქვეყანა ადამიანს ისე, როგორც ოცნებამდე შეიძლება ისეთ რამეს მიაღწიო, რომ მასზე არასოდეს გოცნებოს, ან ოცნება მიღმა დარჩეს, თავისთვის, მაგრამ ის არსებობს. თანაც არსებობს, როგორც ყველაზე ახლობელი, ყველაზე იდუმალი თანაზიარი, ადამიანის მეორე „მე“. ჰოდა, ნებისმიერი ნააზრეთი შეიძლება შემცირდეს, გაიზარდოს, გამეორდეს, მიეც-

ეს დაიწყება, დაიკარგოს, ან არ დასრულდეს, ვიდრე მკვდარს არ იპოვის მინა. ეს კი იმდენად შორეულია იქამდე ვერ გადასწვდები. ვერ დაიჯერებ, რომ აზრი მოკვდება, დასამარდება ნიჭი.

— რა მიგანიათ ნიჭის დედაფუძედ — ღვთით ბოძებული მადლი თუ გენეტიკური გარემოს ნაყოფი?

— ერთიც და მეორეც. ნიჭს თუ წარმოვიდგენთ მატერიალურად, მაშინ უნდა ვთქვათ, რომ იგი ათასი ალბათობიდან იბადება. როცა ვეროპა არეული იყო, ამერიკაში ბევრმა ფიზიკოსმა მოიყარა თავი, გამოიტყნენ გენეტიკიდან, დანიიდან, ნორვეგიიდან, საფრანგეთიდან... ამერიკას მიაწყნდნენ, როგორც ოპიუმის, მაგრამ იქ რომ შესულიყავი, სადაც ეს ფიზიკოსები თავს იყრიდნენ, არასრულყოფილების თავშესაფარი გეგონებოდა, რადგან ნიჭი თავისებურად გადახრაცაა.

ვაჟა-ფშაველა გენიოსი იყო გენეტიკურად, მაგრამ ფშავ-ხევსურეთის ყოფაც ისე წარიმართა, ვიღაცაში უნდა მოეყარა თავი აქაური ხალხის გენიალობას და ის განივთდა ვაჟას გონებაში. ეს დაუწერელი კანონია. როცა რომელიმე კუთხეს ეკუთვნის პოეტი თუ მწერალი, იგი იმ კუთხის ნიდაგზე აღმოცენდება ხოლმე, მაგრამ იმ დროს კი არა, როცა ზოგადად ხალხში განფენილი ნიჭიერება, არამედ, როცა დაღვინდება და კლებსაქენ მიდის. სანამ შეწყვეტს არსებობას, ვიღაცაში დებს თავის ენერგიას. იგივე ფშავ-ხევსურეთში ყოფა და ცხოვრება იმ სახით, როგორიც მოდგმიდან იყო, ახლა თითქმის აღარ არსებობს. ვაჟას დროს დაიწყო კვდომა. თანდათან იშლებოდა დიდი ხალხური ტალანტი. ვთქვით, შესებულება კი ყმაზე. ყოველივე ეს დაიშალა და დეკადანსი დაიწყო. ვაჟას გადაბარა მემკვიდრეობა, მასში ჩადო მთელი ენერგია. ვაჟაც სწორედ ამით იყო დატვირთული. 25 წლისა უკვე მიხვდა, რომ უნდა ეწერა ისე, როგორც წერდა. ფშავ-ხევსურეთში მთარული ტრადიციები მისთვის დედამინის ამოძახილი იყო და გადმოსცა კიდევ პირველყოფილი სიდიადით...

ალბათ, რაც ამქვეყნად დანერგა, იმ შესაძლებლის მემილიონდევ არ იქნება, კაცობრიობა ფიქრში დასაბამიდან რომ ქმნის, მაგრამ არასოდეს არავისთან ამხელს. დაუსრულებელია ფიქრიც, რომელიც თითოეულ ჩვენგანში იბადება — ჩვენშივე იკარგება უკვალოდ... ბუ-სიკ ხარანაული ერთგან წერს:

— ჩვენც ვაშენებთ ფიქრებში კოშკებს და ცხადში კი ქოხის კარს ვაღებთ... სიკვდილიც ისტორიის რომელიმე ფურცელზე გვინდა, მაგრამ სულს ჩვენს სარეცელზე ვღაფთ და მაინც... სიცოცხლით ტკობაა ყოველივე ეს. ოღონდ გული უნდა გქონდეს, რადგან განა ჩვენს სახედველს და სასმენელს, ან ჩვენს გონებას — გულს მოჰყვა ქრისტე...

ეთერ თარიშანი

ო, რა ცოტა ხარ, შენ, ყველაფერო,
რამაც მე უნდა მომინელო, უნდა გამთელო,
დილავე, დღევე, ღამევე, სიყვარულო, სხვა რა
ვაქეთ რო...
ო, რა ცოტა ხარ, რა ბევრი ხარ, შენ, ყველაფერო.

სად არიან შვილები, შვილები სად არიან...

სად არიან შვილები, შვილები სად არიან,
გავალ, გავიხედები, არ არიან, ქარია.
სად არიან შვილები, მე რომ მოგაბარეა,
გავალ, ავეძრახები, არ არიან, ქარია.
საქართველო აქროლდა, ვით ფოთლებში ქარია,
სად არიან შვილები, ქარია, არ არიან.
სად არიან ვეფხეები, ლერწმანში არიან,
ლერწმანში ქარია, ვეფხეები არ არიან.
ჩემი მკვდარი კი არა, შენი პატიმარია,
მიველ, ციხე გავტეხე, არ არიან, ქარია,
გოგო, ბიჭი გიყვარდა, თქმა ვერ მოასწარია,
გზაზე გამოეკიდე, არ არიან, ქარია.
ეშმაკს ერქვას სახელად, ვინც მე ხელი დამრია,
სად არიან შვილები, შვილები სად არიან.
იმით სახელობაზე ხე მაინც ახარეა,
იმ ხესაც ხომ შენ დასწავე, შენი მოსახმარია,
საქართველო, მითხარი, ნუთუ მხოლოდ ქარია,
სად არიან შვილები, შვილები სად არიან,
გავალ გავიხედები, არ არიან, ქარია,
საყვლოზე მოგწვდები, შვილები სად არიან.
არ არიან შვილები, საქართველო ქარია.
ქარია საქართველო, შვილები არ არიან.
დღე არი, არ არიან, ღამეა, არ არიან,
ქარია, არ არიან, არ არიან, ქარია.

ეგ მუდამ ერთზე მეტია

ისეთი კალთააკრეფით
წავიდა ნისლი ხევისკენ,
ხეებს დაუჩნდათ წვივები
და მე მეგონა ველირსე
მაღალ წვივებში ხეტიალს...
ვინც დამინახა, შემურდა —
უბირს ყოველთვის ბედი აქვს!..
ან ძროხის მწყემსი იქნება,
ან ვინმე შარახვეტია...
მე რომ ვიყავი, ისა თქვეს,
ეგ მუდამ ერთზე მეტია!

საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა,
ამნამიერსო,
ბრბოში, ქუჩაში, მეტროში, რას გნახავ მე
მშენიერსო,
რალაცა სახე დავლანდე, ვამსგავსე მე მშენიერსო,
საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა,
ამნამიერსო,
უბედურება რომ კონავს, ყველას, მაძლარს და
მშეირსო,
საქართველოში, თბილისში, დღეს, ახლა,
ამნამიერსო,
რალაცა სახე დავლანდე, ვამსგავსე მე მშენიერსო,
და
სუთქვამ ამოიყოლა, ნუთუ შენ აქ ხარ, იესო.

ანდერძს არ ემსგავსოს

შენ უკვე ისეთ ზღურბლზე გადახვედი
და უკვე ისეთ დროში შეაბიჯე,
როცა გინდებდა ახალი ხიფათი:
ყოველი შენი სიტყვა — ანდერძს არ ემსგავსოს.
სიბრძნესაც, მოჩვენებულს, რომელსაც შენ ადრე
მშეირი ნადირივით უმაღლ აცხრებოდი,
ახლა ერიდები — ანდერძს არ ემსგავსოს.

...რომ ვითომ შენ გინდოდა,
ვითომ შენ მიგაჩნდა, ვითომ შენ გიყვარდა,
გძულდა, ანდა წინასწარმეტყველებდი...

და ამ უკანასკნელზე ისე გეცინება,
ისე გულიანად გინდა იხითხითო...
მაგრამ ტურებს კუშავ — ანდერძს არ ემსგავსოს.

ჭიქასაც, წყალსაც, ხვეწნას, ღიმოლს...
ანდერძს არ ემსგავსოს.
და წვები გაბუტული და განაწყენებული
და რაკი აღარ იმუქრები — „ხვალდან!“
რაკი „ხვალე“ და „გუშინ“ უკვე აღარ არსებობს,
ებუტები საკუთარ სიტყვასაც და სხეულსაც.

სხეულს იმიტომ, რომ მოუქნელი ხდება თანდათან
და რასაც ვერ ემუქრება, იმას ეგუება,
ხოლო სიტყვას იმიტომ,
რომ სარკეებს გასცდა თანდათან
და ახლა უნდა, რომ ანდერძს ემსგავსოს.

* * *

ალუბლის ხევ, შეპარულო
ბერ-მონაზვნის სამ ყოფელში,
რატომ უხმობ წმინდას წმინდა
იმ სოფლიდან ამ სოფელში...
ნეტავი მან, მოუცლელი
რომ ჰყუდია ცრემლმდინარი,
ლოცვებს შორის, ხატებს შორის,
ერთხელ მაინც მოგკრა თვალი?
ავია და მწყრალია და
ბერი სოფლის საცდურებთან,
ერთი თვალით, ერთი ფიქრით
ჟამი მისი გაცუდდება.
ცულით ხომ არ გამოგენთო,
მოძალადე რაკი გპოვა,
თუ სარკმელი ამოქოლა
და ბილიკიც მიატოვა.

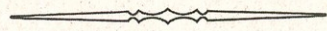
ალუბლის ხევ, შეპარულო,
ბერ-მონაზვნის სამყოფელში,
რატომ უხმობ წმინდას წმინდა
იმ სოფლიდან ამ სოფელში...
რომ დაისხი და დამწიფდი,
როგორც ცოდვის სისხლი, მწველად,
ნუთუ ერთიც არ მოგწევიტა,
და ბაგე არ გაისველა.

ვის უნახავს მონასტერის
კედლებს როგორ შუქით ავსებს,
ხატებს როგორ აელვარებს
ხორციელი სილამაზე...

და რა ძალა უნდა გქონდეს
და რა მტრობა ბევრზე ბევრი,
რომ ცოდვილად დაისახო
ხორციელი უცოდველი.
რომ უდაბნოდ დაისახო
ლურჯი ცა და მწვანე ველი,
და მოჰკვეთო სილამაზე,
ვით ლაშქარი მწვალელები.

ალუბლის ხევ, შეპარულო
ბერ-მონაზვნის სამყოფელში,
რომ ინვედი წმინდას წმინდა
იმ სოფლიდან ამ სოფელში...
წელი მიდის სხვა ათასი
და არ წყდება მაინც დავა,
რატომ უნდათ ერთმანეთი
იმათ, ღმერთმა ვინც ასხვავა.
რატომ ხმება ზეზეულად
უპასუხო სიყვარული
და ყოველწამს რატომ არის
საუკუნო დასასრული.
რად იწყება კვლავ თავიდან
სიყვარული მოძულეთა,
აქ ამბავი არვინ იცის,
ვინც წავიდა, დარჩა ღმერთთან...

ალუბლის ხევ, შეპარულო
ბერ-მონაზვნის სამყოფელში,
რომ ინვედი წმინდას წმინდა
იმ სოფლიდან ამ სოფელში...

ჩვენ ამ დროის შვილები ვართ

გასული საუკუნის დასასრულს ქართულ მწერლობას ახალი ლიტერატურული ნაკადი შეუერთდა. მოვიდა აქამდე უცნობი ლიტერატურული სახეებით მოაზროვნე ახალი თაობა. მწერლობაშიც მოხდა ის, რაც მთელ ქვეყანაში — დაიწყო ფასეულობების გადაფასება. პოეზიაში რითმების ჰარმონია მყდერმა პროტესტანტულმა სტრიქონებმა შეცვალა, ლირიკული მელოდიურობა — ხმამაღალმა განცხადებამ, თუმცა ეს მაინც პოეზია იყო, ჩვეულებრივი პოეტური ლამისთევებითა და პოეტური ვალით — გამოფხზილებინა საზოგადოება. და ეს პოეზია მიიღო საზოგადოებამ.

ეს პოეტური ნაკადი თანდათან დაიწმინდა, მასში დარჩნენ მოწოდებით პოეტები, ანუ ისინი, ვისთვისაც პოეტობა პროფესიაა და ვისზეც მომავალში ვიტყვით, რომ პოეზია დროში გააგრძელეს. ჩვენ გაგა ნახუცრიშვილს ვესალმებით.

— გაგა, რატომ შეცვალეს თქვენი თაობის პოეტებმა რითმების ჰარმონია? სიასლის შემოტანა გინდოდათ თუ რაიმე არ მოგწონდათ?

— თაობის სახელით ლაპარაკი მიჭირს, თუმცა მაინც ვიტყვი, რომ ეს ჩვენი თვითმიზანი არ ყოფილა. შემოქმედებაში თვითმიზანი არ ამართლებს, მაშინ შემოქმედებაც არ გამოვა. იმას როგორ ვიტყვი, რომ ქართული პოეზია არ მოგვწონდა... გალაკტიონმა თაობებს ასწავლა ლექსების წერა... უბრალოდ, პოეზიის რიტმი შეიცვალა, იმიტომ, რომ ჩვენი დროის ძახილი იყო რიტმობადა ამოვარდნილი. ჩვენ კი ამ დროის შვილები ვართ, ხოლო პოეზია ყოველთვის დროის შესაბამის ფორმებს ეძებს.

— გეთანხმებით, მაგრამ ამ ძებნაში, მგონი, ახალი ქართული პოეტები ზოგჯერ უხეშადაც ესებოდნენ პოეტურ ფასეულობებს.

— მე კი ვიტყვით, რომ უხეშობა ახალ პოეზიაში პროტესტია ცრუქადავებების მიმართ, ანუ, დაფუძნებულია სამშობლოს სიყვარულს ქადაგებ და სამშობლოს ღალატობ, ან უფალზე ლაპარაკობ და თან

გუგა
ნახუცრიშვილი

საშინელ ცოდვას სწადიხარ... ეს პოეზია პროტესტია ნგრევის მიმართ, ჩვენმა თაობამ ბევრი ასეთი მავალი ითი ნახა. ადამიანებს, ჩვეულებრივ, უნდათ ახალგაზრდული წლების დაბრუნება, მაგრამ მე რომ ვინმემ მითხრას, 13 წლით უკან დაბრუნებო, ალბათ გავგიჟდები. ძალიან ახალგაზრდები შევეჯახეთ ყოველგვარ სიბინძურეს: ომს, სისასტიკესა და ყველაზე უარესს — ადამიანების ადამიანური სახის დაკარგვას. ჩემ თვალწინ საშინლად იცვლებოდნენ ადამიანები... ამის გამო ხშირად მახსენდება ეგზოპერი, რომელიც მატარებელში ჩაწყვდილ, სასონარკვეთილ, სახედაკარგულ პოლონელ ლტოლვილებზე წერს... ის ამბობს: საშინელებაა, რასაც ვუყურებ, მაგრამ მე უფრო იმაზე ვნუხვარ, რომ შესაძლოა ყოველ მათგანში მკვდარი იყოს მოცარტი.

— ალბათ, ჩვენიც მოკვდა მოცარტი. იქნებ ამიტომ აღარ ვცდილობთ, მომავალ თაობას მშვენიერება შევაცვაროთ, პოეზია გავაცნოთ...

— საბედნიეროდ, ნელ-ნელა ყველაფერი იცვლება. გინდ, დაიჯერეთ გინდ — არა, ბევრ ოჯახში დაიწყეს ბავშვებისთვის ლექსების კითხვა. წიგნის სიყვარულსაც ასწავლიან. ჩვენ, მწერლები, რა შედეგებიც უნდა დაგწეროთ, ვერაფერს გავაკეთებთ, თუ მშობლებმა და, რაც მთავარია, განათლების სიტემამ არ იზრუნა, რომ ბავშვებს წიგნი შეავსაროს. რაც უნდა ძნელად შესარჩევნი იყვნენ, განათლების სისტემისთვის ის ადამიანები უნდა მოეძებნოთ, ვისაც ცხოვრების მიზნად ექნება, წიგნი შეავსაროს ბავშვებს. წიგნია მთავარი, ბანალური ნათქვამია, მაგრამ ის ვქნა, მე მაინც გავიმეორებ, რად-

გან ქვეშარიტება — ადამიანი წიგნის გარეშე სრულ-ფასოვან პიროვნებად ვერ ჩამოყალიბდება.

— როგორც უნდა შეიცვალოს პოეზია, პოეტური შეხედულებისა და კამათის გარეშე პოეზია არ გამოვა, თქვენ, დღევანდელი პოეტები, სად კამათობთ?

— სადაც გნებავთ... მაგისტის განსაკუთრებული ადგილებიც გვაქვს. მაგალითად „პარნასი“, წიგნის სახლი... მთავარია, სურვილი იყოს, თორემ კამათი სისულელეზე შეიძლება. ასე რომ, ცოცხლობს პოეზია. ხანდახან ლიტერატურულ საღამოებზე იმდენი ხალხია, შესვლაც ჭირს.

— ტრადიციულად ასე იყო — პოეტებს ან შიოდით, ან ჰონორარით გაჰქონდათ თავი. თქვენი თაობის პოეტებს კი ჰონორარით არ ანებივრებენ...

— ესე იგი, გეშია?... არა, ეგ წესი მე წარსულს ჩავაბრუნებ, დღეს თუ პოეტი შიმშილით კვდება, მით უარესი მისთვის. ცხოვრება ჭირს, მაგრამ ჩვენ, პოეტები, ბრძოლისუნარიანი ხალხი გამოვდგებით. დრომ არსებობის გამოცდილება შეგვძინა. ცუდია, ყველაფერზე რომ გინევს ფიქრი, მაგრამ რაღაცას მაინც ვახერხებთ: მე, მაგალითად, საბავშვო სცენარების პროექტზე ვმუშაობ და ძალიანაც მიხარია. ბავშვობა მართლაც ლამაზი მქონდა. პოდა, გზრუნდები ბავშვობაში და ვინცა ფიქრს, როგორ გავახარო ბავშვები. ვნერ ისეთ რაღაცებს, რაც მე თვითონ გამახარებდა და გამაცილებდა.

— მოდი, პირობითად თქვენი თაობის პოეტებს, „პროტესტანტებს“ დავარქმევ... პროტესტანტების შემცველი უკვე ახალი ნაკადი ხომ არ მოდის?

— ჯერ თვითონაც ახალგაზრდები ვართ და ბოლომდე ჩვენც არ ჩამოვყალიბებულვართ. ახალ მიმდინარეობაზე ფიქრი ჯერ ნაადრევია. თუმცა მოდი — ახალგაზრდები, რომლებიც საინტერესოდ წერენ. მაგათი დროც დადგება. დარწმუნებული ვარ, ისინი ჩვენზე ბევრად უკეთესები იქნებიან.

— უკეთეს სამშობლოშიც იცხოვრებენ. თქვენს პოეზიაში ხომ არ იცვლება პროტესტი სამშობლოს მიმართ უფრო თბილი გრძნობებით?

— მე ყოველთვის ვცდილობდი, სამშობლოსათვის რაღაც გამეკეთებინა, მაშინაც კი, როცა არ გამომდიოდა ან სრულიად არ ჰქონდა აზრი. ჩემს თაობას სამშობლოს სიყვარული და მისთვის სამსახური არ ეშლება. ყველას თავისებურად გვიყვარს იგი, ზოგჯერ ბრმადაც, იმდენად ბრმა, რომ ლამის დავკარგოთ. უკანასკნელი წლების ყოვლისმომცველი ნიპილიზმიც ამ სიყვარულის შედეგი იყო — რაც მოგვქონდა, იმაზე უკეთესი რომ არ ხდებოდა, ამან მიგვიყვანა ნიპილიზმამდე. კმაყოფილი კი ვერ ვიქნები, ნამდვილად შეიძლება უკეთესი სამშობლო გვქონდეს... პოეზიაში არ არსებობს კმაყოფილება. თუ ყველაფერი მოგწონს, ესე იგი, უფრო უკეთესი აღარ გინდა... პროტესტი ყოველთვის მექნება, მაგრამ რაც დრო გადის, ვხედავ, რომ სამშობლოს სიყვარული უფრო ღრმა და უფრო ტკივილიანი გახდა...

ეთერ ერადი

გზები... შენი ნაბიჯებით გიხაზია, ნინ კი მხოლოდ ცარიელი ფურცელია, ცხოვრება თუ მართლა მარტო მირაჟია, მაშინ, ალბათ, ყველაფერი უცვლელია.

ვერ გაიგე, სისადავე რატომ ქრება, როცა თითქოს ყველაფერი უთქმელია, მაშინ, ალბათ, ყოველგვარი საოცრება მხოლოდ ერთი ცარიელი ფურცელია.
2004

* * *

სამყარო... მერე სამყარო ისევ, ჰორიზონტია ჰორიზონტს იქით, შენ ახლა ეძებ ერთადერთ მიზეზს დარჩენის? არა, წასვლის, პირიქით.

არ არის არსად კიდე, არც ზღვარი და დედამიწა თურმე მრგვალია, ყველგან ზღვაა და ტალღები მთვრალი და ყველგან მხოლოდ ზურგის ქარია.

სიშორეს ასე რატომ უფრთხიან, თუ უმინიათ სხვა სინამდვილის... სიშორემდე ხომ ერთი წუთია, სიახლოვემდე — დიდი მანძილი.
2004

ნუ

ნუ მეკითხები, საიდუმლო გაუხსნელია, ბევრი ლექსი — დაუნერული, ცხოვრების გზა — გაუნელელი, სიკვდილი კი აუხსნელია.

ნუ მეკითხები, ვარსკვლავები დაუთვლელია, მონატრება — გახუნებული, იმედი კი — დაბრუნებული, ბედისწერა გაუთვლელია, სიყვარული — მხოლოდ სიტყვები.
ნუ მეკითხები...
2004

როცა უკუღმა მიწა ტრიალებს,
დრო აღარ რჩება მაშინ სიბრძნისთვის,
სიცარიელეს ვერ აღიარებ
და ცარიელი ხდება სინდისი.

როცა უკუღმა ფეხსაცმელს იცმევს,
როცა ყინვაში დაგრჩება ქუდი,
ქალის სურნელი აუდის სიტყვებს,
შეხვედრა გინდა და კათხა ლუდი.

როცა უკუღმა იწყებს სიარულს,
უკუღმა ბრუნავს ტვინი, აზრები,
უკუღმართობას არქმევს სიყვარულს
და, ალბათ, მხოლოდ მაშინ არ ცდები.
2004

ფოლკნერის დათვი

მე დამესიზმრა ფოლკნერის დათვი.
ჰო, შეიცვალა ხანი, ბუნება,
ახლა უცხოა ხალხისთვის ხალხი,
ულრან ტყეებში მსურს დაბრუნება.

როცა მწყინდება ჭერი და სახლი
და ქუჩაც ჩემთვის უცხოა როცა,
მე მესიზმრება ფოლკნერის დათვი,
მიყურებს, მელის, მეძახის, მოთქვამს.

და მენატრება მწვანე რტოები —
იქ შეიძლება თავის დაღწევა —
და ულრან ტყეში განმარტოებით,
მარტოობისგან მინდა გაქცევა.

ვინც მყვარებია, დამტოვებს ნელა
და აღარ ვიცი, ვინ შევიყვარო.
ლამის ქალაქში უღმერთოდ ბნელა,
მე შენთან მოვალ, ეჰ, მეგობარო!..

მე შენთან მოვალ, ქალაქს დავტოვებ,
რადგან ბევრი გვაქვს, ალბათ, საერთო,
არ შეგვანუხებს ჩვენ სიამარტოვე —
გიაშობო რამეს, ერთად გავერთო.
2004

ნახევრად ბინდი, ნახევრად შუქი
შემოდის, განჯღრევს ნახევრად ფხიზელს,
ოცნებას ადევს ნახევრად ლუქი
და სანახევროდ ახდება ისევ.

ნახევრად ბრძოლა, ნახევრად დაღლა
და ხმა სინდისის ნახევრად ისმის,
ნახევრად გახდილ მიდიხარ ქალთან,
რომელიც არის ნახევრად სხვისი.

ნახევრად რჩები, ნახევრად წახვალ
და სულიც შველას ნახევრად ითხოვს.
ნახევრად დაბლა, ნახევრად მაღლა,
შენ სანახევროდ იცოცხლე თითქოს.
2004

დრო და მანძილი

ისინი შეხვდნენ ოდესღაც ცხადში,
სადაც არ არის დრო და მანძილი,
სადაც ცხოვრება თავისით გადის,
ასე მარტივი, ასე ნამდვილი.

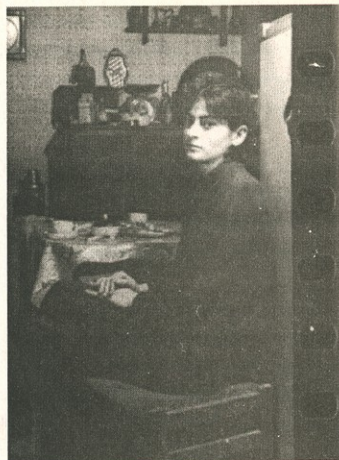
სადაც არ არის ჟესტი თუ ფრაზა,
სადაც სათქმელი არ იყიდება,
სადაც მზე ჩადის უბრალოდ, ნაზად,
სად არც ომია და არც დიდება.

სადაც არასდროს არაფერს ცვლიან,
სადაც არ არის წვრილმანი საქმე,
სამყაროს კარი აქეთ მუდამ ღია,
რადგანაც უყვართ სიცოცხლე ასე.

სადაც ცხოვრება თავისით გადის,
რადგან არც დროა და არც მანძილი,
ისინი შეხვდნენ ოდესღაც ცხადში
და ეს შეხვედრა იყო ნამდვილი.
2004

დაიბადა თბილისში 1969 წლის 15 ოქტომბერს.
1986 წელს დაამთავრა 88-ე საშუალო სკოლა.
1992 წელს — თბილისის სახელმწიფო უნივერსი-
ტეტის ეკონომიკის ფაკულტეტი.
1998 წელს — საქართველოს ტექნიკური
უნივერსიტეტის სარეჟისორო ფაკულტეტი.
პროფესიით არასოდეს უმუშავია.
წერს მოთხრობებს, სცენარებს, ზღაპრებს.

აფრიკელი

თეთრ ინდურ სპილოზე ამხედრებული ბაუდი პერსე-
პოლისისკენ მიდიოდა. ახლოვდებოდა ახალი წლის
დღესასწაული. ბაუდის თავისი ქვეყნის, ქუშის, მეფისგან
სპარსეთის სახელოვანი მეფე ქსერქსესთვის საჩუქრად
ძვირფასი ძღვენი უნდა გადაეტეხა.

გადაიარა მთელი ეგვიპტე სამხრეთიდან ჩრდილო-
ეთისკენ; იარა დიდებული ნილოსის პირას; იშთარის
კარიბჭით, რომელმაც თავისი ხასხასა, მწველი ლურჯი
ფერებით მოხიზლა, ბაბილონშიც შევიდა. გამვლელები
ცნობისმოყვარეობითა და აღტაცებით შეჰყურებდნენ
ბაუდის ქათქათა და დიდ მეგობარ დების, რომელიც პა-
ტრონს მრავალ ბრძოლასა თუ სხვა განსაცდელში ჰყა-
დაწაქადი. ბაბილონში მჭირე ხანს დაჰყო. დაისვენა. შემ-
დეგ ისევ განაგრძო გზა; სამგზავრო ტივით გადაკვეთა
ევფრატი, მერე ტიგროსი; გზად ხედებოდა წარსულში
ბრწყინვალე სასახლეთა თუ ქალაქთა ნანგრევებს. ბევრი
სმენოდა მათზე, ნახვით კი პირველად ნახა. გაიარა
სპარსეთის ქალაქები, რომლის მკვიდრ კაცებსაც მა-
რასავით თავსაბურავები ეხურათ. დების ყველა ამწე-
და, ზოგი თითასც კი იშვერდა მისკენ, — როგორც ჩანს,
პირველად იხილა ცოცხალი სპილო.

სპილოს ძვალს ხომ მშვენივრად ცნობთ, ბრაზით
ფიქრობდა ბაუდი. ერთი სული ჰქონდა, მმართველის სა-
პატიო დავალება შეესრულებინა და სამშობლოში მალე
დარბრუნებულიყო — ძალიან ენატრებოდა ოჯახი.

გაზაზე ათასი ჯურის ხალხს შეხვდა, მაგრამ პერსეპო-
ლისმა სულ გააოცა — თავადგაფართოებული იყურე-
ბოდა აქეთ-იქით: ეგვიპტელები, სკითები, ინდოელები,
ბაბილონელები, თვით ჩინელებიც კი.

მოეწონა ეს ქალაქი, მშვენიერი სასახლეებითა და ბაღე-
ბით, სიმდიდრითა და სინატივით. დარიოსის სასახლის
ხილვით კი თვით მშვენიერებაც იხილა.

— ოჰო?... რა ლამაზია? — აღმოხდა გაოცებით.

სპილოზე ამხედრებული ბაუდი სასახლის წინ, ხალხ-
ით სავეს დიდ მოედანზე, იდგა. დიდხანს და დაჟინებით

ნანა წაწიამჭელი

აკვირდებოდა ამ აუწონავ სილამაზეს. ტკებოდა მისი
ფაქიზი ხაზებითა და აღმოსავლური ჩუქურთმებით.

— შენია ეს სპილო? — სპარსელი დიდებული, რომელ-
იც დამოქალი აქლემიდან ჩამოშტარიყო და სპილოს ინ-
ტერესით უვლიდა გარშემო, ბაუდამ ახლავა შენიშნა.

— ჩემია, — ამაყად უპასუხა აფრიკელმა და სპილო-
დან ჩამოხდა.

— ლამაზია, თეთრი... ახალგაზრდა არ უნდა იყოს...
— შეპარვით თქვა სპარსელმა და გამოიმდელად მოჭუ-
ტა თვალები.

— პირიქით, ძალიან ახალგაზრდაა, — იწყინა
ბაუდი.

— მთლად თეთრიც არაა... რაღაც ნაცრისფერი ლაქე-
ბი აქვს, არა?... ეს ცოტათი აუშნოებს კიდევ, — ისევ გაპ-
კენწლა „მარაოსქუდიანმა“.

— ეს უბრალოდ მტვერია — დავბან და გაქათათ-
დება.

— განა ამას რამე ეშველება? — სპარსმა დამცინავად
გაიშვირა თითი სპილოს ნაცრისფერმტვერაკრული უკა-
ნა ფეხისკენ.

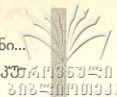
— ეშველება.

— ინდურს ნაავგას... შენ საიდან გყავს?

— მართლაც ინდურია... საჩუქრად მერგო სხვადასხ-
ვა ბრძოლაში გამოჩენილი სიმამაცისა და თავგანწირვი-
სათვის. ბაუდი მეჭია, მეროემი ყველა მიცნობს.

— აჰა, მაშ მებრძოლიც ყოფილხარ. მე კი აქაური
დიდებული ვარ, სახელად კარო მეჭია. დიდი სიმდიდრისა
და მიწების პატრონი... და რამდენად მომცემ მაგ შენს სპი-
ლოს?... გზედავ, რომ ძვირად გიღირს, — ვაჭრულად შესცო-
ნა დიდებულმა და ცხოველის თვალყურება განაგრძო.

— მე სპილოს არ ვყიდო, მეგობარია ჩემი. ქვეყნის სიმ-
დიდრის ფასადაც ვერ შეველევი.

— აქ რას აკეთებ, რა მიზნითა ხარ ჩამოსული?
— ძველი მომაქს მეფე ქსერქსესთვის ქუშის მეფის-
გან... მეროდან ვარ ჩამოსული.
— აჰ... ეს იგი, შუბის ტყორცნად თავგანწირვა გეც-
ნებოდა... მეგობრის ფასიც გაცოდნია... მეფეც გენდობა, —
ისევ შემპარავად ალაპარაკდა სპარსელი, — მაშ, არა
ყიდი, არა?... ბერი ოქრო რომ შემოგთავაზო? — დაამა-
ტა ბოლოს.

ზანგმა უარის ნიშნად თავი გააქანია.
— რა მოგაქვს ძღვნად?... — სპარსმა ტომრებს თვალი
ჰკიდა, — მე სტუმრებისათვის თვალყურის დევნება მევა-
ლებს. ღამეს სად გაათევ? დაგაბნია? დღესასწაულამ-
დე ჯერ მოხორი დღეა.

— უარს არ გეტყვი, აქ არავის ვიცნობ. ძღვნად კი...
ოქრო, ზურმუხტი, სპილოს ძვლები, ძვირფასი ჭურჭელი
და ათასი რამ... აქ, ამ ტომრებში დევს, — და ძვირფას
ტვირთზე მოითითა.

— კარგი, აქ დამელოდე, ორიოდ ნუთმი მეგზურს
მოგიძებნა... დაგაბნიავენს.
კარი ამ სიტყვების მერე სადღაც გაემართა და სასახ-
ლის წინ შეკრებილ ხალხში გაუჩინარდა.

აფრიკელმა თვალი მოავლო ბეაურობას. უამრავი
ხალხი ირგოდა, ზოგი თეთრი, ზოგი შავი, ზოგიც ყვითე-
ლი ფერისა; ცხენებით, აქლემებით, ლამაზი ეტლებით
იდგნენ. ძვირფასეულობითა და სხვადასხვა საქონლით
ერთმანეთს აკვირებდნენ, ვაჭრობდნენ, დღესასწაულზე
ღამიანობდნენ. ამ მრავალფეროვნებამ თვალები აუ-
ჭრელა აფრიკელს; ახლად იგრძნო ძლიერი დაღლა.

ნაცნობი სპარსელიც მალე გამოჩნდა. ვიღაც მონა
ახლად თან, ალბათ, მეგზური. ბაუდის მიუახლოვდნენ.

— აი, ამას გააცილებ, — სპარსმა მონას აფრიკელზე
მოითითა, — თვალსჩინივით გაუფრთხილდი. ლარელის
სტუმართა სახლში მიიყვან. ლარელს ჩემამ მოკითხვა
გადეცი და უთხარი, ჩვენი ქუშელი სტუმარი ღირსეუ-
ლად დაგმანოს... ახლა კი დაგტოვებ, ნათლად, უამრავი
საქმე მაქვს დღესასწაულამდე... შო, მაშთა, მოკლე
გზით მიიყვან, — მერე ბაუდის მიმართა, — დაღლილი
იქნებო, ქალაქის ნახვას ხვალაც მოასწრებთ. ხომ მეთ-
ანხმებით, ბაუდი?

აფრიკელმა თავი დაუქანა.
— მადლობის მეტი რა მეთქმის, ღირსეული კარო;
დიდ წვალეხას გადამარჩინეთ, — და სპარსელს თავი
თავაზიანად დაუქრა.

— არა უშავს, არაფერია... ჩემს სამსახურს ვასრულებ,
— სპარსმაც დაუქრა თავი და დანარჩენი სტუმრები-
საკენ წაიღია.

ისევ გაგრძელდა გზა. სპილოზე ამხედრებულ ბაუ-
დის მონა გვერდით მისდევდა. ქალაქის განაპირა უდაბ-
ნოში წყლის ხელოვნურ არხს მოყვებოდნენ; არემარზე
კაცი არ ჭჭანებდა... მხოლოდ წყლის ხმა არღვევდა სი-
ჩუმეს, ხანაც — ფრინველი ან ქვეწარმავალი.

— მომწონს აქაურობა... უფრო სწორად — კერეს-
პოლისი... — გაეღიმა აფრიკელს და თეთრი ძვლები
აუფლვარდა, — თორემ ასეთი უდაბნოთი ვერ გამ-
აკვირებ... სპილოზე რომ დაჯდე, უფრო მალე მივალთ...
მე ნებას გრთავ.

— არა, რას ბრძანებთ? ეს რომ ბატონმა გაიგოს?... მე
ხომ მონა ვარ, — შიშით წარმოთქვა მეგზურმა, მერე თავა-
ზიანად გაიღიმა, — კარგია, რომ მოგწონთ... მაგრამ დიდე-
ბულებთან საუბარიც გვეკრძალება...

— მართლა? — უხერხულად შეიშმუშნა შავკანიანი...
და რამის თქმას რომ დააპირებდა, დამაშავესაგით კუთხე-
მავდა ტუჩებს. სულ ჩუმად იყო.

— მალე მივალთ? — ესლა ივითა.
— დიას, აქევა, — ეს თქვა მონამ და უცებ უსულოდ
დაეცა პირქვე — ზედ ხერხემალითა შავი ისარი ჰქონდა
გარტყობილი. აფრიკელს ნამის წინ გაგონილი უჩუმარი
ზუზუნი გაახსენდა და ის იყო, სპილოდან ჩამოსასვლე-
ლად ფეხი გადმოიფარა, რომ მასაც ისარი მოსვდა გულ-
თან. უგონო ბაუდი სპილოდან გადმოვარდა.

— მაშ, ძღვნის მეოთხედი ჩვენია?
— ჰო, დღეს მოგებაში ვართ, მაგრამ ჯერ ხელს ვერ
ვახლებთ, საქმის მომცემთან ერთად გავანაწილებთ, —
შეად მოსილი ოთხი მამაკაცი მონაგარს აღტაცებით
ათვალიერებდა და თან ითვლიდა.

— ოო, თუ ამ ძვალს მარტუენბო, ოქროში გავცვილი;
და თუ ჩემი ცოლისთვის ამ თავსამაკულსაც დამითმობთ,
ვალშიც ვიქნები, — ერთი ყაჩაღი ხარბად მისჩერებდა
ზურმუხტ-მარგალიტებით განყიბილ თავსამაკულს და
ტომრებში ჩასადებად ველარ იმეტებდა, — რომ ავიღო,
გაიგებს რამეს?

— არც გაიფიქრო... შენისთანებს მინაში აწვენს, —
მეორემ მიმით წაავლო სამკაულს ხელი და ტომარაში
უქრა თავი.

— ვფიქრობ, მეოთხედზე მეტი გვეკუთვნის — სპი-
ლოს, რა, დამაშავ არ უნდა? ან ამ ცხოველის წილი არ
გვეკუთვნის? ნახეთ, როგორ გახელდა პატრონის გვამის
დანახვავე, მხოლოდ ნაწილის კვამლით გაბრუვდა და ჩვენს
ნებას დაჰყვა, — უკმაყოფილება გამოხატა ძვლის მსურ-
ველმა.

— როგორც შევთანხმდით, ისე დარჩეს; დღეს ისე-
დაც კარგი მოსავალი გვაქვს. შენ ეგა თქვი, ხომ მკვდარი
იყო ორივე? იქნებ ჯობდა, ქეშში ჩაგვეფლო?

— კარგი, რა... განა ხმ არ წუსადუნს ისარი აგვიცდენია?
ექვი რატომ შეგებარა?... ხომ ნახე, აღარ სუნთქავდნენ, თუ
არა და, არხის წყალი დახსრობდა... მაგაზე ნუ ნაღვლობ,
— გაეღიმა ერთ-ერთ ავაზას, — რა დროს ეგ არი?

— ჯობდა, ყელი გამოგვეჭრა ორივესთვის... მერე კი
ქეშშიმ დაგვეფლო.

— განა არ იცი, რომ ამ დღეებში მაგ გზაზე ხალხი
დადის?... დღესასწაული ახლოვდება... განა ღირდა გან-
საცდელში თავის ჩადგება... დამიჯერე და დამშვიდდი.
მხოლოდ ამაზე იფიქრე — ნახე, რა მოსავალი გვა-
ქვს? — კბილით გაკრიჭა და ხელი სავეს ტომრებზე
დაატყაშუნა. მერე ტომრებს თავი მოუქრა, ერთმანეთს
გადაბა და ფართო ბუნაგის კუთხეში მთვლეშარე აქლე-
მის გვერდით მიათრია.

შუალამისას ავაზაკთა ბუნაგში საზარელი ღმუილი
და ხმაური ატყდა.

მიძინარე თვალების ფშვინებით გამოეღვიძა. მინა-
ვლულ კოცონს გასაღვიველად ეცნენ. დაბნეულები ერთ-
მანეთს ფეხებში ედებოდნენ, მიწურის კედლებს ეჯახე-
ბოდნენ.

...დები ბრმად, დაუნდობლად იქნევდა ხორთუმს და
სქელი თეთრი ფეხებით ავაზაკების სხეულებს სრესდა.

უდაბნოს ამომაველ, მწველ მზეზე უცნაური
სურათი მოჩანდა — თეთრ-წითლად აჭრელებუ-

ლი სპილო ხორთუმით სავსე ტომრებს მოათრევდა და ნელა მოუყვებოდა წყლის გრძელ არხს.

ბრწყინავდა პერსეპოლისის სასახლის ოქროს დარბაზი, ბრწყინავდა მეფე, ბრწყინავდნენ სტუმრები. მმართველის წინაშე რიგრიგობით წარადგენდნენ მორთმეულ ძღვენს, ფხვითი ულაგებდნენ; გამოგზავნენ მეფეებსა თუ დიდებულებს ასახელებდნენ და მასპინძელს მდებარე თავდაპირველ შორდებოდნენ.

მეფის ვეზირთაგანი მბრძანებელს ეახლა და მეფეს გაუცხადდა:

— უბრწყინველესო, დიდი სპარსეთის მბრძანებელიო ქსერქსე! მნიშვნელოვანი ამბავი უნდა გაუწყით, ჩვენმა მაცნემ საოცრება შეიტყო ქალაქის მცველთაგან.

მეფეს ამბის მომტანი მაცნე და ტომრებმოკიდებული მონა მოუახლოვდნენ.

— ეს ძღვენი: სპილოს უზადო ძვლები, ოქროს სამკაულები, თვალ-მარგალიტი, ოქროს ძაფებით ნაქარები ბრწყინველი სურათები და ძვირფასი ჭურჭელი ქუშის მმართველმა გამოგზავნა. თავად სტუმარი კი, მეროელი ბაუდი, ვინაც ძღვენი ჩამოიტანა... ავაზაკის ისრით დაჭრილი ამ დილით ნახეს გიოსის არხის უდაბნოში, არხთან ახლოს; თეთრი, მაგრამ სისხლით მოთხერილი სპილო თავის პატრონს მუცეს უწრდილავდა. ბედად, ჭრილობა სასიკვდილო არ აღმოჩნდა; ავაზაკების მიერ არხში გადაგდებული დაჭრილი დიდი წვალეებით ამომძვრალა წყლიდან; მთელი ღამე ქვიშაზე ეგდო, სწორედ რომ დროზე მიუსწრია მეგობარ სპილოს და მწველი მზისგან დაუფარავს უგონო სტუმარი. ის ახლა თქვენი მსახურის, ბატონ ეგილის სასახლეში პატივით ცხოვრობს. ჭრილობას იმუშებს. ეგილის სახლიკაცს უნახავს დაჭრილიც და მოკლული გამცილებლის გვამიც... ხოლო ქალაქის ბოლოში, სადაც სპილოს კვალმა მივიყვანა, მინაზე დასრესილი ვიღაც ოთხი უცნობი ავაზაკი იპოვეს.

— ჩემს ქვეყანაში ვინ გაბედა სტუმრის აგრე მიღება?

— ზენამოიჭრა განრისხებული მეფე.

— მბრძანებელიო, ყველგან არიან ავაზაკი და ხელმრუდნი, ამას ვერ გავეცევით, — გულდაწყევით წარმოთქვა ვეზირმა, — და ამიტომ ასე ნუ ავლდებით, თანაც დამნაშავე სამართლიანად დაისაჯა.

— მართალი ხარ, ჩემო ვეზირო... დიდი მადლობა შეუთვალეთ ქუშის მმართველს... თანაც... კეთილ ეგიდის გადაცემით, რომ სტუმარი უნდა წავართვა... მეფურის მასპინძლობა გაუწყით, ჩემი სასახლის საუკეთესო სასტუმრო ოთახში მოასვენეთ და... — მეერ ყურადღებით გადახედა საჩუქრებს, ზურმუხტებითა და მარგალიტებით განწყობილი თავსამკაული შერჩილა, შუქზე გახედა და საიმივეებითა და მოწონებით გაილიმა, — აი, ეს სამკაული, რაც გასაკუთრებით მომეწონა ამ ძვირფასი ნივთებიდან, საჩუქრად გადაცემით... ესეც და ჩემი ზარაფხანიდან სხვა ბევრი ოქროც... აგრეთვე, ასეთი ერთგულებისთვის მის სპილოს ოქროს მოსართავებით ვასაჩუქრებ.

ახმაურდნენ მეფის დიდსულოვნებით მზიხილული სტუმრები, მდაბლად თავს უკრავდნენ ქსერქსეს.

დიდებულად მორთული, გაქათათებული დები და გამოჯანსაღებული ბაუდი ქალაქის გარეუბანს მიუყვებოდნენ, ტოვებდნენ პერსეპოლისს. შეუმხვედრადიანები აღტაცებით ავირდებოდნენ დების და მის თანამგზავს, ისინი არიანო, ჩურჩულებდნენ ერთმანეთში. ქალაქს მოს-

დებოდა მათი ამბავი.

მოულოდნელად ვაჭართა ერთი სახლიდან წყნუგაჩიოვდა. ბაუდისა და სპილოს დანახვაზე სამხრულმეცხეცა და ის იყო, უკან უნდა შებრუნებულიყო, რომ დები მისკენ გაქანდა; გზად ყველა გაიფანტა. გაოცებული ბაუდი დების შეჩერებას შეეცადა, სპილო სწრაფად მოუახლოვდა სახლს და ადგილზე გაშვებულ კაროს სამხრული ძალით გაჰკრა ხორთუმი. კაცი კედელს მიენარცხა და მინაზე დაეცა. სპილომ ფეხი ასწია და კაროს გასრესა დააპირა. სწორედ დროზე შეაჩერა პატრონმა.

— შენ, კარო? — ბრაზით გამოსცრა კბილებში, — შენ მომიგზავნე ის ავაზაკები?

შეშინებული, მინას განრთხმული და მტვერი ამოგანგლოული კარო წამოდგომას ვერ ბედავდა.

— მე?... რა ავაზაკები? — და აფრიკელის მრისხანე მზერას რომ წაანყდა... — რით დამტკიცებ? — შიშით ამოიღვინა.

— არ გინდა, დები... მოუგე... არ მიღირს, შენი ფეხი მის სისხლში ვსვარო... არ მიღირს ქვეყნის ოქროზე მეტადაც, — თქვა ბაუდი.

სპილომ ნელა დაუშვა ფეხი, მერე შემოტრიალდა და მხედართან ერთად გზა განაგრძო.

გაოცებული ამბის მომსწრნი ძირს დანარცხებულ, მუშტადშეკრულ და შემწვებულ მაროსქუდიანს ზიზღით არიდედნენ მზერას და ზურგს აქცევდნენ.

— შესანიშნავია, მე ძალიან მომწონს... დაასაჩუქრეთ მშენებლები და პატივი ეცით მათ ოჯახებს; გარდა ამისა, წვეულება გამართეთ მათ პატივსაცემად, — ედინოსი აღტაცებით ათვალთვრებდა ახალმშენებულს, ჯერ კიდევ მოუხატავი სასახლის დარბაზებს.

მისი მთავარი დარბაზის შუაგულში იდგა და თვალს ვერ სწყვეტდა მზის შემომავალ შუქს, რომელიც უთვალავ საკმელში უთვალავვე ნაწილად იყოფოდა და იატაკის სადა ფილაქანს ძვირფასი თვლებით მზიხვინვალებას ანიჭებდა.

ამალას, რომელიც დიდ ფარაონს სასახლის დათვალიერებისას ახლდა, წინ მთავარი ვეზირი, ბრეც და ტანმალალი ასინა მოუძლოდა. იქვე მოწინებით იდგა მშენებელთა ჯგუფი, თავმდაბლად იღებდა მის მიმართ გამოთქმულ საქებად სიტყვებს.

— შესანიშნავი განათება... ჩემში ბედნიერებ-

ისა და შინაგანი ალტაცების გრძნობას ბაღებს.

— დიდი ფარაონი, რომ არა თქვენები კაცთმოყვარე და გონიერი მმართველი, ვერავინ შეძლებდა ამ მშვენიერების შექმნას, — წარმოთქვა ასინამ კრძალებით და თავი დახარა.

— მოძებნეთ საუკეთესო მხატვრები... ამას თქვენ განდობთ, ასინ, ვადაც თქვენ მიეცით. იზრუნეთ, რათა საქმე ღირსეულად დაგვირგვინდეს, — ბრძანა ფარაონმა და დინჯი, მეფური ნაბიჯებით გასასვლელისაკენ წავიდა. თავდაპირველმა ამაღამ გზა მისცა ფარაონს და მერე თავადაც უკან გაჰყვა მზრძანებელს.

ედინოსი ნილოსის ნაპირს ჩაფიქრებული მიჰყვებოდა; ასე, საღამოობით, უყვარდა განმარტოება. ძალიან ახალგაზრდა იყო, მაგრამ მრავალი საფიქრალი დასტრიალებდა თავს... ქვეყანა, ხალხი, მტერი — სამშრეთისა თუ ჩრდილოეთის მხრისა. არ იყო საქმე ცუდად: ძლევა მოსილ ეგვიპტეზე ვერავინ ბედავდა თავდასხმას, მაგრამ ფარაონის მოსვენებას არ აძლევდა მომავლის შიში. გრძნობდა საფრთხეს, რომელიც შეიძლება შედეგად მოჰყოლოდა მის სისუსტეს. თავის თავთანაც კი რისკვენოდა ამის გამხელა, მაგრამ სიმართლეს ვინ გაქცევია — ცუდი არა, მაგრამ... მაინც სუსტი მმართველი იყო... რომ არა ასინა, არავინ იცის, რამდენ შეცდომას დაუშვებდა... ეგვიპტის საზიანოდ.

თვალდაუხუჭული ენდობოდა ასინას, მნიშვნელოვან გადაწყვეტილებებს მისი რჩევის გარეშე არ იღებდა. ასინა მისი მამის, დიად ფარაონ ებირის ბიძაშვილი, მისი მეგობარი და მისი მარჯვენი ხელიც იყო; ერთგული და სანდო, რაც დიდად ფასობდა სასახლის კარზე; ედინოსი რომელსაც სისხლით ნათესავთაგან ასინას გარდა არავინ შერჩენოდა, შენატროდა მის საბრძოლო გამოცდილებასა და გამოჭრიახობას, თავდაჭერილობასა და სიტყვის ოსტატურად ფლობას... ამას აღნიშნავდა იშვიათად, მოზომილად — არ შეენოდა ფარაონს სხვისი ნიჭით უზომოდ აცუნდრუება.

ასინა ამ „კიტიროდენ“ უბრაატესობას მხოლოდ და მხოლოდ თავის შედარებით უფროს ასასა და, აქედან გამომდინარე, მეტ გამოცდილებას უკავშირებდა.

ედინოსი კი მრავალი მოგებელი ბრძოლის მთავარ მიზეზად ასინას ჭკუასა და სიმამაცეს თვლიდა, თუმცა, არც თავად იყო ურიგო წინამძღოლი. თავდადებული და მამაცი, კეთილი, ქვეყნისა და ხალხის მოყვარული, განათლებული და სხვისი ნიჭის დამფასებელი, მაგრამ ეს არ იყო საკმარისი.

ასე იყო თუ ისე, გრძნობდა, რომ ქვეყნის სიძლიერისთვის ასინა უკეთ შეიფერებდა ფარაონის ტახტს, მაგრამ ალბათ დიადი რას ნებაა, მე რომ მერგო მზრძანებლის როლი... ფიქრობდა ბედს შეგუებული.

წვეულება ფარაონის სასახლეში გაიმართა. მოცეკვავეებმა საოცარი სანახაობა მოუძღვნეს ფარაონს, დიდებულებსა და საპატიო სტუმრებად მოწვევულ მშენებლებს. ეს უკანასკნელნი თვალზეგაფარითი მსუცქეროდნენ მათთვის ჯერ წარმოუდგენელ წარმოდგენას, აგრეთვე საუკეთესო კრძებს, აუროცხელი მრავალფეროვნების უცხო ხილს, ტბიბილულსა და სასმელებს... რა თქმა უნდა, მერე გემრიელადაც შეეცქეროდნენ.

ძვირფასი მასობით შემაკეს მშენებლები... მათი ნიჭის აღიარების ნიშნად, მათ თავად ასინამ გადასცა ფარაონის

ნის ნება — აეგოთ ეგვიპტის უდიდესი სამარხი, მოპირკეთებული ჯერ არნახული ნონა ოქროთი.

სურნელოვანი ზეით აბრუებდა ღვინით და წარმატებით ისედაც გაბრუებულ სტუმრებს; სურნელოვანი ღვინისა აალებული ღვრით აფრქვედნენ არომებისა და ბლანტ იმუშალებას. ნადიმი გრძელდებოდა.

დიდებულები ნილოსს დაუყვნენ — წინ სანადირო შემომარჯვებული, თეთრ ცხენზე ამხედრებული ედინოსი მოუძღოდათ; უხმაუროდ მიუახლოვდა შეგულებულ ნიანგს, რომელიც მინახე გართობილი და მომხდურს თვალებს უყვებოდა. მისი მრისხანებით მონუსხულმა ფარაონმა ცხენი ნადირზე მიაგდო და შუბი სატყორცნად შემართა. ვერავინ მოასწრო თვალის შევლება, ისე უცებ აღმოჩნდა ცხენის ორივე წინა ფეხი ნიანგის ყბებში. ფარაონს მდგრად ჩაეგლო ადვირისაფიის ხელი და შუბი პაერში გაშეშებოდა.

სიფათით შეძრწუნებულმა ამაღამ მოულოდნელობისგან იქუხა.

ასინას შუბის წვერმა სასიკვდილოდ განგმირა გახელგნებულ ნიანგი.

გაოგნებული ედინოსი სწრაფად ჩამოხტა პაერში ნახევრად ამორუნებული ცხენიდან.

ნიანგი უსასოოდ ფართხალებდა.

ფარაონი ნახევრად ბნელ მოსასვენებელში ტახტზე მინოლილიყო; ფიქრობდა.

ასინა კართან იდგა და სიტყვის გაღებას ვერ ბედავდა. ბოლოს ბრძანა:

— ბრწყინვალეო, თქვენი ნება თუ იქნა, თავს უფლებას მივცემ...

ფარაონმა ხელის აწევით გააწყვეტინა ასინას სიტყვა:

— ვიცი, რომ ჩემი გაუფრთხილებლობით უკმაყოფილო ხარ... პაპირუსისა და კალმის მოტანა უბრძანებ მასხათ.

უსზომად გავიდა ვეზირი. შემობრუნებულს მმართველმა ბრძანების ჩაწერა სთხოვა. ვეზირი მერხზე ჩამოჯდა და საწერად მოეშადა.

— ამ ბრძანების ჩაწერას ყველას არ ვანდობ, ამიტომ შენ გიკარნახებ... დაიწყე მე, ეგვიპტის ბრწყინვალეო და დიადი ფარაონი ედინოსი ბრძანებ... ჩემი სიკვდილის შემთხვევაში... ბრძოლისას თუ სხვა რამ ვითარებაში...

— დიადო?

— ასინა, ფარაონის ბრძანებას ყურადღებით უსმენენ! — ლომილით, ჩუმიად წარმოთქვა ედინოსმა.

— ბოდიშს ვითხოვ... მაგრამ... მართლაც, ნება თქვენია... — ასინამ უხალისოდ მოიმარჯვა კალამი და მელანში ჩაწაწა.

— განავრცო: ფარაონის ტახტს და ქვეყნის მმართველობას ვაბრუნე ეგვიპტის ერთგულ და საამაყო შვილს... — ფარაონს ხმა აუთრთოლდა... ვეზირს — კალმის ხელი... — ჩემი დიადი მამის, ფარაონ ებირის ბიძაშვილს... ვეზირთმთავარ ასინას...

— ედინოსი... ბრწყინვალეო... — შიშნარევი, აკანკალებული ნიჭით შეყვარა ადგილიდან წამოვარდნილმა ასინამ, კალამი ხელიდან გაუვარდა, — ეგ რამ გაფიქრებინათ? ერთი წარუმატებელი ნადირობა... ბოდიშს ვაგედრებთ ამ თავხედობისთვის... მაგრამ ეს არ არის იმის საბაბი, ასე რომ განეწყით... სიკვდილი ადრეა... გესმით! მე უარს ვაცხადებ! ეს ხომ იგივე გაუფრთხი-

ილებლობა... ასეთი ნდობა, მართლაც, დიდი პატივია ჩემთვის, მაგრამ... ვაითუ ვცდუნდე... განა არ გესმით?

— რა, არ უნდა გენდო? რას მირჩევ? თუ უარს აცხადებ ქვეყნის სამსახურზე? — ფარაონმა ნაძალადევი ცინიზმით ჩაიკინა.

— ეგ სულ სხვაა, მე კი სულ სხვა რამეს ვაპირებ...

— დანყნარდი, ასინა, დაჯექი!... განა წინასწარ იცი, რას გვიმზადებენ ღმერთები?... როდის მიგვიღებენ თავის სამეფოში ანუბისი და ოსირისი... განა შენ იცი?

ასინა მოჩილა და დაჯდა, თავჩალუნულს ცრემლი მოადგა თაველზე. მერე თავი ასინა და ფარაონს მტკიცედ მიმართა:

— მაგრამ, განა აქვს უფლება ჩემს სამაყო ფარაონს, ასეთ ახალგაზრდასა და მამაცს, იფიქროს სიკვდილზე? ...ან განა იმისთვის გამძნრავთ, რომ... თუნდაც ოდესმე... ეს ტვირთი ჩემი მხრებით ვატარო? ამონი განყრება. არც დიდი რა გვაპატიებს... მრისხანება დაგვაცემდა თავს. უბედურებას მოგვიტანს ეს ბრძანება, ჩემო ფარაონო...

— ასინა, დანყნარდი, ასეთივე იქნებოდა ჩემი დიადი მამის, ფარაონ ებირის ნებაც. დაჰყვირე ჩემს ბრძანებას... ჯერ სიკვდილს არ ვაპირებ, მაგრამ თუ ვინძლო... მე მხოლოდ ეგვიპტეზე ვფიქრობ და ვზრუნავ.

ფარაონის ბოლო სიტყვებმა აიძულა ასინა, გრძნობები მოეთიშა... ყოყმანით, შემდეგ კი მტკიცედ მოიმარჯვა კალამი...

— განაგრძე... რამეთუ არ მყავს შთამომავალი, რომელიც ამ ტვირთს იკისრებდა, ან ნათესავი, ასინაზე ახლო! ანდერი ძალაშია ჩემ მიერ მის შეცვლაზე... ან განხორციელდება ჩემი გარდაცვალების შემდგომ. გერძანებ ფარაონი ედინოსი, ეგვიპტის მმართველი... მომეცი... ჩემს ნიშანს დავსვამ... დიდებულებს გაუაცნობ, მერე სირთულე რომ არ შეგექმნას.

ასინა წამოდგა. თავჩალუნული ყოყმანით მივიდა ფარაონთან, პაპირუსი უნდოდ გაუწოდა, მერე თავი დაუჭრა ედინოსის და სწრაფად, უსიტყვოდ გავიდა ოთახიდან.

სახატავი კალამი მწვანე საღებავში ჩაანო და კედელზე მათის მორიგი ფრთის გამოსახვა იწყა. ხატავდა მშვიდად, მსუბუქად და საოცარი სიზუსტით. ხატავდა მზის შუქზე, ძვირფასი თევზებივით რომ ირეკლებოდა სასახლის იატაკის ფილაქანზე. მერე საღებავს უხამებდა უკვე დახატულს. ისევ ასეველებდა კალამი და ხატავდა... ისევ და ისევ... თავისი მშვიდი მოძრაობით ვერც იგრძნო, როგორი ძალით მონუსხა შემთხვევით შემოხსრებული ფარაონის გული. მხატვარი თეთრი სამოსი იყო თეთრი, ძალიან, და არა შელახული საღებავთა შხეფებით. მისი ყოველი მოძრაობა იყო ფაქიზი და ლეოთარბი.

— მათა? — ინტერესით წარმოთქვა ედინოსმა.

მხატვარი ფარაონისკენ შემოტრიალდა — ვინ არისო. საკითხავად გამზადებული სიტყვა უთქმელი დარჩა, გუმანით იგრძნო, ფარაონი იდგა მის წინ. შეძრწუნებით დახარა თავი და მუხლებზე დაეცა.

— მათა? — ისევ ინტერესით წარმოთქვა ფარაონმა, თან თითქოს რაღაცამ გაკენლა გულში... შემდეგ არანაკლები ინტერესითა და მერე გოაცვებით დააქცერდა მის წინ დარქოქს. დარქოქლი ქალი იყო.

— გიბრძანებ, ადგე! — წარმოთქვა ეგვიპტის მმართველმა, მერე თავგუპავებული წყრობით იკითხა, — ქალი? განა მომხდარა მსგავსი? თქვი, ვინ ხარ?

— ბრწყინვალეო, დიადო ფარაონო ედინოს... ნუთუ

ლირსმყავით, წარვდეგე თქვენ წინაშე, მე... უბრალო მოკვდავი? — ქალმა შიშით იკითხა და თავი ასწავს...

— თქვი, ვინ ხარ? თამამად! — სიმკაცრე შეერია ფარაონის ხმას. უფრო კი ინტერესით ავლესო.

— სინადან გასულავართ... მამა და ჩემი სხვა წინაპრნი მენახიერთა დავარს ვეკუთვებით. ელევა მქვია, — მხატვარი მა მოჩილა დახარა თავი, — წილად მხედა განუზომელი პატივი. მომხატა ამ ბრწყინვალე სასახლის მთავარი დარბაზი... დიადი ფარაონის ნებით.

— განა გაქვს ჯეროვანი ოსტატობა? დაძლევი კი?

— ასეთი იყო ღმერთების სურვილი. მომზადდეს ნიჭი და ვგრძნობ მათდამი ვალს. ვარ უშიშარი ამის გამო და ჩემი თავის მჯერა. გიხოვებ, ნუ ჩამოვლით თავცედად.

— მენახიროს შვილი?... და როგორ იპოვე ეს გზა მხატვრის?... და რა დახატე პირველად?

მხატვარმა მმართველისკენ ნაბიჯი რიდით გადადგა:

— ჩვენს მხარეში ტაძრის მოხატვისას მხატვრებს სალებზე დარჩათ. პირველად დავხატე ჰერი, შუქი და წყაღი.

— სივრცე, ცეცხლი და სიმშვიდე!... და ეს ყველაფერი შენშია? — ფარაონმა თვალს შავალ მხატვრის მომნუსხველ სილამაზეს და გაეღიმა, — კიდევ რას მტყევი?

— და რა მოქმედებ ეს გზა. ამის მერე ვარ თავისუფალი და ბედნიერი შრომაში. უსახაროდ ბედნიერი, — ამ სიტყვებზე მხატვრის სახეს სიმშვიდე დაუფლდა.

— ქალის საქნა ხატვა? ამაზე რას იტყვი? განა ოჯახს წინ აღუდგები?... მამას?... ან ქმარს? — ისევ ღიმილით მიმართა ფარაონმა.

— ქმარი არ მყავს... მამა... მამა მოთხოვს, ვხატო... მასაც აქვს ლტოლვა სილამაზისკენ... განა გასაკვირია? — დიდებულია სინა თავისი ბუნებით, ტკბილი და ძლიერი. გვაიძულებს, ვიფიქროთ მასზე და ზოგმაც — ვხატოთ.

— და რატომ მათა?

— თავისუფლება მომანიჭა პირველვეზირმა, დიდმა ასინამ... ჩემს ალღოს ენდო.

— და მაინც... რატომ მათა? განა ასეთი ძალა აქვს სიმართლეს და ჭეშმარიტებას, რომ ამ სასახლის კედელზე ვსახოთ პირველ ყოვლისა და არა სხვა ღმერთთა შემდეგ? შენ როგორ ფიქრობ? — გამომცდელად დააკვირდა ფარაონი მხატვარს.

— დიადო ფარაონო... ნება მომეცით, კითხვითვე გიპასუხოთ... — მხატვარმა თავი დააღუნა.

— თქვი!

—...და განა არა? — ისევ დაღუნა მხატვარმა თავი, — განა არ აქვს სიმართლეს ძალა?

ფარაონმა ნიკაპზე შეახო საჩვენებელი თითი მხატვარს და თავი ააწვეინა:

— მამ, ელევა?...

კარგი სახელია... განაგრძე ხატვა.

ფარაონი თავისი ამაღლით სამხრეთიდან ახალჩამოყვანილ ფრინველებსა და ცხოველებს ათავლიერებდა. გალიებთან მიმოფანტული დიდებულები ალტაცებით შესცქეროდნენ იშვიათ ცხოველებს. ფარაონი ულამაზესი ფარშავანებს გალიას მისდგომოდა და სევდით შესცქეროდა ფრინველს.

— რას მტყევი ახალს, ჩემო ვეზირო? — მარტონი რომ დარჩნენ, ედინოსი ასინას მიუბრუნდა, — რატომ დუმხარ დღეს... განა არაფერი გაქვს სათქმელი?

— დიადო ფარაონო... — ასინამ სიტყვა განყვიტა, თითქოს არც დაუფიქრო, ისე მიუკუმა ტურები.

— გისმენ, ვეზირო... სმენად ვიქცეო, — ყურადღებით შეხედა ვეზირს, — მოხდა რამე?

— მიჭირს აბის თქმა... ნუბის მმართველი გულნატკეპნი... განა ახლარ აბირებთ მის ქალიშვილზე დაქორწინებას? — დედოფლობისთვის ამზადებს ნუბია. მაპატიეთ სითამამე, ყველამ იცის და ყველა ღმრს... მაგრამ... სხვა ქალს ყვარობსო... ასე ამბობენ. ჩვენ საკუთარ თავს არ ვეკუთვნი. ეგვიპტე გემართავს — თავადაც იცით. არც ამასწინადელმა თქვენმა იმ... ბრძანებამ იწვინა დიდი აღფრთოვანება დიდებულთ შორიდან... ფარაონის სიტყვას ველი და ვემორჩილები, — ასინამ პასუხის მოლოდინში მოკრძალებით დახარა თავი.

— ის ბრძანებაც... და სხვა დანარჩენიც... უცვლელად დარჩება, — გაელიმა ფარაონს.

— ფარაონის ნებას ვემორჩილები.

— და ნუ ხარ, ასინა, ასე დაღვრემილი... გაიღიმე და სიცოცხლით დატკბი.

მბრძანებელმა თავილი კიდევ ერთხელ შეავლო კუდაშლილ ფარშავანს და შემდეგ გალიასთან გადაინაცვლა. ასინამ ამოიოხრა და უკან გაჰყვა ედინოსს.

სალამოსპირზე საამო ნიაიე უბერავდა ნილოსის მხრიდან.

ფარაონი და ელეა მსახურთგარეშე მოყვებოდნენ კლდოვან ნაპირს. ფერად სამოსში გამოწყობილი ელეა ქალღმერთით მიიწინებდა ბლიკზე და ყურადღებით უსმენდა ეგვიპტის მმართველს.

ფარაონი არ მალავდა თავის გრძნობებს

— ბავშვითი აღტაცებული შეჰყურებდა ქალს.

— ამბობენ, რომ ჩემი საქციელი ფარაონისას არ შეუფერის. ვიცო, რომ ეს ბევრის გულიწინაა გამომწვევს, მაგრამ... — ფარაონი შეჩერდა.

ელეამ თავი დახარა მის წინაშე:

— გთხოვ, ბრწყინვალეო...

— მეც გთხოვ, მერამდენედ, ასე ნუ მომმართავ. მე შენთვის ედინოსი ვარ. მსიაომენებს შენს ბაგეთაგან ჩემი სახელის ასე მოსმენა.

— ნება თქვენია... ბრწყინვალეო... ოჰ... დიადო... რა მემართება? — ელეამ გადაიკისკისა, — მიჭირს მხოლოდ სახელის თქმა. ედინოს, ძვირფასო ედინოს!

— აი, ასე, კარგია, — ფარაონი ელეას მოუახლოვდა, ხელი მოხვია და სათუთად ეამბორა ბაგეზე, — დედოფლობას გთავაზობ.

ელეამ შიშით დაისია უკან, ფრთხილად გაითავისუფლა თავი ფარაონის ხელებისაგან. მბრძანებელს სახეზე გაკვირვება გამოესახა.

— რა, იქნებ უარმყოფ? — აღმოხდა მრისხანედ.

— არასოდეს, არასოდეს! — ელეა ფარაონის ხელს ჩაეჭიდა, — ვერასოდეს... მაგრამ...

— აბა, დედოფლობა არ გსურს? — გაიკვირვა მბრძანებელმა.

ქალმა დამნაშავესავით ჩაღუნა თავი.

— კი, მაგრამ რატომ?

— ბრწყ... ედინოს... — გაელიმა თავის უნებლიე შეცდომაზე, — თავად ჩემზე უკეთ იცი, ეგვიპტის მსახურნი ვართ, ჩვენს ნაბიჯს კი არავინ გვაპატიებს... თანაც...

ფარაონმა თითქოს ახლად შეხედა სიმართლეს თვალბეჭდით, აქამდე რომ შიშით არიდებდა თავს. ტკივილით ამოიგმინა.

— ედინოს, მხოლოდ ეს არაა მიზეზი. მთავარი სხვა... ჩემი სული სასახლის ცხოვრებას ვერ იტყუებს. მე

სივრცე მიყვარს, სასახლე გალია იქნება ჩემთვის. მე მიწა მიყვარს, ნითელი ზევა — სიამაფე ჩვენი, ნილოსი — დედა ჩვენი... შენთვის თავს დავდებ, თავისუფლებასაც... უყრყრ მანოდ... მაგრამ დედოფლობა ბოლოს მომიღებს. ნუთუ ვერ გრძნობ? — ელეა ედინოსს თვალცრემლიანი გადახეხვია.

— მაატი... დიდი მაატი... — თქვა ფარაონმა, თითქოს თავისთვის, — მსხვერპლს ითხოვს.

— დედოფლის ტვირთი უმძიმესია, ზოგათათვის ტუბილი, მაგრამ ჩემთვის ეგ სიკვდილის დარია. მთავარი ესაა.

— ფარაონობა ჩემთვისაც მძიმეა... ბვერი ეჭვი მაქვს...

მაგრამ ვალიც...

დიხანას უსიტყვოდ იდგნენ გადახვეულები. ფარაონი გულში იკრავდა თვალცრემლიან ელვას და გმინავდა.

ეგვიპტის არ ჰყავდა დედოფალი, მაგრამ ჰყავდა ფარაონი, რომელმაც კიდევ ერთ, უდიდეს ბრძოლაში გაიმარჯვა დასავლეთის ტომებთან. მძლავრობდა ეგვიპტე. გამარჯვებას ქალღმერთმა მაატის სასახლეში ბრწყინვალე ნადიმით აღნიშნავენ.

დიდებულები, უცხოელი საპატიო სტუმრები და ეგვიპტის ჯარების სახელმწიფო მებრძოლები თავდავინებულ დროსტარებას მისცემოდნენ.

დანა პირს არ უსწიდა ფარაონს, მხოლოდ კედლების მოხატულობას უყურებდა თვალმოუცილებლად და შეუმჩნეველად ოხრავდა. მისი გონება რამდენიმე წლის წინ ელეასთან ბედნიერად გატარებულ დღეებში იკრავებოდა. სადაა, ნეტავ, ახლაო, ფიქრობდა ტკივილით.

— ბრწყინვალეო და ყოვლისმეძღვე, — თავდაკვრით მოუახლოვდა მთავარეზი, — განა არ გახარებთ დიდი გამარჯვება? განა არ ხართ ბედნიერი? — კრძალები, სხვათა უწუმრად ჰკითხა, თუმცა, უსიტყვოდაც მშვენიერად იცოდა ამ კითხვის პასუხი.

— რაღაც დამალა ამ ხმაურმა, მოსვენება მწადია, თქვენ განაგრძეთ, — თითქოს გამოფხიზლდო, ფეხზე წამოდგა. ყველა უხმოდ წამოდგა ზეზე, თავი დაუქრა დიდ მმართველს.

— ფარაონის დასვენება ნებას, — გამოაცხადა მსახურთაგანმა.

თავდასრილებმა გზა მისცეს ფარაონს, რომელიც დარბაზიდან გავიდა.

— ნადიმო გრძელდება! — ხმამალა განაცხადა ვეზირმა და დაღონებული სტუმართ შვერია.

ისევ ასინა... ისევ მისი ბრწყინვალე გემით დავიერგვინდა, ისევ მას ეკუთვნის ეს გამარჯვება — ეგვიპტეს უფრო შორს რომ გაუთქვას სახელი, უფრო გემთმშენი იქნებოდნო, ფიქრობდა ფარაონი. ღამის ბინდში სელისაგან მონწულ ულამაზეს ქილოფზე მორთხმით იჯდა და საყვარელ ღვინოს შეეცქეროდა.

თავს ასინა წამოადგა. მდბლად სცა თაყვანი და მორჩილად დაიოქა მბრძანებლის წინაშე.

— ადექი, ასინა!

და ასინასთან ერთად ფარაონიც წამოდგა.

— თაყვანი გცემ და მადლობას გიხდო ამ გამარჯვებათთვის. დიდი კაცი ხარ, ერთგული ვეზირო.

— რას ბრძანებთ, ბრწყინვალეო? — შეტვა ვეზირი.

— რას? მართლს ვბრძანებ მაატის შემწეობით, — ფარაონი ასინას გადახვია და თავი წამით მხარზე დააყრდნო, — ახლა კი დამტოვე მარტო.

ვეზირი გავიდა.

მარტო დარჩენილმა ედინოსმა ფარაონის საგვარეულო ოქროს ნიშანი, ზედ გამოსახული ნინაპართ სახელებით, ხელში შეათამაშა, შემდეგ მაგრად მომუშა მუშტში და ფიქრად იქცა.

ნის გავარდა ბრძოლაში, შუბით ოსტატურად გმირავდა მტერს, ქვეშევრდომთა გვერდით იბრძოდა.

ბრძოლაში დაკარგა ფარაონთა ოქროს თავსაბურავი. მისი თეთრი რაში, სხვათა ცხენებივით სისხლისგან წითლად რომ შეღებულიყო, მტრის შუბმა განგმირა. ახლა სხვათაგან აღარაფრით გამოჩენული მბრძანებელი უცხენოდ განაგრძობდა მტრის მუსვრას.

იბრძოდა ასინაც — მეგელივით; თან თვალით ფარაონს დაეძებდა — ხიფათი არ შეემთხვესო. ეგვიპტის ჯარის ძალა უპირატესი იყო.

მშვენიერი სინა, თვალწუნდენელ ველებსა და საძოვრებს საქონელი მოსდებოდა. მენახირეები კანტიკუნტად ჩნდებოდნენ. ყველა გოაცებით აყოლებდა მზერას ბოლიკებზე მშვიდად მიმავალ უცნაური ძონძებით შეფუთულ კაცს.

ჩაფიქრებული ელეა სარკმელთან იჯდა. საღამოს ნიაგს შიგადაშიგ გამოყოლილი ცხვრის კიკინისა თუ ძროხის ბლავილის ხმაზე ოდნავ შესაშინევად ილიმებოდა. ხელთ სახატავი კალმები და პაპირუსი ეყვრო და მომავალ ნახატს გონებაში ამზადებდა.

ძალოს ყეფაზე წამით გამოფხიზლდა, მერე ისევ განაგრძო ფიქრი.

ნაბიჯის გაგონებამ შეაერთო; გასასვლელს გახედა. კარში უცნაურად შემოსილი კაცი იდგა.

— ელეა... — ამოთქვა უცნობმა და სიტყვებს ოხვრა ამოაყოლა. — ერთგული ელეა.

— ბრწყ... ედინოს, ძვირფასო! — ელეა წამოხტა და ახალშემოსულისაკენ გაქანდა.

ედინოსის დასახიჩრებული გვამი ბრძოლის ველის შუაგულში იოჯეს. მის ახლოს, ერთმანეთში აზეულ სისხლსა და ქვიშაში, ძლივს შესაშინევად ბრწყინავდა ფარაონთა ოქროს თავსაბურავი. იქვე ხროტივდა ედინოსის ხელით გამოზრდილი მომავკდავი თეთრი რაში.

მწუხარე ეგვიპტემ ღირსეულად გამოიგოვდა ახალგაზრდა ფარაონი. ასინამ ბოლომდე აღასრულა მძიმე ვალდებულება — ეგვიპტის მტერთა ნინაღმდეგ ბრძოლაში დაღუპული დიადი ედინოსი სათანადო პატივით დაკრძალა მეფეთა ველზე. ფარაონის ნიშნით დამონმებული ბრძანებით ასინას მმართველის ტახტი და ეგვიპტის მეფობა ერგო.

ექვე ღრღნიდა ახალ მბრძანებელს, თითქოს ვერ პგუბოდა ფარაონობას. შფოთავდა და ადგილს ვერ უყოლობდა. მიზეზად მის ახალ, მძიმე ტვირთს თვლიდნენ.

ყველასაგან მოულოდნელად კიფფარაონმა სინის მონახულება და იქაურ დიდებულებთან სატუმრობა გადაწყვიტა.

— და რა მოხდებოდა მერე, ძვირფასო ედინოს? — პალმის ჩრდილქვეშ ნამოწილი ედინოსს ელეამ სიყვარულით ჩახტა თვალებში.

— რა და ფარაონს პატივით დაკრძალავდნენ მეფეთა ველზე... — გაელმა ფარაონყოფილს.

— რომ არ ერწმუნათ მისი სიკვდილი?

— ამაზე შენმა ფარაონმა იზრუნა — საცოდავი, აკუნული მებრძოლის გვათან მბრძანებლის შუბი იდო და ახლოსვე ბრწყინავდა თავსაბურავი... — მერე დარდით თქვა: — იქვე კვდებოდა მისი ცხენი — ერთგული სელიდი... იქ არ იყო მხოლოდ ეს ნიშანი: საგვარეულო, მამათა და პაპათა; ესაა უტყუარი საბუთი მისსა, რომ მისი პატრონი ფარაონმა შთამომავალია, — და ხელში ოქრო შეათამაშა, ელეამ ინტერესით შეავლო თვალი.

— ლამაზია... განა არაფერზე დაგწყდა გული? ან ასინას ასე შევიდა ანდე ეგვიპტის ბედი?

— ჩემო ელეა, ვანდე ჩემს თავზე მეტად და უფრო მეტადაც კი. გულიც არაფერზე მწყდება. მერწმუნე, ჩემო სიცოცხლე, განა დავკარგეთ რაზე ან მე, ან ეგვიპტემ? — გაღიმებულმა ედინოსმა გულში ჩაიკრა ელეა და ენებით მოეხვია.

ლამით ნაბიჯის ხმა გაისმა — ვიღაც სახლისაკენ მიარღვევდა სიბნელეს. მოსასხამით შემოსილი და სახედო-ფარული უცნობი წყლის ჭურჭლისთვის გარეთ გამოსულ ელესა გადაეყარა.

— თქვენ ვინ ხართ?

— მე?... თუ არ მიწყენთ, სახელს არ გეტყვით... მაინც ვერ მიცნობთ. თქვენს ქვას, მატისოს, ვეძებ.

— ის სახელშია... დედუხებზე.

— დიას, გარეთ მოუხმეთ.

— ახლავე... — ელეა სახლში შევიდა.

ედინოსი, მატისად წოდებული, გარეთ გამოვიდა და უცნობის დანახვაზე კართან წამით შეყოვნდა. მერე ინტერესით გაინია სტუმრისკენ.

— სახლში მოზრძანდით.

— ედინოს! — უცნობი არც განძრეულა, ადგილი იდანვე აღტაცებით შესძახა გარეთ გამოსულს.

— ვერ მიგისვლით?... ედინოს, ვკონებ, ეგვიპტის ფარაონი იყო... ბრძოლაში დაცემულა... — დაბნეულობა არ შეიძინა მენახირის უბრალო ტანსაცმელში გამოწყობილმა ედინოსმა. — ამბობენ, ახლა უფრო ღირსეული, ჭკვიანი და მამაცი ფარაონი მართავსო ეგვიპტეს; სახელად ასინა რქმევია თურმე.

— ედინოს! — გახარებული ასინა ედინოსს კრძალვით მიუახლოვდა, — იქნებ დაბრუნდე, დიადო? უმოწილე სად გთხოვ.

— თქვენ ცდებით, უცნობო, რაღაც გეშლებათ, — უკან არ დაიხია მასპინძელმა.

— ბრწყინავალუო... — ასინამ სიტყვა ველარ განაგრძო, ისეთი ნაპერწკლები შენიშნა ედინოსის თვალებში, — ბრწყინავალი... — იდგა ასე... მერე თავი დაღწია. — მშვიდობით... — ერთი კი დააპირა უკან დახევა, მაგრამ უცებ თამამად გაეზარია დიადი ნათესავისკენ და ჩუმად წარმოთქვა: — ვიცი, ვცდები... სხვაში შემეშალეთ, და მაინც, ნება მიბოძეთ, თაყვანი გცეთ როგორც მბრძანებელს... მბრძანებელმა, — ასინა ედინოსს გადაეხვია, მაგრად ჩაიკრა გულში და ჩასაჩურჩულა: — გფარავდე ნინაპართა სულები და ამონი მუდამ. მშვიდობით... და ფარაონის ტახტი ედინოსის შთამომავალს.

ასინა თავჩაღწეული გატრიალდა და სწრაფად გავიდა ეზოდან.

— გამადლობო... შენც, ჩემო ერთგული ასინა, გფარავდეს დიდი ამონი — შენც და ეგვიპტესაც. მშვი-

დობით! — ლანდის გაუწინარებამდე კარში იდგა და ცრემლიან თვალებს არ აშორებდა მიმავალს.

ქმარს ელვა გამოეგება, გრძელი თმითა და ბრდღელი-აღა შავი თვალებით.

— შემოდი, ძვირფასო, უკვე აგრილდა... ჰო, რა უნდოდა იმ კაცს? მგონი, მეცნო კიდევ.

— არაფერი, ელვა, საქონლის ფასებზე დამელაპარაკა... მხოლოდ და მხოლოდ... — უთხრა ლიმილით და შენობაში ცოლთან ერთად შევიდა.

— მაშ, ვაჟი მარგუნეს ღმერთებმა?... მაშ, მალე მაშენენ მოვა და საქონელს ის გამწყვესსავს? აი, მახარობელიც ასეთი უნდა, — ამბის მომტანი ბიჭუნა ედინოსმა ხელში აიტაცა და შუბლზე აკოცა, — სოფელში დაბრუნდი და მალე მოდი-თქო, ასე გადაეცემა მამაშენს ჩემგან, — ბიჭუნა ისევ მინახე დასვა, ბავშვმა სამწესო საქონლის ჯოგო სირბილით გადაკვეთა და ისევ სოფლისკენ გაიქცა...

— მაშ, დაიბადა ფარაონი უტახტოდ, მბრძანებელი უსაბრძანებლოდ... ეგვიპტის შვილი; ედინოსისა... არა, მათისის და ელვას, მენახირისა და მხატვრის ვაჟი. გფარავდნენ დიადი ღმერთები! გინოდებ ასინას, ვინატრებ, იყო მისებრი ყველაფერი... ახლავე წამოვალ შენთან, ძვირფასო... მხოლოდ შემცველს დაველოდები... ჯოგს ვერ მივატოვებ, ახლა ესა ჩემი სამსახური. ოო, რა ბედნიერი ვარ, გამდლობ, მათი... ეს კი... ჩემო პატარა ასინა... დამიჯერე, აღარაფერი დაგჭირდება, — ედინოსმა საგვარეულო ოქროს ნიშანი ამოიღო და ზღადასთან მივიდა, წყალში რამდენიმე ნაბიჯი შედგა, ნიშანს დახედა, თითქოს სინანულით: — მაქვს კი ნება, შვილს ტახტს რომ გართმევ?... არა, ამ დიდი ტვირთისთვის ვერ გაგიმეტებ! მე ასე მსურს და მომავალში, დაე, ღმერთებმა გადაწყვიტონ. დღეს მე ასე მსურს, — ისევ ყურადღებით დახედა ოქროზე წარწერილ წინაპართა სახელებს, მერე მსურვალედ აკოცა, ბოლოს მთელი ძალით მოიქნია და ტალღებში შორს, ძალიან შორს გადავადგო: — გამადლობე, ღმერთებო! წარსულისა და მომავლისთვის.

იდგა ედინოსი ზღვაში. ბედნიერებისა და მზისგან გახურებულ სხეულზე წყალს იფრქვევდა და იცინოდა. საქონელი კი უხმაუროდ დაბოდილობდა ნაპირთან ახლოს, ბინინა საძოვარზე, და იცოხნებოდა — მისთვის ყველაფერი სულერთი იყო.

ქორორა

— კატო, ერთი ამას შეხედე, სულ ქაშა. განა შეიძლება ქათამი ამდენსა ჭამდეს? შეხედე, რა დღეშია? დილიდან ილუკმება. ილუკმება და შიგადაშიგ კაკანებს კიდევ, მადლობა ღმერთს, კაკანი ჯერ არ დაეწყინა. მერე, რა მშვიტი თვალები აქვს? სულ საჭმელს ეძებს, განა... ან რა კუჭი აქვს? წონავი რომ არ იმატებს? იქნება ჭიები ჰყავს? შენ როგორა ფიქრობ? გაგიგია, ქათამს ჭია ჰყავდეს? ეეჰ, რომ გელაპარაკები და პასუსს არა მცემ, ჩვენს დროში ეგა უზრუნველბად ითვლებოდა. ესლა ვილა დასადევს ზრდილობას... გამეცი ხმა, გოგო, თორე გაგებუტები და მერე მდიდ ალმა-დალმა... — დარო ბებო სარეველით გათელილ ეზოში, დიდი კაკლის ჩრდილში იჯდა, გადაცვეთილ-გადაფტქნელ წინსაფარზე ჟამის გამო ყვითლად აჭრელებული ფოტო ედო და გაუთავებლად ელაპარაკე-

ბოდა. გაბლენილი ქორორა კი დაროს წინ დასერილობდა და ხარბად ქექავდა ბალახებში გაბნულ საყენეს.

— ეეჰ, რაღასა ბრაზობ, გამაგებინე... ჩემი არ მეყრფა, შენც რომ არ დამიტანჯო ფიქრები?... კატო, გამე ხმა, გოგო, ჩემი დობილი ხო ხარ... თუ აღარა? — დაროს ხმა აუკანკალდა, ცრემლი გადმოუგორდა თვალიდან, ცრემლი ნაოჭს დაუყვა და ბოლოს ფოტოს დაეცა.

ნელ-ნელა, ნაწილ-ნაწილ წამოდგა დარო. ცალი ხელით გაღულდა და გაუთლელ ჯოხს დაეყრდნო და სურით და ხავსით გადამწვანებული ხის ძველებური სახლისკენ გაემართა.

— ზო გითხარი, რო ეგა გიგია, — დაუჩურჩულა ლობეში შექცმალულმა ვახომ პაატას.

— მამაჩემმა კიდევ თქვა, ჩვენს დროში, გიგია თუ ჭკვიანი, ძელი გასარჩევიაო, — პაატა ტანსაცმლის ფერთხვა-ფერთხვით წამოდგა სამალავიდან, — გინდა, შიგნითაც შევიპაროთ; თუ დაგვინახა — კაკლს ვკრეფდით-თქო... ზო იცი, ეგეტები არა სწყინს. ბავშვებს არაფერს ერჩის, მარტო დიდებს ემტრება.

— ნაშო, რა, საქმე მე არა მაქ?

კოტა ხელი წაახმარეს, კოტაც ფეხი და გან-გამონეულ ლობეში რის ვაი-ვაგლახით შეიჩურჩნენ.

ხალხი სალოცავთან დღეობას აღნიშნავდა. ბინდი ალაგ-ალაგ დანთებულ კოცონს გაეფანტა. მინდორზევე გაეწყით სუფრები. გარშემოხსდარი გლეზობა უკვე კარგად შეზარხოშებულიყო; ხანდაზმულები ახალგაზრდობის ცეკვა-თამაშობას ადევნებდნენ თვალ-ყურს, შიგადა-შიგ სადღევრძელობს ამბობდნენ, მერე მიიმედ, ნელა ცლიდნენ სასმისებს.

მაყურებლებით შემოჯარულ საცეკვაო წრეს მტვრის ბული ასდიოდა.

მოცეკვავეები ტოლს არ უდებდნენ ერთმანეთს. ერთხელ სულ ცოტა დააკლდა ხანჯლების ცუდად ტრიოლს — ლვინით თვალბალებულები უხმაუროდ, დროზე ჩააშოშხლეს... ისევ გაგრძელდა ტაში და ცეკვა-სიმღერა.

დარო წრეში სრიალვდა. ჭრელმაქმანებიანი შინდისფერი კაბა ცეკვისას ტალღასავით ულიოვლებდა; გოგოს მძიმე, შავი თმა ჩამოშლიდა და კაბის ტალღებს თან მიჰყვებოდა; მგრწინავი შავი თვალები თავბრუს ასხვედა სოფლის ბიჭებს; ერთმანეთს ეცილებოდნენ დაროსთან ცეკვას.

სახანათულო ლურჯთვალა კატო დობილს ტაშს უკრავდა. გამონევეებზე თავად მორიდებით ამბობდა უარს და თან დაბნეული კისკისებდა; მერე მამუკასკენ დამნაშავესავით აპარებდა თვალს. ბიჭი ლვინის ან ფიქრებს აელენა, იდგა თავჩალუნვლი. კატოს თუ მიადგებოდა ვინმე ცეკვა-ცეკვით, მარტო მაშინ გახედვდა ირიბად და თვალებს ააკვესებდა. კატოს უარით გაბრუნებული ბიჭების დანახვაზე — ლამის გულდანყვებულად, თითქოს შარს ელოდებოდაო — ისევ ჩალუნვდა თავს.

მერე გაბედა და ნელ-ნელა მიჩოქდა კატოსთან, ვითომ შემთხვევით. მხარში ახოუდდა და მეცეკვეო, უჩურჩულა. არ ელოდა კატო. თითქოს ხედ იქცაო, გაშრა და ტაშის კვრა კი არა, სუნთქვაც მიატოვა. მამუკას მეორედ ნაჩურჩულევი, უარი არ მითხრა, მეცეკვეო, ეკალივით მოხვდა გულში. ნეტა მაგას გაგებდავდე, ნეტა გაგებდავდეო, ეს კი გათვქრა დაბნეულმა კატომ... ნეტა კიდევ მითხრას, მეცეკვეო... მაგრამ ბიჭისთვის არც შეუხედვას, თავი ისე გაუქნია უარის ნიშნად. ორიოდ წუთი გაუნძრევლად იდგა, მერე უშწოდ გახედა დაროს და, მიშველ რამეო, თვალეებით უთხრა.

დარო ცეკვით გამოცქრილად ეგ, რო მოკლა, არ იცეკვებო, სიცლით შესასხა ბიჭს და საცეკვოდ გაიწვია. კატომ ისევ განაგრძო ტაშის დაკვრა და კისკისიც, ბედნიერად და ამაყად შეჰყურებდა ორ მშვენიერ მოცეკვავეს, მისთვის ამქვეყანად ყველაზე ძვირფას ორ ადამიანს.

უთვისტომო კატო რომ მოკვდა, დაროს და მამუკას უკვე ორი შვილი ჰყავდათ: ხუთი წლის გიორგი და ორისაც კატუნა, კატოს ნათლული.

ფიჩხზე ნასულ კატოს ფეხი დასცდნოდა და ხევში გადაჩეხილიყო. ნაწვიმარი რომ ყოფილიყო, ვინ გაიკვირებდა, მარა...

გზად მენახივრს შეხედდრია და იმისთვის უთქვამს, ფიჩხზე მივიდვარო. ოთხი დღის მერე ძლივს იპოვეს მერზობლებს. კატოს ეძებდნენ, თორემ არ იცნობოდა, ისე იყო შეცვლილი.

დიდი ვიშით დამარხა სოფელმა.

იმის დევე დაროს და მამუკას ლამის სიტყვა აღარ დასცდენიათ ერთმანეთთან, უხმოდ უგებდნენ ერთმანეთს... იმის მერე შავი აღარ გაუხდია დაროს... იმის მერე...

...თითოდ წლისას, გიორ გის რაღაცა სენმა — ალთა და ბალთა რომ ვერ გაუგო ექიმმა — ბოლო მოუღო.

მერე სხვა სოფელშიც გადასახლდნენ, იქნება იქ ავეჯო სოთო.

...მერე მამუკა დაიღუპა ომში...

მერე კატუნა გათხოვდა, ქალაქში გადაიხვეწა ქმარ-შვილით... უკან მოუხედავდა...

ბიჭები ვინრო ბილიკზე მიდიოდნენ.

— ხო გეუბნებოდი, რო ევა გითია, — ვახო ხელების ქნევით ლაპარაკობდა, პაატა ჩუმად მისდევდა გვერდით, — თანაცა, ვინ გინახია, რო ამას ხმა გაეცეს. მარტო თავისთვის ლაპარაკობს... ერთხელ დედამ ძღვენი წაუღო, მარტოხელაა და მადლიაო... ხელიც არ უხლია, ზედ არ შემოხვდა, ისე შებრუნდა სახლშიო... ყველაფერი ეზოში დავტოვე, მაგრამ ახლოსაც არ მიეკარაო...

— მამამა თქვა, რო მოკვდეს, კარგა ხანს ვერავინაც ვერ გაავებსო... ასზე მეტისა ხო იქნება? პა?

წვიმის უთვალავი წვეთითა თუ მწერის ნასკინტლით დაბურულ ფანჯრის შუშაში შზის ერთი სიფი ატანდა. იჯდა დარო დაღმარულ სამფეხზე და ცივ, როდინდელ პურის ნატებს უკბილოდ ციცქნიდა. მერე შეწყვიტა. კატოს ფოტოს დახედა — კალთაზე ედო.

— მართლა დაგიცდა ფეხი თუ... ყველა გაგაცურე?.. ესლა რალა გავქვს დასამალი... ვიცო... ვიცო... განა არა?.. ნეტა მაშინ არ მეცეკვა მამუკასთანა... მერე... მეგონა, რო აღარ... აღარ გიყვარდა... მართლა ეგრე მეგონა... ჩემს გიორგისა ეფიცა... ისე იქცეოდი, ეჭვადაც კი არ გამივლია... ნეტაი მომკლა... გულზე მადგას სიკვდილი და არც მოდის... ნეტაი მომკლა... მანდ მაინც შემანიე, გოგო, სიტყვა... — დარო ბებო თვალ მოინმინდა, ალბათ ეგონა, ცრემლი თუ მომდისო, მერე წინსაფარი მოუსვა ფოტოს, თითქოს მტერისგან თუ სიძველისგან განმინდა; წინსაფრის ჯიბიდან კიდევ ერთი გაყვითლებული ფოტო ამოიღო; დიდხანს დააცქერდა; ისიც განმინდა წინსაფრით და ისევ მოინმინდა უწყლო თვალი: მერე ფოტოები გვერდიგვერდ დადო და ახლა ასე დააკვირდა; გაეღიმა, — რა ლამაზები იყავით შენც და ისიც; ისევ დააკვირდა სურათებს — მეც ხომ ლამაზი ვიყავ, ლამაზი... — უცებ სახე მიელეშა, — ლამაზი და სიკვდილი მე... — მერე ისევ დიდხანს, ძალიან დიდხანს უყურა ფოტოებს. მერე მეორე ფოტო ხელის კანკალით შუაზე გახია და ერთი ნახევი კატოს სურათს მიაღო, თითქოს შენებებს ცდილობსო... — შენ უყვარდი ისევა... ბოლომდე შენზე ფიქრობდა... განა მე უგრძნობი ვიყავ... — ახლა კი მართლა ცრემლი მოინმინდა დარომ, — ნამოყვანი, გოგო, შენთანა... დაფილავ ეგრე გდებოთ... დაფილავ.

4-5 დღის მკვდარიო, რომ ნახეს, ასე თქვეს იქაურებმა... ბიჭები კაკალზე აპარულან და შემთხვევით სახლშიც შეუხედნენ.

ულოგინო ხის საწოლზე მშვიდად იწვა და გულზე ერთი მთელი და ერთიკი გახეული ფოტო ედო.

ეზოში კაკანება და ქოჩორა და ბალახში საკენკს ექებდა.

HONOR PRIMUM, ALIA DEINDE

ინტერვიუ ბორის აჟნინთან,
ანუ გრიგორი შალვას ძე
ჩხარტიშვილთან

ინტერვიუერის წინასიტყვაობა,
უფრო სწორად, წერილი

ბატონო აჟნინ!

თქვენს მწერ ნიკო ფურნაძე „ინოსტრანაია ლიტერატურის“ პროზის განყოფილების აფრიკა-აზიის ქვეყნების უფროსი რედაქტორი, გრიგოლ შალვას ძე ჩხარტიშვილი გულისხმევრად გამოცემაში თავისი თბილისელი კოლეგის თხოვნას აკუთავებს ქართულად თარგმნის თაობაზე.

თქვენგან გამოგზავნილმა ვლადიმირ სერგის ძე გრიგორის წიგნმა „აკუთავა რიუნოსკე“ ფასდაუდებელი დახმარება გამიწია ამ მწერლის ცხოვრებისა და შემოქმედების გასაცნობად.

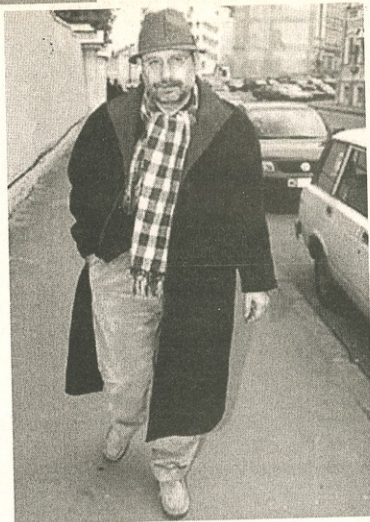
ახლა თქვენ ბორის აჟნინი ხართ, ევროპული დიდებისა და კოლოსალური შემოქმედებითი ნაყოფიერების მწერალი.

ამჯერადაც თქვენი გულისხმიერების იმედით, უშორჩილესად გთხოვთ ნებართვას „აზაზელის“ სათარგმნელად. თქვენი თანხმობის შემთხვევაში სხენებული რომანი ქართულ ფურნაძე „ცისკარში“, ადრინდელი „ონოსტის“ მსგავს გამოცემაში დაიბეჭდება, რომლის კრიტიკის განყოფილების გამგე თქვენი მონა-მორჩილია.

აქვე შევნიშნავ, რომ ჩვენში ნათარგმნი ლიტერატურის არსებობის ერთადერთი შესაძლებელი ფორმა — კანდიერება გახლავთ! დიხს, სწორედ კანდიერება და, იმედი მაქვს, არა უტიფრობა თუ მეკობრული თარგმანით გამოწვეული აღმამფთვებელი თავხედობა. ასე, მაგალითად, „ვარდის სახელის“ უფასო თარგმანის ნებართვისთვის ერთმა აქაურმა რომ მიმართა უმეტრეთ ეკოს, თანხმობა მიიღო და ახლა დამშვიდებული სინდისით თარგმნის, და არა — უტიფრად, გნებათ, უნებართვოდ.

იმედი გვაქვს, რომ „აზაზელის“ შემთხვევაშიც შევძლებთ საკუთარი სახის შენარჩუნებას, რადგან, როცა ფული არა გვაქვს, მაშინ — HONOR PRIMUM, ALIA DEINDE!

სუმრობა იქით იყოს და, თქვენ რომ მთელი რუსეთის აკუნიზაცია მოახდინეთ, ევროპაშიც გადაინაცვლეთ, ამერიკა-იაპონიაშიც და ახლა ინტერნეტშიც აპირებთ მუშაობას, საქართველოში ისეთ მდგომარეობაში ხართ, თუკი „ბრწყინვალე სტილისტის“ კარლ მარქსის (უმეტრეთ ეკოს აზრი გახლავთ!) ერთი წინადადების პერიფრაზს

ბორის აჟნინი

გამოვიყენებთ — „აჩრდილი დაძრწის საქართველოში, აჩრდილი აკუნიზისა!“

და ჩვენ სულაც არ ვაპირებთ შევუვრდეთ თქვენს ამგვარ, ერთობ არაკონკრეტულ არსებობას თქვენს ისტორიულ სამშობლოში! ამიტომ დაუყოვნებლივ უნდა ითარგმნოთ ქართულად, რისთვისაც თქვენი მხარდაჭერა აუცილებელია.

ბოლომდე გულახდილი თუ ვიქნები, უნდა მოგახსენოთ, რომ გვინდა რომანის პუბლიკაციას წაუშვებოთ ავტორთან ინტერვიუ, რომლის შეკითხვებზეც (რისკ-ფაქტორი და ჩემი კანდიერების ხარისხი ცოტა უფრო მატულობს), ძალიან გთხოვთ, მიპასუხოთ.

და კიდევ ერთი: მხოლოდ მაღლობა რომ გითხრათ მთელი თქვენი შემოქმედებისთვის, თარგმანის ნებართვის მოცემისთვის თუ უარის თქმისთვის, ნაპასუხარ თუ უპასუხოდ დარჩენილ შეკითხვებზე — კაცურად ძალიან ცოტა და თან უნაიათოც იქნებოდა — ეს არც ქართული წესია, არც გურული და არც მაინცდამაინც რუსული. ასე რომ, დიდი იმედი გვაქვს თბილისში თქვენთან შეხვედრისა...

გეპატივებით.

პატივისცემით, მისო მოსულიშვილი
10. 03. 2002

P.S. ყოვლად ახირებულ შეხედულებათა და სხვადასხვა მორალური ჭირის საპირისპიროდ, რომ თითქოს ყველა კორესპონდენტს არ პასუხობს, გრიგოლ ჩხარტიშვილმა „აზაზელის“ თარგმანის ნებართვაც მომცა და, თქვენ წარმოიდგინეთ, ჩემს შეკითხვებსაც კი უპასუხა.

მე კი ჩვენს ინტერვიუს სწორედ იმ სათაურით გთავაზობთ, ყველა ფანდორინის დევიზად რომ იქცა (რომანიდან „ალტინ-ტოლობასი“) — „ვერე ღირსება, დანარჩენი კი მერე!“

18. 09. 2002.

— „ღმერთო, დალოცე ქართველები თავიანთი ფეტიქე-ბადი ბუნებით!“ — გაიფიქრეს გადაჩრეწილი ნიკოლას ფანდორინი „ალტინ-ტოლობასში“... მეჩვენება, რომ ამ სიტყვებში მხოლოდ ირინია არ არის. მართალი ვიყენი, თქვენს ქართულ სენტიმენტულობაში მთავი ფიქტი?

— მე არც ქართული ენა ვიცი, არც კულტურა და, რაღა თქმა უნდა, არავითარი ქართველი აღარ გახლავართ, მაგრამ არ შემიძლია ქართველების მიმართ მთლად ობიექტური ვიყო. ქართული ხასიათის სიმპათიური მხარეები მზარდია, არასიმპათიური კი მზარაზებს. მით უმეტეს, რომ პირველიც და, სამხუაროდ, მეორეც არცთუ იშვიათად აღმომიჩინა ჩემშიც, თუმცა უკვე აღაძვრეთ უზიარო სახით...

— რამდენიმე სიტყვა თქვენს ბავშვობაზე... რამდენი წელი იცხოვრეთ საქართველოში და როგორ გამოიყურებოდა მოსკოვი, იქ რომ გადახვედით?

— საქართველოში მხოლოდ ერთი თვე ვიცხოვრე. ისიც დაბადების შემდეგ და, საერთოდ, საქართველოშიც (ზესტაფონი) შემოსვებით გაჟნდი. ჩვენი ოჯახი მოსკოვური იყო, მაგრამ მამა სამხედრო გახლდათ და აკადემიის დამთავრების შემდეგ კავკასიაში გაანაწილეს.

— სად სწავლობდით და როგორ გაიარა თქვენმა სტუდენტობის წლებმა?

— მოსკოვის სახელმწიფო უნივერსიტეტში, სპეციალობით — იაპონიის ისტორია და ლიტერატურა. სტუდენტობის წლებმა მოწყენილობაში ჩაიარა. იმიტომ, რომ მაშინდელი, 70-იანი წლების რუსეთი სასტიკდოლოდ მოსაწყენი ქვეყანა იყო. სასწავლო დროის მესამედი კომპარტიის ისტორიის, მეცნიერული კომუნიზმის შესწავლასა და ლენინურ ჩათვლებში გავიდა. ამჟამად, სწავლა, ალბათ, უფრო სახალისო უნდა იყოს.

— ლიტერატურისკენ რეზ გიბიძეთა?

— იმავე მოწყენილობაში, ყოველგვარი შემოქმედების წყარომ. სკოლაშიც წიგნებს ვკითხოვლობდი, მოსაწყენი გაკვეთილებსა და ინსტიტუტის თავმომაზერებელ ლექციებზეც. ლიტერატურაში უფრო მეტი სიცოცხლე, ინტერესები და თავდადასალები იყო, ვიდრე გარემოცველ სინამდვილეში.

— ნიკოლას ფანდორინი სამშობლოში ბრუნდება! და ეს მაშინ, როცა მამამისის ფრთხილი შეგონებები ინგლისში და ჩრჩიების უძვრობესობის თაობაზე თანდათან მატულობს (ცეძახის, ემგამაცა წაიღოს და გიზიდავს უფსკრულის ფსკერში). ხომ არ გეგმავთ თქვენი რომელიმე ნაწარმოების მოქმედების თბილისში გადმოტანას?

— არა მგონია, ჩემი რომელიმე მომავალი წიგნის მოქმედება საქართველოში გადმოვიტანო — ქართულ ცხოვრებაზე ძალიან ცოტა რამ ვიცი. უფრო ჩრდილოეთისკენ, კავკასიაში. გასაგები მიზეზების გამო, ძალიან მაინტერესებს კავკასიური ომების ისტორია.

— რამდენიმე სიტყვა თქვენს ოჯახზე. გეხმარებიათ თუ არა შინაურები მუშაობაში, უფრო სწორად, ხელს ხომ არ გიშლიან?

— ჩემი ცოლი ერთი პატარა საწარმოს სამუშაოს ასრულებს: ჩემი ლიტერატურული აგენტიც არის, პრესმდივანიც, რედაქტორიც, რეცენზენტიც, საგადასახადო ექსპერტიც, ხანდახან — ინსცენირების ავტორიც. ეს ძალიან მძიმე სამუშაოა, რადგან საქმეები უნდა აწარმოო სამ რუსულ და ორ უცხოურ გამოცემლობასთან, თუატრებთან, სურნალობსტებთან. თუმცა, ანაზღაურებაც ადალი ნიხრით მიწევს — გამომუშავების ასი პროცენტით.

— მოსდება თუ არა მთელი მსოფლიოს აკუნიზაცია?

— რას ბრძანებთ... თარგმნაინ, კითხულობენ, რეცენზიზიზებს წერენ — ამაზეც მაღლობელი ვარ. აი, პოლონდში ფილმი თუ გადაიღეს, შეიძლება უფრო ფართო რეზონანსი მოჰყვეს.

— ამ პოსტმოდერნმა, ცოტა არ იყოს, ხომ არ გადაგვალა? რა მიმართულებით განვითარდება მსოფლიო ლიტერატურა?

— გააჩნია, რას ვგულისხმობთ პოსტმოდერნიზმში. თუკი იმ ტექსტებზეა ლაპარაკი, რომლებიც სხვა ტექსტებიდან ამოიზრდებიან, მაშინ ეს ბუნებრივი მოვლენაა. სად გავეცევი დავტრეფილი კულტურული ფენის ლიტერატურას? ანდა, რატომ უნდა გავეცე სადმე? ჩვენი ხომ ჩვენი ინფორმაციის თიხმოდდათ პროცენტს, ნებისმიერ შემთხვევაში, უშუალოდ ცხოვრებისეული გამოცდილებიდან კი არა, წიგნებიდან, ფილმებიდან და ტელევიზიიდან ვიღებთ.

რაც შეეხება ლიტერატურის მომავალს, მე მგონია, რომ აუცილებლად განიცდის კომპიუტერული ცნობიერების ძლიერ გავლენას, და ეს საინტერესო იქნება. ტექსტები უფრო მეტად ვარიანტული, გამოუცნობი და გამოცნობილური გახდება. თანდათან ქალაქიდან მონიტორზე გადაინაცვლებს წიგნი და მაშინ გამოჩნდება ახალი შესაძლებლობები: ჰიპერტექსტუალური, მულტიმედიაური, ინტერაქტიური.

— თქვენი რომანები მხოლოდ გასართობი თუ იქ არსებობს ლესეტიკური პლასტიკი და რა დოზით? თუ შეიძლება, გუგულისებოდ, მოკრძალებს გარეშე...

— იცით, ამაზე ხშირად მეკითხებიან, მაგრამ მართებული არა მგონია ასეთ შეკითხვებზე პასუხის გაცემა. დანერგილი ტექსტი ჩემი ნაწარმოები ნაწარმოებია. და ისეთი, როგორიც არის. ჩემი წიგნები ისეა შექმნილი, რომ მკითხველის პროვოცირება მოახდინოს, მისი გონებისა და გულის ასამუშავებლად. ჩემი რომანების გაგება და ახსნა სხვადასხვანაირად შეიძლება (ეს ასეც ხდება, თანაც ზოგჯერ ეს ახსნები დიამეტრულად წითიერთსაპირისპიროა). რასაკარგოდია, თითოეულ წიგნში ახრის რაღაც ჩემთვის ყველაზე მნიშვნელოვანი — იდეა, ხასიათი, შეკითხვა, სიტუაცია. მაგრამ მკითხველს ეს კი არა, უფრო სხვა, ჩემგან შექმნილი კონსტრუქციის დაკულტურებული ნაწილი დააბამს. და ასეც უნდა იყოს. ცხოვრება ხომ ერთსა და იმავე შეკითხვებს გვისვამს და ჩვენი, ყველანი, ვიწვებურად ვპასუხობთ.

— 1998 წლის შემდეგ იმდენი დაწერეთ, რომ აუცილებლად უნდა გკითხონ — თუკი ის, რასაც თქვენი ლიტერატურულ ხელობას უწოდებთ, მართლა ხელობაა, მაშინ თანამედროვე ლიტერატურული ხელოვნება რაღაა?

— მაღალი ხელოვნება არ ინარჩუნებს კონვეიერზე და საგამოცემლო კონტრაქტის ვადებზე არ არის დამოკიდებული, ის ნელ-ნელა მწიფდება, წვეთვითობით. და ექვი მაქვს, რომ ამ პროცესში ინტელექტი მხოლოდ ის კი არა, რომ არ მონაწილეობს, არამედ დამხმარე ფუნქციას ასრულებს. და კიდევ: მაღალი ხელოვნება თავისი გამოჩენის მომენტში შეიძლება გაგებული და შეფასებულ იქნეს არცთუ ისე ბერძნის მიერ. მე მასობრივ ლიტერატურას ვაკეთებ, მაგრამ ეს სულაც არ მაკომპლექსებს. ეს წარმატავი სამუშაოა, მაღალპროფესიული და, როგორც მეჩვენება, კიდევ უფრო საჭირო, ვიდრე ელიტურ ხელოვნებაში საქმიანობა.

— სხვა ოსტატების მაგალითებზე თუ სწავლობდით ბელეტრისტიკის ხელოვნებას? რა წინააღმდეგობაშია აკუნიზი ტრადიციულ რუსულ მწერლობასთან? რა

ძირითადი თვისებები აქვს თანამედროვე რუსულ პროზას?

— დიას, რა თქმა უნდა. მისაბაძად ბრწყინვალე ნიმუშები — რამდენიც გინდა, იმდენია. ბელეტრისტიკის შედეგური ბულგაკოვია. „ოსტატი და მარგარიტა“ და „თეთრი გვარ-დია“. ამასზე უფრო მომხიბვლელი, ჩემი აზრით, რუსულად არაფერი დანერგო. ლამაზად და მსუბუქად, ღრმად, და, ამასთან, ქვემოთ კი არ ეძვება, მაღლა აპყავიარ. აი, ესეც ბელეტრისტიკის იდეალური ფორმულა: მსუბუქად, წარმტაცად და გამართლად მარადიულზე და მთავარზე. თანამედროვე რუსული ლიტერატურა საპირისპიროთი სცოდავს: მიმემა, წარმტაცი არ არის და მეტისმეტად და-ლაგებულად გაგებურებს თავს თავისი უმნიშვნელობით.

— არის თუ არა თანამედროვე, ანდა ისტორიული მოსკოვი თქვენი შთაგონების წყარო?

— დიას, მე მიყვარს დღევანდელი მოსკოვი. ჩემი აზრით, დღეს ეს ყველაზე საინტერესო ადგილია დედამი-წაზე კულტურის მხრივ. ამას პატრიოტული პათიოსის გარეშე ვამბობ, ვინაიდან კარგად მახსოვს ის ხანაც, როცა მოსკოვი ერთი მიყრუებული და კულტურულად მივარდ-ნილი ადგილი იყო. დღეს ეს ცოცხალი და ხორკლიანი, სას-ტიკი და მშვენიერი ქალაქია, სადაც ძალიან ცუდია, თუ მოუხეი ხარ და, პირიქით, ჩინებული აქ ახალგაზრდა იყო. ეს ვამბობია, ნიჭიერ სისხლს ყველა კაპილარიდან რომ სწოვს უშველებელ, სწრაფად ცვალებად ქვეყანას. ეს კი მთელი რუსეთისთვის, რასაკვირველია, ცუდია, მაგრამ მოსკოვისთვის — შესანიშნავი.

— როგორ გგონიათ, შემთხვევითია თუ არა სო-ციალური და ეკონომიკური არეულობა მართლმადი-დებლურ ქვეყნებში?

— რატომ მხოლოდ მართლმადიდებლებში? განა მუსლიმანურ ან კათოლიკურ ქვეყანათა უმეტესობაში საქმეები უფროსადაა? დღეს ყველაზე კარგად ის ქვეყნები არიან, სადაც ადრევე განმტკიცდა შრომისმოყვარეობის, პირადი მორალის და მოთმინების პროტესტანტული ეთი-კა. რუსეთში და, რამდენადაც ჩემთვის ცნობილია, საქარ-თველოშიც ეს თვისებები ჯერ კიდევ საკმაოდ გავრცელები-ა.

— „...გასული ასწლეულის რუსეთი, განსაკუთრე-ბით მეორე ნახევარში, ერთობ რიგიანად გამოიყუ-რებოდა...“ — ეთანხმება თუ არა ავტორი შეილიშვილი ფანდორინის ამ აზრს?

— თქვენი წარმოდგენით, ეთანხმება. ველურობა, რასაკვირველია, ცოტა არ იყო, მაგრამ იმაზე მეტი არა, ვიდრე რომელიმე ესპანეთში. ალექსანდრე მესამე რომ ცოტა უფრო გონიერი ყოფილიყო და კონსტანტინე პე-ტრეს ძე პოპედონოსცევიტისთვის კი არა, უფრო შორსმ-ჭვრეტელი მრჩეველებისთვის ესმინა, მაშინ რევოლუციის გარეშეც კი გადავრჩებოდით.

— „პატრიოტიზმი“, „ოქროს ტაძარი“, „ჩემი მეგობარი პიტილერი“ — თქვენი საჩუქარია მთელ ყოფილ საბჭოთა სივრცეზე. მე, როგორც სცენარის თანამავტორი, ვმუშაობდი სატელევიზიო დადგმაზე, რომელიც საქართველოს ტელევიზიის პირველ არხზე განხორციელდა 1999 წელს (რეჟისორი ანდრო ენუქიძე, როლებში — ზურაბ ყიფშიძე და მიხეილ გომიაშვილი). როგორი მისიმა უფრო მოგწონთ: დასავლელი თუ იაპონელი ტრადიციონალისტი?

— მისიმა მაინტერესებდა არა როგორც იდეოლოგი ანდა ამა თუ იმ ფასულობის მატარებელი, არამედ როგორც უნათლესი მაგალითი უსაზღვრო ნიჭისა, რომელიც, ღმერთმა იცის, ვის დაატყდება თავზე. სიტყვის, მეტაფორის, ფსიქოლოგიის ვირტუოზული ფლობა — აი, რას ვცემ მისიმაში პატივს და რითი ვარ აღფრთოვანებუ-ლი. თვითონ მისიმა კი მეზრალა: ძალიან მძიმე ტვირთი აღმოჩნდა ამ კაცისთვის ნიჭი და გასრისა კიდევ.

— როგორია კრიტიკის დამოკიდებულება თქვენ მიმართ? პირიქით?

— თავიდან კრიტიკა თავზე ხელს მისვამდა, წინგები კი ცუდად იყიდებოდა. მერე წინგები კარგად იყიდებოდა, კრიტიკოსები კი ილანძლებოდნენ. ეს ჩვეულებრივი ამბა-ვია: ცოფდა იქნება, კრიტიკაზე დაიწყო ჩივილი: პროექ-ტის პირველ ეტაპზე მისი კეთილგანწყობა რომ არა, მაშინ, ზღაბთ, არც წარმატება იქნებოდა.

— როგორ შეიტყო ჰოლდენის რეჟისორმა პოლ ვერზოვენმა „აზაზელის“ შესახებ და მერე რა მოხდა?

— ფრანგულად ნაიკითხა „აზაზელი“, თავის აგენტებს დაავალა ჩემი ელექტრონული მისამართის პოვნა და წერ-ილი გამოეშრუზა. თავიდან გადავწყვიტე, რომ ეს ვილა-ცის სოლელუკური ხუმრობაა, მაგრამ მერე ამერიკული სააგენტოდანაც მოვიდა წერილი. ახლა უკვე კონტრაქტი ხელმოწერილია, მაგრამ ეს, რასაკვირველია, იმას არ ნიშ-ნავს, რომ ფილმს გადაიღებენ. მე უკვე მოვასწარი ჰოლ-დენის სტატისტიკის ექსპერტად გახდომა და ვიცი, რომ ყოველი ხუთი ხელმოწერილი კონტრაქტიდან მხოლოდ ერთი გადაიქცევა გადაღებულ ფილმად.

— როგორც ჟურნალისტები ამტკიცებენ — „ფიოდორ მიხეილის ძე დოსტოევსკის სახეს ლეე ნიკოლოზის ძე ტოლსტოის წერს ანებებთ...“ ეთანხმებით?

— მე კიდევ ბევრ სხვა რამესაც ვანებებ: ლერმონტო-ვის ულვაშებს, დოუმა-მამის გრუზა და ხშირთმას; ზემოდან ვახურავ ავატა კრისტის შლაპას, ცხვირზე კი უმბერტო ეკოს სათვალეს ვარტყე... ეშმაკმა უწყის, რა გამოდის.

მოკლე შენიშვნა ცნობისმოყვარე მკითხვე-ლისთვის:

გრიგოლ ჩხარტიშვილი თბილისში ჩამოსვლას ჯერ არ აპირებს, როცა დააპირებს, ალბათ, მეც გამაგებინებს. მე კი, არ დავაზრდებთ და თქვენც გაგანდობთ ამ ახალ ამბავს.

მანამდე კი შეგიძლიათ ამ ჩინებული ბელეტრისტის შესანიშნავი რომანები იკითხოთ და თანაც, გათვალისწი-ნით, რომ ჩხარტიშვილითა გვარის ეტიმოლოგიას გური-აში მიყვარათ და ერთ ბატარა, ველურ ჩიტს მოგაძებ-ნინებს, რომელსაც გურულ დიალექტზე „ჩხარტი“ ჰქვია, საერთოქართულზე „ჩხართვად“ მოიხსენიებენ, ლა-თინურად კი ასე — *Turdus viscivorus viscivorus*.

ჩხართვი შაჰისტიფალია იჯაბის წარმომადგენელია: საერთოდ შავია, მაგრამ მკერდი ჭრელი აქვს და თავისე-ბურად, თავის ნებაზე გალობს...

P.S. ბორის აკუნინი იმდენად გულისხმიერი გამოდგა, რომ „თურქული გამბიტის“ თარგმნის ნებაც მომცა. უსასყიდლოდ, რასაკვირველია.

თურქული გამბიტი

(ჯამუშუხი დახატისი)

ითარგმნა და
იბეჭდება ავტორის
ნებართვით

თავი პირველი,
რომელშიც მოწინავე ქალი გამოუვალ
მდგომარეობაში აღმოჩნდება.

„რევიუ პარიზიენ“ (პარიზი),
14(2) ივლისი, 1877 წ.

ჩვენი კორესპონდენტი, რომელიც უკვე მეორე
კვირა ხდება, დუნაის რუსულ არმიასთან იმყოფება,
გვაცნობებს, რომ გუშინდელი 1-ელი ივლი-
სის (13 ივლისის ევროპული სტილით) ბრძანებით,
იმპერატორი ალექსანდრე მადლობას უცხადებს
გამარჯვებულ არმიას, დუნაის წარმატებული
ფორსირება რომ მოახდინა და ოსმალეთის სახ-
ელმწიფოს საზღვრებში შეიჭრა. უმაღლეს ბრძა-
ნებაში ნათქვამია, რომ მტერი საბოლოოდ დამარ-
ცხებულია და არა უგვიანეს ორი კვირის
შემდგომ კონსტანტინოპოლის წმინდა სივრცის
ტაძარზე მართლმადიდებლური ჯვარი დაიდგმე-
ბა. შეტევაზე გადასულ ჯარს თითქმის არ ხვდება
წინააღმდეგობა, თუკი იმ კოლოების ნაებნებს არ
მივიღებთ მგეფელობაში, რომლებსაც რუსულ
კომუნიკაციებს აყენებენ „ბაშიბუზუკების“
(„ცოფიანთაიანების“) სწრაფი ჯგუფები, ნახ-
ევრად ყაჩაღები, ნახევრად პარტიზანები, რომ-
ლებიც ცნობილი არიან ველური საქციელით და
სისხლის მწყურვალეობით“.

„ქალი არის სუსტი და არასაიმედო ქმნილება“, თქვა
ნეტარმა აველსტინემ. მართალია ეს ბეღელეთის მოციქუ-
ლი და ქალთმოძულე, ათასგზის მართალი. ყოველ შემთხ-
ვევაში, ერთ არსებასთან მაინც, სახელად ვარვარა სუ-
ვოროვა რომ ჰქვია.

დაიწყა როგორც მზიარული თავგადასავალი და აი,
რით დამთავრდა. ასე მოუხდება ამ ჩერჩეტს. დედა სულ
ამბობდა, ვარია ადრე თუ გვიან ცუდად დააბოლოებსო,
ჰოდა, აი, დააბოლოვა კიდევაც. მამამ კი, დიდი სიბრძნისა
და ანგელოზური მოთმინების კაცმა, ერთ-ერთი მორიგი
მღელვარე ახსნა-განმარტებისას, ქალიშვილის ცხორე-
ბის გზა სამ პერიოდად დაყო: გმბაკუნა ქვედატანში;
ლეთის სასჯელი; ჭკუაზე გადასული ნიჟილისტი. ასეთი
დევნიკით ვარია დღევანდლამდე ამპოობდა და ამბობ-
და, მიღწეულზე შეჩერებას არ ვაპირებო, მაგრამ საკუ-
თარი თავის რწმენა ავად გაეხუმრა.

და რატომ დასთანხმდა ფუნდუკი გაჩერებას, თუ
როგორ ჰქვია ამ ჩამოფხულ ავაზაკთა ბუნავს? გამყო-
ლმა, გაიძვირა, ქურდმა მიტოვო აიტყნა: „ცხენუკებს დავა-

ლევინოთ, ცხენუკებს დავალევინოთ“. ჰოდა, აი, დაარ-
ყულეს კიდევაც ცხენები. ღმერთო, ახლა რა ქნას?..

იჯდა ვარია ბნელ, თახსირ ფარდულში, გაურანდა
ფიცრულ მაგიდასთან და შიშისგან გული უსკდებოდა.
ასეთი წყველი, უიმედო შში მხოლოდ ერთხელ განიცა-
და, ექვსი წლისამ, როცა ბუბიკოს საყვარელი ფინჯანი
გატეხა და დივანის ქვეშ დაიმალა გარდაუვალი სასჯე-
ლის მოლოდინში.

ელოცა მაინც, მაგრამ მოწინავე ქალები არ ლოცუ-
ლობდნენ. ხოლო სიტუაცია, სხვათა შორის, სრულიად
გამოუვალი ჩანდა.

მოკლედ, ასე. გზის მონაკვეთი პეტერბურგი-ბუქარ-
ესტი სწრაფად და კომფორტითაც კი გაილია, ჩქარმა მა-
ტარებელმა (ორი კარგი ვაგონი და იარაღიანი ათი პლატ-
ფორმა) სამ დღეში ჩააქროლა ვარია რუმინეთის
სამთავროს დედაქალაქში. ამ გაკრეჭილი ქალბატონის
თავლისფერი თვალებს გამო, რომელიც პაპიროსებს
ენოდა და პრინციპულად არ იძლეოდა ხელზე კოცნის
უფლებას, ოფიცრებსა და სამხედრო ჩინოვნიკებს, სამარ
მოქმედებათა თეატრისკენ რომ მიდიოდნენ, ლამის
დაეხოცათ ერთიმეორე. ყოველ გაჩერებაზე ვარიასთვის
თაიგულები და ხელკალათებით მარწყვი მოჰქონდათ.
თაიგულებს ფანჯარაში გადაუხსნებდა ხოლმე, საძა-
ვლობად მიაჩნდა, მაღლ კი მარწყვზეც მოუხსნა უარის
თქმა, რადგან წითელი წვენი გაუვიდა. მზიარული და სა-
სამოვნო მოგზაურობა გამოუვიდა, თუმცა გონებრივი
და იდეური კუთხით ყველა კავალერი, რასაკვირველია,
ნამდვილი ინფუზორია იყო. ერთს, ვინმე კორნეტს, მარ-
თალია, ლამარტინი წაეკითხა, შოვნაშაურეც კი გაეგო-
ნა და უფრო დახვეწილად ეარმეცხობოდა, ვიდრე სხვები,
მაგრამ ვარია ამხანაგურად აუხსნა, რომ საქმროსთან
მიდის, და ამის მერე კორნეტს სასაყვედრო აღარაფერი
მიუღწვია. და თავისთავად, არც ისე სულელი იყო, ლერმ-
ონტოვს ჰგავდა. ერთი სიტყვით, იმ კორნეტს თავის გზა-
ზე გაუმარჯოს.

მოგზაურობის მეორე ეტაპამც წვალებისა და ვი-ვიშის
გარეშე ჩაიარა. ბუქარესტიდან ტურნა-მეგურელმდე
დილითაღამ დადიოდა. წვლევამც და მტერის ყალბამც
მოუნია, სამაგიეროდ, მიზნამდე ხელის განვედნა რჩებო-
და — მოარული ხმების მიხედვით, დუნაის არმიის მთავა-
რი საბინადრო მდინარის იქითა ნაპირზე, ცარევიცში იყო.

ახლა თავისი გეგმის ყველაზე საპასუხისმგებლო ნაწ-
ილი უნდა განეხორციელებინა, ჯერ კიდევ პეტერბურგ-
ში რომ დაამუშავა (ვარია თავისთვის ასე, ხაზგასმულად

ქებადა — გეგმად). გუშინ, საღამოს, სიბნელის საფარ-
ვეშ, ნაეთი გადაცურა ღუნაი, ზომიცაის ზემოთ, სადაც
ორი კვირის წინ გენერალ დრაგომიროვის თავდადე-
გებული მეთითხმეტე დივიზია ფორსირებას ახდენდა
გადაულახავ წყლის წინააღმდეგობაზე. აქედან
თურქული ტერიტორია იწყებოდა, საიდან მოქმედე-
ბათა ზონა და ადგილად შეიძლება ჩავარდნილ-
იყო. გზებზე კაზაკების ჯგუფები დააჩენებდნენ, პა-
ტარაზე თვალებს დაუცეცებ და ყველაფერი დაკარ-
გულია, მაშინვე უკან, ბუქარესტში დავაბრუნებენ.
მაგრამ ვარიამ, ამ მოხერხებულმა გოგონამ, ეს
წინასწარ განჭყრიდა და სათანადო ზომებიც მიიღო.

ბულგარულ სოფელში, ღუნაის საშრეთ ნაპირზე რომ
მდებარებოდა, მეტად დროულად აღმოჩინა ფუნდუკი.
მერე მიიღო უკეთესი: პატრონის რუსული ესმოდა და
დაპირიად, რომ სულ ხუთ მანეთად საიმილი „ვოდაჩს“,
გამოიღო მოყვანდა. ვარიამ ფარიო შარვლი, ხალათი,
ჩექმები, უსახელო ქურთუკი და შალის სულელური შლა-
პა იყიდა, გამოიცვალა და უცრად ევროპელი ქალბა-
ტონიდან გამხდარ ბულგარელ მოზარდად გადაიქცა. ამ-
ნაირი არც ერთ გამეფლებში ეჭვს არ გამოიწვევს. შემოე-
ნათი გზა საგანგებოდ დუკკეთა, სამარშო კოლონიე-
სთვის გვერდის ასავლელად, რომ ცარევიცში ჩრდილ-
ოთიდან კი არა, სამხრეთიდან მოხვედრილიყო. იქ, არმი-
ის მთავარ ბინაში იმყოფება პეტია იაბლოკოვი. ვარიას...
ისე, ძნელი გასაგებია, ვინ. საქმურ? ამხანაგ, ქმარი? ასე
ვითქვათ: ყოფილი ქმარი და მომავალი საქმრო. და, ბუნე-
ბრივია, ამხანაგიც.

შესამჩნევად გამოვიდნენ ქრიალა, ჯანჯღარა
კარგითი, დამყოლი, ჭალარაულგანაშინი, სიტყვატუნნი
მიტკო, გაფსრულვლად რომ ღოჭავდა თამბაქოს და
გზაზე აფურთხებდა გრძელ ნაკადად (ვარიას ყოველ ასეთ
ჯერზე აფრთხლებდა), თავიდან რაღაც ეგზოტიკურ-
ბალკანურს მღეროდა, მერე გაუმოდა და ღრმად ჩაფიქრ-
და — ახლა უკვე გასაგებია რაზეც.

შემდოლ, მოვეკალი, ჯერ შახე და მერე გაიფიქრა
ვარიამ. ანდა რამე უფრო უარესი. და ძალიან ადვილად
— აქ ვინ მოგხდავს? იმაზე იფიქრებდნენ, როგორ ეძა-
ხიან? ჰო, ბაშიბუზუკებზე.

მაგრამ მკვლელობის ბარემეც სადავლად გამოვიდა.
ამ მყოფადგებლა მიტკომ თანამგზავრი ფუნდუკში შეიყ-
ვანა, და უფრო ავაზაკთა ბუნაგს რომ მიაგვავდა, მაგიდასთან
დასვა, ყველისა და დოქით ღვინის მოტანა უზრუნველ-
ვად კი კარისკენ მიტრიალდა, ხელით ანიშნა, ახლავ
დავბრუნდებით. ვარია თან გაჰყვა, არ ისურვად დარჩე-
ნილიყო არ ბინძურ, ბნელ და აქოთებულ ავაზაკთა სო-
როში, მაგრამ მიტკომ უთხრა, უცილობლად უნდა გავიდე-
ო... ესე იგი, ფიზიოლოგიური საჭიროებისათვის. როცა
ვარია ვერ მიხვდა, ჟესტით აუხსნა, და ისიც, დარცხვენე-
ლი თავის ადგილს დაუბრუნდა.

ფიზიოლოგიური საჭიროება ყოველგვარ წარმოსად-
გენ საზღვრებს გაცდოდა. ვარიამ ცოტათი დენი
დამარილებული, უგემური ყველი შეჭამა, ტურები
გაისველა მუცელ ღვინით, მერე კი ველარ იტანა ის
ყურადღება, რომლის გამოქმედებაც დაიწყეს მისი
პერსონის მიმართ სასაზღვრო დანებებულების საზა-
რელმა სტუმრებმა და ეზოში გამოვიდა.

გამოვიდა და გაშრა.
კარეტის კვალიც აღარ ჩანდა. შიგ კი ჩემოდანი ჰქონ-
და, ნივთებით. ჩემოდანში საგზაო აფთიაქია, აფთიაქში,

შესახვევ ნაქმისა და ბინტებში პასპორტია და მთელი
მთელი ფული.

ვარიას უნდოდა გზაზე გაქცეულიყო, მაგრამ ფუნ-
დუკიდან უცრად პატრონი გამოიბტა, ნითელ ხალათში,
ნამოჭარბებული ცხვირით, ლოყაზე ბენეფიკიან ხალთი,
გაბრუნებულმა დაიყვირა და ანიშნა, ჯერ გადაიხადე,
მერე წადიო. ვარია დაბრუნდა, პატრონის შეშინდა. არა-
და, რითღა უნდა გადაეხადა, წყნარად ჩამოჯდა კუთხ-
ეში და სცადა მომხდარისთვის ისე შეეხედა, როგორც
თავადადასავლისათვის. არ გამოვიდა.

ფუნდუკში ერთი ქალიც კი არ იყო. ჭუჭყიანი, მყვი-
რალა გლეხები მთლად ისე ვერ იქცევოდნენ, როგორც
რუსი, ამუშავებ — ისინი მორჩილნი არიან და სანამ
არ დათვრებიან, დაბალ ხმაზე ლაპარაკობენ, ესენი
კიდევ ღრიალებდნენ, ფიალებებით ნითელ ღვინის
სვამდნენ და ლეხვებშით აფრქვევდნენ ველურ (ასე
მოეჩვენა ვარიას) ხარხარს. შორს, გრძელ მაგი-
დასთან, კამათელს აგორებდნენ და ყოველი ყრის
შემდეგ ხმადაღლა იგინებოდნენ. ერთხელ ჩვეუ-
ლებრივზე ხმაშიაღლა აყაყანდნენ და ერთს, პატარას,
მაგრად მთვრალს, თიხის ფიალა გადაფხვენეს თავზე. ისე
ისე ეგდო მაგიდის ქვეშ, არავინაც არ მისულა.

პატრონმა ვარიასკენ გააქანა თავი და პირქუშად თქვა
რალაც ისეთი, რის გამოც მეზობელი მაგიდებიდან შემო-
ბრუნდნენ თანამეგობარ ახარხარდნენ. ვარია მოიბუ-
ხა და ქუდი ჩამოიფხება თვალზეზე. ფუნდუკში სხვა
არავინ მჯდარა ქუდით, მაგრამ მოხდა არ შეიძლება, თმა
გაეშლება. არც ისე გრძელი თმა აქვს, — ასეც უნდა
ჰქონდეს თანამეგობრე ქალს, ვარია მოკლედ იჭრიდა, —
მაგრამ მაშინვე გათქვამს სუსტ სექსისადმი მის კუთვ-
ნილებას. საზიზღავთა კაცების გამოგონილი განსაზღვრე-
ბა — „სუსტი სექსი“, მაგრამ, სამწუხაროდ, მართებული.

ახლა ვარიას ყოველი მხრიდან ამტერდებოდნენ, მათი
შეგრა ნებობები იყო, უსიამოვნო. მხოლოდ კამათლის
მოთამაშეებს არ ცხვებოდათ მისთვის, კიდევ ერთი
მაგიდის იქით, დახლთან ახლოს, ზურგშექცევით
იჯდა ვიღაც, თავჩაქინდრული, ღვინის ფიალაში ცხ-
ვირჩაყოფილი. მხოლოდ შეკრევილი შავი თმა მოუ-
ჩანდა და ჭალარა საფეთქლები.

ვარიას ძალიან შეეშინდა. დაუთო თითზე არ მიე-
ბინო, — უთხრა საკუთარ თავს. შენ დიდი, ძლიერი
ქალი ხარ. კატების მომვლელი ქალბატონი კი არა.
უნდა თქვას, რომ რუსია, საქმროსთან მიდის არმია-
ში. ჩვენ — ბულგარეთის გამათავისუფლებლები
ვართ, ჩვენი ყოფნა აქ ყველას უხარია. ბელადრულად
ლაპარაკი იოლია, მხოლოდ ყველაფერს „ტა“ უნდა დაა-
მატო — რუსული არმიაცა, საცილე-ტა, საცილე-ტა
რუსი ჯარისკაცისა. რალაც ამის მაგარი.

ფანჯრისკენ შეტრიალდა — უცებ რომ მიტკო
გამოჩნდა? იქნებ წყლის დასალევად ჰყავდა ცხენები და
ახლა ბრუნდება? მაგრამ არც მიტკო, არც კარეტა მტერი-
ან შარაზე არ ჩანდნენ, სამაგიეროდ, ვარიამ იმისთანა
რამ დაინახა, რასაც ღერე ყურადღებას არ მიაქცევდა.
სახლების ზემოთ მოჩანდა არც ისე მაღალი, პატარა მინ-
არეთი. ოი ნათუ სოფელი მუსლიმანებისა? მაგრამ
ბულგარელები ხომ ქრისტიანები არიან, მართლმადიდე-
ბლები, ეს ყველამ იცის. ახლაც კი, ღვინის სვამენ, მუს-
ლიმანებს კი ყურანი უკრძალავს. მაგრამ თუკი სოფელი
ქრისტიანულია, მაშინ რატომ არის მინარეთი? და
თუ მუსლიმანურია, ვისკენ არიან — ჩვენკენ თუ

თურქებისკენ? ალბათ, ჩვენც არა. გამოდიოდა, რომ „არმიატა“ ვერ უშველიდა.

როგორ მოიტყეს, ღმერთო ჩემო?

თითხმები წლისას, საღმრთო სჯულის გაცეითლებზე, ვარენკა სუვოროვას თავისი სიცხადით უეჭველი აზრი მოუვიდა — ადრე როგორ ვერავინ მიხვდა. თუკი ღმერთმა ჯერ ადამი შექმნა და ევა — მერე, მაშინ ეს სულაც არ ნიშნავს იმას, რომ ქალი სრულყოფილი არ არის. მამაკაცი ადამიანის სავდელი ნიშნუშია, ეს კიზი, მაშინ, როდესაც ქალი — საბოლოოდ დამტკიცებული ვარიანტია, შესწორებული და რაღაცებდამატებული. ეს ხომ ცხადზე უცხადესია. მაგრამ მთელი საინტერესო, ნამდვილი ცხოვრება რატიომლაც მამაკაცებს ეკუთვნით, ქალები კი მხოლოდ მშობიარობზე და კერავენ. მშობიარობენ და კერავენ. რატომაა ამისთანა უსამართლობა? იმიტომ, რომ მამაკაცები ძლიერები არიან. ესე იგი, ძლიერი უნდა იყო. და ვარენკამ გადანეცხტა, რომ სხვანაირად იცხოვრებდა. აი, ამერიკის შტატებში უკვე არსებობს პირველი ქალი-ექიმი ბერი ჯეიკობი, და პირველი ქალი-მღვდელი ანტუანეტა ზელეველი, რუსეთში კი ყველაფერი ძველებურადაა. მაგრამ არა უშვს, დრო მოგვეცეთ.

გიმნაზიის დამთავრებამდე ვარია, ამერიკის შტატების მსგავსად, წარმატებული ომი გადახიდა დამოუკიდებლობისთვის (რბილი აღმოჩნდა მამიკო, ადვოკატი სუვოროვი) და სამეანო კურსებზე შევიდა, რითაც „ღვთის სასჯელიდან“ „უგუნურ ნიპილისტად“ გადაიქცა.

კურსებზე არაფერი გამოვიდა. თეორიული ნაწილი ვარენკამ იოლად აითვისა, თუმცა ბევრი რამ ადამიანური არსების შექმნის პროცესში საკვირველი და დაუფერებელი მოეჩვენა, მაგრამ როცა ნამდვილ მშობიარობაზე დასწრებამ მოუწია, კონფუზი მოუვიდა. ანუ უცნაურობაში ჩაგარდა — ვერ აიტანა მშობიარის საზარელი შეკივრებები და დაშინებული სახანაბო — ახალდაბადებულის ლორწოიანი თავი, რომელიც დასახიჩრებული, დასისხლიანებული საშოდან მოძვრებოდა. ვარია სამარცხვინოდ გადავიარა გულნასული და ამის მერე მხოლოდ ისლა დაარჩევდა, სატელეგრაფო კურსებზე ჩასულიყო. ერთ-ერთი პირველ რუს ტელეგრაფისტ ქალად გახდომა თავიდან საამაყო იყო — ვარიას შესახებ დაიწერა კიდევ „პეტერბურგის უწყებანში“ (1875 წლის 28 ნოემბრის ნომერი, სტატია „დიდი ხანია, დროა“), თუმცა სამსახური აუტანად მოსაწყენი აღმოჩნდა და არც რაიმე მომავალი ჰქონდა.

და ვარია, მშობლების გულის გასახარად, ტამბოვის მამულში წავიდა — მაგრამ უსაქმურობისთვის კი არა, არამედ გლეხების შვილების სასწავლებლად და აღსაზრდელად. იქ ახალ, ფიჭვის სურნელებით სავსე სკოლაში, ვარიკი კიდევ პეტერბურგელი სტუდენტის პეტია იაბლოკოვი. პეტია ასწავლიდა არითმეტიკას, გეოგრაფიასა და საბუნებისმეტყველო მეცნიერებების საფუძვლებს, ვარია — ყველა დანარჩენ დისციპლინას, ძალიან მალე გლეხები მიხვდნენ, რომ არც ჯამაგისა, არც სხვა სიაში-ოვნებას სკოლაში სიარულით ვერ მიიღებდნენ და ბავშვები სახლებში დაიბრუნეს (რადროს უსაქმურობაა, მუშაობაა საჭირო). მაგრამ იმ დროისათვის ვარიას და პეტიას უკვე ჰქონდათ მომავალი ცხოვრების პროექტი — თავისუფალი, თანამედროვე, ავებული ურთიერთობებისკენაზე და მოვალეობების გონივრულ განწინილებაზე.

დამამცირებელი დამოკიდებულება მშობლების ნაბოძარზე დამთავრდა. ვიბორგსკიაზე კინა იქონა — თავგებიანი, მაგრამ სამაგიეროდ სამი ოთახი, რათა ეცხოვრათ, როგორც ვერა პავლოვას ლოპუხოვთან: თითოეული თავისი ტერიტორია, ხოლო მეცამეა ოთახი — ერთობლივი საუბრებისთვის და სტუდენტის მისაღებად. ბინის მეპატრონეებს ცოლ-ქმრად გავიცენენ, მაგრამ თანაცხოვრობდნენ მხოლოდ და მხოლოდ აშხანავურად. საღამოს კითხულობდნენ, სვამდნენ ჩაის და მუსიკაობდნენ საერთო სასტუმროში, მერე ერთიმეორეს ღამე მშვიდლობის უსურველობაზე და თავ-თავიანთ ოთახებში მიდიოდნენ. ასე იცხოვრეს ლამის წელიწადი და მშვენივრად იცხოვრეს, ჭეშმარიტად ერთ სულ და არა ერთხორცად, საძაღლოებისა და ჭუჭყის გარეშე. პეტია უნივერსიტეტში დაიარსებდა და მოსწავლეებსაც ამეცადინებდა, ხოლო ვარიამ სტენოგრაფისტობის ისწავლა და თვეში ასრულებდნენ ფულს შოულობდა. სასამართლო ოქმებს წერდა, ჭკუაზე გადამცდარი გენერლის მემუარებს ინერდა, ვარშავის დამპყრობლებისა, მერე კი მეგობრების რეკომენდაციით რომანის სტენოგრაფიკონისთვის ერთ დიად მწერალთან მოხვდა (სასწრაფო გარეშე გავიდეთ ფონს, რადგან ულამაზოდ დამთავრდა ეს ამბავი). დიად მწერალს ვარია თავყვანისცემით ეპყრობოდა და ფულის აღებაზე უარი თქვა, რამეთუ ისედაც ბედნიერებად ჩათვალა მასთან მუშაობა, თუმცა კი აზრთა მპყრობელმა ვარიას უარი უსუღმართად გაიგო. საშინლად ბეჭერი იყო, მეექვსე ათწლეულს მიტანებული, დიდი ოჯახობით გარემოტრტებული და თანაც კიდევ სრულიად ულამაზო. სამაგიეროდ, მჭევრმეტყველურად და დამარმუნებლად ლაპარაკობდა, ვერ შეედავებოდა: ნამდვილად, უბინოება სასაცილო ცერონმებაა, ბურჟუაზიული მორალი საზიზღრობაა, ხოლო ადამიანის ბუნებაში არაფერია სამარცხვინო. ვარია უსმენდა, მერე მოვლუბის გამო, საათობით რჩევებს იღებდა პეტრუსჰასან, როგორ მოეცეულიყო. პეტრუსჰა დავითანმა, რომ უმანკოება და ფარისევლობა — ბორკულობია, ქალისთვის თავსიზიზველი, მაგრამ დიად მწერალთან ფიზიოლოგიურ ურთიერთობაში შესვლას მტკიცედ არ ურჩევდა. ღელავდა, უმტკიცებდა, რომ არც მთლად ისეთი დაიდა, თანაც ადრინდელი დამახსოვრებების გამო ბევრი მოწინავე ადამიანი რეაქციონარად მიიჩნეოდა. ყველაფერი დასრულდა, როგორც ზემოთ ითქვა, ულამაზოდ. ერთხელ დიადმა მწერალმა შეწყვიტა დაუფერებელი ძალის სენის კარნახი (ვარია თვალზე ცრემლიმოდგარი ინერდა), ხმაური დაიწყო სუნთქვა, ცხვრით დაიქუტუნა, უხერხულად მოეხვია ქერთიან სტენოგრაფისტს მხრებზე და დივანისკენ გაითრია. გარკვეული დროით ვარია ითმენდა იმის უგუნურ ჩურჩულს და აკანკალებული თითების ფატიკით, რომლებიც მთლად გაკლანდნენ ღილებში თუ დიდიკოლობში, მერე უკვე გაკვეთილ მიხვდა — მიხვდა კი არა, იგრძნო: ყველაფერი ეს არასწორია და არაფრით შეიძლება მოხდეს. დიად მწერალს ხელი ჰკრა, გარეთ გამოვარდა და იქ აღარასოდეს დაბრუნებულა.

ამ ამბავმა ცუდად იმოქმედა პეტიაზე. მარტო იყო, გახსენებულ ნაადრევად დაიწყო, ნევიდან სივრცისა და დაძრული ყინულის სუნთქვა მოდიოდა და პეტიამ ულტინამტუში წამოაყენა: ასე გაგრძელება აღარ იქნება, ისინი ერთმანეთისთვის არიან შექმნილი, მათი დამოკიდებულება დროითაა შემონმებული. ორივე, ცოცხალი ადამიანი, და ვერც ბუნების კანონებს გააცურებს. ის, რა თქმა

უნდა, თანახმაა ხორციელ სიყვარულზე ჯვრისწერის გარეშე, მაგრამ სჯობს, დაქორწინდნენ ნამდვილად, რამეთუ ეს ბევრი სირთულისგან იხსნით. და როგორღაც ისე მარჯვედ მოეხება, რომ შემდეგში მხოლოდ ერთი რამის გარეშე მოქონდათ დისკუსია — როგორ ქორწინებაში ეცხოვრათ — სამოქალაქოში თუ საეკლესიოში. კამათი აპრილამდე გაგრძელდა, ხოლო აპრილში კი დიდი ხნის ნალოდინარი ომი დაიწყო სლავი ძმების გასათავისუფლებლად და პეტია იაბლოკოვი, როგორც წესიერი კაცი, ფილოსოფიურად წავიდა ომში. წასვლის წინ ვარია ორ რამეს დაჰპირდა: რომ მალე მისცემს საბოლოო პასუხს და რომ აუცილებლად ერთად იმეებენ — თავადვე მოიფიქრებს რამეს.

და მოიფიქრა. მაშინვე ვერა, მაგრამ მოიფიქრა. დროებით — საშუალოდ მოსაბრუნებელი ანდა საველე ლაზარეთში მოწყობა ვერ შეძლო — დაუსრულებელი სამეანო კურსები ვარიას არ ჩაუთვალეს. ქალ-ტელეგრაფისტებს მოქმედ არმიაში არ იღებდნენ. ვარია ლამის სასწრაფოკეთილებებში ჩავარდა, მაგრამ ამ დროს რუმინეთიდან წერილი მოვიდა: პეტია ჩოდა, რომ ქვეითებში არ მიიღეს ბრტყელტერფიანობის გამო და დატოვეს მთავარსარდლის, დიდი თავადის, ნიკოლაი ნიკოლაევიჩის შტაბთან, რამეთუ მოხალისე იაბლოკოვი მათემატიკისა, ხოლო თუ არმიაში, სამწესხაროდ, არ ჰყოფნით კამპიფრავები.

ჰოდა, რაიმე სასასურო რომ იშოვო მთავარ შტაბში ანდა, უარეს შემთხვევაში, დიპლომ ზურგის ორომტრიალში — ძნელი არ იქნებოდა, გადამწყობა ვარიამ და დაუყოვნებლივ შეადგინა გეგმა, რომელიც პირველ ორ ეტაპზე საოცრად კარგი იყო, მესამეზე კი კატასტროფით დასრულდა.

ამასობაში კვანძის გახსნა ახლოვდებოდა. წითელცხვირა პატრონმა რაღაც ჩაიბრტყუნა მუქარით, ხელები პატარაფერ პირსახოცზე შეინძინდა და პირდაპირ ვარიასკენ გასწია, თავისი წითელი ხალათით კუნძისკენ მიმავალ ჯალათს ჰგავდა. ვარიას პირი გაუშრა და მსუბუქად წამოაზიდა. იქნებ ყრუ-მუნჯად მოაჩვენოს თავი?

თავგაქინდელი, ზურგშეცვეთი რომ იჯდა, აუჩქარებლად წამოდგა, ვარიას მაგიდასთან მივიდა და ხმამაღლა დაჯდა ვარიას პირდაპირ. მან დაინახა ფერთმკრთალი და, მიუხედავად შევერცხილი საფეთქლებისა, ძალიან ახალგაზრდა, თითქმის ბიჭური პირისკები (ცივი, ცისფერი თვალებით, წვრილი უღვაშით და გაუცნობარი პირით. უცნაური სახე იყო, ისეთი სრულიადაც არა, როგორიც დანარჩენ გლეხებს ჰქონდათ, თუმცა უცნობი ისევე იყო გამომწყობილი, როგორც ისინი — ოღონდ ქურთუკი უფრო ახალი იყო და პერანგიც გაცვილებით სუფთა ცეცვა.

მოსალოდნელი პატრონისთვის ცისფერთვალებიანს არც კი შეუხედავს, მხოლოდ ხელი აუქნია და მრისხანე ჯალათი დაუყოვნებლივ გამაგრდა დახლს იქით. მაგრამ ამას ვარია არ დაუმშვიდებია. პირიქით, აი სწორედ ახლა დაიწყება ყველაზე საშიშრო რამ.

ვარიამ მუხლი შეიჭმუნა და უცხოის მოსასმენად მოეშადა. ჯობს, არ ილაპარაკოს, მხოლოდ უკანტუროს და გაუქნისო ხოლმე თავი. ოღონდ არ უნდა დაეწყინდეს — ბულგარელებს ყველაფერი პირიქით აქვთ: როცა თავს უკანტურებს, ეს ნიშნავს „არას“, როცა თავს გაუქნევს, ეს ნიშნავს „ჰო“.

მაგრამ ცისფერთვალებას არაფერი უკითხავს. მსუბ-

არედ ამოისუნთქა და მსუბუქად ენადობორკილა თქვა, სუფთა რუსულით:

— ეჰ, მამადმუზებელ, სჯობდა საქმროს შინ დავლიდებოდი. თქვენ აქ მაინ რიდის რომინი ხომ არ გგონიათ. შეიძლება იცოდოდ დ-დამთავრებულყო.

მეორე თავი რომელშიც ბევრი საინტერესო მამაკაცი გამოჩნდება

„რუსი ინვალიდი“ (სანკტ-პეტერბურგი),
2 (14) ივლისი, 1877 წ.

„...პორტასა და სერბეთს შორის დადებული ზავის შემდეგ სლავური საქმის ბევრი პატრიოტი, რუსული მიწისთვის თავდადებული რაინდები, მოხალისეებად რომ მთავრობდნენ მამაცი გენერლის, ჩერნიავის მეთაურობით, მეფე-განმათავისუფლებლის მოწოდებას გამოეხმაურნენ და სიცოცხლის გაწირვის ფასად გადადიან ველურ მთებზე და ბნელ ტყეებზე ბულგარეთის მიწაზე, რათა შეუერთდნენ მართლმადიდებელ მოქმედებს და დიდი ხნის ნალოდინარი გამარჯვებით დააბოლოონ თავიანთი წმინდა, სამართლიანი გმირობა...“

ვარიამდე ნათქვამის აზრმა მაშინვე ვერ მიადნია. ინერციით ჯერ თავი დააკანტურა, მერე თავი გაქნია და მხოლოდ ამის მერე დაალო პირი გაოცებით.

— ნუ გაგიკვირდებათ, — მოწყენილი ხმით წარმოთქვა უცნაურმა გლეხმა, — ქალი რომ ხართ, ეგრევე ჩანს. ეს ერთი (ვარიამ ქურდულად დამალა გამცემი კულული). რუსი რომ ხართ, აგრეთვე ცხადია: პაჭუა ცხვირი, ღანგების ველიკორუსული ნახაზი, ქერა თმა და მ-მთავარი — გარუჯული არა ხართ. ეს ორი. საქმროზეც ადვილია: ჩემად შემოიპარეთ — როგორც ეტყობა, პრივატული ინტერესით და რა პრივატული ინტერესი უნდა გააჩნდეს თქვენი ასაკის გოგონას მოქმედ არმიაში? მხოლოდ რომანტიკული. ახლა მ-მეთხე: ის უღვაშა, ვინც აქ მოგივანათ, მერე კი გაქრა, — თქვენი გამცილებელია? და ფული, რასაკვირველია, ნივთებს შორის იყო დამალული. ს-სისუფლება, ყველაფერი საჭირო თ-თან უნდა იქონიოთ. რა გქვიათ?

— სუვოროვა ვარია. ვარვარა ანდრეევანა, — შიშით დაიწურულა ვარიამ, — თქვენ ვინ ხართ? და საიდან? — ერასტ პეტროვიჩი ფანდორინი. სერბეთის ვოლონტიერი, მოხალისე. თურქთა ტყვეობიდან გადურდები.

მადლობა ღმერთს, თორემ ვარიამ უკვე გადაწყვიტა, რომ პალუცინაცია დაეწყო. სერბეთის ვოლონტიერი! თურქთა ტყვეობიდან! ვარიამ პატივისცემით შეათვალიერა მისი შევერცხილი საფეთქლები და თავი ველარ შეიკავა, რომ არ ეკითხა, თანაც თითო მეთუდ არადელიკატურად მოუთხოვა:

— იქ განამებდნენ, არა? ნამიკითხავს თურქთა ტყვეობის საშიშვლებებზე და ენაც ალბათ წამდვილად ამისგან დაგებათ.

ერასტ პეტროვიჩი ფანდორინი შეიჭმუნა, უხალისოდ მიუგო:

— მერავის ვუნამებია. დილიდან საღამომდე ვყავას მასმევენდენ და მხოლოდ ფრანგულად

მელაპარაკებოდნენ. სტუმარივით ვცხოვრობდი ვიღინის კ-კამიპკამთან.

— ვისთან? — ვერ მიხვდა ვარია.

— ვიღინი ქალაქია რუმინეთის საზღვარზე. ხოლო კამიპკამი — გუბერნატორი. რაც პ-შეგემა ნების დაბოროტვას, ეს დიდი ხნის წინანდელი კონტუზიის შედეგია.

— გამოიქცევი, არა? — შურით პკითხა, — მოქმედ არმაიმედ მიღწევა გინდათ, რომ იომოთ?

— არა. საკმაოდ ვიომე.

ალბათ, ვარიას სახეზე უკიდურესი განცვიფრება აღებუტდა. ყოველ შემთხვევაში, ვოლონტიერმა საჭიროდ ჩათვალა განმარტება:

— ომი, ვარვარა ანდრევენა, — საშინელი საზიზღრობაა. იქ არც მართლები არსებობენ და არც დამნაშავენი; ხოლო კარგები და ცუდები ორივე მხარეს არიან. ოლონდ კარგებს ჩვეულებრივ პ-პირველ რიგში კლავენ.

— მაშინ რატომღა წახვედით სერებოში მოხალისედ?

— მელეგარედ პკითხა, — იქ ხომ არავინ გაგვებდათ?

— ეგოსტური მოსაზრებებით. ავად ვიყავი, მკურნალობა მჭირდებოდა.

ვარიას გაუკვირდა:

— განა ომში მკურნალობენ?

— ჰო, სხვისი ტ-ტკივილის დანახვა ადვილად გადაგატანინებს შესასა. ფრონტზე ჩერნიავეის არმიის დამარცხებამდე ორი კვირით ადრე მოხვდლი. მერე კიდევ მიზეზში დავეხეტებოდი და ვისროდი... მაღლობა ღმერთს, ე-ეტყომა, ტყვია არავისთვის მომიხვედრებოდა.

„ან ჩემი დანტერესება უნდა, ან უბრალოდ ცინიკოსია“, ცოტა არ იყოს, წყენით გაიფიქრა ვარიამ და შხამიანად შენიშნა:

— ჰოდა, მჯდარიყავით იმ თქვენს მაკამასთან ომის დასრულებამდე, რაღას გამოზრბოდი?

— არ გამოცეცეულვარ. იუსუფ-ფაშამ გამოიმიშა.

— და ბულგარეთში რაღად მოგიყვანათ?

— არის საქმე, — მოკლედ მოუწერა ფანდორინმა, — თქვენ პ-პირადად, საით მიდისართ?

— ცარევიცში, მთავარსარდლის შტაბში. თქვენ?

— ბელაში. ჭორებს თუ დაუფუჯერებთ, იქაა მისი უდიდებულესობის სადგომი... — ვოლონტიერი გაჩუმდა, უკმაყოფილოდ გაიქინა თავი, ამოიოხრა, — მაგრამ მთავარსარდალთანაც შეიძლება.

— მართლა? — გაუხარდა ვარიას, — მოდი, ერთად წავიდეთ, პა? პირდაპირ არ ვიცო, რას ვიზამდი, თქვენ რომ არ შეგხვედრებოდათ.

— ა-არაფერი. პატრონის უბრძანებდით, უახლოესი რუსული ნაწილის დაქვემდებარებულში გადამეცითო და საქმეც დაბთავდებოდა.

— უბრძანებდი? ფუნდუკის პატრონს? — შიშით შეეკითხა ვარია.

— ეს ფუნდუკი კი არა, მეხანაა.

— იყოს მეხანა. მაგრამ სოფელი ხომ მუსლიმანურია?

— მუსლიმანურია.

— ჰოდა, ისინი თურქებს გადამცემდნენ!

— არ მინდა თქვენი განაწყენება, ვარვარა ანდრევე-ნა, მაგრამ თურქებისთვის საინტერესო არ ხართ. აი, თქვენი საქმროს უფროსში კი ნ-ნამდვილად არ დანანებდნენ ჯილდოს.

— მე თქვენთან მიჩრევენია, — შევეცდრა ვარია, — გეტყვებით, რა!

— ერთი ჯაგალავი მყავს, თანაც მისიკვდილებული.

ამისთანაზე ორნი ვერ შეეჯდებოთ. ფ-ფულუ კიდევ ხაზი ყურუში. ლენისა და ყველის გასასტუმრებლად გვეყურუფა, მაგრამ მეტად ვეღარ... კიდევ ერთი ტყენი გვჩნდება ანდა ვირი მაინც, ეს კი ყველაზე ნაკლებ ასი ყურუში მაინც ღირს.

ვარიას ახალი ნაცნობი გაჩუმდა და მცირე ხნის ფიქრის შემდეგ კამათლის მოთამაშეებს მოავლო თვალი. კვლავ ღრმად ამოიოხრა.

— აქ იფიქრო. ახლავდ მოვალ.

ნელა მიუახლოვდა მოთამაშეებს, სუთი სუთი მაგიდის მახლობლად იდგა. აკვირდებოდა. მერე რაღაც ისეთი თქვა (ვარიას არ ესმოდა), რის გამოც კამათლის ყრას თავი დანებეს და მისკენ შემოტრიალდნენ. ფანდორინმა ვარიასკენ მოუთითა და ისიც ჩაკვდა სკამზე მისკენ მომტერებელი მზერებით. მერე ხარხარმა იფეთქა — როგორც ჩანს, სკაბრუზულმა და ვარიასთვის შურაყცხეოფელმა, მაგრამ ფანდორინს არც კი უფიქრია მანდილოსნის ღირსების გამოსარჩლები. ამის სანაცვლოდ ხელი გაუწვდა ვილაც ულვაშიან სქელომ და სკამზე იდგა. სხვებმა ადგილი დაუთმეს, ხოლო მაგიდის გარშემო მაშინვე შეიკრიბა ცნობისმოყვარეთა ზრბი.

ამრიგად ვოლონტიერმა, როგორც ჩანს, თამაში წამოიწყო. მაგრამ რა ფულით? სამი ყურუშით? დიდხანს მოუწევს თამაში ტყნის მოსაგებად. ვარია ადვილად, წარმოიდგინა, რომ მიენდო კაცს, რომელსაც სრულიად არ იცნობს. უცნაურად გამოიყურება. უცნაურად ლაპარაკობს, უცნაურად იქცევა... მეორე მხრივ, განა ვარიას აქვს სხვა არჩევანი?

ბრბოში მოყვანები ახმაურდნენ — ეს სქელომ გაავ-ორა კამათელი. მერე კიდევ ერთხელ გაისმა ჩხრაილი და კედლებმაც დაიზრიალა ერთბაშად ამოხეთქილი ყვირილისაგან.

— თ-თორმეტი, — წყნარად გამოაცხადა ფანდორინმა და წამოხდა, — სადაა მაგარტო?

სქელომ წამოხტა, ვოლონტიერს სახელოში სწვდა და სხაპასხუპით უთხრა რაღაც, წყენით აფხაულებდა თვალეზს.

ერთთავად ამას იმეორებდა:

— ომტკ ვეტნაჲ, ომტკ ვეტნაჲ!

ფანდორინმა მოუსმინა და მტკიცედ დაუქნია თავი, მაგრამ წაგებული რატომღაც კმაყოფილი არ დარჩენილა მისი თანხმობით. ადრინდელზე უფრო ხმაშაღლა აყვირდა, ხელების ქნევაც დაიწყო. ფანდორინმა ისევ დაქნია თავი, უფრო მტკიცედ და აქ უცებ ვარიას ბულ-გარული პარადოქსი გაახსენდა: როცა თავს დაუქნევ, ეს ნიშნავს „არას“.

ახლა უიღბლომ სიტყვიდან საქმეზე გადასვლა დაა-პირა — ფართოდ გაშალა ხელები და ცნობისმოყვარეებ-მა უკან დაიხიეს, მაგრამ ერასტ პეტროვიჩი არ შერხეუ-ლა, მხოლოდ მარჯვენა ხელი, თითქოს არაფერიყო, ვიბე-შჩ ჩაიკურა. უესტი თითქმის შეუძწნველი იყო, მაგრამ სქელოზე მაგოურად იმოქმედა. მხრები ჩამოყარა, ამოიხ-ენებმა და რაღაც საწყალად ჩაბურტყუნა. ამჯერად ფან-დორინმა თავი გაუქნია, იქვე გაჩენილ პატრონს რამდენ-იმე მონეტა გადაუფლო და გასასვლელისკენ გაემართა. ვარიასთვის არც კი შეუხვდავს. მაგრამ იმის მიწვევა და საჭირდებოდა — ადგილიდან მოწყდა და იმწამს თავისი მსხენელის გვერდით აღმოჩნდა.

— ბოლოდან მ-მეორე, — მიზანმიმართულად მოუთი-თა ერასტ პეტროვიჩმა, პარმაზე რამ შედგა.

ვარიამ თვალს გააყოლა მის მზერას და ცხენების მის-
აბელთან ცხენების, ვირებისა და ჯიშების მთელი ფლან-
გი დინახა, უზრუნველად რომ ახრამუნებდნენ თივას.

— აგერ ისიც, თქვენი ბზუცეფალი, — მიუთითა ვო-
ლონტიერმა მურა სახედარზე — უშნოა, სამაგიეროდ,
არ გადმოვარდებით.

— თქვენ რა, მოიგეთ? — მიხვდა ვარია.

ფანდორინმა დაუშარად დაუქნია თავი, თან გაღეულ
სისე ფაშაძეს სხინდა.

თანამგზავრი ქალს ხის უნაგირზე შეჯდომამი მიეხ-
მარა, თავად ერთობ მსუბუქად შეახტა თავის სისეს და
ორივენი სოფლის გზაზე გამოვიდნენ, ერთიანად რომ
გაეჩახჩახებინა შუადღის მზეს.

— შორია ცარევიკამდე? — ჰკითხა ვარიამ და თან
გაბანჯგვლულყურებიანი სატრანსპორტო საშუალების
მოკლე ნაბიჯების ტაქტზე ირწოდა.

— თუკი გზა არ ავეგბნა, დაღამებისთვის მივივალთ, —
უთხრა და ამჟყად გადმოხედა მხედარმა.

„მოთლად გათურქებული ტყვეობაში“, ბრახიანად
გაიფიქრა ვარიამ. ხომ შეეძლო, მანდილოსანი ცხენზე
შეესვა. ტიპურად მამაკაცური ნარცისიზმი. ბუკოტი!
მამალი იხეი! ოღონდ ნაცრისფერ დედალ იხეთან მოა-
წრწებინა თავი. ისედაც ღმერთმა უწყის, რას ჰვას ვარია
და ახლა კიდევ საწრწ პანსა ითამაშე ამ მწუხარე სახის
რანინთან.

— მარლუა, ჯიბეში რა გაქვთ? — გაახსენდა ვარიას,
— პისტოლეტი, ხომ?

ფანდორინი გაოცდა:

— რომდე ჯიბეში? აჰ, ჯ-ჯიბეში. სამწუხაროდ,
არაფერი.

— ზოდა, იმას რომ არ შეშინებოდა?

— ვისაც არ შეშინებოდა, იმასთან არც დაეჯედ-
ბოდი სათამაშოდ.

— მაგრამ როგორ მოახერხებთ ერთ ჯერზე ვირის
მოგება? — დაინტერესდა ვარია, — წუთუ ის კაცი სამ
ყურუშში ვირს ჩამოვიდა?

— არა, რა თქმა უნდა.

— მაჰ, რაზე თამაშობდით?

— თქვენზე. — წარბშეუხრელად მოუგო ფანდორინ-
მა, — გოგონა ვირის წინააღმდეგ — ეს მომგებიანი სე-
ლაა. თქვენ კი დ-დღესულოვნად შეგვიწდეთ, ვარვარა
ანდრევენი, მაგრამ სხვა გამოსავალი არ იყო.

— შეგინდოთ? — ვარია ისე შევირა უნაგირზე, რომ
კინალამ განზე გადაქანდა — და რომ ნაგვით?

— მე, ვარვარა ანდრევენი, ერთი უცნაური თვისება
მაქვს. ვერ ვ-ვიტან აზარტულ თამაშებს, მაგრამ როცა
მათმინი მომიწევს, აუცილებლად ვიგებ. *Les caprices de la*
f-fortune (გრანტულად „ბედის ახირება“). მე თავისუფლე-
ბაც კი ვიღინის ფაშას ნარდში მოუვგე.

ვარიამ არ იცოდა, რა ეთქვა ამ ჩიტირეკიულ განცხა-
დებაზე და გადაწყვიტა, სასტიკად გაბრაზებულიყო. ამ-
იტომ რუმად განაგრძობდნენ გზას.

ბარბარუსული უნაგირი, ნამების იარაღი, ვარიას
უსიამოვნებას უსიამოვნებაზე აყენებდა, მაგრამ ითმენ-
და, დროდადრო სიმძიმის ცენტრს იცვლიდა.

— სისასტიკეა? — ჰკითხა ფანდორინმა, — გინდათ,
ჩემს ქურთუხს დაგიღვენთ?

ვარიამ არ უპასუხა, იმიტომ, რომ ჯერ ერთი, წი-
ნადადება მთლად ჩვეულებრივი არ მოეჩვენა, და მეო-
რეც — პრინციპის გამო.

გზა გრძლად მიიკლანებოდა დაბალ, ტყიან გორებს
შორის, მერე ველზე დაეშვა. ამ დროის განმავლობაში
მგზავრებს არავინ შეხვედრიათ და ეს შემაფოთებელი
ხდებოდა. ვარიამ რამდენჯერმე ცერად გახედა ფანდორ-
ინს, მაგრამ ის ყვეფი სრულ სიმშვიდეს ინარჩუნებდა და
საუბრის ნაშთსაც არ აპირებდა.

რა სანახაობა იქნება, ცარევიკში ასე გამონყობილი
რომ გამოცხადდეს? დაეუშვათ, პეტრიასთვის სულერთია,
იმას თუ გინდა, ტომარაგადაცმული შეხედ — ვერ შეამ-
ჩნევს, მაგრამ იქ ხომ შტაბია, მთელი საზოგადოება.
ამისთანა საფრთხივალა რომ მიხვალ... ვარიამ ქული
მოიძრო, თითებით თმა ჩამოივარცხნა და მთლად გალი-
ზიანდა. თმა ისედაც ვერაფერიშვილი ჰქონდა — იმ მქრქა-
ლი, თავისფერი შეფერილობისა, რომელსაც ქერა ჰქეო-
და, თანაც კიდევ ამ მასკარადიგან სულ აეშალა, ბლუჯა-
ბლუჯად დაასხდა. ბოლოს სამი დღის წინ დაიბანა, ბუ-
ქარმტში. არა, ისევ ქუდით ვიზის. სამაგიეროდ, ბულ-
გარელი გლეხის ჩაცმულობა სულაც არ არის ურიცო —
პრაქტიკულია და თავისებურად ეფექტურიც. შარვალი
რალცილი სახელგანთქმულ „ბლუმერებს“ აგონებს,
რომელშიც ოდესღაც დაიარებოდნენ ანლიელი სოფრა-
თისტები, მოუხერხებელ და დამამცირებელ პანტალონებ-
სა და ქვედაკაბებს რომ ეომებოდნენ; ნელზე რომ ალის-
ფერი სარტყელი შემოირტყეს, როგორც „სერალოდან
გატაცებმა“ (გასულ შემოგვრამაზე პეტრიასთან ერთად
მოუსმინა მარიას საოპერო თეატრში), ფერწერულიც კი
იქნებოდა.

მოულოდნელად ვარვარა ანდრევენას ფიქრები ყოვ-
ლად უცერებრიოდ შეწვდა. ვოლონტიერი გადაიხარა,
სახედარს აღვირში სწვდა, ჩერჩეტი ცხოველი მკვეთრად
შეაჩერა და ვარია კინალამ გადაფრინდა გრძელყურები-
ანი კინკრისის ზემოდან.

— თქვენი რა, შეიშალეთ?

— ახლა კი, რაც უნდა მოხდეს, ჩუმად იყავით, — ხმა-
აბლა და ძალიან სერიოზულად უთხრა ფანდორინმა, თან
სადღაც წინ იყურებოდა.

ვარიამ თავი ასწია და დინახა მტერის ღრუბლით
გარშემორტყმული, უფორმო ბრბოდ მოძრავი და მათ
შესასვენლად მომავალი მხედართა ჯგუფი — თითქმის
ოც კაცამდე. ჩანდა ბენჯიანი ქუდები, მზის სხივებს თამა-
შობა გაემართათ ალკაზმულობაზე, იარაღზე. ერთი მხე-
დადი დაწინაურებულიყო და ვარიამ ცხადად დინახა
ფაფასის გარშემო შემოვლებული მკვანე ნაჭერი.

— ესენი ვინ არიან, ბაშბუზუკები? — მტელდებ შეე-
კითხა ვარია და ხმა აუთრთოლდა, — ახლა რა მოხდება?
დავილუმეთ? დაგვხოცავენ?

— თუკი რუმად იქნებით, ალბათ, ვერა, — როგორღაც
დაეჭვებოთ მიუგო ფანდორინმა, — თქვენი მოულოდნე-
ლი ალაპარაკება დროული არ არის.

ფანდორინს სრულიად აღარ ებოძა ენა და ამან
ვარიას მთლად დაუკარგა მოთმინება.

ერასტ პეტროვიჩმა ისევ დაიჭირა ვირი აღვირით,
გზისპირზე გადავიდა და ვარიას თვალეზამდე რომ ჩამო-
აფხატა ქუდი, ჩასწურულა:

— ფეხებს ქვემოთ იყურეთ და ხმა არ ამოიღოთ.

მაგრამ ვარიამ თავი ვერ შეიკავა — შულქვემოდა
ერთი მზერა მაინც სტყორცნა სახელგანთქმულ მკე-
ლელებს, რომლებზეც აგერ უკვე მთორე წელიწადი გა-
დიოდა, ყველა გაზეთი წერდა:

წინ რომ მოაქცნებდა (ნამდვილად ბეგი იყო),

მონიტორინგის წყალობა ჰქონდა, დახეული და ჭუჭყიანი ბუშები ტივცა, მაგრამ ვერცხლის იარაღი აესხა. გვერდით ჩაიარა, არც კი შეხედა სანაყლ გლეხებს. სამაგიეროდ, იმის ბანდას თავი უფრო უბრალოდ ეჭირა. რამდენიმე მემბალი ვარიასა და ფანდორინის მახლობლად შეჩერდა და ხმაბლალი ლაპარაკი დაიწყო. ბაშბუზუკებს ისეთი ფიზიონომიები ჰქონდათ, რომ ვარვარა ანდრეევასა და გულან-ვა მოუნდა — არც კი უფარაუდია, რომ შეიძლება ადამიანებს ამისთანა ნიღბები ჰქონოდათ. უცებ ამ კომპარულ სივითებით ვარიამ ჩვეულებრივ ადამიანურ სახეს მოჰკრა თვალი. ფერმკრთალი იყო, სისხლჩაქცეული თვალით, მაგრამ სამაგიეროდ მეორე თვალი, თავლის-ფერი და სასიკვდილო სევდით სავსე, პირდაპირ ვარიას მისჩერებოდა.

ყაჩაღთა შორის უნაგირად უკუღმა იჯდა რუსი ოფიცერი, მჭერინა, დახეულ მუნდრიტში. ხელში ზურგს უკან ჰქონდა შეკრული, ყელზე რატომღაც გამოშვებული ხმალი ეკიდა, ხოლო პირის კუთხეში სისხლი შეხმობოდა. ვარიამ ტუჩი მოიკვნია, რომ არ ნამოეკილა. ვეღარ აიტანა უიმედობა, ტყვის გამოხედვაში რომ იკითხებოდა, და თვალები დახარა. მაგრამ ყვირილი, უფრო სწორად, ისტერიული კივილი მაინც აღმოხდა შიშისგან გამპშრალი ყელიდან — ერთ-ერთ ბანდიტს უნაგირის თავზე მიემაგრებინა ქერათმიანი და გრძელფეხა ადამიანის თავი. ფანდორინმა ვარიას მხარზე ხელი მაგრად მოუჭირა და ორივე სიტყვა თქვა თურქულად — ქალმა გაარჩია სიტყვები: „ოუსუფ-ფაშა“ და „კაიმაკამი“, მაგრამ ყაჩაღებს ნაზივც არ შეუსწრათ. ერთმა, წვეტიანი წვერი და დიდი, კეხიანი ცხვირი რომ ჰქონდა, ფანდორინის ფაშატს ხედავდა ლამი აუხია, გრძელ, აქოთებული კბილები დააკეჭინა. მერე დაუფრიდებლად გადადგურათა და რაღაც თქვა, რის გამოც დანარჩენებმა გაიკინეს. მერე მათარხი გადაუჭირა ჯავალგს გაეგზო, ისიც შიშით გახტა გვერდზე და მაშინვე გადავიდა არათანაბარ ჩოროზე. ვარიამ ვირს გაბერილ ფერდებზე ქუსლები უცხუნა და უკან გადადგენა, ეშინოდა იმის დაჯერება, რომ საფრთხეში ჩაიარა. ისევ თვალწინ ედგა კომპარული თავი ტანჯვით დახუჭული თვალებით, პირის კუთხეებში შემხმარი სისხლი კი მოკვნივებს არ აძლევდა. „თავისმოძქერელები — ეს ისინი არიან, ვინც თავებს ქრანან“, თავში უტრიალედ ბრწყინული, ბუნდოვანი ფერაზა.

— თუ შეიძლება, გულის ნასვლის გარეშე, — წყნარად თქვა ფანდორინმა, — შეიძლება, დაბრუნდნენ.

და ენამაც უყვილა. ერი წუთის შემდეგ უკნიდან მოახლოებული ფლოკეების თარახნი მოისმა.

ერასტ პეტროვიჩმა გაიხედა და უჩურჩულა:

— არ მობრუნდეთ, წაწინ.

ვარია კი ადგა და მანც მიბრუნდა, ოღონდ ჯობდა, ეს არ ექნა. ბაშბუზუკებს ორასიოდ ნაბიჯამდე გამოსცდნენ, მაგრამ მხედართანაც ერთ-ერთი, სწორი, მოჭრილი თავით, — უკან მოაქცნებდა და საცაა დაეწყოდა. საშინელი ნადავლი მხიარულად ხტუნავდა მისი ცხენის გავაზე.

ვარიამ უიმედოდ შეხედა თავის თანამებ ზაფრს. ეტყობა, იმასაც უღალატა მუდმივმა სიმწვედემ — თავგადაგდებული, ნერვოზულად სვამდა წყალს სპილენძის დიდი მათარიდან.

წყეული სახედარი მელანქოლიურად ამოძრავებდა ფეხებს, არაფრით სურდა აჩქარება. კიდევ ერთი წუთის შემდეგ სწრაფი მხედარი უიარალო მგზავრებს გაუსწორ-

და და ადგოვრად გააქევა მელნვარე ქურანი ცხენი, გაშბუზკი გადახიარა, ვარიას თავიდან ტენივით ფეხის ველურად გადახიარა, როცა მის მხრებზე ქურათმა ჩამოშალა.

— კოპო! — დაიყვირა და თეთრი კბილები გაავლეხა.

პირქუშმა და დაძაბულმა ერასტ პეტროვიჩმა მარცხენა ხელის სწრაფი მოძრაობით ყაჩაღს ბენივით ფეხის მოაძრო და მთელი ძალით დაჰკრა მათარა გადახორტილ თავზე. გაისმა გულისამრევად მძლერი ხმა, მათარა გასკდა და ბაშბუზუკმა მტვერში მოადინა ზღართან.

— ჯანდაბას ვირი! ხელი მომიტეო. უნაგირზე, სწრაფად... მთელი ძალით გარეკეთ, არ მობრუნდეთ. — ნაწილ-ნაწილ და ჩქარა-ჩქარა თქვა ფანდორინმა, კვლავაც აღარ დაბნია ენა.

ენაწავარდნილ ვარიას ქურანზე შეჯდომამი მიეხმარა, უნაგირის საფენიდან თოფი ამოაძრო და ქენებით გაქუსლეს. ყაჩაღის ცხენი მაშინვე წინ გაავარდა და ჩამოვარდნის შიშით ვარიამ თავი მხრებში ჩამალა. ყურებში ქარი უწიოდა, მარცხენა ფეხი მეტად გრძელი უნაგირიდან ამოუვარდა, უკან სროლა ისმოდა, რაღაც მძიმე მტკივნეულად ესლებოდა მარჯვენა ფერდზე.

ვარიამ თვალი გააპარა ქვემოთ და აცეკვებული, ლაქებიანი თავი დაინახა. განწირული შეკივლებით გაუშვა ხელი სადავეებს, რისი გაკეთებაც არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლებოდა.

პირ მდევრო წამში უნაგირიდან გადმოფრინდა, ჰაერში ცისარტყელა მოხაზა და რაღაც მწვანეში, რბილში და მტვერვადში კენესით ჩავარდა. ეს გზისპირა ბუჩქი აღმოჩნდა.

აქ კი დრო იყო, გონება დაეკარგა, მაგრამ რატომღაც არ გამოვიყვია. ვარია ბალახზე იჯდა და დაკანრულ ლოყაზე ხელს იჭერდა, ხოლო გარშემო კი დამტვერული ტოტები ცვიოდა.

ამასობაში, გზაზე აი, რა ხდებოდა. ფანდორინი გამეტებით ურტყამდა კონდას ბედკრულ ჯავალგს, რომელიც თავადეზოგავად ვარობდა, წინ მისროდა ძვლადქცეულ ფეხებს. იმ ბუჩქამდე, სადაც დაცემით გაბრუნებული ვარია იჯდა, თითქმის აღარაფერი რჩებოდა, ხოლო უკან, სულ რაღაც ასიოდ ნაბიჯში, თოფების გრიალით მოქროდა მდეგვართა ჯგრო — არანაკლებ ათი მხედრისა. მოულოდნელად სისვამ ფაშატმა სვლა შეაღწა, საწყლად გადაუვარდა თავი, განზე წავიდა, მერე ნაბოძიკდა და ნელ-ნელა ჩაიკეცა, თან მხედრის ფეხი ქვეშ მოიყოლა. ვარიამ წამოკვილა. ფანდორინი როგორღაც გამოძვრა ცხენიდან, წამოდგომას რომ ცდილობდა, და მთელი სიმალით წამოიმაძრა. ვარიას გახედა, თოფი მოიმაძვრა და ბაშბუზუკებს დაუმიზნა.

სროლას არა ჩქარობდა, სამიზნის მოხეტლეთას ცდილობდა და მისი პოზა ისე მოთამებქდავად გამოიყურებოდა, რომ ყაჩაღებიდან არც ერთი არ მოუსწრებია ტყევის ქვეშ შემძვრალიყო. — ჯგრო გზიდან მდებლობა გამაალა, ნახევარწრეში მოაქცია ლტოლვილები და ვარია მიხვდა: ცოცხლად უნდოდათ მათი აყვანა.

ფანდორინი უკან-უკან იხედა, თოფს ხან ერთ მხედარს მოუშვებდა, ხანაც მეორეს. მანძილი ნელ-ნელა მცირდებოდა. როცა კოლონტიერი თითქმის დაუსწროდა ბუჩქს, ვარიამ შეჰკივლა:

— ესროლეთ, რაღას უდევთ!

ერასტ პეტროვიჩმა მისკენ მოუხედავად გამოცრა:

— ამ პარტიზანის თოფი გატყნილი არ არის.

ვარიამ მარცხინი გაიხედა (იქ ბაშიბუზუკები იყვნენ), მარჯვნივ (იქითაც ფაფახიანი მხედრები დააჭყენებდნენ), უკან მიტრიალიდა — და არც ისე ხშირ მცენარეებში რალაც შესაძლებელი დაინახა.

მინდორზედ ჭყენებით მიქროდნენ მხედრები: წინ, ღონიერ შვარა ულაყზე, ჟოკისებურად ფეხებამოკაპინებული მოაჭყენებდა, უფრო სწორად, პერში მოფრინავდა ვილაც ფართოფარფლიან ამერიკულ შლაპაში. მას სხვანაირად მორბენალი, ოქროსასმარებელი თეთრი მუნდირი მოსდევდა. შემდეგ კი ერთობლივ გუნდად მოქროდა ათი ყუბანელი კაზაკი, ხოლო სულ ბოლოს, უშუალოდ ჩამოჩენილი, ვილაც წარმოუდგენელი ბატონი ქვაბურა ქუდიტა და გრძელი რედინგოტით უნაგირზე ხტუნა-ხტუნვით მოაგელვებდა ცხენს.

ვარია მოგაფრებულვითი უცქერდა ამ ველურ კავალკადას, ხოლო კაზაკებმა ამასობაში თავისებურად დაუსტინეს და დაჰკიცხეს კიდევ. ბაშიბუზუკებიც გაოგნდნენ და შეეგუფდნენ — მათ საშველად მოიქაჩროდნენ დანარჩენები იმ ჟღალწვერიანი ბეგის მეთაურობით. ვარია და ფანდორინი ამ საშინელ ადამიანებს გადააფინდნენ, მათთვის აღარ ეცალათ.

ხორცვა-ფლეთა ახლოვდებოდა. ვარია ხან აქეთ აბრახლებდა თავს, ხანაც იქით, საფრთხე დავიწყებოდა, — საჩინაობა საშინელიც იყო და ლამაზიც.

მაგრამ ძლივს დაწყებული ბრძოლა დამთავრდა. მხედარმა ამერიკულ შლაპაში (ის ახლა სულ ახლოს იყო და ვარიამ დაინახა გარუჯული სახე, წვერი a la Louis-Napoleon და დაგრესილი, სქელი უღვაში) სადავე მოქაჩა, შედგა და მის ხელში გრძელუღელანმა პისტოლეტმა იელდა. პისტოლეტმა — ბას! ბას! — ორი ბრაზიანი ღრუბელი გადმოაფურთხა და დახეულბუშმეტანი ბეგი უნაგირზე შექანდა, გვერდებზე, მთრალითა და გვერდით გადაქანდა. რომელიღაც ბაშიბუზუკი მისწვდა, თავისი ცხენის ნიდავრი გადაიკრდა და მთელმა ჯგრომმა უბრძოლველად გაქუსლა უკან.

ვარიას და უსარგებლო თოფზე ჩამოყრდნობილ, გასავათებულ ფანდორინს მწკრივად ჩაუქროლეს ჯადადარმა მსროლელებმაც, თოვლისფერმუნდირიანმა მხედრებმაც (მხარზე გენერლის ოქროს სახმრე რომ უბრწყინავდა) და კაზაკების ფაფარაშლილმა ცხენებმაც.

— იქ დატყვევებული ოფიცერია! — დაადგნა მათ ვოლონტიერმა.

ამასობაში აუჩქარებლად მოახლოვდა ამ საოცარი კავალკადის ბოლო, ცივილიზებული ბატონი და გაჩერდა — დევნა, როგორც ეტყობოდა, არ იზიდავდა.

მრგვალი, ნათელი თვალები სათვალის ზემოდან დააცქერდა გადარჩენილებს.

— ტსკილები ხართ? — იკითხა ცივილიზებულმა ძლიერი ინგლისური აქცენტით.

— ნოუ, სერ, — მოუგო ფანდორინმა და კიდევ რალაც დაამატა იმავე ენაზე. მაგრამ ვარიამ ვერ გაიგო, რადგან გიმნაზიაში ფრანგულსა და გერმანულს სწავლობდა.

ვარიამ მოითმენდა მოქაჩა ვოლონტიერის სახელო და იმანაც დამნაშავეს ხმით აუხსნა.

— მე ვეუბნები, რომ ჩვენ წყვილები კი არა, რუსები ვართ და ჩვენებისკენ მივდივართ.

— წყვილები ვინ არიან?

— ბულგარელი აჯანყებულები.

— ოო, თქვენ მანდილოსანი ხართ? — ინგლისელს ხორციან, კეთილ სახეზე გაოცება აღებუქდა. — ოღონ-

დაც, როგორი მესკარადია! მე არ ვიცოდი, თუ რუსები ქალებს იყენებენ ესპანაჟისთვის. თქვენ ემაკი ხარფი მადამ. რა გქვიათ? ეს დაზლიან საინტერესო იცნება ჩემი მკითხველისთვის.

სალამქრო ჩანთიდან ბლოკნოტი ამოიღო და ვარიამ მხოლოდ ახლად დაუნახა სახელურზე შემოხვეული სამფროვანი ნომერი 48 და წარწერა „კორესპონდენტი“.

— მე ვარვარა ანდრეევან სუფოროვა ვარ და არავითარ „ესპანაჟში“ არ ვმონაწილეობ. შლაპაში საჭმრე მყავს, — ღირსებით თქვა, — ეს კი ჩემი თანამგზავრია, სერები ვოლონტიერი ერასტ პეტროვიჩ ფანდორინი.

კორესპონდენტმა დარცხვენით მოიხადა ქვაბურა ქუდი და ფრანგულზე გადავიდა:

— ბოდიშ ვიხდ, მადმუაზელ. შეიმახ მაკლაფლინი, ღონდონის ბატონი „დეილი პოსტის“ თანამშრომელი.

— სწორედ ის ინგლისელი, რომელიც თურქთა მცეცობაზე წერდა ბულგარეთში? — ჰკითხა ვარიამ, ქუდი მოიხადა და თმა, ასე თუ ისე, მოინესრიგა.

— ირლანდიელი, — მკაცრად გაუსწორა მაკლაფლინმა, — ეს სულაც არ არის ერთი და იგივე.

— და ისინი ვინ არიან? — ვარიამ იქით მიანიშნა თავით, სადაც მტერის ღრუბლები იდგა და საიდანაც სროლის ხმა ისმოდა, — შლაპაში ვინ არის?

— ეს უზადლო კოვბიი გასაღთ თავად მუსივ დერვე, ბრწყინვალე კალამი, ფრანგი მკითხველის თაყვანისცემის საგანი და ვაზეთ „რევიუ პარიზენის“ ტუზი კოზიორი.

— „რევიუ პარიზენის“?

— ჰო, ეს პარიზული ყოველდღიური გაზეთია. ტირაჟი — ასორმოდდათი ათასი, რაც საფრანგეთისთვის დაუჯერებლად ბევრია, — დაუდევრად ახსნა კორესპონდენტმა, — მაგრამ ჩემი „დეილი პოსტი“ ორას ორმოცი ათასი ცალი იყიდება ყოველდღიურად, ასე თუ ისე.

ვარიამ თავი გააქანა, თმა რომ უკეთესად დანყობოდა და სახელოთი დაიწყო მტერის წმენდა სახიდან.

— აჰ, ბატონო, დროულად მოგვისწრიათ. თქვენ თავად განგებამ გამოგაგზავნათ.

— ჩვენ აქ მიშელმა მოგვყვანა, — მხრები აიჩინა ბრიტანელმა, უფრო ზუსტად, ირლანდიელმა, — უსაქმოდ დარჩა, შტაბზე მინერლი და ცოფებს ყრის „უაქმურობისგან. დღეს დილით ბაშიბუზუკებმა პატარაზე გაიფაჩუნეს რუსულ ზურგში და მიშელი თავად გამოუდევნა; ხოლო მე და დერვე მაგას დავძვეთ ფინიებივით — სადაც ისაა, ჩვენც იქ ვართ. ჯერ ერთი, ჩვენ ძველი ნაცნობები ვართ, ჯერ კიდევ თურქებსტანიდან და მეორეც, სადაც მიშელია, იქ აუცილებლად მოიძებნება კარგი სიუჟეტი სტატისთვის... ავერ, ისინიც ბრუნდებიან და, რასაკვირველია, როგორც რუსები იტყვიან, ne solono khlebavshi.

— რატომ „რასაკვირველია“? — ჰკითხა ვარიამ.

კორესპონდენტმა მაშინვე გაიღიმა და გაჩუმდა, მის მაგივრად ფანდორინმა უპასუხა, აქამდე რომ მონაწილეობა არ მიუღია საუბარში:

— თქვენ ხომ ნახეთ, მადმუაზელ, რომ ბაშიბუზუკებს დასვენებელი ცხენები ჰყავთ, მდევართ კი გადადილობი.

— Absolutely so (ინგლისური „აბსოლუტურად ასეა“), — თავი დაუქანა მაკლაფლინმა.

ვარიამ ცუდად გადახედა ორივეს: ნახე, თითქოს შეთქმულან, რომ ქალი სულელად გამოიყვანონ. თუმცა, ფანდორინმა იქვე დაიშასურა პატიება — ჯიბიდან გასაოცრად სუფთა ცხვირსახოცი ამოიღო და

ვარიას ლოყაზე მიაღო. ოპ, ნაკანრი სულ გადააყინდა! კორესპონდენტი შეცდა, როცა თქვა, მღევარი ხელცარიელი ბრუნდებაო — ვარიამ სისხარულით შენიშნა, რომ ტყვე ოფიცერი მაინც ნაურთმევითა: ორ კახს ხელეებით და ფეხებით მოჰქონდათ შავმუნდირიანი მოღვენილი სხეული. თუ, ღმერთმა არ ქნას და, მკვდარია?

ამჯერად წინ ფრანტი მოდიოდა, რომელსაც ბრიტანელმა მიშელი დაუძახა. ეს იყო ახალგაზრდა გენერალი, მხიარული ცისფერი თვალებით და ლამაზი სუფთა, ფაფუკი და გულდებნებ გადაფარცხნილი წვერით, ფრთების ყაიდაზე.

— ნავივიდნენ, არამზადები! — შორიდანვე დაიძახა და გამოიყენა გამოთქმა, რომლის აზრი ვარიამ მთლად ვერ გაოგო

— There's lady here (ინგ. „აქ მანდილოსანია“), — თითოთ დაეშუქრა მაკლაფლინი, ქვაბურა ქელი რომ მოეხადა და მელთხ, ვარდისფრად ალაპლაპებულ თავს იწმენდა.

გენერალი გამოცოცხლდა, ვარიას შეხედა, მაგრამ მაშინვე მოიწვინა. გასაგებიც იყო: დაუბანელი თმა, ლოყაზე ნაკანრი, უშნო ჩაცმულობა.

— მისი იმპერატორობითი უდიდებულესობის ამაღიდან გენერალ-მაიორი სობოლევ-მეორე — წარუდგა მიშელი და კითხვით შეხედა ფანდორის.

მაგრამ გენერლის გულგრილობით განაწყენებულმა ვარიამ თავხედურად ჰკითხა:

— მეორე? და პირველი ვილა?

სობოლევი გაოცდა:

— როგორ თუ ვინ? მაშამიე, გენერალ-ლეიტენანტი დმიტრი ივანოვიჩ სობოლევი, კავკასიის კაზაკური დივიზიის მეთაური, ნუთუ არ გაგიგონიათ?

— არა, არც იმაზე და არც თქვენზე, — მოუჭრა ვარიამ და იცურა, რადგან სობოლევ-მეორეზე, თურქესტანის გმირზე, სივასა და მაჰრამას დამპყრობზე მთელმა რუსეთმა იცოდა.

გენერალზე ათას რამეს ამოზბდნენ. ერთნი ადიდებდნენ როგორც უებრო ვაჟკაცს, უშიშარ რაინდს და ბონაპარტსაც კი უწოდებდნენ, სხვები ლანძღავდნენ, როგორც კოზიორს და პატიმროყვარეს. გაზეთებში იმაზე წერდნენ, თუ როგორ შეებრძოლა მარტოხელა სობოლევი ტყეკლების მთელ ურდოს, შვიდი ჭრილობა მიიღო, მაგრამ უკან არ დაიხია; ანდა პატარა რაზმით როგორ გადალახა მკედანი უდაბნო და დაამარცხა ათეჯრ აღმატებული, მოქსიან აბდურაჰმან-ბეგის ჯარი, ხოლო ვარიას ნაცნობებიდან ზოგიერთი სხვანაირ ჭოროებს იმეორებდა — მძევლების დახვრტაზე და კიდევ რაღაც ამისთანას ამბობდნენ გატაცებული კოკანდის ხაზინაზე.

კიხტა გენერლის ნათელ თვალებს რომ შეხედა, ვარია მიხვდა: შვიდ ჭრილობასა და აბდურაჰმან-ბეგზე ალალი სიმართლეა, ხოლო მძევლებზე და ხანის ხაზინაზე სისულელე და შურიანების ნაბრფდარი.

მით უმეტეს, რომ სობოლევმაც მიაპყრო მზერა ვარიას და, ეტყობა, ამჯერად რაღაც საინტერესოც დაინახა ქალში.

— როგორ მოხვდით, ქალბატონო, აქ, სადაც სისხლი იღვრება? და თანაც ამ კოსტიუმში! მე დაინტრიგებული ვარ.

ვარიამ თავი წარუდგინა და მოკლედ უამბო თავისი თავგადასავალი, შემუშდარი ინსტინქტით გრძნობ-

და, რომ სობოლევი არ გასცემდა და ბუქარქმტში ბადრაგით არ გაუშვებდა.

— მშურს თქვენი ქმრისა, ვარვარა ანდრევენი, — თქვა გენერალმა, ვარიას მზერით ეყვებოდა, — თქვენ უბადლო ქალიშვილი ხართ. ახლა კი ნება მომეცით, წარმოგიდგინო ჩემი მზანაგანი. მისტერ მაკლაფლინი, მე მგონი, უკვე გაიცანით, ეს კი ჩემი შიკრიკი სერიოჟა ვერუჩაგინია, იმ ვერუშაგინის ძმა, მზატვრისა (ვარიას მორცხვად დაუკრა თავი კაზაკურ ჩოხაში გამონყობილმა, გამზადრმა, კეთილზანგამა ყმანვილმა). სხვათა შორის, თავდაცქ შესანიშნავი მზატვარია. დუნაზე დაზვერვისას ისე გამოსატა თურქული პოზიციები — დადექი და დატყბი. დერვე სადლა? ჰეი, დერვე, აქეთ მოდი, საინტერესო მანდილოსანთან წარგადგენთ.

ვარიამ ცნობისმოყვადე ათვალერება ფრანგს, რომელიც ბოლოს მოვიდა. ფრანგი (სახელურზე შემოხვეული წარწერით: „კორესპონდენტი №32) საოცრად კარგი ვინც იყო, თავისებურად სობოლევსაც კი არ ჩამოუვარდებოდა: დახვეწილი, კესიანი ცხვირით, დაგრული წალისფერი უღვაშით, პატარა უღალი ესპანოილით და ჭკვიანი ნათელი თვალებით. თვალები, სხვათა შორის, ბრაზით იყურებოდნენ.

— ეს გაიძვერები — თურქეთის არმიის სირცხვილია! — ალელეებით წამოიყვრა ჟურნალისტმა ფრანგულად, — მხოლოდ მშვიდობიანი მკოზრებლების აჩესვაში არიან მაგრები, პატარა ბრძოლა და მაშინვე ჩირგვეში მიძვრებიან. ქერმი-ფაშას ადგილზე რომ ვიყო, ყველას განვაიარალებდი და ჩამოვიკიდებდი!

— დამშვიდდით, მამაკო შევალი, აქ მანდილოსანია, — დაცინვით განწყვეტინა მაკლაფლინმა, — გაგმართლათ, რომანტიკულ გმირად წარუდექით, ასე რომ, ნუ დაიბნევით. აგერ, როგორ შემოგყურებთ.

ვარიამ ამოიხრა და ირლანდილს გაბრბებული მზერა სტყორქმა, მაგრამ მაკლაფლინმა მხოლოდ გულკეთილად გადაიხარხრა. სამაგიეროდ, დერვე ისე მოიქცა, როგორც ჭმშმარტი ფრანგს შეეფერება, — მიუახლოვდა და თავი დაუკრა.

— ზარდ'ერვე, თქვენი მონა-მორჩილი, მადმუზაულე. — ვარვარა სუფორიანა, — გულთიდად უთხრა ქალმა, — მოხარული ვარ, რომ გაგიცანით და ყველა თქვენგანის მადლობელი ვარ, ბატონებო. დროულად გამოჩნდით.

— ნება მიბოძეთ, თქვენი სახელიც გავიგოთ. — ჰკითხა დერვემ და ცნობისმოყვარეობით შეხედა ფანდორის.

— ერნსტ ფანდორი, — მიუგო ეოლონტიერმა, სხვათა შორის, ფრანგს კი არა, სობოლევს უყურებდა, — ვიბრძოდი სერებოში, ახლა კი მ-მთავარ შტაბში მივდევარ მზიშვნელოვანი ცნობით.

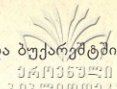
გენერალმა თავით ფეხებამდე შეათვალერა ფანდორი. პატივისცემით დაეკითხა:

— ალბათ, მწუხარებასაც გაუგეთ გემო? რას აკეთებდით მანამდე?

შეყოყმანებულმა ერასტ პეტროვიჩმა უპასუხა:

— საყვარლო საქმეთა სამინისტროში ვირიცხებოდი. ტიტულიანი მრჩეველი ვარ.

ეს მოულოდნელი იყო. დიპლომატი? სიმართლე რომ ვთქვათ, ახალმა შთაბეჭდილებებმა რადენადმე შეასუსტა ის ჩინებელი (რალა დასამალია) ეფექტი, რომელიც ვარიანზე მოახდინა მისმა სიტყვაჟუნმა თანამგზავრმა, თუმცა ახლა კვლავ დატბა მისით, დიპლომატი, მოხა-

ლისედი რომ წავიდა ომში — ეს, დაგვეთანხმებით, ხშირად არ ხდება. არა, ნამდვილად, სამივე კარგები იყვნენ, თითოეული თავისებურად: ფანდორინიც, სობოლევიც და დერვეი.

— რა ცნობა ამისთანა? — შეიჭმუნა სობოლევი. ფანდორინი შეიყვამნა, ეტყობა, თქმა არ სურდა. — თავი დაანებეთ მადრიდის სასახლის საიდუმლოებათა გავრცელებას, — შეუძახა გენერალმა, — ბოლოს და ბოლოს, ეს უმადურობაა თქვენი გადამჩრეველას მიმართულებით.

ვილონტიერმა მაინც დაუნია ხმას და კორესპონდენტებმა ცურები ცტკიტეს.

— მე ვიდინიან გამოვალნი, — ბატონო გენერალო. ოსმან-ფაშა სამი დღის წინ გამოვიდა კორპუსთან ერთად პ-პოლკნას მიმართულებით.

— ვინ ოსმანი? რომელი პოლკნა?

— ოსმან ნური-ფაშა — თურქეთის არმიის საუკეთესო სარდალი, სერებების დამარცხებული. ჯერ ორმოცდახუთი წლისა და უკვე მ-მუშირია, ესე იგი, ფელდ-მარშალი. და ჯარისკაცებიც ისეთები არ ჰყავს, როგორებიც დუნაზე იდგნენ. პოლკნი კი პატარა ქალაქია. აქედან დასავლეთით, ო-ოცდაათ ვერსზე. უნდა დავასწოროთ ფაშას და ეს სტრატეგიულად მნიშვნელოვანი ადგილი დავიკავოთ. ის სოფისკენ მიმავალ გზას კეტავს.

სობოლევმა ხელისღული დაირტყა მუხლზე — მისი ცხენი არათანაბრად გადავიდა ფეხიდან ფეხზე.

— ეჰ, პოლკნი მაინც რომ მომცა! მაგრამ მე, ფანდორინ, საქმეს ჩამოცილებული ვარ. შტაბში უნდა წახვიდეთ, მთავარსარდალთან. მე რეკომენდირება უნდა დავამთავრო, თქვენ კი ბაღრავს გამოგაყოფებით ცარევიცამდე. საღამოს გულთი გეპატყვებით სტუმრად, ვარ-ვარა ანდრევენა. ბატონი კორესპონდენტების კარავში მხიარულება იცის ხოლმე.

— სიამოვნებით, — თქვა ვარიამ და შიშით გაიხედა გვერდზე — იქით, სადაც ბალახზე დაუშვეს ნატყვიარი ოფიცერი. ორი კაზაკი მის მახლობლად ჩაცუცქდა და რაღაცას უყუთებდნენ.

— ის ოფიცერი მკვდარია, არა? — ჩურჩულით იკითხა ვარიამ.

— ცოცხალია, — მიუგო გენერალმა. — გაუმართლა ამ ეშმაკის ფეხს, ახლა ახი წელწინადი გაძლეს. როცა ჩვენ ბაშიბუზუკებს კვალში ჩავუდევით, ტყვია დაახალეს თავში და მოკურცხლეს. ხოლო ტყვია — როგორც ცნობილია, აკარაკი რამაჲ. ოდნავ გაკანრა, მხოლოდ კანი ააგლიჯა. რა ქენით, ძებო, შეუხვით კაპიტანს? — გასძახა კაზაკებს.

ოფიცერს ხელი შეაშველეს. ისიც დაბარბაცდა, მაგრამ მაინც წამოდგა, ხოლო კაზაკებს, მხრებში ამოდგომას რომ ცდილობდნენ, ჯოუტად ხელი ჰკრა. რამდენიმე აბარბაცებული ნაბიჯი ძლივს გადადგა, მუხლები ეკეცებოდა, გვერდებოდათ, საცაა ჩაიფიხვებო. მერე ხელები შარვ-

ლის საკერების გაყოლებაზე დაიწყო და ხრინწიანი ხმით დასძახა:

— გე... გენერალური შტაბიდან კაპიტანი ერემეი პერე-პელკინი, თქვენი აღმატებულებაზე. ზიზნიციდან მოვდიო-დი სამხატვროს ადგილზე, დასავლეთის რაზმის შტაბში. დანიშნული ვარ გენერალ-ლეიტენანტ კრიდენერთან, ოპერატიულ განყოფილებაში. გზაში მტრის რეგულარულმა კავალერიამ შემოიჭრია და ტყვედ ამიყვანეს. დამნაშავე ვარ... არაფრით მოველოდი ჩვენს ზურგში... პისტოლედ ვიკი არ მქონდა, მხოლოდ ხმალი.

ახლა ვარიამ უკეთესად შეათვალთვა ტანჯული, მაღალი არა, მაგრამ დაძაბული იყო, ნაბლისფერი არეული თმა, წერილი, თითქმის უტუჩო პირი და მკაცრი, მუქი თაფლისფერი თვალები ჰქონდა. უფრო სწორად, ერთი თვალი, იმითი, რომ მეორე ადრინდელით არ უჩანდა, სამაგიეროდ კაპიტნის მზერაში უკვე აღარ იყო არც სასიკვდილო დარდი, არც განზილება.

— იცოცხლე... და ყოჩაღად, — გულკეთილად უთხრა სობოლევმა, — პისტოლეტის გარეშე კი ოფიცერი არ იქნება, შტაბისაც კი. ეს იგივეა, მანდილოსანი ქუჩაში უშლა-პოდ რომ გავიდეს — ფეხმსუტუქად ჩათვლიან... — გადაიხიარა, მაგრამ გაბრაზებული ვარის გამოხედვა დი-ჭირა, ჩაახველა, — პარდონ, მადმუაზელ.

გენერალს მკვირცხლი ურადინკი მოუახლოვდა და თითი სადღაც, გვერდით გაიშვირა.

— თქვენი აღმატებულობაზე, როგორც ჩანს, სემიონოვია!

ვარია შემობრუნდა და აირია: ბუქთან, ღმერთმა იცის საიდან, ბანდიტების სწორედ ის ქურანი გამოჩნდა, რომელსაც ცოტა ხნის წინ თვითონ მიაჭენებდა. ქურანა, თითქოს არაფერი მომხდარაო, ბალახს ახრამუნებდა, ხოლო გვერდზე კი კვლავინდებურად დასთამაშებდა გულისამრევი ტვირთი.

სობოლევმა მინაზე ჩამოხტა, ცხენს მოუახლოვდა. სკეპტიკურად თვალმოჭუტულმა შეატრიალ-შემემატრიალა კომპარული ბურთი.

— განა ეს სემიონოვია? — დაეჭვდა სობოლევი, — ცროობ, ნეჩიტალი. სემიონოვს სულ სხვა სახე აქვს.

— აბა, მაშ, ვინ არის, მიახლო დმბირიჩი, — ლელავდა ურადინკი, — აი, მოხეული ყურიც, აი, შეხედეთ, — მკვდარ თავს იისფერი ტუჩები გაუწია. — და წინა კბილიც არ აქვს. ნამდვილად სემიონოვია!

— ეტყობა, — თავი დაუქნია ჩაფიქრებულმა გენერალმა, — როგორ დაუსახიჩრებიათ. ეს, ვარვარა ანდრევენა, მეორე ასეულის კაზაკი, რომელიც ამ დღით გაიტაცეს დაუდებგის მესხებმა, — აუხსნა ვარიასკენ შემოტრიალებულმა.

მაგრამ ვარიას აღარაფერი ესმოდა — მინაც და ცაც დატრიალდა, თითქოს ადგილები გაცვალეს და დერვემ ფანდორინთან ერთად ძლივს მოუსწრეს გულშეღონებულ ქალბატონს.

(გაგრძელება იქნება)
თარგმნა მიხო მოსულიშვილმა

ამ ნაწილით მთავრდება მილორად პავიჩის რომანის „ქარის შიგნითა მხარე — რომანი ჰეროსა და ლეანდრზე“ პირველი ნაწილი — „ჰერო“. მეორე ნაწილი „ლეანდრი“ დაბეჭდილია შერჩევებით — წიგნის დასასრულიდან დასაწყისისკენ, საკუთარი ეპიგრაფითა და დამოუკიდებელი ნაწარმოებისთვის საჭირო გაფორმებითა და მონაცემებით.

როგორც „ჰეროს“, ისე „ლეანდრის“ ბოლო გვერდები დაუნომრავია, რითაც ავტორი კიდევ ერთხელ მიგვანიშნებს, რომ ამ ერთი, ანუ ორი დამოუკიდებელი ნაწარმოების გმირები ერთმანეთს წიგნის შუაში ხვდებიან და, იმისდა მიუხედავად, რომელი ნაწილიდან დაიწყებ კითხვას, ამბის დასასრული წიგნის ბოლოს კი არა, სწორედ მის შუა ნაწილში უნდა მოიძიო.

(მთარგმნელების შენიშვნა)

მილორად
პავიჩი

ქარის შიგნითა მხარე

(გაგრძელება)

ჩომანი ჰეროსა და ლეანდრე

ამ მიმოწერის გარდა ჰეროს ერთ-ერთი მეგობრის ქალაქებში აღმოჩნდა ბარათი, რომელიც ნათელს ჰფენდა მოგზაურობას იტალიაში, და-ძმა ბუკურებმა ერთად რომ მოაწყვეს.

„შარზანდელი ზამთარ-გაზაფხული მძასთან ერთად იტალიაში, მოხუც და ახალგაზრდა წმინდა ნიკოლოზს შორის გავატარე, — წერდა ჰერო ამ ბარათში, — ცხოვრების სახსარი რომ ეშოვა, ძმა საღამოობით ერთ პატარა რესტორანში უკრავდა, სადაც მზიარული სტუმრების თვალწინ ორი ახალგაზრდა გოგონა პატარა სცენაზე ერთმანეთს ხდიდა და აცემვდა. როცა თავისუფალი საღამო ჰქონდა, ძმას კონცერტებზე და თეატრებში დავყავდი. რომში ვცხოვრობდით და, როგორც წესი, იქაურ გეტოში ვსადილობდით, პატარა კაფეში. ერთ დღიას ძმა რომელიღაც გაზეთში თეატრის განცხადებას წააწყდა, იმდენად საინტერესოს, რომ მეც მაჩვენა. წერდნენ, რომ თეატრალური დასი „იბიკი“ მაყურებელს ინვევდა მუსიკის მოემის მიხედვით დადგმული სპექტაკ-

ლის, „ჰეროსა და ლეანდრის სიყვარულისა და სიკვდილის“ პრემიერაზე.

— ეს, ალბათ, შენზეა, — გამეხუმრა და ბილეთებზე წავედი.

განცხადებაში მითითებული იყო ქუჩა, სადაც ის შენობა იდგა, რომელშიც სპექტაკლი იმართებოდა, გარდა ამისა, მოტანილი იყო რამდენიმე სტრიქონი ძველბერძენი ავტორის ტექსტიდან. ისინი ასე უღერდა: „ადამიანი, მას შემდეგ, რაც ამქვეყნად არსებობს, იძულებულია, არჩევანი გააკეთოს ორ „არას“ შორის“. თეატრის სახელწოდებამ („საბავშვო“) გაგვაოცა, ეგეც არ იყოს, არც მე და არც ჩემს ძმას მის არსებობაზე აქამდე არაფერი გვსმენოდა. ტაქსი დავიჭირეთ და მივაღწიეთ ვინრო, მიტოვებულ ქუჩამდე, უამრავი საფეხურით, რომელთაგან თითოეული განსხვავებულ ხმას გამოსცემდა, როგორც პიანინოს კლავიშები. ჩვენს მძღოლს აქ რაიმე სახის თეატრის არსებობაზე თავის დღეში არაფერი გაეგო. განცხადებაში მითითებული მისამართი თან

გვერდზე და მძღოლმა გაიხსენა, რომ ამ და მეზობელ, უფრო ფართო, ქუჩას შორის გასასვლელია, ასე რომ, შესაძლოა, სწორედ იქ უნდა მოგვეძებნა თეატრის შესასვლელი იყო. და მართლაც, ის, რასაც ვეძებდით, სადღაც აქ იყო — ამას ამტკიცებდა ორი პლაკატი კედელზე, წარმოადგენს შესასვლელს რომ იუწყებოდა. პლაკატები ყურადღებით შევისწავლეთ; პირველი შეიცავდა ნაწყვეტს მუსიკის პოემის დრამატუზებული ტექსტიდან:

„ლეანდრი: უკვე სამი დღეა, მკვდარი ვარ. შენ? ჰერო: როცა თავიდან რაღაც ამოგვივარდება, როცა რაღაცა გვაგვიწოდებს, ისე დაბაძულები ვისხენები იმ დაიწყებულს, რომ სიცარიელე, რომელიც ჩვენი მესხიერების ხაზზე გაფართოვდა, არღვევს რეალურ ზომებს და შეფარდებებს, ჩვენი გულმკერდის საბურველს მიღმა იცხადებს, იზრდება, მსხიერდება და, მაშინ, როცა ბოლოს და ბოლოს ვახერხებთ დაიწყებულისა და თავიდან ამოვარდნილის გახსენებას, იმდენად გრძელდება ვინაა მუდმივობა, რომ ის სულაც არ ღირებულა იმ წაღებად, რაც მის გასახსენებლად დაგვჭირდა. ასევეა ჩვენს სულთან მიმართებითაც, რომლის შესახებაც მუდამ ვივინყებთ. ლეანდრი: გარდაცვალების შემდეგ მხოლოდ სულს ძალუძს გაზრდა, ფრჩხილებივით. მხოლოდ დიდხანს, გაცილებით დიდხანს, იქამდე, ვიდრე ჩვენი სიკვდილი გრძელდება. ოღონდ დამიასხვრე, შენი სიკვდილი შეიძლება გაახალგაზრდადგეს, შეუძლია, შენზე ბევრად ახალგაზრდა გახდეს. შეუძლია, რამდენიმე ასწლეულით დაბრუნდეს უკან, წარსულში. ჩემს სიკვდილს კი შეუძლია, ჩემზე გაცილებით უფროსი გახდეს, შეუძლია, გაგრძელდეს ამ წუთიდან მომავალი საუკუნეების განმავლობაში...“

მეორე პლაკატი, რომელიც „ჰერო და ლეანდრის“ დადგმაზე იუწყებოდა, კიდევ უფრო უცნაური იყო: ხელნაწერები და გამოცემები მუსიკის გრამატიკის პოეტური მოთხრობისა ჰეროსა და ლეანდრზე (წანარმოების თეატრალურ დას „იბიკის“ მიერ წარმოადგენის გამო)

- Baroccianus 50 saec. x.
a cuius familia:
Vossianus gr. Q. 59ca. 1500
Estensis III A 17 saec. XV.
Estensis III C 12 pars antiqua (u. 250-343) saec. XIV.
Harlaianus 5659 saec. XV ex.
Parisinus gr. 2600 saec. XVI in.
Neopolitanus II D 4 saec. XIV
e cuius familia:
Palatinus Heidelbergensis gr. 43 saec. XIV.
Vaticanus gr. 915 saec. XIII ex. uel potius saec. XIV in.
Maricanus gr. 522 saec. XV Vaticanus gr. 915 apographon
Praepent tantum u. 1-245:
Parisinus gr. 2763 saec. XV ex.
Leidensis B.P.G. 74 C saec. XV.
Ambrosianus S sup. saec. XV ex.
Perisinus gr. 2833 saec. XV ex.
Laurentianus LXX 35 saec. XV.
Riccardianus gr. 53 saec. XV.
Estensis III C 12 pars recentior (u. 1-245) saec. XV.
Estensis III C 12 pars recentior (u. 1-245) saec. XV.
Codices deteriores:
Pragensis Strahoviensis 30 saec. XV
Barocianus 64 saec. XVI.
Ambrosianus E 39 sup. saec. XVI.

Gothanus B 238 saec. XVII in.
Editiones:
editio princeps Aldina, Venetis excusa ca. 1494.
editio florentia Joh. Lascariade aucrore ca. 1494.

ასე მივაგენით თეატრალური დასის „იბიკის“ კვალს, მაგრამ გაცილებით ძნელი გამოდგა „საბავშვო თეატრის“ მოძებნა, სადაც დასი თამაშობდა. ჩავედით სარდაფის სართულზე, სადაც ტაქსის მძღოლმა სამაგრი თქვა „ამინ“, სხენივით მოვიარეთ, მაგრამ ამიოღე. მართალია, შეგონებამ იყო „მამაკაცთა“ გასასვლელი და მეორე შესასვლელი მსახურთათვის, ასევე, „ქალების“ კარიც, რომლითაც მესამე, კიდევ უფრო ფართო და ნათელ ქუჩაზე გავედით, მაგრამ თეატრი ვერც აქ აღმოვაჩინეთ. ასეთ თეატრზე, უბრალოდ, არავის არაფერი სმნიოდა. იმჯერად ჩანაფიქრზე უარის თქმამ მოგვინია, მაგრამ რამდენიმე დღის შემდეგ ძმამ მაცენა გაზეთი, რომელშიც კვლავ გამოქვეყნებული იყო ცნობა ჰეროსა და ლეანდრის პოეტური მოთხრობის წარმოდგენის თაობაზე. მაგრამ ეს ჯერ კიდევ არ არის ყველაფერი. ამჯერად გაზეთი აქვეყნებდა ვინმე Ileana Buongiorno-ს რეცენზიას თეატრალურ დას „იბიკის“ სპექტაკლზე, რომელშიც ავტორი განსაკუთრებულად გამოყოფდა ახალგაზრდა Irene Plar-ის მთავარი როლის შემსრულებლის თამაშს. ახლა უკვე გადაწყვიტეთ, ბედი გვეცადა რომის ცენტრში მგებარე თეატრალურ საღაროში, სადაც ყველა ადგილობრივი თეატრის ბილეთები იყიდებოდა, და იქვე შევეცდეთ რაიმე „საბავშვო თეატრზე“. გვიპასუხეს, რომ ასეთ სპექტაკლზე ბილეთები არ აქვთ. თუმცა საღაროს თანამშრომელი იმდენად თავაზიანი გამოდგა, რომ უკანა ოთახიდან გამოიხმო მოხუცი ბატონი, რომლის წარბები ზომით ულვაშს აღედგებოდა, რის გამოც ისეთი შთაბეჭდილება იქმნებოდა, რომ ცხვირი სახზე „ფეხებით ზემოთ“ ეზრდებოდა, და ბატონმა რაღაც-რაღაცები გაიხსენა, იქ, სადაც ჩვენ ვეძებდით, ოდესღაც მართლაც ყოფილა თეატრი, მაგრამ „საბავშვო“ იმას კი არ ერქვა, ასე, მაგონი, სპექტაკლს ეწოდებოდა. ძალიან დიდი ხნის წინ მოხუცს იქ უყურებია პირანდელოს რომელიღაც ნაწარმოებისთვის, უფრო ზუსტად თუ ვიტყვით, ის უყურებდა პიანისტს, რომელიც წარმოადგენას მუსიკალურად აფორმებად და დაკვირვებას იმის კონტრასტს, რომელიც უკან იმალებოდა, თითქოს კლავიშებზე დადებულ წიგნს კითხულობს, ხან ადგილზე ხტოდა, თითქოს კლავიატურამ დაწყო, ანდა, საერთოდ, უკან გადავარდებოდა ხოლმე და ისეთ სახეს მიიღებდა, თითქოს ცდილობდა, ფეხით მოეძებნა პიანინოს ქვეშ შევარდნილი ფეხსაცმელი... დროდადრო კი, ისე, რომ თავის მხრეზე ტაბურეტს არ შორდებოდა, ერთ ადგილას ფეხის წვერებზე სიარულს იწყებდა, თან იდაყვებსა და მუხლებს მაღლა სწევდა...

როგორც კი მოხუცი ბატონისგან თავის დაღწევა მოვახერხეთ, მე და ჩემი ძმა ახალ მისამართზე წავედით და ვნახეთ, რომ იქ მართლაც იყო „ჯიბის“ თეატრი. შესვლის უფლება მოგვცეს, თუმცა ჩვენი დან-

ახვა გაუკვირდათ. შევედით და გავშეშდით, ეს იყო ნამდვილი თეატრი — ხომალდი, რომლისგანაც მხოლოდ ჩინჩხილა შემორჩენილიყო. ძრწოლა და შიშის ზარი. სულ ცოტად, ოცი წელი მაინც მას თავგები ზრადედი. ეს იყო ჩინი რომაულ სხევეთგანი. ძმა იკითხა, რამდენი ხანია, რაც ეს თეატრი არსებობსო და პასუხის გაგონებაზე შეაკანკალა. თეატრი მისი ტოლი იყო.

დაფეთებულები გამოუცვივდით იქიდან, ძმამ დამშვიდებამ დაინიშნა:

— იცი, ბებრი რამ, რაც ცხოვრებაში დაუფერებელი, იდუმალი და ფანტასტიკური ჩანს, მატყუარა გარეგნობის მიღმა ყველაზე ჩვეულებრივ რაღაცებს მალავს.

— ეს ნიშნავს, — ვუთხარი მე, — რომ უნდა ფუფრთხილდეთ ჩვეულებრივ ნივთებსა და მოვლენებს, რადგან მათ უკან იმალება სამინელები, დასასრული და სიკვდილი.

ასეც იყო. რამდენიმე კვირის შემდეგ ეს ამბავი ჩვენს რომაელ მეგობრებს უკმაბო და მათ სიხელმძღვანელობს, რომ ასეთი რამ რომელიც სცდება ხოლმე. „საბავშვო თეატრზე“, მართალია, არაფერი სმენოდათ, მაგრამ, მათი აზრით, თეატრალურმა დასმა „იბიკმა“, მესხის პოემის მიხედვით დადგმული საექტაკლის პრემიერა რომ გამოაცხადა, ამით მარჯვედ ისარგებლა, რათა საკუთარი რეპუტაცია გაემყარებინა. აბა, ვინ მოდგება და დაიწყებს იმის შემოწმებას, მართლა თამაშობდნენ თუ არა ამ საექტაკლს. განცხადებები და დაუდგმელ საექტაკლებზე ფულის სათრით დაწერილი კრიტიკოსთა რეცენზიები ამტკიცებენ, რომ თეატრი რომში ან პარიზში გამოდიოდა, ჰოდა, ასეთ დასკვნებს და მტკიცებულებებს როცა ფლობთ, უკვე აღარ ჭირს, სადაც გნებავთ, იქ მიიღო ნამდვილი ანგავემანტი, მსოფლიოს ნებისმიერ დადაქალაქში და იქ უკვე ნამდვილად ითამაშო შენი „სიყვარული და სიკვდილი“.

მე და ჩემმა ძმამ გულიანად ვიცინეთ, ოღონდ ამ უცნაური ამბის გამო კი არა, უბრალოდ, იმიტომ, რომ რომში თავს ძალიან კარგად გგრძნობდით და ჩემს ძმას რომ უყურებდით, როგორც პურს, ჩემთვის ზურგი ერთხელაც რომ არ მოუქცევია და საღამომითი კავშირის მის შესანიშნავ დაკვრას რომ ვუსმენდი, ვფიქრობდი, რომ კაცები დანაყვლილები არიან, რადგან ვნების და ბედნიერების მწვერვალზე ტკბილი ქალური ნაყოფი მათ ხელში მოულოდნელად გადაიქცევა ხოლმე ორ სილთ სავსე ტომარად.

3.

ვიდრე ჰეროს ამბის მოყოლას მოვრჩებოდე, მინდა, ცოტა რამ ჩემს თავზე გაიმართა. ჩემს სახელს ამ მოთხრობისთვის არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს და მე თვითონაც აქ მხოლოდ მეორეხარისხოვანი ადგილი მიჭირავს. იმ მხარეში, საიდანაც ვარ წარმოშობით, ასეთი ჩვეულებაა: როცა ამ ქვეყანას ბავშვი მოვლინება, ყველი ამოჰყავთ და სივრცეში ნიხავენ, ხოლო როცა ადამიანი კვდება, ამ ყველს მისი სულის შესანდობრად ჭამენ. ასე რომ, ჩემი ყველი ჯერ კიდევ რომელიღაც სარდაფში ელის თავის დროს. ვიმედოვნებ, ის არ დაესჯიდება ამ სტრუქტურის მკითხველს. განსაკუთრებული მოთხოვნები არასოდეს ჰქონია; როგორც ამბობენ, არასოდეს მიცდია, იმაზე მეტი დამენახა, რისი დანახვაც ჩემს ორ თვალს შეუძლია. როცა ვჭამ, თვალებს, როგორც თეთრი იხვი, ისე გზუჭავ. ვიცი, რომ სიყვარული გლობაში გამოჩვეულებული რიტს ჰგავს: თუ ყოველდღიურ არ კვებე, დაიღუპება. ეს ამბავი კი, უფრო

ზუსტად თუ ვიტყვით, მისი დასასრული, სწორედ ბიუვარულზე გვიყვება.

იმ წლებში, როცა ჯერ კიდევ დამეწყობებოდა შიშნობი სირობის შექმნა, მთელ დღეებს იმაში ვატარებდი, რომ ვწინიდი, რომელი უფრო მძიმე იყო ჩემი ხელედიდან. სევედიან ხელობას ვსწავლობდი, რომელიც დღემდე მაჭმევს პურს, მაგრამ იმავე დროს (და თან სიხარულით) ვსწავლობდი მუსიკას და, ამასთან, გამორჩენილი ჩემი მატყუარა, ოტოკარო შეჭვივს კვალდაკვალ კივიდები ვენაში, ვენიდან პრალამა გადაცხადებული ხოლმე. მის გვერდით ჩემთან ერთად პარიზის კონსერვატორიაში თავი მოიყარა ყველა ჯიშისა და შეფერობის მონაფეხების მთელმა ხროვამ, ასე რომ, აუდიტორიაში, სადაც ის მეცადინეობებს ატარებდა, სამი კონტინენტის სუნი იდგა. კონსერვატორიაში დღეგამოშვებით დაფდიოდი ილიაში ამორჩილი მოგრძო ყუთით, თითქოს ბავშვის დამარხვას ვაპირებდი. შევედიოდი პირველი სართლის მოგრძო ოთახში, რომელსაც ისეთი დებალი ჭერი ჰქონდა, რომ კარის ზედა ნაწილისგან სულ დაფხაჩნილი იყო. კარადებში, კუთხეებში და კედლებზე ეწყო და ეკიდა ვოლინოები ხეშებით, სიმბეტემ რომ იყო გარჭობილი: მონათლო მგრწყინავი მეოთხედები, ეჭვი არ არის, არანაწილი ვასეულობის მქონენი; ზოლიანი, თითქოს გოჭებიო, მთელი ვოლინოები და ნახევრების უსახური ნატყებიო. ყოველგვარ ბრწყინვალესა მოკლებული, რომლებზეც ერთი შეხედვით ვერაფერს იხეცი. ყოველთვის, როცა კი ამ ოთახში შესვლურად, მეჩვენებოდა, თითქოს მათ ადგილები გაცვალეს და სხვაანაირები ჩანან, თუმცა ისიც შესაძლოა, რომ სრულიად სხვა ინსტრუმენტებით შეცვალეს. მთელი ეს სიმრავლე (განსაკუთრებით, საღამო ჟამს, როცა ვლტაჟი თივზი ანკესზე წამოგებას იწყებს) იმისთვის გამოიყენებოდა, რომ თავისთვის ესამურა და შესმინებოდა იატაკის ფიცრებს, რომლებიც აჭრიჭინდებოდნენ, ზედ დაგებულ ფარდავებს წამოწვდნენ და გაუთავებელ მოძრაობას იწყებდნენ. ხეშები ინსტრუმენტების გვერდებს ეხასხუებოდნენ, ვოლინოები — ერთმანეთს, სიმები ან მოშუშული იყო, ან წყდებოდა, კანიფონასამულ ხეშებს მოთეთრო მტვერი ასდიოდა, გალაქული დეკები იბერებოდნენ და სკდებოდნენ, ხოლო ანატკეები თავისი ითწყებდნენ შემობრუნებას.

შემოდგომის ერთ საღამოს ამ ოთახში ოთხნი შევიკრიბეთ — რეპეტიცია უნდა გაგვევლო. ყველანი, რა თქმა უნდა, შეჭვივს მონაფეხები ვიყავით, რომელშიც პარტიტურა მოგვცა. ყუთიდან ვიოლინოზელი ამოვიღე, მეორე მონაფეხი ფაგოტი მოიტანე, მესამე შავკლავიშებით ან და თეთრნახევარტონებითა როლია მოუვლა, უკანასკნელი კი ჩვენ შორის ყველაზე ცნობილი მოვიდა — მევიოლინე. აჟამდე ახლოს არასოდეს მენახა, გაგონებით კი ხშირად მსმენოდა ჩემს თანამემამულეზე ბელგრადიდან მანასია ბუკურევი და მის ულამაზეს დაზე, შერონიანა, რომელიც პირით და მკერდით ერთდროულად იცინოდა. იმ დროს მოდამი იყო შავი ქარსის ბეჭდების ტარება და გარდაცვლილისთვის ნიღბების წინასწარ შეკვეთა. მანასიაზე ამბობდნენ, რომ ისიც ამ მოდის თავისისმცემელი. კიდევ ამბობდნენ, რომ დღესასწაულებზე ის ბოშურად ეზიარება — ძმრითა და პირშუშებით, მერე კი რამდენიმე თვით ქრება და ყურს არ უგდებს მასტრო შეჭვივს გაფრთხილებებს, რომელიც უკან მოადვენებს ხოლმე ჯუფის ჯვალში გამოხვეულ დაღუქულ წეროლებზე. მის გამოცდებს ყოველთვის განსაკუთრებულ ცნობისმოყვარეობით ელოდნენ და კონ-

სერვატორიის დარბაზი იმ დღეებში, ჩვეულებრივ, ხალხს ვერ იტევდა, ხოლო მანასიას კომპანიაში საღამოს გატარება, როცა ის დროსტარებას გადაწყვებოდა ხოლმე, წინამორბედი გართობის მიელ თვედ ლიწდა. როცა შემოვიდა, მართლაც შევინშნე მის თიერ ქარსიანი ბეჭედიც და ისიც, რომ მარცხენა ხელის ყველა თითის ფრჩხილი სხვადასხვა ფერის ლაქით ჰქონდა შეღებილი, ამიტომ, როცა უკრავდა, ჩანდა, რომელი თითი არს აკეთებდა.

ერთმანეთი გავიცანით და რეპეტიციების შემდეგ ლუბანაში დავინყეთ სიარული, სადაც ლუდის სმისას მანასია სხვისი კაბებიდან ჭაქს სულის შებერვით ფანტავდა. ერთ საღამოს, როცა ლუდის ქაფით გათეთრებული წანამაგიდან მიყურებდა, მკითხა:

— დარწმუნებული ხარ, რომ ლუნი რიცხვებისა არ გეშინია?

— არ მეშინია, — უუპასუხო გავცეპულმა, — მაინც რატომ უნდა მეშინოდეს?

— მაგრამ ლუნი რიცხვები ხომ გარდაცვლილთა რიცხვებია. ყვავილის კენტი რაოდენობა მხოლოდ ცოცხლებისთვის მიაქვთ, წყვილები კი სასაფლაოების უთენილებია. კენტი — დასაწყისი, ლუნი — დასასრულს...

ლილების ნაცვლად ვერცხლის ჩაის კოვზები ეკერა, მხეხრილი სახელებით და ორ-ორი ნახვრეტით — მისაკერებლად, როცა დასვენება და გართობა მოუნდებოდა, ტრიგონომეტრიის ამოცანების ამოსახსნელად ჯდებოდა ხოლმე.

— იცოდა, — მითხრა ერთ საღამოს, თან ლაქით დაფარულ ფრჩხილებს ბაკენბარდებზე იპრიალებდა, — ტყუილად როდი ამბობენ: „აქ ორი წყვილი თვალია საჭირო“. ბევრი ვეფერე არამაზე და იმ დასკვნამდე მივიღე, რომ ეს გამოთქმა რომელიმე ოთხთავალა ურჩხულის კი არ ეხება, არამედ ორ ადამიანს, რომელთა თვალებსაც რაღაც საერთო აქვს. როგორც ეს არის შესაძლებელი, მარცხენა თვალთან მრავლევანს ავლის დანიახს, ასევე სავსებით შესაძლოა, შენი თვალებით დანიახს სხვისი თვალების გავლით. საჭიროა, იპოვო მხოლოდ ის საერთო, რაც მათ აკავშირებს. თვალის ყოველ წვეთს, ეს თვითონაც ასევე რაინც გინახავს, თავისი სიღრმე და ფერი აქვს. ეს სიღრმე უდრის სიზუსტით შეიძლება გამოთვალო ტრიგონომეტრიის საშუალებით. რაღაც-რაღაც გამოკვლევები ჩავატარე და ახლა დარწმუნებული ვარ, რომ ერთი სიღრმისა და ფერის თვალებს ერთგვარად საერთო მნიშვნელი აქვთ...

მუსიკაში ზუსტად ასეა, — განაგრძობდა იგი, — ისეთი რამები, რაც ისევე დაშორებული ერთმანეთს, როგორც ორი წვეთი თვალი, მხედველობაში მათქმს ოთხი ინსტრუმენტი, საჭიროა, დააკვირო, დაუსახოს საერთო ამოცანა. ყრუს დაკვრა არ შეუძლია ისევე, როგორც შეუძლებელია, მუხვზე ეკლესიაში გალობა ასწავლო. არ შეიძლება, მოიგო კარტო, თუ მხოლოდ ჯვრებითა და გულებით თამაშობ. აუცილებელია, ავრებიც და ყვავებიც გქონდეს, საჭიროა ყველა, ოთხივე ფერის კარტი, საჭიროა ყველა, ოთხივე თვალის გახელა.

და ფუტლარიდან ჩემი ვიოლინელო რომ ამოიღო, დამსწრეთა გასაკვირად, ისე დაუკრა კვარტეტიდან ჩემი პარტია, ერთი შეცდომაც არ დაუშვია, მესხიერებით. როცა რაკრაკიან მივიდა, სადაც მოუწია, მორიგეობით და სწრაფად მუხებდა სიმებს ხან შუა, ხან საჩვენებელი თითებით, რომელთა ფრჩხილები ცისფერი და ყვითელი ლაქით ჰქონდა დაფარული, ჩვენ მათზე მზანე ფერი დავინახეთ.

— თუ ვერ გაიგე, ერთი ძალიან მარტივი მაგალითით აგისხნი, — დაკვრა რომ მოათავა, მანასიამ გავკვეთილი განაგრძო, — იცი, საბერძნეთში ერთი ნახევარკენტილია, ისეთი ვინჩო, რომ კამჩებს, სრულიად ჩვეულებრივ ღელაში შემბუღებ, შეუძლიათ, სიგანეც ისე გადახანან, რომ ხმელეთს მოწყვიტონ. ეს წმინდა მთაა, ალმოსავლური ქრისტიანობის ციცილიზაციის ცენტრი. აგერ, უკვე ათასი წელია, დასახლებულია ბერ-მონაზვნებით, არის მთავრი კიდებელი. აქვს საკუთარი საზღვარი საბერძნეთის სახელმწიფოსთან, საკუთარი საბაჟო ზონა, ჰყავს საკუთარი მთავრობა სამი მინისტრ-მონაზვნითა და პოროტიერარქით — მთავრობის თავმჯდომარე. თითოეულს იმ ბეჭდის მეფობედი აბარია, რომლითაც დამონშვებდ საზღვრს, წმინდა მთის ტერიტორიაზე შესვლის ნებართვას რომ იძლევა. ამბობენ, რომ ბეჭდის სამი ნაწილი მამრობითია, ხოლო ერთი — მდედრობითი. ბეჭდის ძალა მხოლოდ იმ შემთხვევაში აქვს, თუ შედგება ოთხივე ნაწილისაგან, თითოეული ამ ბერისგან რომ მიიღეს და წითელი ძაფით აკინძეს. მხოლოდ ამ შემთხვევაში ამტკიცებს ის ათონზე შესასვლელი ვიზის უტყუარობას... ასევე შენს მუსიკაშიც. ის წელნადან ოთხივე დროში უნდა გაატარო და ზაფხულობით სხვანაირად იქცეოდეს, ვიდრე შემოდგომობით. თუ გინდა, ამის არსს ჩანვედ, მოგინებს კვანტეტის ყველა, ოთხივე პარტიის შესწავლა, რომლებსაც ჩვენ უკრავთ. უნდა იცოდო ოთხივე ინსტრუმენტის გამოყენება, თუმცა როცა ერთად ვართ, მხოლოდ ერთზე ვუკრავ.

— განა მუსიკა ისეთივე რამ არ არის, როგორიც მათემატიკა? — შევეკამათე მანასია ბუკურს. თუ რაიმე შესაბამისობაშია რომელიმე ინსტრუმენტთან, იგი იგი, ის შესაბამისობაშია ყველასთან.

აქ შევინშნე, რომ მისი ცხვირის წვერზე, თითქოს კანკეშიდან, თავი გამოყო რაღაც მეთერთმეტე ფრჩხილის მაგვარად და მან ეს ცხვირის ფრჩხილი ისე მომაბჯინა, როგორც საჩვენებელი თითი:

— აქ ყურადღება უნდა მიაქციო იმ რიცხვების წარმოშობასაც, რომლებითაც მათემატიკა ოპერირებს. ხოლო თუ საბოლოოდ ამ პოზიციიდან განვიხილავთ, მაშინ მოგინებს, გაითვალისწინო იმ ელემენტების წარმოშობაც, რომლებიც მუსიკას შეადგენენ. მაგალითად, აიღე ინსტრუმენტი, რომელზეც მე უკრავ. ვიოლინო, იცი, რისგან შედგება ის?

და მან მთელი ლექცია წამკითხა:

— უპირველეს ყოვლისა, ეს არის ხე. ვიოლინოს ტანი ნაძვისაგან კეთდება, რომელსაც გაცილებით მეტხანს ინახვენ, ვიდრე ის ცოცხლობს, ვინც ხე მოჭრა. ტანის ძირი და ფერსო მთის ნეკერჩხლისგან მზადდება, ხმის თავს ალუბლის რბილი და ტკბილი ხისგან ჭრიან, ხოლო ებანოზის ხის გრიფს ვიოლინოს ყელზე ამარტებენ. ყოველი ვიოლინოს შგინთ არის „სული“ — ვიოლი-განმბრეველი, დამზადებული ნაძვის ტრატისგან, რომელიც ზევითა დაქვას ქვევითაგან განაცალკევებს. განმბრეველზე დამკვიდებული ინსტრუმენტის ხმის დიაპაზონი. ასე რომ, ვიოლინოს სული მდებარეობს. ხემს ქარზე გაზრდილი ვარდის წნელისგან ამზადებენ და მერე ნიწვინათ ხეებით ფისით მოხავენ.

მაგრამ ვიოლინოს ზოგადიერთი ნაწილი მცენარეული კი არა, ცხოველური წარმოშობისაა. ხემის ჰუას ცხენის კუდიდან იღებენ, ოდესღაც კი (ჯერ კიდევ მანამდე, ამაჰქვეყნად ვიოლინო იარსებებდა) საუკეთესოდ მიიჩნევდნენ ქამანჩისთვის მარტორქის კუდის ტენეების გამოყენებას. ორ მსხვილ სიმს ცხოველების

ერთმანეთში ჩანული ნაწილებებისგან აკეთებენ, ჯორა კი მზადდება ძვლისგან, რომელსაც ერთობ უცნაურ ფორმას აძლევენ. ძვლისგანვე მზადდება ჭუის სამაგრიც ხემის თავზე და, სხვათა შორის, ამბობენ, რომ ზოგჯერ (პავანინისთან) ამისთვის ადამიანის ძვალს იყენებდნენ. ირმის ძვლისგან მზადდება ღლიკა, რომელიც დაჭიმული ძარღვით უფრთხვდება ნახევარგორფს. ნებოც, რომელიც ერთმანეთთან აკავშირებს ინსტრუმენტის სხვადასხვა ნაწილს, ცხოველური წარმოშობისაა. მიიჩნევენ, რომ ამასი ხმარობდა წებოს, რომელსაც საფუძვლად ედო მოხარშული ხორცი იქედნისი, რომელიც ჰაერში მშობიარობს და ამიტომ წებოს წონა თითქმის არა აქვს. ხემის ხუნდის ორივე მხარე სადაფით არის ინკრუსტირებული. სადაფი ყოველთვის ოდნავ გრილია ხეზე, ამიტომაც მისი დახმარებით თითებს უადვილდება, იგრძნოს ის ერთადერთი სწორი ადგილი, სადაც უნდა ჩაეჭიდოს — არათითი ყოველთვის ამ სადაფის ხრახნზე უნდა დარჩეს.

და ბოლოს, ვიოლინოს ისეთი ნაწილებიც აქვს, რომლებიც წარმოშობას დედამიწის წიაღისეულს უნდა უმადლოდნენ. ორი წვრილი სიმი ლითონისგან კეთდება; კორა (უნაგირი), რომელზეც ისინია მიმაგრებული, ზოგჯერ ქვისაა, ხოლო ჭუის დასახვედი, რითაც ხემის თავი მოკლავდა, ვერცხლისგან მზადდება. ამ ყველაფერთან ერთად მნიშვნელოვანი ადგილი ეთმობა ცეცხლს, ძლიერს და რბილს, რომელზეც ხეს ხრთან და რომელზეც წებოს და ლაქს ამზადებენ. ლაქი — ეს სრულიად ცალკე ამბავია. ის ყოველთვის სხვადასხვაანაირია და ვიოლინოს ყველა ოსტატის ინახავს ლაქის დამზადების სწრაფ და ნელ საიდუმლოს, რომელიც თავისი სულიერი მამისგან გადმოეცა. ვიოლინოს ლაქის ასეთი სწრაფი და ნელი საიდუმლოებით განაპირობებს ინსტრუმენტის წარმატებას, თუ ისინი მომავალს ეკუთვნის. თუ საიდუმლოებები წარსულიდან არის, მიიჩნევენ, რომ ლაქი ცუდია... საქმე ის არის, — თხრობა დაასრულა მანასიამ, — რომ ადამიანს ყოველთვის შეუძლია, სმენით გაარჩიოს, რომელი ხე ხმარობს ლამით — ნაძვი თუ მთის ნეკერჩხალი. ინსტრუმენტი, მაშინაც კი, როცა შენს ხელში ჟღერს, არა-სოდეს კარგავს კავშირს თავის წარმოშობასთან, მასალასთან, რომლისგანაც დაამზადეს, იმ ხერთან, რომელსაც ოსტატი მისი დამზადებისას იყენებდა, თვითონ მუსიკა კი მხოლოდ ყოველივე ამის წყალობით არის გამართლებული. საქმე ის კი არ არის, რომ თითები ვიოლინოზე უკრავენ, არამედ ის, რომ მისი დამზადებით ეხებიან წყლის, ჰაერის, ცეცხლის ან მინის ქვეშა სამყაროს ძირითად ელემენტებს, მათ საიდუმლოებს, რომლებიც თითოეულ ინსტრუმენტში ერთმანეთს განსხვავებულად ერწყმის.

ბევრმა დღემ და საათმა ჩაიარა მას შემდეგ, რაც ეს ამბავი მოვიცინე. ამ დროის განმავლობაში, როგორც იტყობი, ავიც ვნახე და კარგიც, ცეცხლზეც ვავიარე, ნყალშიც და სპილენძის საყვირებშიც, მაგრამ არასოდეს გამჩენია სურვილი, ჩვენი კვარტეტის დანარჩენი სამი პარტიაც შემეცნაწლა. მეჩვენებოდა, რომ ამბავი, რომელსაც მანასია მომიყვა, ძალიან რთული იყო და მისი ისევე არ მეგონოდა, როგორც არ მეგონოდა, რომ იმას, ვინც დიდი მარხვის მიძიე კვირაში არ დააცემინებს, ხანმოკლე ცხოვრება ექნება. ამათთან, იმ შემთხვევაშიც კი, თუ თვითონ ცრუმორწმუნე არა ხარ და არ გემინია,

გზა შამბა კატამ რომ გადაგიჭრა, ზუსტად ვერასოდეს გაიგებ, ხომ არ იყო ცრუმორწმუნე თვითონ მკაცრად განავარძოდი კვარტეტში ვიოლინოზე დაკვრას, ფხვს ვაყოლებდი ტაქტს, დარწმუნებული, რომ მათემატიკის ბაღში მოვამწყვდიე მუსიკის კანონები და სულაც არ ვუღრმავებოდი წარმოშობას რიცხვებისას, რომლებიც ნებისმიერი რიტმის, მაგალითად, სამი მეოთხედის, საფუძველზე დგას. რასაკვირველია, ყოველივე შესანიშნავად დამთავრდა, მსმენელთა თანდასწრებით დაფუკარი გაეცემა ჩემი პარტია, თან ეს ისე მექანისურად გამოკვეთა, როგორც საათს ქოქხედა თავსახურს ანკაპუნებენ, მერე კი საშუალოდ დაგვორდი მუსიკას, რადგან მარჯვენას კი არა, მარცხენა ხელს გავევიო.

მხოლოდ იშვიათად, დიდი სიცხეებისას, როცა ფხვ-საცმელზე დენბა და მინაზე წვეთავს გუტალინი, როცა ტანი ოფლით გაუღენითილ სამოსში მხოლოდ ღილებს გრძნობს, მეჩვენებოდა, რომ მუსიკა ბრუნდება ჩემს ცხოვრებაში. ერთხელ მეც დაფუბუნდი მუსიკას, მაგრამ ეს იყო მხოლოდ ერთხელ.

1934 წელს ჩვენი მასეტრო შეეჩიკი გარდაიცვალა და მოწაფეები მთელი წლის განმავლობაში ევროპაში მართავდნენ მისი სხვისიანად მიღწეული კონცერტებს. მაშინ შუა გზაზე შევჩიკი, არც უკან ჩანდა სინათლე, არც წინ; გათენებისა მუშინოდა და იმ რესტორნებს, რომლებშიც საუბრობენ, უპირატესობას ვანიჭებდი იმითანავე დარბოთ, რომლებშიც ვახშობენ. უძილოა მტანაშე-და, ნივანდონი ვიჭერდი ზუზებს — ფურცლებს შორის მოეჭყლეტიდა ხოლმე და მერე, წაკითხვისას, უამრავ ჩემსავე მსხვერპლს ვპოულობდი — გაბრწყინებულსა და გამოვიტულებს. ამისად მოუხედავად, მატეტის გარდაცვალების ცნობის მიღებისთანავე პრალამ გავემაჯავრე, შევასრულე ასეთ შემთხვევაში მიღებული ყველა ფორმალბა და პირველსავე კონცერტზე დასასრულებად წავედი. უკრავდა შეეჩიკის ერთ-ერთი მოსწავლე, რომლის სახელიც არ მახსოვდა.

სავიოლინო კონცერტი იყო. მევიოლინის სწორი, მთლად შავი თმა ჰქონდა, ისეთივე, როგორიც ხემის ძუა. პირველი ნაწილი წყნარი იყო — ასეთ ტემპზე ადამიანს შეუძლია, თვალად ადევნოს მაგიდისაზე ნივანს ვარდნას და ცალკე იმასაც დაუკვირდეს, როგორ იცემა მისი თითოეული ფურცელი. მეორე ნაწილი ფართო და მსუბუქი იყო, თითქმის მოგაგონებდათ, როგორ ერწყმინა ნაბობი ფოთლები საუთარ ჩრდილებს. კადენციაში, აულაგ-მაგმა და ველურმა, თანხლებთა გარეშე დარჩენილ მევიოლინის საშუალება მისცა, ნილაბი ჩამოეხსნა და მე გავიფიქრე: ასეთი კაცი ივლისში რომ ატირდეს, ტირილის ხმას ავსიტომიც გაიგონებ-მეთქი და ბოლოს, თავებრდამხვევი დასკვნითი ნაწილი, რომლის შესრულებაც მხოლოდ იმას შეეძლო, ვისაც სამ სხვადასხვა სიქქარზე სძინავს და ვისი სიზმრებიც ხან ვეებერთელა მამოძრავებელ ძალას ფლობენ, ხან დიდ და მომწყვდიელ სისწრაფეს... ვინც ჩემს წინაშე იდგა, ორფეოსიც კი არ იყო, მხეცებს, ქვეებს, ნაკადულებს, ხეებს, ცეცხლს და ფიქს, ნივარაში ქარის ქოროლს და ცხოველთა ნაწილებს რომ აიძულებდა, მისი მუსიკისთვის ესმინათ. ის უფრო ძლიერი იყო — ყველა ესენი აბოჟლა, გამომზამებოდნენ, ალაპარაკებულებენ მის ინსტრუმენტში, როგორც საურთაველებში, სადაც მუსიკას მსხვერპლად სწირავდნენ არა მარტო მათ, თავიანთი შიგნეულითა და ძვლებით, არამედ ქურუმის ხელსაც... და აქ მანასია ბუფური და მისი სიტყვები გამახსენდა.

მაგრამ, უნდა გამოგიტყდეთ, თვით მანასია ბუკურს მისდღემში ვერ ვიცნობდი იმ შავი პარკით, რომლითაც სცენაზე იდგა. მან კი იმ უამრავ ადამიანში, მის მოსასმენად რომ მოსულიყო, მაშინვე მიცნო. კონცერტის შემდეგ მისი თხოვნით მომჩვენა და მასთან მიმიყვანეს. სხვისი სახელი და სხვისი ობიექტები გამოდიდა, ის კი, რაც პარკის ქვეშ აღმოვაჩინე, არაფერი ჰგავდა ახალგაზრდობის დროინდელ მის ლამაზ სახეს. ცალი თვალი სადღაც შუბლს ქვევდან იყურებოდა, მეორეს, საერთოდ, მარტოვანად აჰქონდა, სად იყო პირველი, მაგრამ წარუგდებდა ამისა, თვალებს ისევ ახალგაზრდად, როგორც ადრე: მარცხენას ორჯერ იმ დროში, სანამ ერთხელ დაახაზებოდა მარჯვენას.

— დიდხანს დგამა აღარ შეგიძლია? მე კი წოლა აღარ შემიძლია, ჩემო კარო, — მომიგო მან, — პირდაპირ საშინელებაა, ცხოვრებაში რამდენ ხანს ვინქვით! მთელი მარადისობა! მეტი აღარ შემიძლია, საკმარისია. საერთოდ აღარ ვწვები...

ქუჩა გავიარეთ, იმ ლამაზი ჩალით რომ მოეფინათ, რათა მოძრაობით გამოწვეულ ხმაურს საკონცერტო დარბაზში მყოფთათვის მუსიკის მოსმენაში ხელი არ შეეშალა. დავსხედით, როგორც ახალგაზრდობაში, კაფეში და ლუდი შევუკვეთეთ.

— მჭირდება, — მითხრა, როგორც კი დავსხედით, და შევამჩნიე, რომ ფრჩხილებზე ლაქი აღარ ესვა.

— შენ ხომ იცი, რომ მუსიკას თავი დავანებე.

— აიცი. და ეს სწორედაც რომ ხელს მაძლევს. ზუსტად ასეთი მჭირდება და არა ისეთი, უწინ რომ იყო.

ამ სიტყვებმა უბრალოდ კი არ გამოაცა, კიდევ შემაცბუნა. მას შემდეგ, რაც ჩემი პროფესიული მომსახურება შეეთავაზე, მიაბმო, რა ტანჯავდა. მის მონაყოლს რომ ვუსმენდი, ის ვერცა, რაც გაცილებით ადრე და იმაზე უკეთ ვიცოდი, ვიდრე თვითონ. ამის მიუხედავად, მის სიტყვებში იყო რაღაც მოულოდნელიც. უკვე წლებია, იგი ერთი სულ ასლტურთა კვარტეტის პარტიტურას დაესვდა. ამ ახალ კვარტეტს და იმ ძალიანხმეებს, რაც მის დასაუფლებლად გაიღო, პირდაპირ ქვეყიდან გადაჰყავდა და მუსიკას აშორებდა. ლაპარაკი საერთოდ მუსიკას კი არა, კვარტეტის მოძიებას შეეგებოდა. მარცხენაფეხამოკეცილი ვუსმენდი მისი აღსარებას, რომელთაგანაც შეიძლება დაგვერქმიათ მოძრაობა და-ძმაზე

„ხო იცი, რომ და მყავდა, პერონია. გახსოვს, რა ლამაზი იყო: ერთი თვალი — როგორც დანე, მეორე — როგორც ღამე და მან იცოდა, რომ ქვეყიდან უფრო მეტია სილამაზე, ვიდრე სიყვარული. 1910 წელს დაიბადა და რამდენიმე კვირის შემდეგ, ერთ დღიას, იმ დღით, რომელიც არაფის, მათ შორის, თვითონ მასაც არ დაუბახსოვრებია, პერომ მოკვდინება დაიწყო და შეუმჩნევლად კვდებოდა რამდენიმე ათეული წლის დასავლობაში იმ საბედისწერო დღემდე, როცა კვდომა, ბოლოს და ბოლოს დათავრდა. ვინ იცის, იქნებ, მისი კვდომა გაცილებით ადრეც დაიწყო, ჯერ კიდევ მანამ, სანამ ჰქონდა დაიბადებოდა და მის დაბადებამდე რამდენიმე ასწლეულს გრძელდებოდა, იმ დროს იმ დასასრულამდე არ მიიყვანა, რაზეც ახლა ვილაპარაკებთ. რაც შემეხება მე, ერთხელ, იმ დღის საღამო ჟამს, რომელიც ყველასგან შემოქმეველი დარჩა და რომლის სხვა საღამოებზე სხვა გამოჩენივას თვითონაც ვერ შევძლებდი, სასხეობი გაუცნობიერებლად დავიწყე შეყვარება. შეყვარება არა ქალის, დედის, ძმის ან დის — მაშინ ხომ დაბადებიდან სულ რამდენიმე წელი შემისრულდა. დავიწყე შეყვარება

საერთოდ, სიყვარულისთვის მზადყოფნის სახით. მაგრამ ერთობ გაბედული სიყვარულით, იმ გემივით, მტკიცედ რომ იღებს კურსს გაშლილი ზღვისკენ, საიდანაც დასაბრუნებელი გზა არ არსებობს. და ამ ჩემს სიყვარულში, ანუ ამ ხომალდის ბორცვზე, მას შემდეგ ამოდიოდნენ და ჩადიდნენ ჩემი ბედის თანამგზავრები, რომლებიც დროის ამა თუ იმ მონაკვეთს ჩემთან ერთად ატარებდნენ. ჩემთან ერთად ხვდებოდნენ ტალღების დარტყმებს, მიქცევებს, შვსაც და ქარებს. მათ შორის იყო ჩემი და პეროც, ოღონდ მას ამ ხომალდზე გაშალკურთხული ადგილი ეკავა. კაპიტნის ხიდურაზე კი არა — არა, ყველაზე ლამაზ საყარძელში. და ეს ლამაზი საყარძელი ჩემს ხომალდზე ყველაზე მეტად სწორედ მას შეეფერებოდა. გემბანზე მდგარ ყველა დანარჩენ საყარძელზე ლამაზი ის, შეიძლება, სწორედ მას შემდეგ გახდა, რაც პერონიამ დაიკავა. ეს რომ მოხდა, პერო სულ თხუთმეტი წლის იყო და სუფრაზე სასადილოდ სხვებთან ერთად უკვე აღარ ჯდებოდა. და ამის შემდეგ თვითონ მეც აღარასდროს მინახავს, რომ ესადილა ან ევახებოდა. ოჯახში ჩუმ-ჩუმად ლაპარაკობდნენ, რომ ის სულ სხვა რაღაცებს ჭამდა და არა იმას, რასაც სხვები. ეკლესიაში პირველს სწრაფი მოძრაობით ინერდა, თითქოს ბუზს იჭერსო, და ამბობდნენ, რომ ასევე სწრაფად ჭამდა. ჯერ კიდევ სრულიად ბავშვი იყო წერილი ფეხები და ბეზერი, ბებერზე ბებერი სულთი. სულთი, რომელიც იმულებული იყო, შეგუებულია მის სხეულს, როგორც ახალ, მაგრამ უკვე ზრდასრულ ღმერთს. ჯერჯერობით თვითონაც უკვე წერ იგებს მის ლოცვების ენას, რომლებიც მას მიმართავენ. ღმერთს, რომელმაც ჯერ კიდევ უნდა ისწავლოს ლაპარაკი... სულ მეჩვენებოდა, რომ ჩემი გველი მყოფი ქალბი იყოფიან მზარეულებად, მოსამსახურებლად და მომუშაველად და ჯერ კიდევ ბავშვობაში მიხვდით, რომ ჩემი და პერონია ამ უკანასკნელთა რიცხვშია. მან მთლად სატანჯველად შექცია უკანასკნელი წუთები ჩვენი ზინაური ცხოვრების დიდ ნაწილს, რომლებსაც პერო თავს ატყდა უაზრო მოქმედებების ნაკადს. როცა ისინი ხელში ჩააკვდებოდნენ ზოლზე, განამებულები არა მარტო უკურნებელი სენით, არამედ მისი პანიკური ცდებით, ესნა მათი სიცოცხლე, პერო უსიტყვოდ აქცევდა მათ ზურგს და მერე ამბობდა:

— თავი ათქმობათი მგონია. ყოველთვის ვიგვიანებ, ყოველთვის სამშაბათის მერე მოვიდვარ...

პერონია ბელგრადში სწავლობდა და, როცა თევზის კანის შლანბი აქ, პრალამი ჩამოვიდა, რათა სწავლა გაეგრძელებინა, ბინა ქალაქის ძველი უბნის ერთ ვიწრო და ღრმა ქუჩაზე ვიქირავეთ. ბინას აქირავებდნენ სხვენთან ერთად, რომელზე ასასვლელადაც ოთახში ხის კიბე უნდა ჩამოგვეშა იმ მოწყობილობის დახმარებით, ლითონის ჯაჭვისა და ბორბლების სისტემისგან რომ შედგებოდა. იმ დროს ახალგაზრდა კაცი ვიყავი, მომცრე და გამჭვირვალე, როგორც მთის ნაკადული. ენერგიას, მიღებულს მუსიკიდან, წინანდებურად ყოველდღე რომ მკვებებდა, უკვე აღარ ვხარჯავდი. ჩემს სულს ქინი ედებოდა, აგრეთვე უსარგებლო სულიერ ცნობას, როგორც სიმსუქნისკენ მიდრეკილი ადამიანი, რომელიც ვერ ასწრებს, გახარებას საკვებით მიღებული კალორიები. პერომ იავნებ დავდა ქოთანა ალოთი, „რომელიც ეშმაკმა ალოო“, რის გამოც მის ცეკვას ფოთლებს გრძივი თეთრი ზოლები შემორჩა. ეს მცენარე ბელგრადიდან ჩამოიტანა და თავის ოთახში ისე დიდდა, რომ როცა თმას ივარცხნიდა, სარკეში მისი გამოსახულება დაენახა. ერთ დღით მან როგორღაც შენიშნა

რომ მის სარკეში თმას ივარცხნიდა და პირს იპარსავდა ახალგაზრდა პორუჩიკი, რომელიც ქუჩის გადაღმა მდგარ სახლში ამავე სართულზე ცხოვრობდა. მისი ფანჯარა ისე ახლოს იყო ჩვენი აივანთან, რომ პორუჩიკს შეეძლო, პეროს სარკეში საკუთარი თვის დაენახა; შინიდან გამოუსვლელად გათამაშეთისთვის ანთებული ასანთის ღერი გადაგვედო და ის ისე მიფრინებოდა, ჩაქრობას ვერ ასწრებდა. საღამოობით მე და პორუჩიკი ამ გზით ვაწვდიდით ერთმანეთს ცეცხლს ყალიბების გასაღვრებლად.

— ფრთხილად იყავით, არასოდეს მოუკიდოთ ასანთის ერთი ღერით მეორე სანთელს და მესამე ყალიბს! — მხიარულად გვეტყოდა ხოლმე ახალი ნაცნობი. პორუჩიკს, რომელსაც იან კობლა ერქვა, და ჩემს დას პეროს რაღაც ისეთი დანიყო, რასაც მე ურთიერთდაწყნისვას დავარქმევდი. მაგრამ დრო ცალ ფეხზე არასოდეს დგას. საქმე წინ მიიწევდა. ყოველ საღამოს ის სწორედ იმ დროს ანთებდა სინათლეს, როცა პერო თავის ოთახში აქრობდა. მე აივანზე ვიჯექი, ყალიბის ვეწოდი, დროდრო შლაპას ვიხდიდი და შიგ ვაბოლებდი და ვუყურებდი, როგორ იხდის ქუჩის მეორე მხარეს იან კობლა ჩემებს. ერთს ერთ კუთხეში ისვრის, მეორეს — მეორეში, როგორ ევლის ბოთლიდან, რომელიც მხოლოდ კბილებით უჭირავს და ხმლით აჭრის ფეხს შემწვარ წინილას, მაგინდა რომ უდევს, მერე საწოლში წევბოდა, ფეხს გამოხრავდა და ძვალს ისრავდა პირდაპირ ჩემკმაში, კუთხეში რომ იდო, მერე პერანოს იხიდა და ამ დროს ნელა იღებოდა კაირი და ოთახში იღვრებოდა მთვარის შუქი, რომელსაც შემოჰყევებოდა ჩემი და პერო. უძრავად, თვალდაუხამებლად მისჩერებოდა პორუჩიკს, თითქოს ვერ ხედავსო, საწოლში მიდიოდა, დაიბრუნებოდა და კაცი მისი ბლუზის ღილებს ენით გახსნას შეუდგებოდა. აქ პერო წამიერ მზეერას ესროდა აივანს, სადაც მე ვეწოდი, სანთლის ალს მიაფურთხებდა, თავისი ნანანავით გამოლტავდა მთვარის შუქს, აუქჩარებლად შემოუვლიდა ლოგინს და შიგ ჩაწოლილ პორუჩიკს, მერე კი ნელა, როგორც მინისკენ დაშვებული თოვლის ფანტელი, ისე ეშვებოდა თავის ნადავლზე...

ჩემი შლაპა და თმა მთლად თამბაქოს სუნით იყო გაუღწეოლი. ზოგჯერ ვდგებოდი და კონსერვატორი-აში სამეცადინოდ მივდიოდი. ზოგჯერ ლუდსანებისკენ გავეწევი, სადაც მაგიდები და სკამები ლუდით იყო გაწე-ბილი, ან მივიდიოდი იმის საყურებლად, როგორ მარბავენ ენრალები წიგნებს, მაგრამ ჩემში რაღაც დულდა, ვგრძნობდი, რომ მე ვერცა გაცილებით სწრაფად მეზრდებოდა ხელეზე, ვიდრე მათ გარშემო და მაშინ ესდებოდი, რომ აუცილებელია, შევიცვალო და მე მართლაც დაეიწყე ცვლილება და ამას აქამდე ვაკეთებ.

ერთხელ ჩემი და სადღის შემდეგ გამოჩნდა, თვალში გადაიმეფებულ ხილს მიუგვდა, ხელები კი ისეთი ჰქონდა, თითქოს მუფთაში ჩარჩენილი. პორუჩიკი კობლა კარს აღარ ალებდა: ახლა ის თავისთან იღებდა რომელიღაც სხვა სიყვარულს. პერო არაფერს ამბობდა, მე კი ჩვეულებისამებრ, ვიჯექი, ვწეოდი და ველოდი. დგებოდა დრო, როცა ის თავის ოთახში სინათლეს აქრობდა, კაცი კი თავისას ანთებდა. აივნიდან ვუყურებდი, როგორ იძრობს ჩემებს, ისვრის ქამარს, როგორ

იჭრის ხმლით ქათმის ფეხს და ჭამს ლოგინში ჩაწოლილი და ზურგზე ჟრუანტელი მივლიდა, ხერხემლის ტანსწორე თმა ყალბზე მიდგებოდა, პერანგი შრიპლს იწყებდა, თითოთი ისე ვაქრობდი ყალიბს, რომ დამწვარი ხორცის სუნი დგებოდა. ჩუმად ჩარეწვდი და ქუჩაში ჩავდიოდი, გადაგვჭრიდი და კობალას ბინაში ავდიოდი. ვალებედი კარს, ოთახში მთვარის შუქი იღვრებოდა და ამ შუქის გავლით შევიდიოდი მე. დაფურებიდი უძრავად, თვალის დაუხამებლად, ვუახლოვებდოდი, ვიხრებოდი და ის იწყებდა ჩემი მარჯვნივ ღილების ენით გახსნას. მაშინ მე მზეერას ვაპარებდი ჩვენი აივნისკენ, სადაც პერო იჯდა, სანთლის ალს ვაფურთხებდი და კობალასთან ვწევოდი. იმიტომ, რომ ახლა პეროს ნაცვლად ის ყოველ საღამოს მე მუდოდა...

ერთ დილას პერო ადრე ადგა, თმა ისე დაიხვია, რომ ეგრძნო, თითქოს ენოში გაზაფხულია (თმას სხვადასხვანაირად იკეთებდა ხოლმე და თუ ბავთას ჩაიწნავდა, ზაფხულის შეგარებას უქონდა, ხოლო ერთ თმას ისე დაიწნავდა, როგორც მათრახს, გრვებოდა, რომ გაზაფხული იდგა). იმ დილით ნანანავი თავზე დაიხვია და შინიდან ადრე გავიდა. ამის მეტად აღარ მინახავს. შემატყობინეს, რომ პერომ თავი მოკლა. იმავე დღეს, თორმეტ საათსა და ხუთ წუთზე, დაიღუპა ლაბორატორიაში მომხდარი აფეთქებისას, რომელიც თვითონვე მოაწყო. ასე რომ, აღარასოდეს მომიცემა შესაძლებლობა, ვკითხო, მაინც ვინ გახდა მისი ასეთი ზღვარგადასული საქციელის მიზეზი — იანი თუ მე. მისი ჭკუაში ნახავს კი არ მგლოხბია.

მას შემდეგ ჯიბით დამაქვს საათი ისრებით, რომლებიც მისი დაღუპვის დროზე გაიყვნენ. ისინი მუდამ თორმეტ საათსა და ხუთ წუთს უჩვენებენ და ყოველდღე დგება წუთი, როცა მათი სამიწილი დრო რეალურად შეესატყუება. ხოლო სამიწილი კითხვა, ვისმა ორგულობამ — პორუჩიკისმა თუ ჩემმა — უბოძა მას სიკვდილისკენ, ჩემთვის სიკვდილ-სიცოცხლის საკითხად იქცა.

ის თქმა უნდა, მეშინვე შეწყდა ჩემი ურთიერთობა იან კობალასთან. ის უკვალოდ გაქრა, მე კი მას შემდეგ საკუთარ ჩრდილზე ბორბოთი დავეხეტები. შევიცვალე სახელი და თმა, დავეიცო ბოთმის ქორწინებზე დავკრა, ვეზირები ხოლმე — როგორც ოდესღაც — ძმრითა და პირშუშებით და ერთადერთი, რაშიც სიმშვიდეს ვპოულობ — ტრიგონომეტრის ამოცანებია. თავში გამუდმებით მიჩრდილებს ანდაზა ორ წყვილ თვალზე და ცვდილობს, ხელსაღა გაავანამიბიერო. პეროს მძნეწინეთი თვალების სიღრმე უთვალავჯერ გამოიმინა-გარიშებითა და ეს ჯადოსნური ციფრი დღისითაც მახსოვს და ღამითაც. ცვდილობს, ამოვიცნო ყველას თვალის ფსკერის სიღრმე, თან ვფიქრობ, შეიძლება მოხდეს სასწაული და გამოჩნდეს ვინმე ისეთივე ფერისა და სიღრმის თვალებით, როგორიც მას ჰქონდა, მაშინ, შეიძლება, იმედო ვიქონიოთ, რომ გავიგებ პასუხს კითხვაზე, რომელზეც და გვლარაოდებს მიპასუხებს. და აი, კიდევ რა. მივხვდი, რომ ზუსტად ისევე, როგორც არსებობს მამრობითი და მდედრობითი ინსტრუმენტები, — ხოლო კარგ კვარტეტად მხოლოდ ის იქცევა, რომელშიც ერთიც არის და მეორეც. — ყოველ სახეზე არის ერთი ქალის და ერთი მამაკაცის თვალი. ჩაიხდეს სასკეში და უწვალებლად აღმოაჩენ, რომელია შენი ორი თვალიდან მამაკაცისა და რომელი ქალისა. პეროს მარცხენა თვალი მამაკაცისა ჰქონდა და სწორედ ის გაუძღვა სიკვდილში. მარჯვენა, ქალის თვალი, ცდი-

ლობდა მისი სიცოცხლე ეხსნა. და ამის დადგენა არ ეგვიძნა... მაგრამ საქმეზე გადავიდეთ!

კრაკოვი კონცერტების გამართვისას ერთ ბატონს გადავეყარე — დოქტორ ალფრედ ვეფხიკის. ოდესღაც, დიდი წინს წინ, მეც და შერო, ჯერ კიდევ ბავშვები, კარ-და ვასლობდით. მან შინ მიმიპატიჟა, რათა იქ დამეკრა. საშუალებად მქონდა, ერთგვარი დაკვირვება მომეხდინა და დავასკენი, რომ ამ კაცთან ფეხიზღად უნდა იყო. დოქტორის ისეთივე ფერისა და სიღრმის თვალები ჰქონდა, როგორც ჩემს გასწვრივდულ დას. ერთ თვალში — დღე, მეორეში — ღამე. შესაძლო ჩანდა, მისგან დავ-ლოდებოდი პასუხს კითხვაზე, რომელიც ჰერომ დამი-ტოვავ, და იან კობალასთან ჩემი ურთიერთობის შეფასე-ბას. დიდხანს ვაკვირდებოდი ვეფხიკისს — მშვენიერ, გულთადად ადამიანს, უტყვს, როგორც წიგნს და ყურე-ბამდე ყველა ლილშეკრულს, მაგრამ მნიშვნელოვანი არაფერი მომხდარა: ერთი ხელის ფრჩხილები მეორე ხელის ფრჩხილებზე ამოედო და თავაზიანად დუმდა. ახლა ისევ პოლონეთში მივდივარ, სადაც, შეპირებისამე-ბრ, კონცერტი უნდა გავემართო დოქტორის ნათესავი ქალის მამულში. თუ შევძლებ, ვისარგებლო ამით და ვე-ფხიკისთან რაიმე გავარკვიო, მაშინ აუცილებლად დამ-ჭირდება შენი დახმარება, ამიტომ გთხოვ, შენც ჩვენთან ერთად წამოხვიდე მოგზაურობაში, რომელიც, სხვათა შორის, — მე რომ არა, — შეიძლება, სასიამოვნოც კი გამოგდეს.

ამ სიტყვებით დამითარა მანასია ბუჟურმა თავისი ამავეი. იმ სამსახურისთვის, რასაც ზემეგან, როგორც პროფესიონალისგან გამოელოდა, მაშინვე გადამიხდა, თუმცა პოლონეთში მხოლოდ 1937 წელს გავემგზავრეთ. ჩემი მეგობარი თითქმის კარგ გუნებაზე იყო. რაღაც უც-ნაური წინათგონობა დაუფლებოდა: როგორც სტუდენ-ტობის დღეებში, ჩემი შლანა თავისი შლანის ზევიდან ესხრა და ვარშავაში დოქტორი ალფრედ ვეფხიკი გამ-აცნო. ვისხედით მისი კაბინეტის მისაღებად, პოლონურ არაყს ესვაგდით და დოქტორი ყალიონს აბოლებდა ისე, რომ იქცეოდა არ ჰქონდა ჩვენი ვიზიტის ნამდვილ მიზან-ზე. ემა კი, ვის შევძლო წარმოვადინა, რომ გიჟური იმე-დი გექონდა, მისი დახმარებით, უფრო სწორად, ვილა-კის თვალების დახმარებით, ჰეროს თვალების მგავსი კრამ იყო, ოთხივე თვალი აგვეცხლა ჩემი მეგობრის მა-ნასია ბუჟურისთვის? ცხადია, შეიძლებოდა ყოველივე ეს მისი უცნაური ფანტაზიისთვის მიგვეწერა, ხოლო ჩვე-ნი მოგზაურობის და პოლონეთში ყოფნის ქვეყნარბი მიზანი, როგორც ვეფხიკობით და ვიმეღოვნებით, მაინც დოქტორის ნათესავი ქალის მამულში გასაბარი-თი თიკონცერტი იყო. ეს კია, ამ განზრახვას ერთი დეტა-ლი ელოებოდა. და ეს დეტალი ვიყავი მე. თუ მოგზაუ-რობის მიზანი კონცერტი იყო, მაშინ მანასიას მე რაღა ეშმაკად ვუნდობ?

ჩვენი მასპინძელი ისე ცოტას ლაპარაკობდა, რომ ბავშვები ერთმანეთზე ეწებებოდა და საკმარისი იყო, სი-ტყვა დასცდნოდა, ისე სკდებოდა, როგორც მონული ყაყაო. მისი ავტომატობლით მივდიოდით, ფანჯრებს იქით ბინდი ნვებოდა, მე კი დაძინება ვცდილობდი. როცა მანქანა გაჩერდა და გადმოვედით, ვეფხიკიმ გვითხრა, მინდა რაღაც გაჩვენოთ. უკვე ბინდებოდა, მაგრამ ის, რისკენაც ვეფხიკისი ყალიონის ვერცხლის-ფერი ბოლი მიგვიითებდა, გარკვევით დავინახეთ. ჩვენ წინ იყო საზღვარი, რომელიც ორ სხვადასხვა კლიმატს

ყოფდა. მინდორზე გამავალი სწორი ხაზი, რომელიც პორიზონტს იქით იკარგებოდა, წარმოადგენდა საზღ-ვარს თოვლსა და მშრალ მიწას შორის, ბალახს რომ და-ფარა. ცოტა ხანს შეეჩერდით ამ სიმშრალესა და სითბო-ში, მეორე კი ქარზექმი შევაბიჯეთ. და მაშინვე დავინახეთ ციხესიმაგრე. ჭიშკრის ორივე მხარეს თითო ფანარი ენთო და მისიკენ მოფარფარებ თოვლი განათებული მხრიდან თერთი, გაუნათებლიდან კი შავი ფერისა იყო.

რამდენიმე ხანში სასტუმრო ოთახში აღმოვედით, რომელსაც ადამიანის ხელის ფორმის კარის სახელურები ჰქონდა. როიალთან მივედი, რომელზეც მანასია ბუჟუ-რმა თავისი ვილინო დადო, და მის თავსახურაზე ნიგნები დავინახე. ამ დროს დისახლისიც გამოჩნდა, რომელმაც ჯერ კარის სახელურს ჩამოართვა ხელი, მეორე ჩვენი.

კაბა წინდებზე შეხებისას შარიშურობდა და ამ ხმა-ამაღლებდა. თმა უკან სწორად გადაევარცხნა და ისე გადაეცემა, რომ ყურები და ყელი სახის ნაწილებზე გე-ვრცნებოდათ, ის საღამოს მან მასწავლა, რომ ზამთარში თევზები, ვიდრე ზედ საქმელს დაწყობდე, უნდა დაბა-რილო, რადგან ორგზის დამარილებული კერძი ორჯერ უფრო ძლიერად გათბობს.

ჩვენი უკან ორვა კარი გაიღო და მეზობელ დარბა-ზში ოთხ კაცზე გაშლილი სუფრა დავინახეთ. ორი სამ-სამსახურიანი შანდალი გაცილებით მეტ სინათლეს გა-მოსცემდა, ვიდრე მოსალოდნელი იყო და შევინებე, რომ ფანჯრების გარეთა დარბაზები გაეცნა, რისი წყალო-ბითაც შუქის ეფექტი ორმაგდებოდა — იქ, ფანჯრის იქით, თოვლიან ღამეში მინები აირეკლავდნენ თორმეტ ცეცხლს. ჩვენი სკამების საზურგეები ამ სინათლეზე ისე მქრქალად ლაპლავებდა, თითქმის გაუსწავლავით.

დასახლბოდა, თევზზე პირველი ნაჭერი რომ გადა-იღო, ღმერთმა შეგარგოთო, გვისურვა და მზერა დოქ-ტორ ვეფხიკისკენ გაექცა, სხვათა შორის, მომეჩვენა, რომ კაცმა მაღულად ანიშნა, გაჩუქებულიყო.

— უჰ, ჩემო საყვარელო ანგელოზო, ნუთუ სამუდა-მოდ მიმატოვე? — მოულოდნელად ფრანგულად მომ-მართა ქალმა.

გაოცებულმა შევხედე, რადგან ამ წუთამდე ჩვენი ურთიერთდამოკიდებულება ერთი ბუნთივ არ გას-ცილებია იმ ორი ადამიანის წმინდა ფორმალური ურთი-ერთობის საზღვრებს, რომელთაც საერთო არაფერი აქვთ. დოქტორმა ვეფხიკიმ თავის კოვზს დახედა და კიდევ უფრო დაუჯერებელი ფრაზით მიმართა მანასია ბუჟურს:

— გელოვით, რადგან დარწმუნებული ვიყავი, დიდხ-ანს არ დაუწყებდით ბრძოლას რაღაც ცრურწმენბა, ხოლო სინდისის ქენჯნას — მით უფრო ნაკლებად!

ამ წუთში მომეჩვენა, რომ დოქტორ ვეფხიკის თვალები მართლაც ჰგავდა ჰეროს თვალებს: ერთში დღე იყო, მეორეში — ღამე. აშკარა იყო, მასპინძლებმა გადა-წყვიტეს, დაეცხვებიათ საყოველთაოდ მიღებული ნორმე-ბიდან და აქ, ჩვეთვის უცხო გარემოში, მოესწათ ნილ-ბები და გადმოეშალათ კარტები, რომელთა შესახებ ეჭვი-თაც არაფერი ვიცოდით. მანასია იჯდა, თითქმის იმ-ტერვედა, სახე გაუფიქრდა და ხემის კანიფოლის ფერი დაეღო. მე მომავლის განჭვრეტის მწირმა უნარმა მისი-ნა. თვალთ კოვზს შევავლე. ვერცხლისა იყო და გადაფ-ყვიტე, რომ მისი გამოყენების დრო დადგა. წვნიან ვჭამ-დით, რომელიც თიხის ჭურჭელში მოხარშათ, ტეხურ-ნის ფორმა რომ ჰქონდა, რისი წყალობითაც შე-ძლებოდა ცეცხლზე გამუდმებით გექანავებინა,

რათა ნაღვეს ბულონი არ აემღვრა და არასიმეტრიული ჭურჭლის ძირში დაგროვილიყო. მერე ცხელი და თითქმის მშრალი სოუსი შემოიტანეს, მომწარო, ირმის რქის მარილით შეზავებული. ნაშთი თავი გესლიან და ფეტიტებად დადამინებად ვიგრძენით, დოქტორ ვეფხიკიკის თვალში კი ნაპერწკალმა გაკვესა. ნათლად დავინახე, რომ მისი მარჯვენა თვალი ქალისა იყო, მარცხენა კი კაცისა. უკვე ჩანგლებზე გადავდით, როცა ის მანასა პირდაპირ სახეში მიაშტერდა და, თითქოს შეწევილი საუბარი განაგრძო, ისევ ფრანგულად წარმოთქვა:

— ვფიქრობ, ჩემო სიყვარულო, რომ ეს მდაბალი, ცუდი სატყეილი იყო! — და ამ დროს ტუჩები ისე გაუსკდა, როგორც შემწვარი ნაბლი.

ჩანაგას ხელი დავავლო, მაგრად მოვმუჭე და მივხვდი, რომ საქმე გაკეთებულია. პასუხი იმ შეკითხვაზე, რომელიც ჩემმა მეგობარმა მანასია ბუკურმა თავის დას, შერის დაუსვა, აქ, დოქტორ ვეფხიკიკისა და მისი ახლობელი ქალის სფერასთან, გაისმა. ისე ჩანდა, თითქოს შერომ, სხვა საშუალებების უქონლობის გამო, დოქტორ ვეფხიკიკის სამეტყველო ორგანოები გამოიყენა.

ამ სიტყვების გაგონება იყო და მანასია გიჟივით ნაშობდა და გარეთ გაეყარა, თან გაიყოლა ჩვენი გაცილებული მზერა. ნაშის შემდეგ შემოგვესმა როგორ გაჯახუნდა გასასვლელი კარი. ერთ წუთს მინდოდა, დავეფხვნოდი, შემეჩერებინა, რადგან ვიცოდი, რაც განიზრახა. მაგრამ რალაცამ შემეჩერა. რა თქმა უნდა, ან კეთილმოსურენ მასპინძლებმა, რომლებიც მამშვიდებდნენ, მეუბნებოდნენ, რომ მანასია, როგორც კი ღამეულ ქარბუქში სიარული დაიღის, უკან დაბრუნდება. არა, იმის რწმენამ შემეჩერა, მანასიას სხნის გზა თუნდა არსებობდეს, მის საპირეულად საჭიროა ჩვენვე ამ სასტუმროს საიდუმლოს, საიდუმლოს ამ ადამიანებისა, ასე უცნაურად რომ იქცევიან. ახსნა აქ უნდა მოიძებნოს, სადაც გადაწყვეტი ფრანგ გაისმა და სადაც საუბარმა პირველივე წუთებიდან ისეთი ხასიათი მიიღო, რომ საკუთარ ყურებს არ ვუფერებდი. ამიტომ დაგრი, მოუსვენრობას არ გამჟღავნებდი და შეეყურებდი მანასიას ეიოლინის, რომელიც ისევ როიალზე იდო.

შემოიტანეს ჟანგისფერი ლვინო, მასთან ერთად — პატარა, ვერცხლისაფერო მისიფერი ფრაფინი — სხვა, ფისისუნაინი, რომელიც, როგორც ითქვა, ხუთი წლის წინ პირველსთვის ფერის მისაცემად გამოყენებინათ.

— ციცი, — მომმართა დოქტორ ვეფხიკიკი, — ამბობენ, რომ თუ თეგვი იმ მდინარეში დაჭერილი, რომელიც სამხრეთიდან ჩრდილოეთისკენ მიედინება, ის ყველა დანარჩენზე გაცილებით გემრიელია. თეგში, რომელსაც ახლა ვჭამთ, ჩაკერებული იყო საცობიზილი ბოთლი ნიითლი ლვინისა, რომელიც, ვიდრე ცეცხლედი იდო, თანდათან აორთქლდა და თეგვი მიღად გაჟლინათ...

ვეფხიკიკი ამ ჯერზე პოლონურად ალაპარაკდა და მის სიტყვებში არსებოდა იყო უჩვეულო, ოღონდ ეს კი შევნიშნე, რომ ისიც და მისი ახლობელი ქალიც ისევ რალაც უცნაურად მიყურებდნენ, თან ხელში ნელა ატრიალებდნენ ბოკალებს. და ამ დროს, თითქოს სიზმრად ვიყავი, იქნებ სადილის მეორე, ნელი ნაწილის შედარებით განწანასწორებული სუნთქვის წყალობით გავაცნობიერე, რომ აგერ თითქმის მთელი საათია, სუფრას ვუზივარ და საერთოდ ვერ ვამჩნევ, რითი მიმასწინებდებიან. აქ მორთილულ კერძთან არც ერთი ადრე

არ გამისიზჯავს. ახლა თევზზე მედო ორატული, ის ზურგიან გაფუფრათი და გაენმინათი, უკუღმა შემოვირეხე ბინათ და ვარდის ტოტებით დანთებულ ცეცხლზე შეწავათ. მერე ირმის ხორცი მოგვართვეს, რომელიც სასემთვარეობისას მოკლეს და მთელი ღამე ტყეში ყინვაში დატოვეს, ცივ, შავ, ხორციან ნაჭერებზე ნაწლავები დაეცვიათ, ძელებზე კი ცხენის ძუა, რათა უფრო მოხერხებულად აგველო ხელში და თითები ძალიან არ დაგვესვრდა. ირმის ხორცის ალუბლის სოუსი თითქოს ორმაგი არამაგის ახლდა. სევდა დაგვეყვოდა და ვერცხლის ჩანგლებს ვთვითხლად ვადებდით ხორცსა და ძელებს, დანები კი ხორცის შიგნით ჩანგლის კბილებთან შესვდრისას ოდნავ ეხებოდა მათ... ვიჯექი და ველოდი, ყოველივე, რაც მერე მომხდებოდა, ძალიან ნელი და ხანგრძლივი მეჩვენებოდა, თუმცა სინამდვილეში სულ რამდენიმე წუთი გავიდა, ვიდრე საიდუმლოს ფარად აესხებოდა.

ამ ტარაგზე ერთმანეთში იყო არეული მცენარეები, მინის წვენები, ზღვის ნაყოფი, ნიაღისეული, ვერცხელი, ცეცხლი და ხორცი. ერთ-ერთი ყველაზე საოცარი კერძი გამოდგა ცომი სამანკით, გამომცხვარი პირშუშას ფეხებით დანთებულ ცეცხლზე. აი, აქ მომჩვენდა, რომ სამანკები ალაპარაკდნენ თვალთი უზილავი ოსტატის ხმით, რომელიც ჩვენს გამასპინძლებზე ზრუნავდა, რომელიც მთელი ცხოვრება ერთადერთ მუდმივ სადილს აჯახიერებს და, თუკი ოდესმე დაბნეაერებს, მაშინ სიცოცხლის ბოლომდე ვეღარ შეძლებს სადილის მომზადებას, ეს შეუძლებელი იქნება... და მისი დანახვა მომინდა.

— ვინ არის მეოთხე ჩვენს ოთახში? — ვკითხე მასპინძლებს.

— როგორც იქნა! — შევბით ნამოძახა დოქტორ ვეფხიკიკი. და ნიშანი მისცა. ამის შემდეგ სანთლების შუქზე გამოჩნდა პატარა კაცუნა პერანგით, ნაკეცები საყელოსთან რომ უგროვებოდა, ვეებერთელა თეთრი ჩაჩით. ჩაჩის ქვეშ მოჩანდა ორი ჭალარა თვალის, შეგუებული ცეცხლსა და წყალს, ხელმეორე, დიდარი ჭოროფლით რომ დაჰფაროდა, ცისფერი ძარღვები ასოებს მოუგავდა. მან თავი დაგვიკრა ღმინილით, რომელიც უცბად წყნად ერთ-ერთ ნაოჭზე, სახეზე რომ მოუყვებოდა. ისე ჩანდა, თითქოს თავს გვიკრავდა მანასია ბუკურის მაგივრად, ვისი ეიოლინიც უზმოდ იდო როიალზე.

— ჩვენთვის არასოდეს მოგიყოლიათ, — თქვა დოქტორ ვეფხიკიკი, — როგორ ახერხებთ თქვენი სასწაულების დამზადებას.

— არანაირი საიდუმლო არ არსებობს, — უპასუხა კაცუნამ, — საქმლისა გაკეთების ოსტატობა თითების სიმარჯვეში იმალება. თუ ოსტატობის შენარჩუნება გინდა, ყოველდღიურად არანაკლებ სამი საათი უნდა ივარჯიშო. როგორც მუსიკოსმა...

და მართლაც, იმ დღეს კაცუნას ხელში გამოიარა იმავე საგნებმა, რაც მანასიას ფუტლარში ინახებოდა. ვერცხლი და ნიაღისეული, ცხოველების შიგნეული და ძელები, ნივარები, მინერალები და ცხენის ძუა — ყოველივე ეს მის ხელშიც მღეროდა. ახლა, როცა ჩემში მუსიკა კარგა ხანია აღარ იყო, მან სხვა გზით ამოძრავა იგივე ნივთები, კიდევ ერთი შესაძლებლობა მომცა, მეგრძნო მუსიკასთან კავშირი. ეს სადილი კი არა, ნამდვილი ჰომი იყო, მიძღვნილი დედამიწის, მის მთებისა და ვაკეების, მდინარეებისა და ზღვების, ქარის, ცეცხლის, მცენარეების, მცეცებასა და დამინათის ხელის ოსტატობისად-

მი, რომელსაც ძალუძს, მოკლას და სიკვდილით კვებოს სიცოცხლე.

ყავასა და ნამცხვრებთან ერთად, ელეოს უსწრაფესად რომ გაიშალა მაგიდაზე პატარა ჩინურ სასტუმრო ოთახში, ლაქით, სადაფითა და საპილოს ძვლით რომ ბრწყინავდა, მოგვართვის — თუმცა ფანჯრებს იქით ზამთარი იდგა — საზამთრო, რომელიც მრავალი წლის განმავლობაში ინახებოდა იმის წყალობით, რომ კირი ნაუსევს და ხორბლით სავსე ყუთში ჩადეს. მას ლევის ბურჭის სუნი ადიოდა და უცხად, თითქოს მუხისკალური ინსტიტუტის სუნი შემესუნთქოს, ვიგრძენი, რომ შემეძლო, დიდი ხნის დავიწყებული კვარტეტის მეორე პარტიაც დამეკრა. ვიოლინოს პარტია, რომელსაც ჩემი მეგობარი მანასია ბუკური ასრულებდა, მაგრამ გვიან-ღი იყო. ჩვენი კვარტეტის დანარჩენი ორი პარტია, ლმერთმა იცის, სად დარჩა, სამუდამოდ მოუწვდომელი, და ამკარა იყო, რომ წითელი ძაფი ვერასოდეს შეკრავს ოთხ ბეჭედს — სამ მამრობითსა და ერთ მდედრობითს — იმ მიზნით, რომ ჩემთვისაც დავიმონებინა ვიზა წმინდა მთაზე. აი, ასე იყო ჩემი საქმე... რაც შეეხება ბუკურს, აქ ძველებურად არაფერი გახლდათ გარკვეული, მე კი სწორედ ამას ველოდი.

ჩემმა სიჯიუტემ მწვერვალს მიაღწია და გადაიქცა საშინელ დადლილობად, ისეთად, თითქოს მთელი ცხოვრება ცაზე ღრუბლებს და პირში ძვლებს ვითვლიდი. უკანასკნელი ძალა მოვიკრიბე და კვლავ ჩავერთე საუბარში, რომელიც, როგორც კი ხელში ნაყინის კოვზები ავიღეთ, მაშინვე გამოცოცხლდა.

— გირჩევთ, ჩემს ოთახში მოვიდეთ და ღამე ჩემთან გაატაროთ. — მითხრა ისევ ფრანგულად დიასახლისმა, ვერცხლის კოვზს ხელში რომ დაჰაშაშებდა.

გაოცებისგან გავუმედი. დოქტორი ვეფხეიკი იჯდა, წვერი იცინოდა, მაშინ საკუთარი კოვზი ამოვატრიალე და სწრაფად ვუპასუხე ფრანგულადვე:

— როგორ? წითელი პარასკევის დამდეგს?

მასპინძლებმა გადაიხარხარეს. ბოლოს და ბოლოს ჩემთვისაც ყველაფერი ნათელი შეიქნა. ვანშობიას ისინი არც ფიქრობდნენ, დავგლაპარაკებოდნენ, ეს თამაში იყო, მათთვის ნაცნობი და ჩვენთვის უცნობი, რომლის დროსაც უნდა გეკითხა ნარწერები, ამოტვიფრული ვერცხლის ჭურჭელობაზე, რითაც სუფრა იყო განწყობილი. ახლა ეს უკვე, ბოლოს და ბოლოს, მეც გავაკეთე, თან გავიხსენე, საიდან გაჩნდა ჩვენს ვერცხლის დანა-ჩანგებზე ეს ნარწერები.

ეს იყო ფრაგმენტები დიალოგებისა იან პოტოცკის ნიგნიდან „სარაგოსაში ნაპოვნი ხელნაწერი“, სწორედ ამით გაალამაზა გრავიორმა მდიდრული ვერცხლის ნივთების მთელი ასეული. პოტოცკისგან ნასესხებ ამ ფრაგმენტებს შორის, ჩანგებზე, კოვზებსა და ხელსაწმენდი ქაღალდების ჩასანაწილ ვერცხლის რგოლებზე რომ იყო ამოტვიფრული, ისიც გვხვდებოდა, რაც მე და მანასიამ მისი შეკითხვის ჯადოსნურ პასუხად მივიჩნიეთ. პასუხად, რომელსაც ასე ელოდა თავისი დისგან, პეროსგან.

— ვფიქრობ, ჩემი სიყვარული, ეს მდებალი, ცუდი საქციელი იყო!

მაშინვე დავემშვიდობე მასპინძლებს, რადგან ვიცოდი, რომ ბუკური ახლა სადღაც კედებოდა ამ სიტყვებზე ბაგეზე და რომ მხოლოდ მე შემეძლო მისი გადარჩენა იმით, რომ გამეშვილა სუფრის ვერცხლეულის საიდუმლო.

ვარშავაში ძალიან გვიან ჩავედი, საშინელი ავდარი იყო, მაგრამ კიდევ უფრო საშინელი ის გახლდათ, რომ ჩვენს სასტუმროში მისულმა აღმოვაჩინე: მანასიას სიცოცხლის გადასარჩენად უკვე აღარაფრის გაკეთება შემეძლო. ლოკინ-ში იწვა, გულზე დაკრეფილ ხელებში სანთელი სანახევროდ ჩაწვოდა. მოსამსახურებე გადმოძეა მოკლე წერლი:

„საკუთარი ნებით ვკედები, ბედნიერი იმით, რომ მივიღე პასუხი კითხვაზე, ჩემი ცხოვრების უმთავრეს კითხვად რომ იქცა. ახლა ვიცი, მან ეს ჩემ გამო ჩაიდინა და არა იან კობალას გამო. „ჩემი სიყვარული, — თქვა მან და ეს შენც გაიგო, — ვფიქრობ, ეს მდებალი, ცუდი საქციელი იყო!“ ჰეროი იანი ამოირჩია, რათა მე დავეტანე, ისევე, როგორც მე ამოვირჩიე ის, რომ ჰერო დამეტანა, და არა მისი ღირსების გამო. ჩემთვისაც და მისთვისაც კობალას ისეთივე მნიშვნელობა ჰქონდა, როგორც შარშანდელ თოვლს! ჰერო გარდაცვლილა იმ ფიქრით, რომ ურთიერთმთავანებში მაინც შეიძლება!“

P. S. მაღლობს გიხდით იმისთვის, რომ შენს გასაკეთებელს გააკეთებ, ვოცნი შენს ზად თითებზე“.

წერილი იატაკზე დავაგდე, ზედ მიმე საგზაო ყუთი დავადგი, თოვრაკებითა და ინსტიტუტის მთებში, რაც აუცილებელი იყო ჩემი სევდიანი ხელობისთვის. ლოგინისკენ დავიხსრე და მის სახეს შევხე. მარცხენა თვალი (ის მამრობითი გახლდათ) დაბლა ჩამოვუწიე, თავის ადგილას, ნაოჭები გავასწორე მეორის, მდედრობითი თვალის, ირგვლივ, რომელიც სიცოცხლეში ორჯერ უფრო ხშირად ხაზმამებდა, ვიდრე პირველი და ამიტომ უფრო ბებერი და დაღლილი იყო. სახე დავუმუშავე და ის ისეთივე ლამაზი გახდა, როგორიც უნდა. მერე რუხი ნაზავი დავავიხე და ნიღაბი აწულე...

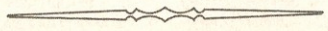
არაფერი იდუმალებით მოცული, საშუალოდ, ქვეყნად არ არსებობს. ქვეყანა სასხვა არა საიდუმლოებით, არამედ წივლით ყურებში. მთელი ისტორია ზუსტად იმდენ ხანს გრძელდება, რამდენსაც შოლტის დარტყმის ხმაური! ეს კია, ჩემი პოროფესიის ადამიანებს უნარი ებოძათ, ცოტა მეტი იცოდნენ, ვიდრე სხვა მოკვდავებმა.

ვიდრე ნიღბის გაშრობას ველოდი, ვფიქრობდი პეროსა და ჩემს საბრალო მეგობარზე. უნდა გთხროთ, ჩემთვის რა ხანია, ცნობილი იყო, რომ ჰეროს თავი არ მოუკლავს, ის მოკლეს. იგი ეჭვანიობის ან იქნებ სხვა რაღაცის შემოტევისას მოკლა იან კობალამ. ამის შემდეგ კი ამ ამბის ის ნაწილი მოდის, რომელსაც საგულდაგულოდ უმალავდნენ ჰეროს ძმას, რადგან ეს ამას ნამდვილად ვერ გადაიტანდა. სამ დღეს ინახავდა კობალა თავის ოთახში ჰეროს მოჭრილ თავს და მერეცა განუცხადა ამის შესახებ სამხედრო ხელისუფლებას, რომელმაც საქმის მიუმსახურა მოახერხა.

გაგვიტეხილი პოროფესიის მტკიცებით, ჰეროს თავმა მესამე დღეს, საღამოთი, საშინელი, ღრმა და თითქოს მამაკაცური ხმით დაიყვირა.

(გაგრძელება იქნება)

თარგმნის ელზა და გიორგი მებრეველებმა

ეკა ყუფუნია-ცხადაძე დაიბადა ქ. ზუგდიდში 1965 წელს. 1989 წელს დაამთავრა ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტის ფილოლოგიის ფაკულტეტი. 1998 წელს დაიცვა საკანდიდატო დისერტაცია — „გრიგოლ რობაქიძის დრამატურგია“. იბეჭდება სხვადასხვა ლიტერატურულ გამოცემაში. გამოცემული აქვს 2 წიგნი გრიგოლ რობაქიძის შემოქმედებაზე. სადოქტორო დისერტაციის თემაა „მითოსური პარადიგმები XX საუკუნის მეორე ნახევრის ქართულ პროზაში“.

ამჟამად ინტენსიურად მუშაობს პოსტსაბ-ჭოურ ქართულ პროზაზე.

ჰყავს მეუღლე და სამი შვილი.

ესა ცხადაძე

სიტყვა საყვარელ პოეტზე

მიხეილ ქვლივიძის პოეზიაში მთელი XX საუკუნეა დალექილი თავისი ტკბილ-მწარე ხვედრით, რევოლუციებით და ომებით, იმედებითა და იმედების გაცრუებით. როცა პოეტი თვალს გადაუვლებს განვლილ გზას და გასულ საუკუნეს, სრულიად ბუნებრივად უჩნდება ყოველივეს შექუჩებისა და შეფასების სურვილი. მიხ-ელი ქვლივიძე ძალიან დიდ მიზნებს უსასაზღვრ ხელოვნებას და ერთ-ერთი კრებულის ანოტაციაში გვამცნობს: „ჩვენ მართლა ძნელ დროში ვცხოვრობთ. ახლა განსაკუთრებით საჭიროა დავენერგოთ ხალხში ვაჟკაცობა, სიმხნევე, კეთილშობილება, გულმონყალება, ან-მყოხა და მომავლის რწმენა, რომ ადამიანი ღირსი გახდეს იმ ძალისა და თავისუფლების, რაც მას თან-ამედროვე ტექნიკურმა პროგრესმა მიანიჭა. შეუძლია პოეზიას ამდენი? შეუძლია...“ (იხ. მიხ. ქვლივიძე, სარკე-სთან, თბ.: 1988). სწორედ ამგვარ სიტყვებს წერდა პოეტი იმ კეთილ ოთხმოციან წლებში, მაშინ ამის დაჯერება მკითხველს შეეძლო კიდევ. იმ საუკუნეში ქართულ პოეზიას ჯერ კიდევ შემორჩენილი ჰქონდა XIX საუკუ-ნის მაგიური შარავანდედი, ჯერ კიდევ მომგებიანი იყო პოეტის ერის წინამძღოლად დასახევის ტრადი-ციული ცდები. მკითხველის თვალწინ იცვლებოდ-ნენ და ირგებდნენ შარავანდედებს, ფერმკრთალდე-ბოდნენ და კვლავ ჩნდებოდნენ ახალ-ახალი სახელები. მაშინ მართლაც შეიძლებოდა დაჯერება ამგვარი ტენდენციის.

ასეთი ამბიციური სულისკვეთება სრულიად განსხ-ვავდება დღევანდელისაგან, არადა, სულ რაღაც მეოთხე წელია, აღარ ვართ მეოცე საუკუნეში და ნათლად ვხე-დავთ — საუკუნის დასასრული მთელი ეპოქის დასას-რულს დაემთხვა. ბევრი რამ დარჩა უკან, ყველაზე კარ-გი, ალბათ ისაა, რომ მწერლობის მესიანური როლის იდეამ მოუბრუნებლად გადაინაცვლა წარსულში.

როდესაც მიხეილ ქვლივიძის პოეტურ კრებულებს ეცნობი, ერთი რამ ხდებდა თვალსაჩინო: მიხეილ ქვლივი-ძე ყველაზე ნაკლებ აცხადებს პრეტენზიას ერის წინამძღოლობაზე. ამ მხრივ აშკარად უამბიციო შემოქ-მედია იგი. მისი პოეტური ხედვა დინჯი და ყოვლისგან-მჭვრეტელია, ცხოვრებას მთელი სისავსით გრძნობს. საგრძნობია დისტანციაც ყოფითი მომენტებისადმი, ზოგჯერ კი მთლიანად იძირება საკუთარ თავში და ყოველთვის მოკრძალებული და ტაქტიანია. მისი ამგ-ვარი პოზიცია დღეს სიბრძნედ შეიძლება ჩაითვალოს, რადგან ვინც ვერ მოზომა და უზომო ამბიციები გამო-ამჟღავნა, დღეს საცოდავად გამოიყურება. თვლა არ აქვს ქართველ შემოქმედთა შარავანდედისგან განაძრცავს XX საუკუნის ბოლოს.

ძალიან აქტუალური და მნიშვნელოვანია „თანამედ-როვეობასთან“ მიმართება მიხეილ ქვლივიძის შემო-ქმედებაში, აქ ჩვენ ნაირგვარ პლასტებს შევაჩვენებთ, მთელი ექვსი ათეული წელი თვალწინ გავვივლით. ამ ათწლეულთა შორის უმძიმესი 70-იანი წლებიც არის, დღეს რომ ასეთი შორეული და არქაული გვეჩვენება.

სწორედ მაშინ დაიწყო მიხეილ ქვლივიძის შემოქმედებითი თვითდამკვიდრება.

მიხეილ ქვლივიძემ საესკებო ახალგაზრდამ იგრძნო წუთისოფლის ტემპი, მისი მარადიული ცვალებადობა და წარმავლობა. თავიდანვე შეეძლო, სათუთი ნიუანსები გამოეცალკეებინა და პოეტური ტექსტის კუთვნილება გაეჩადა. ლექსში „გაზაფხული“ ამგვარი რამ არის ნათქვამი:

„ყოველი ხიდან მეტყველებს ღმერთი
და მინას აყრის ჟღერტულის შესევებს!
მოვიდა!
მეცნო!
მაღირსა ნახვა!

მე ვეღარ ვმაღავ ხალისს უნებურს
და ვეგებები ამ რაღაც ახალს,
როგორც ომიდან ძმას დაბრუნებულს“.

ძალიან სათუთია გაზაფხულისაგან მიღებული ხალისიანი იმპულსები, ყოველი ხიდან მობერილი ღვთაებრივი ბედნიერებისა და სიცოცხლის განცდა. ეს ერთი სტროფიც ცხადყოფს, რომ უკვე მოახლოებულია მსოფლიო კატაკლიზმების კიდევ ერთი, მორიგი ფინალი; ისევ ბრუნდება ხალისი და მოაწია ძმების დაბრუნების ჟამიც. მთელი ეს დიდი მსოფლიო მოვლენები პოეტმა საკუთარი განცდის ქურაში იმგვარად გამოატარა, რომ ორმაგი განცდა — სათავისო და საქვეყნო — ერთიან სურათად აქცია და ერთ მსოფლმხედველობით არეში მოაქცია. ასე ენერგიულად, გამორჩეულად და ყოველგვარი ზედმეტობის გარეშე დაიწყო ის ორიგინალური პოეტური შემოქმედება, რომელსაც მიხეილ ქვლივიძის პოეზია ჰქვია.

დღევანდელი გადასახედიდან საოცრად ნიშნულია ომის თემაზე შექმნილი ლექსი „სანგარში მოსმენილი საუბარი“, ამ ტექსტში კოსმოსურ სიმაღლემდეა აყვანილი გატანჯული, განწირული, გამარჯვებული და ბოლოს ასე გაუბედურებული — დაუფასებელი თაობა.

„ქარიშხალმა ლამის თავზე დაგვაბერტყოს
სილაშაზე — ომში არად მოსახმარი.

ცას ვარსკვლავთა ნაკლებობა არ დაეცყოს, —
მოახვიე ჯარისკაცის მოსასხამი.

ჩქარა, ბიჭო! ჩვენ იმნარი საქმეს ვიცავთ,
სიბერეშიც გაგვამართლებს გაბაღლება!

ომს მოვრჩებით, დაგვჭირდება ნათელი ცა
და ოცნებით ვარსკვლავებში ამაღლება!

და თუ მოხდა — გუშულ ტყვია დაგვახალეს,
ვერ გავმართეთ მხრები მინას მიჯაჭვული, —

ჩვენ თუ არა, სხვას ხომ მაინც გაახარებს
გადარჩენილ ვარსკვლავების კრიმანჭული!“

მიხეილ ქვლივიძის ინტერპრეტაციით, იმ დიდმა და გმირმა თაობამ ჯარისკაცის მოსასხამი გადააფარა ვარსკვლავებს და მშვიდობიანობის დროისთვის შემოგვინახა სილაშაზე, ფაქტობრივად, მომავალი გადაარჩინა. ომისას ადამიანური ურთიერთობები ცვალებადია, სამყაროს მოწესრიგებულობის განცდაც ქრება და მილოიანად იცვლება ადამიანური შეგუდულებები ტრადიციულ ყოფაზე — შეუცვლელია მხოლოდ ყოველივე მინიერის შენარჩუნებისა და გადარჩენის ინსტიტუტი. მიხეილ ქვლივიძემ ამგვარად მოიაზრა, დაინ-

ახა და შეაფასა, დრო ამ შეფასებებს კიდევ მეტად განამტკიცებს.

ნებისმიერი თაობის საზრუნავია „ვარსკვლავებით მოჭედოლი ცა ჩვენს ზევით და მორალური კანონი ჩვენში“, ხოლო ქართველი პოეტი სულ სხვაანაირი ხილვებით ამბობს ამავეს:

„დღე და ღამე
ბალტიდან
ჰქროდა ქარი,
იყო სევათა არწივებთან დაჭიდება...
— ადგ, ბიჭო, ზევას პირი მოაკარი,
ვარსკვლავები ხვალისათვის დაგვჭირდება“.
(„სანგარში მოსმენილი საუბარი“)

მიხეილ ქვლივიძემ კარგად იცის, როგორი ტვირთია, იყო პოეტი და იყო პასუხისმგებელი შენს ტალანტზე. იგი შეესწრო უკუდავი პოეტის ცოცხლად დასამარების მცდელობას, მან თავად განიცადა დიდი მოძღვრის ამ ქვეყნიდან ნებით წასვლის სიმწარე და ეს განცდა არ ყოფილა მხოლოდ დროებითი, წამიერი. გალაკტიონი არის ცოცხალი თავისი „მწუხარებით, ხალხით, რისხვით“ და მას არ სჭირდება განცების დრამატიზება. იგი ჩვენი პოეზიის ის სამანია, რომლის გადამლახავი შეიძლება არც არავინ იყოს. მიხეილ ქვლივიძემ თავისი ვერსია შეიმუშავა გალაკტიონის აღსასრულზე, მან გაიხი-გრძეგანა მთავარი მიზეზი, რამაც „საუკუნის თვითმკვლელობა“ გამოიწვია:

„მისმა ცხოვრებამ
არსებობა
ბევრს დააყვედრა
და რადგან თავი არა ჰქონდათ გამოსაჩენი, —
მას მოუსაჯეს
დავიწყება,
როგორც დახვრება
და... სისრულეში მოიყვანეს ეს განაჩენი!“
(„პოეტის სხონას“)

ყველა ტექსტიდან ჩანს, რომ მიხეილ ქვლივიძე შინაგანად თავისუფალი და ღალი ადამიანია, მისთვის არანაირად არ არის უცხო, პირდაპირი და მოურთმეველი სახელდება ფაქტებისა და მოვლენებისა, ამიტომაც შეუძლია თამამად განაცხადოს ის, რასაც ხედავს და ფიქრობს:

„...ეხლა ამბობენ... ეჰ, ვინ იცის, რას არ ამბობენ!
მის ტახტზე სხედან,
მის ლამქარში სასაღარბოვნ,
მთანმნდის კალთებს მიჰყვებიან მისი ბილიკით
(მაინც ბოლო დროს, მთაზე ასვლა გახდა იოლი!)
თავი მოიკლა?
არა, გვამცნო თავის სიკვდილით:
ცოცხალიო,
არ მომკვდარი გალაკტიონი!“

საქართველოში მის უპირველეს მგოსანს თავის შესენება სიცოცხლედ დაუჯდა. ამგვარი ინტერპრეტაცია კიდევ ერთხელ გვარწმუნებს ვახტანგ ჯავახიშვილის ნორეში, თავის წიგნს გალაკტიონზე „უცნობი“ რომ უწოდა. დიან, ასეთი საოცარი და უსამართლო იყო ის საუკუნე, ასეთი „გამეტება“ შეეძლო. მაგრამ ჩვენ სასაყვედრო არაფერი გვაქვს, ჩვენ რომ გვყავ-

და „გასამეტებელი“ გალაკტიონი, ეს მაინც არ მოგვიგონია, იგი ნამდვილად ჩვენია:

„როცა გივიწყებს ყველა
დასამარებულს ცოცხლად,
როცა არც ხსნა, არც შევლა
არ ჩანს არსაით, როცა
თეთრად ცხადდება შავი
და არ თავდება ჯვარცმა, —
რომ გაგისხსნონ, თავი
უნდა მოიკლა კაცმა!
უნდა მოიკლა თავი
და ჩამოამხო ზეცა,
რომ ერთი წამით მაინც
მათი გულები შესძრა,
ვინც არაფერზე წუხდა
და მდუმარებად, როცა
მომაკვდავები — უკვდავს
გასამარებდნენ ცოცხლად!“

მიხეილ ქელიძის ამ ფაქტის პოეტური ვერსიის გადმოცემისას აშკარად მოეძალა „მითისქმნადობის“ ცდუნება. მან შემოგვთავაზა პოეტი — იკაროსის ხატი, რომელიც გამიზნულად უჯანყდება ბედისწერას და მის შეცვლას ლაშობს. შესაძლოა, ეს იყოს ერთადერთი ირაციონალური მუხტი მიხეილ ქელიძის პოეტური სამყაროსთვის, სადაც ჩვენც გჭვრეტთ „რაციოს“, უპირველეს ყოვლისა, სადაც მინაზე მყარად დგას შემოქმედი და პირველიც მიუხედავად წუთისოფელს მარადიულ ჭირვეულობებს.

უნდა აღინიშნოს, რომ მიხეილ ქელიძე რეალისტია და მეოცნებეც. იგი ერთდროულად არის დიდი მეოჯახე და დიდი ტოლურანტი. მნიშვნელოვანია მისეული გააზრება არსებული სინამდვილისა, მისეული დემოკრატიული პათოსი. სულ ცოტა ხნის წინ თავად გაგვიხსილა ეს, მან თავად გააკეთა დეფინიცია და სრულიად გულღიად განაცხადა — მე ყოველთვის დემოკრატი პოეტი ვიყავი. დემოკრატობა მოქალაქეობას ნიშნავს და მიხეილ ქელიძეც, როგორც მოქალაქე და შემოქმედი, პარმონიულად ეთავსება იმ რთულ ეპოქას, რომელშიც უხდება არსებობა.

„პარმონიულობა“ მოვიყვანეთ საღი აზროვნებისა და რაციონალურობის მნიშვნელობით. პოეტი ყოველთვის იტოვებს უფლებას, იყოს დამოუკიდებელი, რაღაც ზღვრამდე გაუწიოს ანგარიში გარემოს და თავისუფალი იყოს პიროვნულ ასპექტში. მრავალ ტექსტში იკითხება სულისშემუთხელი გარემოსაგან გამოცალკეების წარმატებული მცდელობა, პოეტური და პიროვნული „მე“ თანხვედრა ერთმანეთს. მაგალითისთვის ერთ-ერთი ფრაგმენტი „გაუთუქსავი სტრიქონების“ ციკლიდან:

„კუნძულია ოკეანეში
ნემსის ნაჩველტეგით მოჩანს რუკაზე.
ვიცო, ვერასდროს ვერ ნავალ იმ კუნძულზე
და არცა მაქვს ამის სურვილი,
მაგრამ წუ ამიკრძაღეთ იქ წასვლას,
წუ წამართმევთ თავისუფლებას...
(„კუნძული“)

პრიორიტეტი ენიჭება პიროვნულ თავისუფლებას, ადამიანის ინდივიდუალურ ნებას — აღიქვას და მიიღოს სამყარო მთლიანად, შეზღუდვების გარეშე. მიხეილ ქელიძეც მონოდუბელია გაითავისოს ნებისმიერი დეტალი, ყოველგვარი ცვლილებანი და იგი ყოველთვის ახდენს ამის დეკლარირებას, როგორც კი შესაფერის ენობრივ ქსოვილს დაქებნის ამისთვის.

მიხეილ ქელიძის მრავალი პოეტური ტექსტია აღსანიშნავი, მრავალი მათგანი ძალიან ახლობელი და პოპულარულია, მრავალს ეტყობა სამომავლო პათოსი და განწყობილებები. სრულიად მომხიბვლელია ის ფაქტი, რომ XXI საუკუნის დასაწყისში ისეთივე აქტუალური ჩანს მიხეილ ქელიძის პოეზია, როგორც გასული საუკუნის მეორე ნახევრის მანძილზე.

ნამდვილად სადღესო და სახვადიოა მისი „დრო“, „სად გაექცევი, სად დაემალები დროს, როცა შენს მკერდში თანაზომიერად ტიქტიკებს საათი და შენი სახე — ისრებმომტვრეული ციფერბლატია“.

დღეს მთელი კაცობრიობა „ისრებმომტვრეული ციფერბლატებით“ დაიღალა. დრო არა მარტო წარმართულია თანამედროვე ცივილიზაციისა, არამედ მთავარი დამჭკარებელია და მპრძანებელი.

ნამდვილად თავისუფლებისა და დემოკრატიულობის ნიშნულია პოეტის „ორი შეგონება“:

„თუმცა ქართველებს დღეს ერთი გწმავს ყველას სახშილი და ერთი გზა გვაქვს გასავლელი, — არ ვართ ნახირი და არ გვჭირდება არც მეფოვე და არც მესია და ჩვენს თავს თვითონ ვუპატრონოთ, უმჯობესია.“

მიხეილ ქელიძის ღრმად აქვს გამჯდარი თავისუფლებისა და დამოუკიდებლობის გრძნობა, იგი პატივს ადამიანის პიროვნულ ღირსებებს მიაგებს და სრულიად ბუნებრივად უარყოფს ყოველგვარ „მესიას“. უახლესი ისტორიული პერსპექტივების გამოძახილია ამ „მეფოვისა და მესიის“ უარყოფაში. მიხეილ ქელიძეც მთელი არსებით იგრძნო და უარყო მოძველებული კლიშეები, უარყო მზგაობარი ბუნების მედიდურობა და ცრუმესიანიზმი. მან დაამტკიცა, რომ აქვს სიახლის გრძნობა, აქვს ხვალისდელი დღის განჭვრეტის ალლო და მის აზროვნებას ასაკი მხოლოდ ამახვილებს.

ახალი ლაურეატი

შვედეთის აკადემიამ გამოაცხადა 2004 წლის ნობელის პრემიის ლაურეატი ლიტერატურის დარგში. ნობელიანტი ქალია — ავსტრიელი მწერალი ელფრიდე იელინეკი, რომელსაც მსოფლიო უპირველეს ყოვლისა რომან „ჰიანისტი ქალით“ იცნობს. ეს რომანი დაედო საფუძვლად მოგვიანებით ავსტრიელი კინორეჟისორის, მიხაელ ჰანეკეს მიერ გადაღებულ ამავე სახელწოდების ფილმს.

ელფრიდე იელინეკი დაიბადა 1946 წლის 20 ოქტომბერს. მამამისი ჩეხი ებრაელი იყო, დედა კი ნამდვილი ავსტრიელი, უფრო სწორად, ვენელი. მამა — ფრიდრიხ იელინეკი, პროფესორი ქიმიკოსი, მეორე მსოფლიო ომის დროს შეიარაღების დარგში ცვლილებებს ეწეოდა და სწორედ ამან ისინი ანტისემიტური დევნიდან, მაგრამ 50-იანი წლების დასაწყისში ფსიქიკური აშლილობის დიაგნოზით სულით ავადმყოფთა კლინიკაში მოხვდა, სადაც 1969 წელს გარდაიცვალა.

მომავალი მწერლის აღზრდა-განათლებაზე ძირითადი დედა ზრუნავდა: დესპოტიკით თავს ადგა და ვერცერთ კლასიკს შესწავლასა და ფორტეპიანოზე შეუსწავნებლად ვარჯიშს აიძულებდა. სწორედ ამ არაადამიანური შრომის მოგონებები დაედო საფუძვლად რომანს „ჰიანისტი ქალი“. ეს არის სულიანობის ალსარება, ისეთი გულწრფელობითა და დამაჯერებლად მოთხრობით, რომ ის მსოფლიო აღიარება, რომელშიც მან მწერალს მოუტანა, გასაკვირი სულაც არ არის. წიგნი 1983 წელს გამოქვეყნდა, ხოლო მისი ეკრანიზაცია 2001 წელს კანის ფესტივალზე აჩვენეს.

პრემიერამ კანის ფესტივალის ჩვეულებრივი კი არა, მრავლისმნახველი მუდმივი სტუმრებიც კი შეაძრწუნა. დარბაზში სრული ანშლაგი იყო და მიუხედავად ხალხმრავლობისა, ფილმის დამთავრების შემდეგ, რომ იტყვიან, ბუზის გაფრენის ხმა ისმოდაო, ისეთი სიჩუმე ჩამოვარდა. ფილმის მსახივრით გაოგნებულმა მაყურებელმა დარბაზი აპლოდისმენტების გარეშე დატოვა, ხოლო ფესტივალის დახურვის ცერემონიაზე, როცა ფილმი სამჯერ დაჯილდოვდა (გრან პრი პლუს მცირე „ოქროს პალმის რტოები“ მთავარი როლები ს შემსრულებლებს: იზაბელ იუპერსა და ბენუა მაჟიმელს), პუბლიკამ აიწყვიტა — გადამღებ ჯგუფს არ ნახსული ოვაცია მოუწყო. რეჟისორმა, მოღუწული გამომეტყველების მქონე რადიკალმა და მორალისტმა მიხაელ ჰანეკემ ფილმში ფრანგი მსახივრები გადაიღო და ფრანგულ ენაზე გააჩმოვანა: ასე გამოხატა ავსტრიელმა ჰუმანისტმა თავისი პოტესტი იმ პოლიტიკურ ცვლილებებთან დაკავშირებით, რომელთა შედეგადაც იორგ ჰაიდერი და მისი „ულტრამემარჯვენე პარტია ხელისუფლებაში მოვიდა. იელინეკი, რომელიც 30 წელია კომუნისტური პარტიის წევრია, ჰანეკესათი თავს „შინამეგობრანტებს“ მიაკუთვნებს და პრეფერუზილი მორალის დაუნდობელი კრიტიკით უცხადებს სოლიდარობას.

მკითხველმა იელინეკი „ჰიანისტი ქალი“ გამოცემაზე დიდი ხნით ადრე გაიცნო. მისი პირველი პოეტური კრებული — 60-იანი წლების ბოლოს, ხოლო პირველი რომანი 1970 წელს

დაიბეჭდა. 1975 წელს გამოსულმა რომანმა „საყვარლები“ კრიტიკა აღაშფოთა, ის ელფრიდე ელინეკს ექსტრემიზმსა და არამოტივირებულ სიმკაცრეში ადანაშაულებდა (რომანში მთავარი გმირის მაგალითზე ნაჩვენებია, თუ როგორ ცვლილებებს განიცდის ქალის ფსიქიკა, როცა ის სექსუალური მოხმარების საგნად იქცევა). ამ წიგნს მომხრეც ბევრი ჰყავდა. ისინი, პირიქით, მწერალს სითამამეს უტყებდნენ და მის მართალ სიტყვას მიესალმებოდნენ.

1980 წელს მკითხველი კიდევ ერთ რომანს იღებს. ეს არის „მშენიერი, მშენიერი დროება“ — თავის წინამორბედზე არანაკლებ მძაფრი, შემზარავი და მართალი. 1989 წელს გამოსულ რომანს „აუხორცობას“ იმავე კრიტიკამ პორნოგრაფიული უწოდა, ხოლო „მიცვალებულთა შვილებმა“ საზოგადოებაში უფრო დიდი კონფლიქტი გამოიწვია. ბუნებრივია, ელინეკმა ხომ მთელი ავსტრია „იმკვეცნიურ სამყაროდ“ წარმოაჩინა.

რამდენიმე ენაზე თარგმნილმა „ჰიანისტი ქალი“ მწერლის მსოფლიო აღიარება მოუტანა. ახალგაზრდა ენერგიული იდეალისტისა და დოკუმენტისტული მუსიკის მასწავლებელი ქალის არმემდგარი და კონცეპტუალური სიყვარულის ტრაგიკულმა ისტორიამ მწერლის ტალანტის წინაშე ქედი მოახრეგინა ყველას, იმათაც კი, რომლებიც იელინეკის შეხედულებებს არ იზიარებდნენ.

წელია იმის თქმა, თუ რა კრიტიკით ხელმძღვანელობდნენ შვედი აკადემიკოსები, როცა პირველობას „ჰიანისტი ქალს“ ანიჭებდნენ, მაგრამ ლაურეატი „ნობელმა“ ნამდვილად იმსახურებდა. შეკითხვაზე, თუ რატომ გააკეთეს ასეთი არჩევანი, ჟურნალის წევრებმა თქვეს: იელინეკის რომანებში თავისებურად არის დანახული დაუნდობელი სამყარო, რომელშიც მკითხველი სასტიკ კანონებზე დაფუძნებულ სახელმწიფო წესრიგთან ერთი ერთზე რჩება. მწერალი გვიჩვენებს, თუ როგორ ნთქავს გასართობი ინდუსტრიის კლემო ადამიანის ცნობიერებას, უქროს კლასობრივი უსამართლობის წინააღმდეგ ბრძოლის სურვილს და უზმობს სექსუალურ მოთხოვნილებას.

მკითხველი მწერლის ახალ რომანს სულ მალე, მომავალი წლის მაისში იხილავს.

მომავალი
დოდი თოფურაძე

გორხისისა და კასარესის ლიტერატურული დუბი

მე-20 საუკუნის უდიდესი მწერლები ხორხე ლუის ბორხესი და ადოლფო

ბიოი კასარესი ერთმანეთს 1932 წელს, მაღალი საზოგადოების წევრებაზე შეხვდნენ. წვეულების დიასახლისი კასარესის მომავალი მეუღლე, ვიქტორია ოკამპო იყო.

„წვეულება ერთი სახელოვანი უცხოელის პატივსაცემად გაიმართა, — იხსენებდა მრავალი წლის შემდეგ კასარესი, — ბორხესთან საუბარს შევეცევი და ვიქტორიამ შენიშვნა მოგვცა: სტუმარს მოუსმინეთო. ბორხეს ცუდი მხედველობა ჰქონდა, უნებურად ლამაზ გადაზადი და სწორედ ამ უმნიშვნელო შემთხვევამ დაარწმუნა ვიქტორია, რომ ჩვენთვის ხელი არ უნდა შეეშალა და ჩვენც გავაგრძელოთ.“ ეს საუბარი კი არ მხოლოდ გაგრძელდა, ნაყოფიერ თანამშრომლობადაც იქცა.

ბორხესისა და კასარესის ერთობლივი ნაწარმოებთა შორის განსაკუთრებული პოპულარობით სარგებლობს დეტექტიური მოთხრობები, რომელთა უმრავლესობა ორივე ბუსტოს დომეკის ფსევდონიმით დაიწერა.

ზოგიერთი თხზულება, რომლებიც არქივებსა და კერძო კოლექციებშია გაბნეული, დიდხანს გამოუცემელი იყო. მწერლების შემოქმედების მკვლევარებმა, სარა ლუის დელ კარლამ და მერსედეს რუბიო დე სოკიმ, თავი მოუყარეს ტექსტებს და გამოცემლობა „კრესის“ ხელშეწყობით გამოსცეს წიგნი, სახელწოდებით „მუზეუმი“. მასში შეტანილი სხვადასხვა გამოცემისთვის განკუთვნილი სტატიები, ორი კინოსცენარი და

თავის დროზე ყურნალ „სურში“ დაბეჭდილი რამდენიმე თარგმანი.

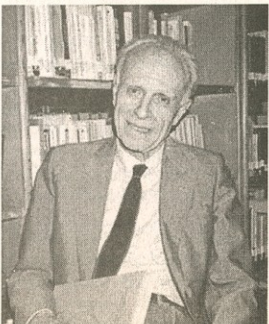
კრებულში ყველაზე საინტერესო პანეგირიკია, რომელიც ზოტას ასხამს რძის პროდუქტებს. ეს არის კლასიკოსთა პირველი ერთობლივი ქმნილება, რომელიც კასარესების ოჯახის კუთვნილი რძის პროდუქტების მწარმოებელი უდიდესი ფირმის შეკვეთით დაიწერა.

ამ ტექსტზე დიდხანს ამაოდ ნადირობდნენ კოლექციონერები და ბიბლიოფილები, მაგრამ იგი პირველად მხოლოდ ახლა, ანთოლოგია „მუზეუმი“ გამოქვეყნდა.

ეტკობა, ბორხესი და კასარესი ძალზე გაუხალისებია ამ ბრწყინვალე ხუმრობაზე მუშაობას. იოგურტისა და მასში შემავალი სასარგებლო ბაქტერიების ქება-დიდება პლინიუსის „ბუნების ისტორიის“ სულით არის გამსჭვალული და იუმორით გაჯერებული. მარტოს განცხადება რად ღირს, რომ იოგურტი ლამის უკვდავების ნამალია. ამის დასტურად ბორხესი და კასარესი ბულგარეთის (სადაც ყველა იოგურტს ჭამს) უსუცესებს მივუდევებენ: „კლასიკურ მაგალითად შეიძლება პეტკოვების ოჯახი ითვალისწინოთ. ოჯახში თერთმეტი ძმა ცხოვრობს. ყველამ ას წელს გადაბიჯა, მხოლოდ მათი და, მარიაა ჯერჯერობით 91 წლისა“.

ისლა დაგვრჩენია ვიკითხათო, ვის დასცინოდნენ ბორხესი და კასარესი: იოგურტის პოტენციურ მომხმარებლებს თუ ტექსტის შემკვეთ მწარმოებლებს?

ანთოლოგიაში ჩართულია ბორხესისა და კასარესის გამომხატურებანიც ერთმანეთზე. ბორხესი ამტკიცებდა, რომ კასარესი მისი მასწავლებელია; თავის მხრივ, კასარესი ირწმუნებოდა — ბორხესმა მანამშრომლობამ შემოქმედებითად გამამდიდრა.

„ბუსტოს დომეკის ნაწარმოებები არ ჰგავს იმას, რასაც ბიოი უჩემოდ წერს, და არც იმას, რასაც მე უმიზოდ ვწერ, — შენიშვნა ერთხელ ბორხესმა, — ეს პერსონაჟი თითქოს მხოლოდ მაშინ არსებობს, როცა ჩვენ ვსაუბრობთ“.

როგორ დავწეროთ პარამი წიგნი?

რა თქმა უნდა, უამრავი რეცეპტის გამოწერა შეიძლება, თუმცა მათ, ვინც ამ სფეროში საქმიანობს, სულ მცირე ათი წესი უნდა დაიცვან. ასე მიაჩნიათ კ. ფრუტეროსა და ჯ. ლუჩენტინის, წიგნის „შრომის იარაღების“ ავტორები, რომელთა თხზულება ახლახან გამოცემილია „კინაუდში“ გამოსცა.

გასაგებია, რომ ყველა ახალბედას წინ უამრავი სირთულე ელის. მაგალითად, თუ დამწყებ მსახიობს ხელები უშლის, — არ იცის სცენაზე სად წაიღოს, დამწყებ ლიტერატორს ხელს უშლის ნაცვალსახელი „მე“; ის ამძიმებს და აბინძურებს ტექსტს. დანერეთ „ჩვენ“ ან გამოიყენეთ სხვა პირის ნაცვალსახელი, — გვარჩევნ ავტორები, — რადგან პოლიფონია თანობას მტრ იწოდება და ობიექტურობას ანიჭებს.

მაგრამ ნუთუ ასე მნიშვნელოვანია ირონია? დაბა, — ირწმუნებიან ფრუტერო და ლუჩენტინი, — რადგან სახუმრო გენი უნდა აბინძურებს საშუალებას სერიოზულ საკითხებზე სასაუბროდ. მეორე მნიშვნელოვანი მომენტი, რომელსაც ყურადღება უნდა მიაქციოთ, არის დიალოგები. პერსონაჟების ენა ზუნებრივი და უშუალო უნდა იყოს. რა თქმა უნდა, ნაწარმოების გმირები ვაკუუმში არ ცხოვრობენ და შემთხვევების ერთ-ერთი უმთავრესი ამოცანა ისეთი საწყაროს გაბოვრება, სადაც ისინი ბინადრობენ. არსებითად ყველა რომანი ზომ სწორედ ასეთი საწყაროს შექმნას ემსახურება.

საერთოდ, წიგნის თვით სახელწოდებით ავტორები უნდა ვიწყებდნენ, რომ თხზვა შრომაა და ძალზე მძიმე შრომა, ამიტომ ახალბედებმა, ჯობს, ამოავიკეთოთ თქვენ უარი ამბიციებსა და სწრაფი წარმატების იმედზე, რამეთუ ნამდვილი მწერალი არასოდეს დამიცირებს თავს მკითხველის წინაშე, არც ეპოფორებს მას, ლიტერატურულ ქამერონად არ იქცევს.

კიდევ ერთი თვისება, რომელიც ლიტერატორს სჭირდება, არის ცნობის-მოყვარეობა. თუ ადამიანს გარემომცვე-

ლი სამყაროსადმი ინტერესს უმნიშვნელო სიყვარულს შეგადარებთ, მაშინ შემთხვევით ცნობისმოყვარეობა განსაკუთრებული სახისაა: მან იგი ერუდირება უნდა აქციოს. მან უნდა იცოდეს, რეზერვარის ფილოზოფიკა და მონარქიას ცნობილი კავებები, უნდა ერკვეოდეს მე-18 საუკუნის გრავიურებში და ორიგინალში კითხულობდეს ანტიკურ ავტორებს — ლიტერატურულ საქმიანობას ეს ძალზე ნაადგება. თუმცა, სამყაროს შეცნობისდაკვლად უნდა შეინარჩუნოთ სიკეთესი, რადგან გადამეტებული აღტაცება ჩიხში მოგატყვევთ.

დასასრულ, სასურველია თანავტორთან ერთად წერა. მაშინ ლიტერატურული შრომა გართობად იქცევა. ერთმანეთის გართობით თანავტორები, უფროსად, მკითხველებსაც გართობენ. „სამწერლო ოსტატობის სახელმძღვანელოში“ მოყვანილ ამ მეთოდს მცნებას შეიძლება ყოველივე ზემოთ ნათქვამის „აღდა და ომდა“ ვუწოდოთ.

ნიკოლოზ მესხიას ბატონი

მეხიკოს მეტროს თითქმის ორ მილიონზე მეტ მგზავრს ნიგნის კითხვის საშუალება მიეცა, ამასთან, უფასოდ. ნიგნებს სადგურებში საგანგებოდ ამისთვის დადგმული სტენდებიდან აიღებენ. ასე აპირებს ქალაქის ხელისუფლება თანამოქალაქეების კულტურული დონის ამაღლებას. სტატისტიკური მონაცემების მიხედვით, თითოეული მათგანი წელიწადში საშუალოდ... ნიგნის ნახვარს კითხულობს. ჯერჯერობით მგზავრებს „მსუბუქ“ ლიტერატურას სთავაზობენ, ისტორიებს ქალაქური ცხოვრებიდან.

იმ მგზავრებს, რომლებიც ნიგნის ნაკითხვას ვერ მოასწრებენ, შეუძლიათ ნიგნი შემდეგ მგზავრობამდე დაიტოვონ და მისი კითხვა გაასრულონ. გარდა ამისა, ქალაქის ხელისუფლებას გადაწყვეტილი აქვს, თვეში ორჯერ მკითხველები და მწერლები ერთმანეთს შეახვედროს. შეძლებენ თუ არა მეხიკოს ხელისუფლები კითხვის პრესტიჟის ამაღლებას მოქალაქეებში, მომავალი გვიჩვენებს.

„მიცვალებულთა“ სახლის ახალი ცხოვრება

ამიერიდან ჯევისა ჯოისის თავყანისმცემლებს ნარსულში მოგზაურობისა და მწერლის ცნობილ ნაწარმოებში (კრებული „დუბლინელები“, ნოველა „მიცვალებულები“) აღწერილი, აშერ-აილენდზე მდებარე „პნელი და პირექსი სახლის“ დათვალიერების საშუალება ექნებათ.

ეს ნახევრად დანგრეული სახლია დიდხანს იდგა გაპარტახებული, სანამ სამი წლის წინ ჯოისის ერთმა თავყანისმცემელმა, ადოკატმა ბრენდან კილემ არ იყიდა. მოუხდავად ირლანდიელი კლასიკოსის მსოფლიო დიდებისა, დუბლინში მის სახელთან დაკავშირებული არც ისე ბევრი ღირსშესანიშნაობაა შემორჩენილი.

გეორგიანული სტილის სახლში ჯოისის დეიდები ცხოვრობდნენ და მწერალზე ბავშვობაში საშობაო დღესასწაულებზე იქაურობის ხშირი სტუმარი იყო. სწორედ მათზე მოკონებები დაეწერა საფუძვლად „მიცვალებულებს“, რომელშიც დანერგილია აღწერილი საშობაო ვახშში, სამა მის მორკანმა რომ გამართა.

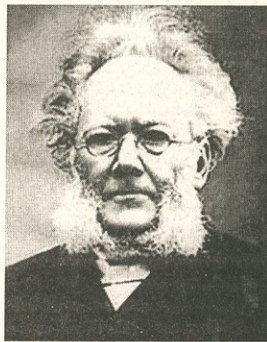
მწერლის რესტავრაცია ახლახან დასრულდა, ოფიციალურად კი იგი ზაფხულში, ბლუმის დღის ანშლოვან ობოლუთან დაკავშირებით გაიხსნა. ბლუმის დღეს ორლანდის დედაქალაქში 16 ივნისს აღინიშნავენ. ამ დღეს იმოგზაურა „ულისეს“ გმირმა ლეოპოლდ ბლუმმა ქალაქში და საუკუნის შემდეგ ჯოისის ათასობით თავყანისმცემელმა მოიყარა თავი დუბლინში, რათა ზემოთ მოწანილობა მიეღო.

აშერ-აილენდზე სახლი პირველად ნახეს მწერლის თავყანისმცემლებმა. პირველ, საბატიო დამთვალიერებელს სადღესასწაულო სადილი ელოდათ, ისეთივე, როგორიც ნოველაში აღწერილი: მსუქანი დაბრუნული ბატი, დუფხენილი ორგანოლიამოყვრილი ღორის ბარკალი, სანელბეღიანი როსტბივი.

უძველესი დღეებში სახლს ექსკურსიამდლოდ აცნობს მნახველებს. გარდა ამისა, კილტი პირველ სართულზე სამ-

ხატვრო გალერეის გახსნას აპირებს, სადაც ნარმოდენილი იქნება პიკასოს, მატისისა და სეზანის ტილოები.

ბასიერნაბა იხანაბა ერთად

ჰენრიკ იბსენის გარდაცვალების მესამე წლისთავთან დაკავშირებით (1828-1906), ნორვეგიელი მწერლის სახელობის ფონდმა ოსლოში იბსენის მარშრუტი შექმნა. მასში შევიდა მწერლის სახლი (ახლა იქ მემორიალური მუზეუმი), კაფე, სადაც იბსენი ხშირად დადიოდა და ოსლოს ნაციონალური თეატრი, სადაც დღესაც დგმება მისი პიესები.

აქციის ორგანიზატორთა ჩანაფიქრით, ნორვეგიელი დრამატურგის თავყანისმცემლები არა მარტო მოივლიან იბსენის ადგილებს, არამედ ტროტუარებზე მისი ნაწარმოებებიდან ამონარიდებიც კითხულობენ. მაგალითად, ქალაქის ცენტრალურ ნაწილს „პერ გუტენტიდან“ და „ნორა ანუ თოჯინების სახლიდან“ ამოღებული ფრაზები ამშვენებს.

პროექტის ერთ-ერთი უმთავრესი მიზანი დიდი მწერლის შემოქმედების ახალგაზრდა თაობისთვის გაეცნობა. ახალგაზრდობა ხომ ბოლო დროს არც ისე სწავლობს ლიტერატურას. ამიტომ შემთხვევითი არ არის, რომ ციტატების შერჩევა ოსლოდ სკოლის მოსწავლეებს დაევალებათ.

ლიტერატურა საზღვრებში გარეშე

„სიტყვა საზღვრებგარეშე“ — ასე ჰქვია ყოველთვიურ ინტერნეტ-ჟურნალს, რომელიც მკითხველს ინგლისურად ნათარგმნ მსოფლიო ლიტერატურის საუკეთესო ნიმუშებს აცნობს.

ჟურნალის რედაქციამ მხოლოდ სამი ქალი მუშაობს და ოფისის უქონლობის გამო ერთმანეთს კაფეში ხვდებიან. ესენი არიან ჟურნალის დამაარსებელი და მთავარი რედაქტორი ალენი სალიერნო მეისონი და

მისი ორი თანაშემწე: ნიუ-იორკული გამომცემლობის „ოქსფორდ უნივერსიტი პრესის“ რედაქტორი დევიდ ფელმანი და ლიტერატურული ჟურნალის „ზოეტროპის“ (იგი ფ. კოპოლამ დააარსა) ყოფილი მთავარი რედაქტორი სამანტა შნი.

მეისონი დარწმუნებულია, რომ მათი ჟურნალი მეტად მნიშვნელოვან ფუნქციას ასრულებს, — იგი უზრუნველყოფს ლიტერატურულ დანაკლისს ავსებს: სტატიტიკის მიხედვით, უცხოური ლიტერატურა აშშ-ში ყოველწლიურად გამოვალი ნიგნების მხოლოდ 3%-ს შეადგენს, მაშინ, როცა დასავლეთ ევროპაში ლამის ყოველი მეორე ნიგნი თარგმნილია.

ერთხელ მეისონი გერმანელი გამომცემლების საუბრის შემთხვევითი კონზე აღმოჩნდა. ისინი ამერიკელების მოკლტურულ შეზღუდულობასა და პროფესიონალიზმზე ლაპარაკობდნენ. სწორედ მაშინ დაგება მეისონს ისეთი ჟურნალის შექმნის იდეა, რომელიც მკითხველს უამბობდა, რით ცხოვრობს საბაჟო აშშ-ის საზღვრის იქით.

მეისონმა მომავალი გამოცემისთვის ორი გრანტი მოიპოვა, სულ 65.000 დოლარი, და მუშაობას შეუდგა.

ჟურნალის პირველი ნომერი ახლო აღმოსავლეთის ლიტერატურის ძეგლებზე და გასული წელს გამოვიდა. მასში შესულია ირანელი, ერაყელი და ჩრდილოაშშ-ის მწერლების ესეები და ნარკვევები.

იანვრის გამოცემაში მკითხველები გაეცნობიან ზალკანელი ავტორების, თებერლისაში — არგენტინელი, მარტის ნომერში კი პოლონელი ავტორების ნაწარმოებებს.

ძველი და ახალი ნომრების ნაკითხვა მსურველებს შეუძლიათ საიტზე: www.wordswithout-borders.com

რამდენად მოულოდნელი გახდებოდა ჟურნალი, მომავალი გვიჩვენებს. ჯერჯერობით მან პროფესიონალი მთარგმნელების დიდი ინტერესი გამოიწვია, რაც შესება დიდ გამოცემლობებს, ისინი კვლავინდებურად უფროსიან აშშ-ში ნაკლებად ცნობილი ავტორების ნაწარმოებების გამოქვეყნებას. თუმცა პენ-კლუბთან არსებული მთარგმნელთა სექციის ხელმძღვანელი ესთერ ალენი მიიჩნევს, რომ ამ სფეროში არც ისე ცუდადაა საქმე. გაიხსნა ორი ახალი გამომცემლობა, რომლებიც საზღვარგარეთულ ლიტერატურას გამოსცემენ. გასულ წელს კი ანონიმმა ქველმოქმედმა ლიტერატურული თარგმანისთვის 730.000 დოლარიც კი გაიღო.

სელინი — ადამიანი, სელინი — ზომოქმედი

პარიზში ემილ ბრამის მალაზია „ნიგნიდან ნიგნისკენ“ იმით არის ნიშნადობლივი, რომ მასში სელინის ნიგნებისა და ავტორგაფების ყველაზე დიდი ნაკრები ინახება. აქ სშირად მოიხსენიება ფრანგი და უცხოელი ლიტერატურათმცოდნეები მე-20 საუკუნის ყველაზე წინააღმდეგობრივი მწერლის შემოქმედების ორიგინალური გამოცემებისა და მასზე უმეოათესი მასალების მოსაძიებლად.

მალაზიის მეპატრონემ კოლექციონერობა ბავშვობაშივე დაიწყო. „სელინი 17 წლისამ აღმოვაჩინე, ორი წლის შემდეგ კი, 1969 წელს, პირველი დოკუმენტები ვიყიდე. მაშინ მწერლის წერილი 300 ფრანკი ღირდა, დღეს კი ფასი 2000 ევრომდე გაიზარდა“.

ემილ ბრამი გაიცნო სელინის ქალიშვილი, მოძებნა მისი მონმარტრული მეგობრებიც, ბელგიელი საყვარელი, მეზობლები მედონი. და მთელი ამ ხნის განმავლობაში აკეთებდა ჩანაწერებს, რომლებიც ახლახან გამოაქვეყნა: 430-გვერდიანი ტომი, სახელწოდებით „სელინი“ ისეთი მკვლევარების ნიგნების გვერდით დაიაგებს ადგილს, როგორიც ფრანსუა ჟიბი, ფრედერიკ ვიტუ და ფილიპ ალმიერი არიან.

თუმცა მოცემულ შემთხვევაში ლაბარაკია არა ტრადიციულ ბიოგრაფიულად, არამედ ბიოგრაფიულ ნარკვევზე. ავტორი თავის გმირზე უკუქრონოლოგიით გვიამბობს, სიკვდილიდან დაბადებამდე: ამასთან, ცდილობს მკითხველს თავს არ მოახვიოს საკუთარი ბარი და სიტყვას უმეტესად მათ აძლევს, ვინც სელინს კარგად იცნობდა.

ემილ ბრამი სელინის შეხედულებებსა და ხასიათზე ილუზიებს არ ავებს: „ბევრი მისი თავისმეტყველო ისურვებდა, რომ სელინი-ადამიანი სელინი-შემოქმედს შეესაბამებოდა. მე მას ჩემს ნაცნობთა სიაში არც კი შევტანდი. მაგრამ არის მასში რაღაც შლეგური, ის ერთ-

ერთი იმთავანია, ვინც წერს სიტყვებს და გაჩერება აღარ შეუძლია“.

ფანტაზიები ჰარამხანს თემაზე

სასულასტატიტიკურ ევროპულში სიტყვა „ჰარამხანა“, ჩვეულებრივ, „ათას ერთი ღამის ზღაპრებთან“ — მშვენიერ მინა ქალბთან, ხალიფებით მოფენილ დარბაზებთან, სიმდიდრესა და ნეტარებასთან — ასოცირდება. ასეთი ნარმოდგენა დასავლეთ-ევროპელი პოეტებისა და მხატვრების მიერ საუკუნეების მანძილზე შექმნილი მითის ნყალობაა. აღმოსავლეთის იდილიური სხევა ნაწილობრივ ინფორმაციის უქონლობის ბრალიც იყო, რომლის დეფიციტს ფანტაზია ავსებდა. აკრძალული და მოუწოდებელი სასურველი და მიზმიდველი ჩანდა და მოქმედებით ნარმოსახვას აღიზიანებდა.

გამოფენა „ფანტაზიები ჰარამხანის თემაზე და ახალი შეპერეზადები“ ბარსელონის თანამედროვე კულტურის ცენტრში გაიმართა და მისი ორგანიზატორები ევროპულ წარმოსახვაში ფესვგადგმული წარმოდგენისა და სტერეოტიპების შეცვლას, აღმოსავლელი და დასავლელი ადამიანის მსოფლმხედველობის მსგავსებისა და განსხვავების დემონსტრირებას ისახავდნენ მიზნად.

დასავლეთმა „ათას ერთი ღამის ზღაპრები“ ჟან ანტუან გალიენის ფრანგულ ენაზე შესრულებული თავისუფალი თარგმანით გაიცნო 1704 და 1717 წლებში. ნიგნმა ევროპის ყურადღება არაბული სამყაროსკენ მიმართა და დიდი გავლენა მოახდინა მონტესკიეს, პაუფის, ტენისონისა და სხვათა შემოქმედებაზე. გამოფენაზე „ათას ერთი ღამის ზღაპრების“ სხვადასხვაფერად გამოცემათა გვერდით აღმოსავლეთში ევროპელ მოგზაურთა ჩანაწერებზე იყო წარმოდგენილი. მათ შორის ინგლისელი მწერალი ჟა-

ლის, მარი მონტეგუს წერილებიც. მარი მონტეგუ იყო ერთ-ერთი პირველი ევროპელთაგანი, ვინც 1764 წელს დაათვალიერა პარამხანა და გაეცნო იესურ ცხოვრებას. მის წინამორბედად ითვლება ინგლისელი, ვინმე თომას დალამი, რომელიც კონსტანტინოპოლში 1599 წელს ესპანეთის დედოფალ იზაბელას ესპანელის ბრძანებით ჩასულა, რათა თურქეთის სულთნისთვის დედოფლის ნაწუქარი ორგანი აენყო. სულთანმა იმდენად კმაყოფილი დარჩა ოსტატის მუშაობით, ხარჭებთან ურთიერთობის უფლება მისცა.

გამოფენის ექსპოზიციის მეორე ნაწილში წარმოდგენილი იყო აღმოსავლური მინიატიურები და დასავლეთევროპელი მხატვრების: ფორტუნის, ბუშეს, ენგრისა და დელაკრუას — ტილოები. აქ ნახავდით ანრი მატისის ცნობილ ტილოსაც „ოდალისკო ნითელ შარვალში“, რომელიც დღევანდელი თურქი ქალების ყოფის ამსახველი ფოტოების მეზობლად იყო გამოფენილი.

რეალური პარამხანა იზოლირებული მიკროსამყაროა. იქ მოხვედრილი ქალი ძველ ცხოვრებაზე უარს ამბობს და ახალ სახელს ირქმევს. მისი დანიშნულება ცოლქმრული მოვალეობის შესრულება და შვილების გაჩენაა. გამოიყენებს ორგანიზატორის, ფატიმას მერნისის ბეზიაც, ლალა იასმინა, თურმე ტყვეთა ბაზრიდან მაროკოში, ფესის ერთ-ერთ პარამხანაში მოხვდა და იქ 15 წელი გაატარა.

თვითონ ფატიმა, ქალთა მოძრაო-

ბის აქტივისტი, ესპანეთში წიგნისათვის „მაროკო ქალის თვალთ“ პრინც ასტურიელის პრემიით დაჯილდოეს. მოგვიანებით დასტამბულ წიგნში კი „პოლიტიკური პარამხანა“ ფატიმა მერნისი მეტად თამამ განცხადებას აკეთებს: წინასწარმეტყველ მუჰამედის წერილი დამახინჯებულია ქალის დამოწმების მიზნითო.

თუმცა პარამხანა ისლამის შექმნამდე არსებობდა. მაგალითად, ჩვ. წ. აღ-მდე მე-9 საუკუნეში, მეფე ქსერქსეს პარამხანაში ასეულობით ქალი ჰყავდა, სასანიდთა დინასტიის მეფის, ხოსროვ I-ის პარამხანაში კი 1200 ხარჭა იყო.

არტურ რემპოუს საპიზიტო ბარათი

არტურ რემპოს დღემდე დამოუკიდებლობისა და ამბოხების განსახიერებად, ყველანაირი პირობითობის უარყოფელ პოეტად მიიჩნევენ. და ასეთ კაცს თურმე საპიზიტო ბარათი ჰქონია — რესპექტაბელობისა და ბურჟუაზიული კეთილდღეობის ეს სიმბოლო. რემპოს ბავშვობის მეგობრისა და მისი პირველი ბიოგრაფის, ერნესტ დელაიეს თქმით, შტუტგარტში დაბეჭდილი საპიზიტო ბარათები პოეტს იმისთვის დასჭირდა, რომ უფრო სოლიდური გამოჩენილიყო ვიღაც შეძლებული ოჯახის თვალში. ოჯახი ბავშვებისთვის ინგლისურისა და ფრანგულის მასწავლებელს ეძებდა.

მფლობელის გვარის გარდა, ბარათზე რემპოს ხელით მინერილი

იტალიური მისამართიც არის: მილანი, პიაცა დელ დუომო, სახლი 39, მესამე სართული. ახლა ეს შენობა აღარ არსებობს. დელაიე იგონებს, რომ პიაცა დელ დუომოზე ერთი ქვრივი ცხოვრობდა. მას შეუფარებია პოეტი. იდუმალი კეთილდღეობის ვინაობის დადგენა იტალიელმა მკვლევარმა პიერო ბორაჯინამ სცადა და არ ქაივებში ხანგრძლივი ქექვის შემდეგ სტატია გამოაქვეყნა. მისმა აღმოჩენამ ისეთი ვნებათაღელვა გამოიწვია, ავტორმა ინანა კიდეც, პოეტისა და უცნობი ქალის ურთიერთობის ამბავი რომ გამოჩნდებოდა. მას შემდეგაც კი, როცა თითქოს მოზაიკის ყველა ნაწილი თავის ადგილზე განლაგდა, სპეციალისტები მაინც ეჭვობენ: ვაითო რემპოს საპიზიტო ბარათი თავისი მილანური მისამართითურთ გვიანი პერიოდის მისტიფიკაცია?

ჩვენო გიჟთხელო!

ახალფეხადგმულ ჟურნალს თქვენი თანადგომის იმედია აქვს. გთხოვთ, გაგვიზიაროთ თქვენი მოსაზრებები, შეხედულებები დღევანდელ ლიტერატურულ პროცესებზე. გვიასუსხეთ შემდეგ კითხვებზე:

1. რომელი ქართველი მწერლის პროზაული ნაწარმოების ხილვას ისურვებდით ჩვენს ჟურნალში?
2. რომელი ქართველი პოეტის ლექსების ხილვას ისურვებდით?
3. რომელ მწერალთან გსურთ შეხვედრა რუბრიკაში „მონატრება“?
4. რომელი თანამედროვე უცხოელი მწერლის შემოქმედების გაცნობას ისურვებდით?
5. რა მოგეწონათ „ლიტერატურული პალიტრის“ პირველ ნომერში და რა — არა?

ჟურნალის მომდევნო ნომრები მკითხველის სურვილების გათვალისწინებით დაიგეგმება — ჩვენთან სომ მხოლოდ რედაქციის მიერ შეკვეთილი მასალები იბეჭდება. ბარათების გამოგზავნა შეგიძლიათ „კვირის პალიტრისა“ და „სიტყვა და საქმის“ საფოსტო ყუთების მეშვეობით.

...ხელიხელ საგოგმანები

ძიპაქის ველზე მივდივარ.
ყვან მაჭრუნებს ქაბიო.
ნინ შუქვეება ჰქალა.
ნითლად ყჩანდა მხარიო.
საყვარლის დაბას ვამსეავე.
ღმერთო. ღამნურე ჯვარიო.

ხალხური

